

A Füzesabonyi Kistérség Komplex Terület- és Településfejlesztési Konceptiója

2005.

A Füzesabonyi Kistérség Komplex Terület- és Településfejlesztési Konceptiója

2005.

Mottó: A FÜZESABONYI KISTÉRSÉGNEK ÉS BENNE A TIZENKILENC TELEPÜLÉSNEK ABBÓL A FELISMERÉSBŐL, HITBŐL KELL KIINDULNI A JÖVŐKÉPET ILLETŐEN, HOGY MINDNYÁJUNK LAKÓKÖRNYEZETE A LEGSZEBB ÉS LEGÉRTÉKESEBB, LEGBIZTONSÁGOSABB LESZ, AMELY FORRÁSUL SZOLGÁL ÉLETKÖRÜLMÉNYEINK JAVULÁSÁNAK, AZ ÉLHETŐ ÉS FENNTARTHATÓ FALUNAK, BENNE AZ ÖSSZETARTOZÓ CSALÁDOKKAL EGYÜTT.

Készítették:

Kelemen József vidékfejlesztési menedzser, terület- és településfejlesztő szociológus, vidékfejlesztési szaktanácsadó,

Mann Roland vidékfejlesztési menedzser, terület és településfejlesztő geográfus,

Márkus János András vidékfejlesztési menedzser, területfejlesztési szakgeográfus, pályázati szaktanácsadó

TARTALOMJEGYZÉK

A MEGBÍZÁS TÁRGYA	5
I. Adatgyűjtés, helyzetelemzés	8
1. Területfejlesztési koncepció	8
2. Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Program	11
3. Az Észak-Magyarországi Régió fejlesztési terve	13
4. A kistérség Környezetvédelmi Programja	18
5. Tisza-tó programja	19
6. A külső tényezők vizsgálatának összefoglalása	20
7. A Füzesabonyi Kistérség belső tényezőinek vizsgálata	21
8. A területi folyamatok alakulása	61
II. A KISTÉRSÉG TELEPÜLÉSEINEK JELLEGZETESSÉGEI	63
III. ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK	70
IV. A KISTÉRSÉG FEJLESZTÉSÉNEK KONCEPCIÓJA	76
1. A kidolgozás módszertana, alapelvek	76
2. A fejlesztési koncepció szakaszai	77
3. A SWOT elemzés	77
4. Célpiramis	82
5. A Füzesabonyi Kistérség jövőképe	84
V. FEJLESZTÉSI PRIORITÁSOK	86
VI. A TERÜLETFEJLESZTÉS CÉLCSOPORTJAI	101
VII. A TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ MEGVALÓSULÁSA KÖVETKEZTÉBEN VÁRHATÓ VÁLTOZÁSOK ÉS TÁRSADALMI REAKCIÓK	111

A FÜZESABONYI KISTÉRSÉG STRATÉGIAI PROGRAMJA

A FÜZESABONYI KISTÉRSÉG STRATÉGIAI PROGRAMJA	114
1. Bevezető és alapelvek, a programozás módszertana	114

2. A kistérség szerepe a területfejlesztésben.....	116
3. A programozás indoklása, figyelemmel a helyzetértékelésre és a jövőképre	120
4. A program rövid és középtávú céljai	122
5. A program leírása és főbb komponensei.....	124
6. A főbb stratégiai intézkedések, programok, alprogramok megvalósításának tervezett ütemezése.....	139
7. A koncepció programjának várható hatásai és eredményei, valamint indikátorrendszere	139
8. Használt komplex mutatók.....	143
9. A költségek prognosztizálása és a finanszírozás forrásai	147

MELLÉKLETEK – TÁBLÁZATOK – KIMUTATÁSOK

- ❖ **Mellékletek, táblázatok, statisztikai adatok**
- ❖ **VÁTI Kht: A területi folyamatok alakulásáról és a területfejlesztési politika érvényesüléséről szóló országgyűlési jelentés 2004. évi anyaga (kivonat)**
- ❖ **IRODALOMJEGYZÉK**
- ❖ **A Füzesabonyi Kistérség előzetes operatív programja (tervezet és minta a jövőbeni kidolgozáshoz)**

A megbízás tárgya

„Elkészítendő Füzesabony és társult további 18 település komplex terület- és településfejlesztési koncepciója a területfejlesztési koncepciók, programok és területfejlesztési tervek tartalmi követelményeiről szóló 18/1998. (VI. 25) KTM rendelet és a területfejlesztési koncepciók és területrendezési tervek kötelező egyeztetésének és elfogadásának rendjéről szóló 184/1996. (XII. 11.) Korm. rendelet figyelembevételével. A 19 település az alábbi: Aldebrő, Besenyőtelek, Dormánd, Egerfarmos, Feldebrő, Füzesabony, Kál, Kápolna, Kompolt, Mezőszemere, Mezőtárcány, Nagyút, Poroszló, Sarud, Szihalom, Tarnaszentmária, Tófalu, Újlőrincfalva és Verpelét.”

Feladatunk gerince a Füzesabonyi Kistérség Területfejlesztési Koncepciójának és Programjának újrafogalmazása. Munkánk azonban nem a nulláról indul, hanem a három vidékfejlesztési kistérség – mikrotérség – meglévő tervanyagait kell aktualizálni, pontosítani, rendezni. A három mikrotérség, területfejlesztési kistérség területfejlesztési tervei, programjai **1997-től** folyamatosan készültek. A szerzők igen széleskörű szakmai és szakértői bázisra támaszkodtak, majd erre alapozva **2001-ben** – a vidékfejlesztési menedzserek közreműködésével – került kidolgozásra a végrehajtást segítő operatív program és 2004-ben – ugyancsak a vidékfejlesztési menedzserek bevonásával - a **FÜZESABONYI KISTÉRSÉG AGRÁRSTRUKTÚRA ÉS VIDÉKFEJLESZTÉSI STRATÉGIAI PROGRAMJA**, amely már a **jelenlegi statisztikai kistérségre lett kidolgozva, viszont mikrotérségi bontásban, mikrotérségi adatsorokkal, három valójában önálló fejezettel.**

A tartalmi kérdéseken túl figyelembe kellett vennünk azt a tényt is, hogy a tervek és programok az ország Európai Unió csatlakozása, illetve a Nemzeti Fejlesztési Terv elkészülte előtt készültek, továbbá a komplex területfejlesztési terv a területfejlesztési tervek tartalmi követelményeit szabályozó kormányrendeletet megelőzően született meg és a 19 településre összedolgozott települési adatsor nem volt. Értelemszerű, hogy az összhang és az egységes, de a három mikrotérséget külön-külön is jellemző koncepció és stratégiai program megteremtése a feladatunk, amely jelentős tartalmi átdolgozás mellett szerkezeti, metodikai változást is igényel.

Tapasztalnunk kellett azt is, hogy a különböző tervanyagok eltérő lehatárolású kistérségi kategóriákra készültek. Emiatt a jelenlegi 19 települést felölelő kistérségre kellett igazítani az elemzéseket. Ez főként a statisztikai adatok összehasonlíthatóságának biztosítása érdekében vált szükségessé.

A 18/1998. KTM Rendelet 5. §-a rögzíti a területfejlesztési koncepció, a program és a területrendezési terv időtávlatait, e szerint:

- a) rövidtáv: 2 évig,
- b) középtáv: 3-6 év,
- c) hosszú táv: 7-15 év,

d) nagy távlat: 15 éven túl.

Az európai csatlakozás előtt a területfejlesztési tervezésben ezen időtávoknak jelentősége kicsi volt, hisz a fejlesztési pénzek forrása a központi költségvetés volt, melynek tervezése évenként történik, és sok bizonytalanságot hordoz évről évre változó támogatási célokkal, költségvetési előirányzatokkal. A költségvetés középtávú pénzügyi tervezésének szükségességét (legalábbis az EU alapjaihoz rendelt társfinanszírozás mértékéig) az európai csatlakozás kényszeríti ki. Ezért szükséges lenne, hogy az időtávok meghatározásánál a rendelet megteremtse az összhangot az EU – jelenleg 7 éves – programozási periódusaival.

A jelenlegi tervezési folyamatokat alapvetően meghatározzák a 2006-os év végéig bevonható strukturális és kohéziós források. Ugyanakkor kezdenek mind jobban körvonalazódni az Európai Bizottság elképzelései a 2007-2013. időszakra vonatkozó támogatási prioritások, eszközök és források tekintetében. Jelen pillanatban igen csábítónak, de egyben pragmatikusnak tűnő megoldás az alábbi két tervezési időtáv meghatározása:

- **rövid táv:** 2006. végéig tart, ameddig a rendelkezésre álló fejlesztési források céljai, támogatható területei és a támogatás pénzügyi feltételei ismertek, vagyis a támogatásokhoz való hozzáférés részletes szabályi ismertek (annak ellenére, hogy néhány program még nem indult el, illetve mások közel vannak az idei évre való lezáráshoz),
- **közép táv:** 2013 végéig, a következő EU programozási időszak végéig tart, ameddig a fejlesztéspolitikai keretek egyáltalán körvonalazódhatnak.

A fenti elhatározásból következik, hogy a koncepciót és a stratégiai programozást – a gördülő tervezés alapelvei szerint – 2006-tól már az új Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT II) ismeretében kell továbbléptetni.

Bár korábban is ismert volt, hogy az EU elvekkel összhangban a fejlesztésekhez szükséges forrásokat jellemzően pályázati rendszereken keresztül tudják a kedvezményezettek elérni, ma ennek a ténynek a gyakorlat szintjén kell tudatosulnia. A stratégiai programozás folyamatát illetően fejlesztési pályákat jelöl ki, és módszertani, pénzügyi, intézményi oldalról, illetve a megvalósítható fejlesztési típusok oldaláról feladatokat fogalmaz meg. Ezen belül is eltérő, a programozásra is visszaható szerepköre van egy forrásallokáló funkciókkal is rendelkező területi egységnek, szemben a kizárólag forrásabszorpciós feladatot ellátó területi egységgel. A pályázati rendszereken keresztül történő forrásallokáció a tágabb értelemben vett tervezők számára a programok kidolgozásának és időszakonkénti felülvizsgálata diszkrét szakaszai mellett folyamatos monitoring tevékenységeket, így a társadalmi, gazdasági és környezeti tényezők, a fejlesztéspolitikával kapcsolatos döntések, a pályázati alapok kiírásának nyomon követését, illetve a folyamatos projektgenerálást teszik szükségessé.

Az EU strukturális és kohéziós politikájának átvétele a tervezési rendszert kiszámíthatóbbá, egyúttal célorientáltabbá és konkrétabbá teszi. Ugyanakkor nagyobb felelősséget is ró mind a tervezőkre, mind a döntéshozókra a tekintetben, hogy a fejlesztési mozgástér jól került-e meghatározásra, a konkrét fejlesztési lehetőségek találkoznak-e a fejlesztéspolitikai elképzelésekkel, illetve annak pénzügyi eszközeivel. Ma a fejlesztéspolitikai keretek 2006. végéig teljes mértékben áttekinthetők, és 2013-ig folyamatosan körvonalazódnak.

Magyarország térszerkezeti, területi igazgatási sajátosságait tekintve indokolt a NUTS 4-es területi szint funkcionális megerősítése és ennek keretében javítani a kistérségek pozícióit, hogy közvetlenül lehessenek fejlesztési támogatási források kedvezményezettjei. Ez azt jelenti, hogy a kistérségi szinten erősítendő a fejlesztéspolitikai tervezés, programok, projektek koordinációja, illetve végrehajtása s minden kistérségben – a hatékonyság diktálta mértékig – meg kell teremteni az ehhez szükséges tervezési és menedzsment kapacitásokat.

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI-es törvény 2004. június 21-i (és 2004. szeptember 1-től hatályos) módosítása a kistérségi programozás meghatározó peremfeltételeinek hiányzó elemeit megteremtette, amennyiben pontosította/módosította a kistérség fogalmát: „a települések között létező funkcionális kapcsolatrendszerek összessége alapján behatárolható területfejlesztési-statisztikai egység”. Az új megközelítés szerint a kistérségek területe teljes mértékben és ismétlésmentesen lefedik az ország területét és illeszkednek a területfejlesztési-statisztikai régió, a megye, valamint más kistérség határaihoz, továbbá minden település közigazgatási területe csak egy kistérségbe tartozik.

A törvény a kistérségekben a területfejlesztési feladatok összehangolására, a kistérségi területfejlesztési koncepció elfogadására, közös területfejlesztési programok kialakítására létrehozta a kistérségi fejlesztési tanácsot.

A területfejlesztési (és területrendezési) tervek tartalmi követelményeit rögzítő 18/1998. KTM rendelet az országos, kiemelt térségi, regionális, megyei és kistérségi területfejlesztési koncepciók és programok számára azonos tartalmi követelményeket ír elő. A rendelet, mint a területfejlesztésre vonatkozó többi jogszabály is, a régiók kialakítására tette a nagyobb hangsúlyt, és a kistérségek sajátos problematikáját nem tudta teljes mértékben kezelni. A kistérségek sajátosságai fakadnak egyebek között a helyi szint jellegükből és korlátozott kompetenciáikból.

A hazai fejlesztési, programozási gyakorlatban – a magasabb területi szint felől az alacsonyabb felé haladva egyre érzékelhetőbben – a programozási folyamatot nem egyfajta probléma feltáró, probléma-megoldó szemlélet hatja át, hanem sokkal inkább a forráshiányból eredő kényszerek és gyakran ismerethiány miatt is az alapvető – sokszor a legegyszerűsebb – fejlesztési igények igazolására jönnek létre fejlesztési tervek. A fejlesztési források, támogatások szűkös volta miatt nincs meg az érdekeltség – és valljuk be sokszor az indokoltság – mélyreható területi elemzések kidolgozásában, a problémafeltárás idő- és költségigényes tevékenységében. Sajnos, a „kis pénz, kis foci” elv itt is érvényes, amennyiben a program – és projekttervezésre fordított erőfeszítések arányban állnak a bevonható fejlesztési forrással.

A Nemzeti Fejlesztési Terv megkezdődött végrehajtása során jól érzékelhető az önkormányzatok, kistérségek forrásvezérelt szemlélete, átfogó fejlesztési stratégiák helyett, forrásbevonási stratégiák kidolgozásában van csak érdekeltség.

A (terület)fejlesztési tervezés végső célja a rendelkezésre álló források felhasználása fejlesztés projektumok megvalósítása érdekében. A hazai – uniós típusú – területfejlesztési programozás tartalmi, módszertani, intézményi és pénzügyi szempontból egyaránt meghatározó momentuma, hogy – leggyakrabban vissza nem térítendő – közösségi forrásokra épül, melyek pályázati rendszereken keresztül érhetők el.

A különböző területi szintű térségek, így a kistérségek feladata is a forrásbevonás szempontjából négy pontban foglalható össze:

1. Azoknak a projekteknek a kidolgozása és megvalósítása, melyeknél a térség, pl. a térséget reprezentáló területfejlesztési tanács, közvetlenül pályázati alapok kedvezményezettje, gesztora és megvalósítója tud lenni;
2. Azoknak a projektek kidolgozásának és megvalósításának támogatása, melyeknél a térség egyes szereplői, pl. gazdasági társaságok, civil szervezetek, önkormányzatok a pályázati alapok címzettjei; és végül
3. A fentiek ellátásához szükséges tervező, programozó és végrehajtó, valamint monitoring és értékelő kapacitás működtetése.
4. Koherencia és szinergia megteremtésének szükségessége. Ez a kistérségben megvalósítandó projektek egymás közötti kapcsolatára és a nagyobb területekre vonatkozó programokhoz és projektekhez való kapcsolódásra vonatkozik. Megteremtésük mind a pályázatok sikeressége, mind a projektben résztvevők jövedelmei, mind pedig a monitoring szempontjából egyaránt fontos.

A jelenlegi területfejlesztési programozás egy „kétlépcsős” rendszer, amely koncepcióból és stratégiai programból áll. A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 5. § „m” és „n” pontja definiálja a területfejlesztési koncepció és program fogalmát. Ezek szerint:

- *területfejlesztési koncepció*: az ország, illetve egy térség átfogó távlati fejlesztését megalapozó és befolyásoló tervdokumentum, ami meghatározza a térség hosszú távú, átfogó fejlesztési céljait, továbbá a fejlesztési programok kidolgozásához szükséges irányelveket, információkat biztosít az ágazati és a kapcsolódó területi tervezés és a területfejlesztés szereplői számára.
- *területfejlesztési program*: a területfejlesztési koncepció alapján kidolgozott középtávú cselekvési terv

I. Adatgyűjtés, helyzetelemzés, helyzetértékelés

A koncepció fázist megelőzi a helyzetelemzés, értékelés, amelynek lényegében előkészítő, megalapozó jellegét emeljük ki. Ennek során a következő vizsgálatokat végezzük el:

- Külső tényezők vizsgálata (jogi környezet EU orientálás, a társadalmi-gazdasági fejlődés elemzése)
- Belső tényezők vizsgálata (gazdasági bázis, humán erőforrások, infrastruktúra, környezeti adottságok, településhálózat)
- A kistérséget érintő különféle tervek, koncepciók értékelése
- A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszere

1. Területfejlesztési koncepció

A területfejlesztési koncepció célja az adott térség számára egy jövőkép felvázolása és a jövőkép megvalósításához szükséges kitörési pontok, fejlesztési szükségletek meghatározása, átfogó fejlesztési célok rendszerének kidolgozása. A jövőkép hosszú távon

elérhető állapotot tükröz, egy olyan statikus, időhorizonttal nem rendelkező célállapot, amely az adott területi egység adottságaira, potenciáljaira épül, és figyelembe veszi annak fejlődését befolyásoló külső tényezők összességét is. A jövőképet a fejlesztési forгатókönyvek „hozzák mozgásba” adnak számára időbeliséget, amennyiben a fejlesztési forгатókönyvek a jövőkép elérését, megvalósulását elősegítő, illetve akadályozó belső és külső tényezők, körülmények számbavétele, és azok alapján megfogalmazott elvek, feltételek, illetve a közöttük lévő interakciók függvényében a fejlesztési célok között relatív súlyozást, sorrendiséget alakítanak ki, valamint meghatározzák a programozhatóság kereteit, peremfeltételeit, és ezeket mind a megfelelő idősíkban helyezik el.

A területfejlesztési programozás fontos momentuma, hogy a területfejlesztési koncepciót jogszabály alapján társadalmi vitára kell bocsátani. A koncepció mélysége olyan, hogy fejlesztési elveket fogalmazzon meg, egy jövőképet tudjon az adott térség számára felvázolni, illetve jól tükrözze a jövőkép megfogalmazásához vezető utat, ugyanakkor ne egyes tervezett fejlesztések konkrétumain legyen a hangsúly, azaz a viták a térségről, a közösségről és ne településekről, szervezetekről, egyéb szereplőkről szóljanak.

A koncepciónak tehát azt a kérdést kell világosan megválaszolnia, hogy „hogyan szeretné a kistérség önmaga jövőjét látni”. A társadalmi egyeztetések során tehát azokat a kérdéseket kell feltenni, hogy:

- a térségre vonatkozó adatok, információk, a térség fejlődését befolyásoló tényezők, elvek, jogszabályok teljes körűen lettek-e mérve?
- a tervezők helyesen értelmezték-e ezeket az adatokat és információkat stb.?
- helyesek-e a rendelkezésre álló információ bázis alapján levont következtetések?
- tud-e a térség a tervezők által megfogalmazott „saját jövőképpel” azonosulni?

A területfejlesztési koncepció tehát elveket, kereteket, kitörési pontokat, a fejlesztési célok rendszerét, várt hatásokat fogalmaz meg, ezeken keresztül egy jövőképet ad a térség számára. **Nem feladata a koncepciónak, hogy a konkrét fejlesztések, projektek, szereplők, és akár konkrét időzítés mellett elkötelezze a térséget.**

Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT)

Az NFT Magyarország EU-s csatlakozásának legkiemelkedőbb dokumentuma, mivel általa nyílik lehetőség az Uniós strukturális alapok fogadása. A Nemzeti Fejlesztési Terv felépítése a következő: távlati cél az életminőség növelése, átfogó célja 2012-ig az EU-hoz való felzárkózás a jövedelmi szintek közelítése által és az országon belüli területi különbségek mérséklése.

A Nemzeti Fejlesztési Tervben összesen három specifikus célt és négy megvalósítandó prioritást jelöltek meg: (1) a versenyképesség növelését, (2) a foglalkoztatás emelését és a humántőke fejlesztését, (3) a környezet és az egészség javítását, illetve (4) a termelőszektor versenyképességének növelését, a humántőke, az infrastruktúra és a mezőgazdaság- és vidékfejlesztést.

A Nemzeti Fejlesztési Tervben kitűzött célokhoz **operatív programokat rendelnek**. Magyarország számára az első, 2004-től 2006-ig terjedő programozási időszakban, az NFT-hez öt Operatív Program tartozik: Gazdasági Versenyképesség (GVOP), Humánerőforrás-fejlesztés (HEFOP), Környezetvédelem és Infrastruktúra (KIOP), Agrár-

és Vidékfejlesztési (AVOP) és területfejlesztésre vonatkozó Regionális Fejlesztés Operatív Program (ROP).

A Nemzeti fejlesztési Terv Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Programjának az intézkedéseihez rendelt források Magyarországon 2004.-2006. között:

Millió Ft-ban (255.-Ft/EUR árfolyamon számítva)

AVOP – intézkedés	Összes támogatás	EU támogatás	Nemzeti támogatás
Mezőgazd. Beruházások támog.	55337	41503	13834
A halászati ág támog.	1461	1119	342
Fiatal gazd. Ind támog.	3053	2290	763
Szakmai továbbképzés átképz.	1628	1221	407
Mezőgazd term feldolg támog.	15095	11321	3774
Vidéki jóvszerz lehet bővítése	6445	4834	1611
Mg-hoz kötődő infarstruktúra	11958	10126	1832
Falufejlesztés és megújítás tám	3731	2798	933
LEADER+	4885	3664	1221
Technikai segítség nyújt	2687	2015	672
Összesen:	106280	80891	25389

A Gazdasági Versenyképesség Operatív Program négy fő prioritása:

- a befektetés ösztönzés,
- a kis- és középvállalatok fejlesztése,
- a kutatás-fejlesztés, innováció és
- az információs társadalom- és gazdaságfejlesztés.

Környezetvédelem és Infrastruktúra Operatív Program (KIOP)

Az operatív program a környezetvédelem-erőforrásgazdálkodás, a közlekedés, az egészségügy és a távközlés területén évtizedek során felhalmozódott hiányok orvoslásának beindítását, illetve folytatását tűzte ki célul.

Az operatív program fejlesztési prioritásai:

- környezetvédelem
- egészségügyi infrastruktúra
- közlekedési infrastruktúra-fejlesztés
- a távközlési infrastruktúra fejlesztése

Ezek a prioritások tükröződnek a Füzesabonyi Kistérség prioritásai között is!

2. Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP)

Az AVOP a vidékgazdaság szempontjából az egyik legjelentősebb dokumentum. Intézkedéseit az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Orientációs része, illetve a Halászati Orientációs Pénzeszközök finanszírozzák.

Az Agrár és Vidékfejlesztési OP a programozási időszakra három prioritási célt nevezett meg:

- Versenyképes alapanyag-termelést,
- az élelmiszer feldolgozás modernizációját,
- vidéki térségek fejlesztését.

Az AVOP egyes intézkedéseinek várható hatásai 2004-2006 között:

AVOP intézkedések	Támogatott egység	Munkahely növ. (AWU-ban)	Hozzáadott érték növ. %-ban
Mezőgazd. Beruházások támog.	12000*	2490	2,0
A halászati ág támog.	130*	180	2,5
Fiatalföld. Ind támog.	254*	274	-
Szakmai továbbképzés átképz.			
Mezőgazd term feldolg támog.	150*		2,0
Vidéki jóvszerz lehet bővítése	730*	260	20,0
Mg-hoz kötődő infarstruktúra	2015**	100	-
Falufejlesztés és megújítás tám	200***		
LEADER+		140	
Technikai segítség nyújt			
Összesen:	-	3444	-

Forrás: *Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium: Program-kiegészítő dokumentum (PKD) Agrár – és Vidékfejlesztési Operatív Program, 2004-2006 (10/e változat) Budapest, 2004. február 23. *gazdaság, **település+vállalkozás, ***település.*

Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT)

A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv az Európai mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alapjának a Garancia részéből támogatott vidékfejlesztési intézkedéseket foglalja egységes szerkezetbe. A terv abból indul ki, - s ezért szükséges a Füzesabonyi Kistérség koncepciójának készítésekor - hogy a „vidéki térségekben több hátrányos hatás halmozottan jelentkezik. Az agrárgazdaság szerepe ezekben a térségekben kiemelkedően fontos, elsősorban a kistérségeken. Ezért az agrárgazdaság nemzeti szinten, de mikro szinten különösen is romló pozíciói különösen súlyosan érintik a Tarnaszentmáriától – Újlőrincfalva-Poroszló-Sarudig húzódó vidéki térséget.

Az NVT és az AVOP egységes célokat támogatnak:

- ❖ a mezőgazdasági termelés és az élelmiszer-feldolgozás versenyképességének javítását, ami a problémafánk részét képezi,
- ❖ valamint a mezőgazdaság környezetbarát fejlesztését, a földhasználat racionalizálását,
- ❖ a vidéki területek szerkezetváltásának elősegítését.

Az NVT e közös célokat a következőkkel szolgálja:

- ❖ a környezetbarát, környezetkímélő termelési eljárások elterjedésének ösztönzésével,
- ❖ a kedvezőtlen adottságú területeken megfelelő átalakulások után a termelés fenntartásával
- ❖ az AVOP keretében támogatandó beruházások környezeti kritériumainak meghatározásával
- ❖ a gazdaságilag kedvezőtlen területek környezeti előnyökkel járó erdősítésével
- ❖ a felszabaduló munkaerő lekötése érdekében a termelés diverzifikálásával, a környezetvédelmi szolgáltatások bevezetésével és a korai nyugdíjazás bevezetésével.

Az agrár-környezetgazdálkodási intézkedések a legjelentősebbek a terven belül, azon túl, hogy a források közel 41 %-át lekötik és mintegy 700 ezer hektár területet és 16 ezer gazdát érintenek, köztük a mi területeinket és a kistérségben tevékenykedő gazdákat is.

Humánerőforrás-Fejlesztés Operatív Program (HEFOP)

A foglalkoztatási szint emelését, a munkaerő versenyképességének javítását és a társadalmi beilleszkedés elősegítését a Humánerőforrás-fejlesztés Operatív Program a következő prioritások mentén tartja megvalósíthatónak:

- Aktív munkaerő-piaci politikák támogatása,
- Társadalmi kirekesztés elleni küzdelem a munkaerő-piacra történő belépés segítségével,
- Oktatás és képzés fejlesztése az egész életen át tartó tanulás politikájának részeként,
- Az alkalmazkodó-képesség és a vállalkozói készségek fejlesztése,
- A humánerőforrás-fejlesztéshez kapcsolódó infrastruktúra-fejlesztés.

Regionális Operatív Program (ROP)

A Regionális Operatív Program az ország kiegyenlített fejlődésének előmozdítására a következő prioritások megvalósítását tartja fontosnak, amelyek a térségünknel is aktuális tényezők. A hét magyar régióra készített egységes terv. A Rop is elő kívánja segíteni a falvak infrastrukturális fejlődését, sőt az itt élők alternatív jövedelemszerzését is, amiért számunkra fontos és megemlítenő. A RPO és az AVOP közötti kapcsolat a turisztikai vonzerő javításán is megjelenik, amely szintén kulcskérdése úgy a Tisza-tónak, mint a Mátra aljának.

A ROP térségünket érintő jelentősége:

- A turisztikai potenciál erősítése
- Térségi infrastruktúra és települési környezet fejlesztése
- A régiók humán erőforrásának fejlesztése
- Technikai segítségnyújtás

A vidékgazdasággal potenciálisan összefüggő intézkedésekre jutó források aránya a Regionális Operatív Programon belül

INTÉZKEDÉS	Az intézkedésre jutó források programon belüli aránya, %			
	ERFA és ESZA*	Központi ktgvetés	Helyi ktgvetési forrás	Összes forrás
Turisztikai vonzerő fejlesztése	12,1	4,1	0,6	16,8
A turisztikai fogadóképesség javítása	4,9	1,7	0	6,6
Hátrányos helyzetű kistérségek elérhetőség javítása	19,6	3,9	2,6	26,1
A helyi foglalkoztatási kezdeményezések támogatása	3,0*	1,0	0,0	4,0
Régióspecifikus szakmai képzések támogatása	1,8*	0,6	0,0	2,4
A vidékgazdasággal összefüggő intézkedések összesen	41,6	11,1	3,2	55,9

**az Európai Regionális Fejlesztési Alap, valamint az Európai Szociális Alap
 Forrás: Magyar Területi és Regionális Fejlesztési Hivatal: Regionális Fejlesztési Operatív Program-kiegészítő Dokumentum, Budapest, 2004. január 28.*

Azzal együtt, hogy a feladatokhoz képest a ROP is meglehetősen szerény forrásokkal rendelkezik, a vidék gazdaságában betölthető szerepét – a tervezési, stratégia és szemléleti irányultságból eredő problémák mellett – pénzügyi lehetőségek is korlátozzák.

Regionális Akcióterv (RAT)

Az Észak-Magyarországi Régióra kidolgozott Regionális Akciótervet az NFT-hez kapcsolódóan 2004-ben dolgozták ki. Célja a régió sajátosságainak figyelembevétele az NFT megvalósításának orientálása, különösen a Regionális Operatív Program projektjeinek, pályázatainak jobb illesztése az NFT céljaihoz.

Nem teljes körűen kidolgozott területi terv. A RAT – korlátozott céljainak megfelelően – egyáltalán nem tartalmaz mondanivalót a kistérségi szintről (a megyei szintről sem). Kidolgozásával létjogosultságát a regionális operatív program hiánya támasztja alá. Az elmúlt (még le nem zárt) év tapasztalatai jelenleg nem összegezhetők.

3. Az Észak-Magyarországi Régió fejlesztési terve

A Terv 2000. májusában készült el, az Észak-Magyarországi Regionális Fejlesztési Tanács és az Észak-Magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökség gondozásában.

Erénye, hogy szerkezete, tematikája, felfogása megfelel a 18/1998. (VI. 25.) KTM rendeletben foglaltaknak, tartalmaz jövőképet a régió számára. Deklarált célja szerint az előzetes NFT, valamint a 2004-ig tartó időszak PHARE programjainak fogadását készítette elő a régióban. A program erősen gazdaságorientált, viszonylag kevesebb teret szentel a

humán szférának és az önkormányzatoknak. A programhoz nem készült megyei, kistérségi bontás, elemzés.

A fejlesztési tervből megállapítható, hogy az Észak-magyarországi régió földrajzi és természeti adottságai alapján Magyarország egyik legváltozatosabb régiója, ami e tekintetben szintén nagyon hasonlít a Füzesabonyi Kistérség három mikrotérségből adódó, a Tisza-tótól a Mátráig elhúzódó területével.

Stratégiai céljai:

- külső kohézió erősítése (integráció)
- belső kohézió erősítése
- a régió értékeinek fenntartható kiaknázása a regionális identitás erősítésével
- *(az élhető vidéki terület és a fenntartható mezőgazdaság megteremtése bár így nem fogalmazódik meg, de az Észak-magyarországi területeket ismerve, szükségesnek tartom így zárójelben megjegyezni.)*

Az Észak-magyarországi Régió jövőképe 2020-ra az alábbi:

- ☛ Versenyképesség a gazdaság legjelentősebb szektoraiban, földrajzi és társadalmi adottságainak kihasználásával.
- ☛ Folyamatosan és jelentősen fejlődő infrastruktúra.
- ☛ Élhető környezet és életminőség biztosítása, lehetőség mindenki számára.
- ☛ Teljes nyitottság a szomszédos régiók, országok, az Unió és a világ felé.

Ezekből az élhető környezet és életminőség biztosítása, lehetőleg mindenki számára a koncepció és program szempontjából a legjelentősebb, hiszen a Füzesabonyi Kistérség számára is ez a legfontosabb cél az elkövetkező közép és hosszú távú tervek készítésénél. (Az élhető vidéki terület és a fenntartható mezőgazdaság megteremtése a Füzesabonyi Kistérségnél is fokozott figyelmet kell, hogy kapjon még egy hosszú távú terület- és településfejlesztési koncepcióban is.)

Az Észak-magyarországi Régió Stratégiai céljai 2013-ig

- ☛ A versenyképes gazdaság megteremtése (techno-régió) program. A Füzesabonyi kistérség ettől pozitív és generáló hatást vár az ipar és szolgáltatások valamint a gazdasági teljesítőképesség növelésében. A kistérség barnamezős beruházási lehetőségeinek kihasználása, a környezetvédelmi ipar meghonosítása.
- ☛ Regionális logisztikai hálózati rendszer kialakítása.
- ☛ Vállalkozásokat segítő üzleti szolgáltatások fejlesztése.
- ☛ Infrastrukturális feltételek a versenyképes gazdaság megteremtése érdekében.
- ☛ Regionális turisztikai hálózati rendszer kialakítása az Észak-alföldi Régióval közösen (ez különösen fontos és meghatározó lehet a Tisza-tó és a kistérség északi része műemlékei, falusi turizmusa és a debrői borvidék életképessége szempontjából)
- ☛ 2007 – 2018 időszakra vonatkozóan a régió – benne a kistérségünk – beágyazása a nemzetközi turisztikai piacba.
- ☛ Regionális turisztikai klaszter központok létrehozása az Észak-alföldi régióval (kulturális turizmus, világörökség turizmus, történelmi turizmus, bor és gasztronómia turizmus, termál turizmus, Wellness és speciális egészségügyi turizmus, ökoturizmus, természetjáró turizmus, kerékpár turizmus, lovasturizmus, vízitúrismus).

- ☛ A turisztikai hálózat fejlesztéséhez kapcsolódó szolgáltatás fejlesztése.
- ☛ A turisztikai hálózat fejlesztéséhez kapcsolódó humán erőforrás fejlesztés.
- ☛ Minőségi élet feltételeinek megteremtése, a településhálózat integrált fejlesztése

A program 6 prioritást fogalmaz meg, ezen belül, ezekhez kapcsolódóan 5 intézkedést. Erénye és kiemelendő, hogy első prioritásként a humán infrastruktúra fejlesztését jelöli, e mellett a gazdaságfejlesztés, a környezet és kulturális értékek védelme fogalmazódik meg. Megjelenik (mint prioritás) a minőségi élet feltételeinek megteremtése is sajnos elég kevés konkrétummal, pedig a Füzesabonyi Kistérség koncepciójának is ez a legfontosabb célja, célkitűzése, feladata.

Heves megye fejlesztési terve

A Heves Megyei Vállalkozói Központ által készített fejlesztési terv 1997-ben, illetve 2003-ban készült el. A tervezők vizsgálták, elemezték, értékelték Heves megye 1998-ban elfogadott stratégiai fejlesztési programja végrehajtásának tapasztalatait, aktualitását, a szomszéd megyék és a vidékfejlesztési kistérségek elkészült, elfogadott területfejlesztési programjaihoz, a Nemzeti Fejlesztési Terv ágazati programjaihoz való illeszkedését. A megbízó közreműködésével mintegy 370 megyei szervezettől (vállalkozások, önkormányzatok, intézmények, civilszervezetek stb.) kértek a tervezők előkészített vagy tervezett projekt javaslatokat. A megyei fejlesztési terv döntően ezen ismeretekre és információkra alapozódik, természetesen a tervkészítés szakmai követelményeire figyelemmel.

A fejlesztési terv 2003-2012 évekre kitekintéssel készült és a várható EU csatlakozásra tekintettel két EU pénzügyi ciklust fog át. Az operatív program viszont 2003-2006 évekre készült, az egyeztetések során kialakított és elfogadott prioritások figyelembevételével. Az operatív rész felépítése követi a Nemzeti Fejlesztési Terv Operatív Programjainak célrendszerét.

Heves megye jövőképe olyan térszerkezet kialakítását feltételezi, amelyben az eltérő adottságú kistérségek sajátos fejlődési pályáikon egymással összhangban fejlődnek, mérsékelve a területi egyenlőtlenséget és az elmaradott térségek körét. Szoros kooperáció alakul ki a megyehatár és a térséghatár menti kistérségek között. Az M3-as autópálya révén javul a megye – különös tekintettel a Füzesabonyi Kistérségre – bekapcsolódási lehetősége az európai gazdasági térbe. Erősödik a városok körzetközponti szerepe. Folyamatosan fejlődik az üdülőkörzetek és a műemlékekkel, látnivalókkal, hungarikumokkal rendelkező települések vonzó hatása, kiegyensúlyozottabbá válik a turistaforgalom. Javul az energiaforrásokkal való gazdálkodás, a környezet minősége és védelme, a táji értékek, a hagyomány értékeinek megóvása.

A „Gazdasági versenyképesség-javítás program” „Befektetés-ösztönzés prioritás” célrendszere többek között a minőségi termékeket előállító termelőkapacitások támogatását tartja elsőrendűnek. Emellett fontos feladatként fogalmazódik meg a már meglévő ipari parkokban a letelepedések ösztönzése, a munkanélküliség csökkentése, a jövedelemtermelő képesség javítása érdekében.

A Humán erőforrás fejlesztési program súlyoz a foglalkoztatás bővítésére, a roma munkanélküliség csökkentésére, az oktatás, képzés minőségi fejlesztésére.

Tekintettel arra, hogy a megyei, illetve a füzesabonyi kistérségi terv és program időben igen közel készült el, az egymásra épülés, a magasabb területi egységre megfogalmazottak figyelembevételével, a kistérségi tervben magas fokú és harmonikus.

Heves Megye idegenforgalmi programja

A program 2003-ban készült el a Heves Megyei Önkormányzat megbízásából. Felépítése, tematikája világos, könnyen illeszthető a területi tervek rendszerébe.

Az idegenforgalmi program erőssége, hogy turisztikai ágak szerint elemzi az adottságokat (kínálatot) és ezt követően ugyancsak turisztikai áganként fogalmazza meg a program elemeket is.

A füzesabonyi kistérséget különösen az alábbi operatív programelemek érintik a megyei tervből, melyek elősegíthetik a kistérség programjában megfogalmazottakat és összhangban vannak a régió tervével is:

- természetjárás, ökoturizmus,
- bor- és gasztronómia,
- falusi turizmus,
- műemlékek, tájházak fejlesztése
- HOBBI turizmus, vadászat, horgászat, kerékpár turizmus
- vízi turizmus

A megye kereskedelmi szálláshelyein 2004. évben közel 281 ezer vendég több mint 645 ezer vendégéjszakát töltött el, ami az előző évihez képest 4,7%-os illetve 0,6%-os növekedést mutat. A vendégforgalom, a panziók, a turistaszállók, és a kempingek kivételével valamennyi szállástípus esetében nőtt, de legnagyobb mértékben az ifjúsági szállóknál (25%-al). A vendégek 14%-át jelentő külföldiek száma 3,2 az általuk eltöltött vendégéjszakáké 0,8%-al csökkent. A belföldi vendégek száma 6,2 az általuk eltöltött vendégéjszakáké 0,9%-al nőtt. A megyében 2004. december végén 1881 vendéglátóhely működött, az egy évvel korábbinál 2,8%-al több. Jelentős részük (60%) étterem, cukrászda, számuk 1,9%-kal nőtt.

Fejlesztési célok és eszközök – a vidékgazdaság jövője

A jövőképnek abból a felismerésből kell kiindulni, hogy a vidék az egyik legértékesebb nemzeti vagyon, ez a forrása a szépségnek, a jólétnek és a kényelemnek. Ezeknek tükröződnie kell egy kistérség a jövőképében is:

- ❖ hit az élő vidékben, hit a működő, az élhető vidékben
- ❖ fel kell ismerni a községeknek is, a városhoz való kölcsönös egymásrataltságot, ugyanez természetesen fordítva is
- ❖ elkötelezettség a falu, a települések környezetvédelmére minden szinten
- ❖ egyformán el kell tudni érni a városnak a vidéket, és a vidéknek a várost

A jövő alapja tehát a vidéki települések, a kistérség közösségei, és saját élhető környezetünk.

Általános cél a vidékpolitikában: ösztönözni és támogatni a fenntartható vidéki önkormányzatokat és vidéki gazdaságokat, a kistérségi szerveződéseket.

Füzesabony város, mint a statisztikai kistérség központja

Füzesabony város önálló település, önálló önkormányzattal, jegyzőséggel, okmányirodával, rendőrkapitánysággal, ügyészséggel, bírósággal, földhivatallal, munkaügyi központtal, Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat, a Heves Megyei Vízmű Rt üzem-mérnökségével és más a körzetközponthoz szükséges alközpontokkal, irodákkal, hivatalokkal rendelkezik. A településközpont Füzesabony úgynevezett falusi részén, a Rákóczi Ferenc utca két oldalán található, a város központjában.

Füzesabony a megye dél-keleti részén, a Hevesi-síkon helyezkedik el. Területe a Laskó- és az Eger patakok által közrefogottan, a Budapest-Miskolc főközlekedési vasútvonal mindkét oldalán van.

A város szomszédos települései északon Kerecsend és Maklár, délről Dormánd, keleten Szihalom, nyugaton Kál. Ezekből Kerecsend és Maklár nem tartozik a Füzesabonyi kistérséghez. Térségi szerepét alapvetően Eger, mint megyeszékhely, a városhoz való közelsége és jól megközelíthetősége határozza meg. A fentiekben vázolt, bizonyos államigazgatási funkciók, szakhatóságok, alközpontok, kirendeltségek a statisztikai kistérségen belül Füzesabonyban találhatók meg. Közúti és vasúti csomópont. Jelenleg közúton a várostól északra elhaladó 3. számú kiemelt főközlekedési útról leágazó 33. számú országos főútról, továbbá a várostól délre megépült M3-as autópályáról lehet megközelíteni. A hosszú távú tervek között szerepel egy É-D irányú, a külterületet nyugaton érintő út megépítése. A város országos, távolabbi, kedvező közlekedési megközelíthetőségét javítja, hogy Budapest-Miskolc vasúti fővonal tranzitállomás szárnyvonalainak Eger, Debrecen, Kál, (Kálból: Kisterenye, Heves) szintén innen indulnak. Meg kell még említeni a buszforgalmat is, amely városon belül a helyi forgalmat is kiszolgálja.

Néhány gondolat arról, hogy a közelmúlt történelme során hogyan alakult ki a 19 települést magában foglaló statisztikai kistérség. A II. Világháború után a megyerendszer is apróbb területi korrekciókat szenvedett el, így Füzesabony kistérsége tekintetében Borsod megyéből 3 település Heves megyéhez, Heves megyétől két település Szolnok megyéhez lett áthelyezve közigazgatásilag. Ezt követően kialakításra került a füzesabonyi járás, mely 17 települést foglalt magában. Ehhez társult – mivel 1996-tól a (vidékfejlesztési) Tarna menti kistérséghez csatlakozott, hogy pályázati elbírálás szerint kedvezőbb helyzetbe kerüljön – Tarnaszentmária és Verpelét. (Meg kell jegyezni, hogy 2004. év óta Verpelét és Tarnaszentmária folyamatosan nehezményezi és tiltakozik, hogy a Füzesabonyi Statisztikai Kistérséghez sorolták.)

A Füzesabonyi statisztikai kistérséghez jelenleg az alábbi települések tartoznak: Aldebrő, Besenyőtelek, Dormánd, Egerfarnos, Feldebrő, Füzesabony, Kál, Kápolna, Kompolt, Mezőszemere, Mezőtárkány, Nagyút, Poroszló, Sarud, Szihalom, Tarnaszentmária, Tófalu, Újlőrincfalva és Verpelét.

A statisztikai kistérségek kapcsolatain kívül természetesen a regionális vagy országos kapcsolatok erősítése is célja a városnak, különösen a közlekedés és az idegenforgalom tekintetében. Az idegenforgalom, különösen tranzit jellegének fejlesztése a szomszédos településekkel, de az egész kistérséggel lehetséges a Mátra, Bükk, Eger, Zsóry-fürdő, a Tisza-tó és a Hortobágy irányába.

Füzesabony testvérvárosi kapcsolatot tart fenn az erdélyi Tusnádfürdővel, de jelenleg a füzesabonyi gimnázium és a szintén erdélyi, erdőszentgyörgyi gimnázium között is alakulnak a testvérvárosi szálak, amelynek csírái a Tarna Menti Kistérségi

Területfejlesztési Társulás és a Kis-Küküllői Kistérségi Társulás testvérkapcsolatából erednek.

4. A kistérség Környezetvédelmi Programja

A Tarna Menti Kistérségi Területfejlesztési Társulás környezetvédelmi és természetvédelmi programját a KTTK Kft 2003-ban, a Füzesabony és Térsége Területfejlesztési Társulás Környezetvédelmi Programját a Hazai Térségfejlesztő Rt 2002-ben készítette el, de a Tisza-tóra is ebben az időben készült környezetvédelmi program. A Füzesabonyi Kistérség részét képező Tarna Menti Kistérségre 2003-ban szintén elkészült egy Települési szilárdhulladék lerakók felmérése és összefoglalója anyag is. A többi települések ez rendszerint a környezetvédelmi programok részét képezték.

Ezekből a Füzesabonyi Kistérség környezetvédelmi prioritásai az alábbiakban foglalhatók össze. A települések környezeti állapotának elemzése, valamint Heves megye Környezetvédelmi programja és a Nemzeti Környezetvédelmi program összhangban vannak, egységes szerkezetben készültek. A kistérségben a közmű ellátás javítása, a felszíni vizek rendezése, a talaj védelme, a korszerű hulladékgazdálkodás feltételeinek megteremtése (szelektív hulladékgyűjtés, hulladékszigetek, hulladék átrakók) a településkép javítása, a felhagyott szemétkerakók rekultivációja tartozik a prioritások közé. Legfontosabb feladat, hogy azokon a településeken ahol nincs szennyvízhálózat, ott kiépítésre kerüljön a kommunális szennyvízelvezetést biztosító csatornázás és szennyvíziszap kezelő telep létesítése. A hol pedig már kiépítésre került a szennyvízhálózat, ott legfontosabb cél, hogy a lakások minél nagyobb százalékban csatlakozzanak a hálózathoz.

A kommunális, az ipari és a mezőgazdasági eredetű szilárd hulladékok ártalmatlanítására helyi és a későbbiekben regionális hulladéklerakókon kerülhet sor.

Hulladékgazdálkodási célként – az Országos Hulladékgazdálkodási Tervben foglaltakkal összhangban – csökkenteni kell a hulladékképzési arányt, növelni kell a hulladékhasznosítási arányt, törekedni kell a takarékos anyag- és energiafelhasználásra, elő kell segíteni a szennyezett területek felszámolását.

A veszélyes hulladékokkal kapcsolatos egyik legfontosabb feladat a keletkezés megelőzése, a veszélyességi szint csökkentése és a hasznosítás elősegítése. Az önkormányzatok ebben elsősorban a telepengedélyezéshez kapcsolódóan gyakorolhatnak felügyeletet, részint az engedély kiadása, az ellenőrzés és esetleges korlátozás, illetve a tevékenység szüneteltetése végett, betiltása végett.

Az Észak-Magyarországi Környezetvédelmi Felügyelőség nyilvántartása szerint a kistérséghez tartozó légszennyező telephelyek az alábbiak: Pikopack Rt Füzesabony, MÁV Rt Füzesabony Állomás, MOL Rt Füzesabony.

A kistérség településein végrehajtott gázprogram eredményeként a lakossági fűtésből eredő légszennyezés jelentős mértékben csökkent.

Az utóbbi években az allergiás és asztmás megbetegedések rohamos növekedésének okán egyre jobban megfogalmazódik az igény az allergén részecskék monitorozása iránt. Az ország 12 állomást működtet a pollenekkel való szennyezettség mérésére. Ezek adataiból megállapítható, hogy a Füzesabonyi Kistérség a relatíve a kedvező állapotú területek közé sorolható, de ez nem jelenti azt, hogy a pollenszennyezés egészségügyi szempontból figyelmen kívül hagyható lenne. A parlagfű térségünkben is fokozottan terjed, ezért június, júliustól különös gondot kell fordítani a védekezésre, parlagon hagyott, gondozatlan területek ellenőrzésére. Ennek eszközbiztosítására a kistérségből az FVM által kiírt

pályázatokra (fünyíró és kaszáló valamint GPS terület beazonosító műszer) szinte minden település pályázott.

A Tisza-tó térségében a környezeti terhelést egyfelől az intenzív hasznosítású ipari, települési, üdülési és mezőgazdasági területek okozzák, másrészt a Tiszán érkező külső szennyezések és árvizeknek köszönhető. A Tisza felé haladva már a Füzesabonyi kistérségen belül is érezhető, hogy a szennyezőanyagok kibocsátása csökken, a természeti értékek, a védett területek aránya pedig növekszik. Az autópálya kiépülése miatt megnövekedett a ráhordó és a települési átmenő forgalom. A Tisza folyó vízminősége jellemzően a „jó-tűrhető” sajátos kategóriába sorolható. A Tisza és a Tisza-tó a kistérség déli feltekén a vízgazdálkodás centruma. A felszíni vizek legnagyobb használója a mezőgazdaság. A Tiszából táplálkozik a tiszafüredi, a jászági és a nagykunsági öntözőrendszer, de a főcsatornákból több mellécsatorna és fűrtcsatorna is elágazik, amelyek szervesen kapcsolódnak a kistérség déli, keleti településeihez tartozó mezőgazdasági területekhez. A kistérség területének Tisza felé lejtése miatt különösen fontos, hogy az intenzív művelésű agrárterületek természetes szűrő szerepe (gyökérszűrő zóna) megvalósuljon. Az eltérő víztípusok és vízminőség miatt a befolyó vizek (Eger- és Laskó patak), továbbá a beemelt csatorna- és szivárgó vizek tovább rontják az amúgy is lassabban tisztuló vízminőséget.

5. Tisza-tó programja

A Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Közhasznú Társaság Tervezési Igazgatósága 2005. év elejére elkészítette A Tisza-tó Térség Területfejlesztési Koncepcióját. Ez foglalkozik a területfejlesztés külső meghatározottságaival és az önkormányzati igényekkel is. Felméri a területi adottságokat, a fejlesztés lehetséges irányait és jövőképet vázol a Tisza-tavi településeknek, de irányt mutat a Füzesabonyi Kistérség egész idegenforgalmi és turisztikai helyzetére, prioritásaira, programjaira, alprogramjaira.

A Tisza-tó térség optimális jövőképe megvalósításához mindenekelőtt a fenntartható turizmust kell a térségben hosszú távon kialakítani. Ennek úgy kell megvalósulnia, hogy ne okozzon negatív hatásokat a természeti és kulturális környezetben. A jövő a térségben a jelenleg még eléggé egysíkú és esetleges idegenforgalom kialakítása, kiszélesítése és biztos alapokra való helyezése. Ehhez komplex turisztikai termékkínálat szükséges. Ezek megvalósításán keresztül érhető el a hosszú távon biztos megélhetést, jó életszínvonalat, és a lakosság helyben maradását szolgáló turizmus megerősítése és kiszélesítése. A térség fejlesztése komplex feladat, ahol az idegenforgalmi fejlesztések jelentős részét a Tisza-tó és a hozzá kapcsolódó különféle táji, térszerkezeti, társadalmi és gazdasági rendszerek kölcsönhatásán lehet megvalósítani. Ezért a Füzesabonyi Kistérség sokszínűsége jól illik a Tisza-tavi területfejlesztési koncepcióba. A komplex területfejlesztési koncepció jövőképe ennek ez a kulcseleme.

A közös települési környezetvédelmi program általános célkitűzéseként határozható meg:

„A KÖRNYEZETMINŐSÉG FOLYAMATOS JAVÍTÁSA”

(A kistérségben élők és környezetük harmonikus kapcsolatának kialakítása, a környezet elemeinek és folyamatainak a védelme, valamint a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek a biztosítása)

- 1) A környezet igénybevételének, terhelésének és szennyezésének a csökkentése, károsodásának megelőzése; a már károsodott környezet állapotának javítása / helyreállítása.
- 2) Az emberi egészség védelme, az életminőség javítása környezeti feltételeinek fejlesztése.
- 3) A természeti erőforrások megőrzése / fenntartása és az azokkal való ésszerű takarékoskodás / célirányos gazdálkodás, valamint az erőforrások megújulását biztosító gazdálkodás megvalósítása.
- 4) A társadalmi és gazdasági feladatok / folyamatok és a környezetvédelmi követelmények összehangolása.
- 5) A lakossági és a civil szervezeti kezdeményezések fogadása, a megvalósításban való részvétel feltételeinek biztosítása.

A programban előirányzott fejlesztések megvalósítása a főbb eredménymutatóknál:

Növekedést jelenthet:

- az életminőségénél
- a környezetbiztonságnál
- a megszerezhető támogatási forrásoknál
- a versenyképességnél
- a GDP - nél (bruttó hazai termék)
- a foglalkoztatásnál
- az életszínvonalnál
- a települési infrastruktúránál
- a természet közeli állapotok fenntarthatóságánál

Csökkenést jelenthet:

- a környezetterhelésnél / környezetkárosításnál
- az emberi egészséget károsító hatásoknál
- a térségi különbségeknél
- a hátrányos helyzeteknél
- az elvándorlásnál
- az élettér különbségeknél

6. A külső tényezők vizsgálatának összefoglalása:

- ☛ A Füzesabonyi Kistérség tervellátottsága elégséges, gyakorlatilag a vizsgált időszakban (1997-2004. között) folyamatosan készültek a három vidékfejlesztési kistérségre tervek, elemzések, programok.
- ☛ A kistérségre vonatkozó tervek összhangban vannak a rendelkezésre álló megyei, régiós, és országos tervekkel, de ezeket aktualizálni szükséges.
- ☛ Az is megállapítható, hogy a megyei, regionális terveknek szinte nincs kistérségi fejezete, ritka jó kivétel a jelenleg az NFT II számára készülő regionális terv helyzetelemző blokkja, amely kistérségi elemzésre, összehasonlításra is lehetőséget ad.

- ☛ A kistérség nemzetközi és testvérkapcsolatai: (erdélyi kapcsolat, kistérségi szinten, települési kapcsolatok stb)
- ☛ Nemzetközi rendezvények?
- ☛ Nemzeti kisebbségek helyzete?

A kistérségek jellemzői Heves megyében

A Kormány a 244/2003. (XII. 18.) rendeletével új területfejlesztési-statisztikai kistérségi rendszert hozott létre, amely módosította a kistérségek 1997. augusztus 1. óta életben lévő lehatárolását. Az új kistérségek besorolása 2004. január 1-jétől lépett életbe. A módosítás a megye 119 településéből 19-et érintett. A legnagyobb változást az jelentette, hogy létrejött egy 13 településből álló új kistérség Béalápátfalva központtal. A 13 község közül 3 az egri, 10 a pétervásárai kistérségből vált ki. További módosítás, hogy az egri kistérségből 5 község a továbbiakban a pétervásáraiába tartozik. A hatvani kistérségből egy község (Szücsi) a gyöngyösihez került. A füzesabonyi és a hevesi kistérség változatlan maradt. A korábbi lehatároláshoz képest jelentősen csökkent az egri kistérség területének és lakónépességének száma. Az új, béalápátfalvai kistérség a megye legkisebb ilyen egysége lett. (24. és 25. táblázat)

Statisztikai kistérségek 1996-ban Heves megyében: egri, hevesi, füzesabonyi, gyöngyösi, Hatvan-lőrinci, pétervásárai. 1997-ben: egri, hevesi, füzesabonyi, gyöngyösi, hatvani, pétervásárai. Vidékfejlesztési kistérségi társulások: béalápátfalvai, Dél-hevesi, egri, füzesabonyi, gyöngyösi, hatvani, mátraaljai, pétervásárai, sarudi, Tarna-menti. 244/2003. (XII. 18.) Korm rendelet szerint: egri, hevesi, füzesabonyi, gyöngyösi, hatvani, pétervásárai, béalápátfalvai.

A népességszám alakulását vizsgálva a 7 kistérségből a füzesabonyi a negyedik legnagyobb létszámú kistérség a megyében. Ennél kevesebben a hevesiben, a pétervásáraiiban és a béalápátfalvaiban vannak. A kistérségek közül egyedül a füzesabonyiban emelkedett a lélekszám. A háztartások számának nagyságát illetően szintén a negyedik helyen áll a füzesabonyi kistérség. A megye kistérségeiben élőknek legnagyobb hányada inaktív kereső, és ez – az egri és a gyöngyösi kivételével – a többire, így a füzesabonyira is jellemző.

7. A Füzesabonyi Kistérség belső tényezőinek vizsgálata

Természet földrajzi elemek

A kistérség természetföldrajzi értelemben a megye közepe és dél-keleti részén öt kistájat érint. Ezek a Közép-tiszavidéki középtáj, Hevesi-sík, Borsodi-mezőség, Gyöngyösi-sík és a Tarna-völgy. Közigazgatási szempontból – bár teljes mértékben Heves megye területén van – térszerkezeti összefüggésben valójában három megye (Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén és Szolnok megye) találkozásánál helyezkedik el, de benyúlik egészen a megye közepéig a Mátra és a Bükk aljáig. Ebből következően mindhárom megyének perifériás helyzetéhez kapcsolódik, Heves megyében pedig a Tarna menti rész a kellős közepén helyezkedik el. Három mikrokörzetre tagolódik: Füzesabony és vele szomszédos 6 község, a Tarna menti 9 település és a Tisza menti 3 falu. A megyeszékhely – Eger – közelsége egyértelműen meghatározza a területi kapcsolatokat. Ez azért is alakult így, mert a korábbi évtizedek koncentrált területfejlesztési politikájának következtében Füzesabony nem teljes mértékben képes betölteni közép fokú városi szerepét. Meg kell jegyezni, hogy a kistérség északi részén fekvő Tarnaszentmária és Verpelét soha nem tartozott még a Füzesabonyi Kistérséghez.

A kistérség kiemelkedően jó közlekedési adottságai (az ország kelet-nyugati irányú közlekedési folyosóinak találkozási csomópontjánál fekszik, itt futnak össze Budapest-Miskolc, ill. Budapest-Debrecen, Kál-Káplna – Mátraterenye vasút, vagyis az ország második és harmadik legnépesebb városainak megközelítését adó leggyorsabb közutak, a Budapest-Miskolc-Hidasnémeti-Kassa vasútvonal és a térség közelében elhelyezkedő három repülőtér) biztosítják a környezet nagytérségi kapcsolatrendszerét. Ugyanakkor furcsa ellentmondás, hogy a kistérség északi féltekén lévő 5 községből – Tófalva, Aldebrő, Feldebrő, Verpelét, Tarnaszentmária – tömegközlekedési eszközökkel elégtelen módon lehet megközelíteni a kistérség egyetlen városát, a körzetközpontot Füzesabonyt. A körzet belső kohézióját az M3-as autópálya, a 3-as főútvonal, a 25-ös és a 33-as sz. főút adja. A település egymás közötti kapcsolatát mellékúthálózat biztosítja.

A kistérség klímáját befolyásolja a hegyvidék és az Alföld között lévő 100-300 m-es szintkülönbség. A kistérség északi részének függőleges tagoltsága miatt változatos éghajlati sajátosságokkal rendelkezik, elsősorban a mikroklimák érvényesülnek. A napfényes órák száma 1900 – 2000 körüli, de az Alföld közeli részeken, a Tisza tó környékén a 2000 is meghaladja. Az évi középhőmérséklet 8-10 Celsius fok, az éves csapadék mennyiség 550-600 mm.

A vizsgált kistérségen a Bükkből lefutó Eger-patak, Rima-patak és Laskó-patak, Kígyós-patak és a Tarna folyó halad át. A térség nyugati határán húzódik a Hanyi-ér. A térség a Hanyi-Sajfoki és a Hejő-Csincse-Laskó belvízi öblözetekhez csatlakozik. Az öblözet fő befogadója – a Tarna és a Kígyós kivételével – a Hanyi főcsatorna, mely a vizeket a Sajfoki öblözetén át a Tiszáig vezeti, ahol szivattyús beemelés történik. A Hejő-Csincse-Laskó belvízrendszer a Bükk hegység déli lejtője és a Tisza folyó között elterülő öblözetek sorozatából áll, melyek a Bükkből jövő hegyi patakok alsó szakaszán találhatók. A patakok felső szakaszáról jövő árvizek elvezetésére övcsatornaszerűen árapasztó csatornák épültek, amelyek a Tisza menti sík területet mentesítik a hegyekből lezúduló külvizektől. A Tarnán az utóbbi években a Mátrából lezúduló esők hatására szinte mindig adódik egy-egy árvízveszélyes időszak. A térségre vízhiányos, valamint ár-és belvízi helyzetet okozó, csapadékban gazdag évek egyaránt jellemzők.

A kistérségben többnyire barna erdőtalajok, alföldi mészlepedékes, réti csernozjom talajok, és löszös talajon képződött réti talajok képződtek. A térség talajainak nagy része szikes vagy sóhatás alatt áll. Termőképersségük általában jó vagy közepes. A talajvizek mélysége 2-4m között mozog, mennyisége általában jelentéktelen (füzesabony környékén 1-3 l/s). A talajvizek kémiai típusa kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos.

A kistáj északi peremén, a Mátraaljával határos sávban lösztakarós, homokos, kavicsos hordalékkúp síkság húzódik. Rajta itt barnaföldek és csernozjom barna erdőtalajok képződtek. A Tarna baloldalán kötött homokos, enyhén buckás, mély talajvízű hordalékkúp síkság húzódik, humuszos homok és kovárványos barna erdőtalajjal. Ezen sok a szőlő, a gyümölcs, de nagyobb részt itt is szántóföld van.

A vizsgált térség növényföldrajzilag a magyar flóratartomány (Pannonicum) alföldi flóravídede (Europannonicum), északalföldi (Samicum) flórajárásába tartozik. A területen a potenciális záró (erdő) társulások, a tatárjuharos lösztölgyes, az alföldi gyöngyvirágos tölgyes, valamint az árterületeken a tölgy-kóris-szil és a fűz-nyár ligeterdő. A térségben mind a fajok, mind a társulások között is találhatók értékesek. A tágabb térség értékes társulásai a szikes- és löszgyepek, a mocsár- és láprétek, a keményfaligetek, mocsári és más nedvességekvelő társulások kisebb foltjai. A térség ökológiai szempontból jelentős terület. Ökológiai értékeinek részletes feltárása az utóbbi években kezdődött meg. A

természeti alapállapot felmérés eredményeként – az eddigi tapasztalatok alapján – természetes és természetközeli, esetenként unikális fajoknak, életközösségeknek helyet adó területek, feltárására lehet számítani (pl. a Csörsz árokban, löszös partfalakon).

Az erdészetileg kezelt területeket fiatal és középkorú, fiatal és lágylombos erdők borítják. Az erdők átlagos évi folyónövekedése 2,1 – 3,7 m³/ha között változik. Az északi terület potenciális erdőtársulásai közé a magasártéri növényzettel tarkított keményfaligetek, a szubmontán égeresek, valamint a pannóniai cseres-tölgyesek, a gyertyános tölgyesek sorolhatók.

Jellemzőek a nedves kaszálórétek és a magas kórós társulások. Az erdőműveléssel hasznosított területeket vegyes korú keménylombos erdők borítják.

Vadászati szempontból értékes vadfajokat tekintve az érintett területen őz, nyúl, fácán, fogoly, róka, valamint váltóvadként szarvas és vaddisznó fordul elő.

Dormánd határában van a Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet egyik védett mozaikja, a Nagyhanyi-pusztá. Besenyőtelek közvetlen szomszédságában helyezkedik el a tájvédelmi körzet másik védett mozaikja, a Sarud-Hidvégpusztai terület-egység.

A Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet 8199 ha területe hét kisebb-nagyobb elszigetelt mozaikból áll össze. A védettség célja a megmaradt szikes pusztá és a rajta élő élővilág védelme. A terület jelentős tűzok élőhely, mintegy félszáz tűzok él itt. Mivel a tűzok élőhelye nem korlátozódik a védett gyepterületekre, vizsgált térségünkben a Nagyhanyi-pusztán kívül a mezőgazdasági területeken is számítani lehet előfordulásukra. Tűzokvédelmi szempontból a térségben fontos szempont, hogy a gazdák olyan növényekkel vessék be területeiket, melyek a költés és a fiókanevelés időszakát követően érnek csak be.

A Nagyhanyi-pusztá a tájvédelmi körzet legészakibb terület egysége, mögötte már a Mátra vonulata látható. A telepített gyepter botanikai szempontból nem kiemelkedő értékű, védettségét elsősorban a mintegy 25 példányos tűzok (*Otis tarda*) állománynek, ill. az ürgetelepnek (*Citellus citellus*) köszönheti. Utóbbiak jelenléte miatt ugyanis a terület kiváló ragadozó madártáplálkozó hely. Ezek közül a kerecsensólyom (*Falco cherrus*) emelendő ki. Említésre érdemes még a nagy- és kis póling (*Numenius arquata* és *N. phaeopus*, valamint a bíbic (*Vanellus vanellus*), a goda (*Limosa limosa*) és a piroslábú cankó (*Tringa totanus*).

Európai viszonylatban is jelentős, de Magyarországon páratlan, csaknem eredeti épségében fennmaradt kúp a verpeléti Vár-hegy. A Bükk Nemzeti Park által természetvédelmi területté nyilvánított több hektáros területen ritka rovar és növényvilág látható.

A kistérségben a gazdaságfejlesztés szempontjából számottevő helyi ásványi erőforrás nincs. A természeti erőforrások közül a termőföld képezi a legfőbb értéket. Emellett kisebb mértékben kavicsbányászattal, homok bányászattal lehet számolni. Szükséges ugyanakkor megemlíteni, hogy a tágabb térségben gazdag energia erőforrás lelőhelyek helyezkednek el (lignit, víz energia, olaj). Verpeléten és Tarnaszentmárián pedig kőbányászati lelőhelyek vannak.

Humán erőforrás

A kistérség lakónépessége 2002-ben 38.418 fő volt, 2004-ben pedig 38.594 fő, ami 176 fő növekedést jelent (22. és 23. táblázat). Míg a lakónépesség Magyarországon – benne az Észak-magyarországi Régiót, Heves megyét vizsgálva – az utóbbi 10 évben folyamatosan csökken, addig a Füzesabonyi Kistérségben a Regionális Megyei Kistérségi Adatok Tára 2004-ben kiadott közleménye alapján 4,7%-al nőtt. Az állandó népesség a kistérség 19 települését tekintve tehát 38.594 fő, de a lakónépesség már több mint 500 fővel kevesebb 38.077 fő. A Vándorlási egyenleg az utolsó 5 évben – 1000 lakosra jutó odavándorlás és elvándorlás különbsége – a régióban –2,43 a megyében –0,87 volt – a Füzesabonyi Kistérségben +5,26 vagyis egy jelentős odavándorlás a jellemző. A népességvándorlást 2003-ban országosan vizsgálva, az egyes régiókat tekintve összességében pozitív változás csak a közép és nyugat magyarországi régiók felé történt, az összes többi régióban csökkenés jellemző, melyben első helyen az Észak-magyarországi régió áll.

FÜZESABONYI KISTÉRSÉG FONTOSABB ADATAI 2003-AS KSH ADATOK ALAPJÁN								
Település	terület km2	lakos	élve szül	halálozás	term szap	vándo rl.	ö.lakás	ép lakás
Aldebrő	21,78	779	6	9	-3	-9	350	1
Besenyőtelek	49,1	2906	27	32	-5	4	1094	11
Dormánd	20,06	1041	17	7	10	3	378	0
Egerfarmos	23,79	734	5	13	-8	27	339	0
Feldebrő	26,52	1175	9	22	-13	3	547	0
FÜZESABONY	46,34	8231	82	152	-70	7	3012	16
Kál	34,84	3735	41	45	-4	-20	1337	1
Kápolna	21,51	1603	18	21	-3	-28	551	0
Kompolt	22,72	2261	22	36	-14	28	770	0
Mezőszemere	21,48	1319	14	27	-13	-17	612	0
Mezőtárcány	40,64	1687	24	29	-5	-4	739	6
Nagyút	18,94	751	7	12	-5	-8	336	1
Poroszló	109,04	3033	36	44	-8	-39	1330	17
Sarud	51,64	1400	16	26	-10	108	554	6
Szihalom	34,17	2117	19	39	-20	9	952	2
Tarnaszmária	11,01	286	3	8	-5	-4	183	0
Tófalva	14,48	622	3	17	-14	0	287	0
Újlőrincfalva	48,09	307	2	5	-3	-10	149	1
Verpelét	53,18	4118	50	56	-6	6	1587	6
Összesen	669,33	38105	401	600	-199	56	15107	68

Az élve születések száma a kistérségben 2003-ban 401 fő volt, az halálozás elérte a 600 főt, így a természetes szaporodás –199 főt mutat. Az odavándorlás viszont ugyanebben az évben +56 fő volt. Az odavándorlási mutató jelentős pozitívumot mutatott Egerfarmos, Feldebrő, Füzesabony, Kompolt, Mezőtárcány, Sarud és Verpeléten. (11. és 12. táblázat)

Az utóbbi évben nőtt az összlakosság Dormándon, Egerfarmoson, Kompolton, és Sarudon. Az elnéptelenedés veszélye azonban egyenlőre egyetlen települést sem veszélyeztetet, de legkritikusabb a helyzet Tarnaszentmárián és Újlőrincfalván. E kategóriába hivatalosan azok az elnéptelenedéssel veszélyeztetett települések tartoznának, amelyeken a települési népsűrűség az országos népesség 50%-ánál kevesebb, a népesség fogyása meghaladja a 0,5%-os arányt, az 1990. és 2002. évi települési lakosságszám változásának megfelelően.

Munkaerőhelyzet és a munkanélküliség szempontjából is érdekes a férfiak és nők aránya. A kistérségben, mint az országban is a férfiak aránya alacsonyabb, az összes település átlagában 48,00%, de az egyes települések belül igazi kimagasló és hatással bíró különbség nincs. Az állandó népességből a kistérségben 18.558 fő férfi és 20.036 fő nő (7,96 %-al több a nő), míg a 38.077 lakónépességből 18.308 fő a férfiak és 19.769 fő a nők aránya (a nők aránya hasonlóan 7,98 %-al több) (22. 23. táblázat).

A Füzesabonyi Kistérség TÍPUS szerint társadalmi-gazdasági és vidékfejlesztési szempontból hátrányos kategóriába sorolandó. A kedvezményezett települések száma 6, társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott település 5, az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott községek száma 4, és a leghátrányosabb kistérséghez nem tartozó leghátrányosabb helyzetű településből 3 van kistérségünkben.

Összefoglalva: Heves megyében a gazdaság fejlettsége, jellege szerint három részt különítünk el. Az északi kedvezőtlen adottságú térség, a középső gazdaságilag fejletlen térség, illetve a dél, dél-keleti gazdaságilag fejletlen térség. A Füzesabonyi kistérség a dél, dél-keleti gazdaságilag fejletlen térségbe tartozik. Ez a rész a mezőgazdaság számára kedvező termőhelyi adottságokkal rendelkezik. Az ipari szolgáltatás azonban nem jellemző a kistérségre, hiszen a hagyományos szektoron kívül ipari szolgáltatási munkahely nem települt ide, és az élelmiszer-gazdasági vertikum sem épült ki ezen a területen. A mezőgazdasági termelőség-tervezetek szétesésével a melléküzletági termelés is leépült a kistérségben. Ezek következménye, hogy ez a megye legnagyobb mértékben súlyozott munkahelyhiányos körzete.

A koncepció szempontjából lényeges még néhány mutató megvizsgálása a füzesabonyi kistérségben:

2002-ben a kistérség településein 1388 óvodás volt beíratva, míg 2004-ben ez a szám 4-el többet, azaz 1392 főt mutat. Az iskolás gyermekek száma viszont már csökkent 61 tanulóval, mert a 2002-es 3643 fő 2004-re 3581 tanulóra fogyott. A szám pontosan annyi, mint a 784 fő állandó lakosú Nagyút iskolás gyermekeinek a száma. (9. és 11. táblázat)

Füzesabonyi mikrokörzet óvodai ellátása minden településen megoldott Füzesabony városban minőségi javítás igénye merül fel. Általános Iskolai oktatás: minden településen megoldott az épületek fokozatosan romló állapotúak, Füzesabonyban a Széchenyi István Általános Iskola napközis otthona és konyha-étterme elkülönül a főépülettől /300 m távol van/ Alapfokú zene és táncoktatás a füzesabonyi Zeneiskolában van. Új Zeneiskola igény merül fel. Középfokú oktatás és szakképzés: a térségközpont Füzesabonyban van a Remenyik Zsigmond Gimnázium és Postaforgalmi Szakközépiskola, ahol 4 x 2 tanulócsoportban van nappali tagozatos képzés, emellett esti és levelező tagozatos képzés is van. Az intézmény oktatási struktúrája a változó körülmények hatására átalakulóban van, melyet kell, hogy kövessen az oktatási infrastruktúra bővítése és rekonstrukciója. Bölcsődei ellátás: Füzesabonyban van 2 db 20 férőhelyes bölcsőde a többi település ellátása az óvodában történik. Szakoktatás, képzés: 1972-ig volt Füzesabonyban szakoktatás és képzés főleg a helyi ipar kiszolgálása történt meg. A jól működő képzést összevonással /Eger központ/ megszüntették. A térség is igényel a városban lévő ipar szakember igénye kielégítésére szakképzést, melynek színtere a gimnázium lehet. Jelenleg pályázat van beadva az élethosszig tartó tanulás biztosítására, mely alacsony, de gyakorlatias képzési igények kielégítését célozza, elsősorban a munka világába történő visszavezetés okán. Egészségügyi ellátás: alapfokú ellátás minden településen biztosított. A városban található egy 8 szakcsoportot magában foglaló egészségügyi szakrendelő, a többi település fogászati szakellátása megoldott. A gyógyszer-tári hálózat igazodik 5000 fő/gyógyszer-tár normatívához. Füzesabonyban található egy 350 férőhelyes Pszichiátriai és Szenvedélybetegek Otthona, mely a megye területéről fogad betegeket. Hiányzik a

sürgősségi ellátáshoz Füzesabonyból egy mentőállomás, igény a szakrendelők műszerezettségének korszerűsítésére. A munkaidőn kívüli ügyeleti ellátás füzesabonyi központtal működik. Szociális ellátás: A térségben Mezőszemerén van 30 férőhelyes bentlakásos szociális otthon, a helyi idősek ellátása tekintetében. Füzesabonyban 2 db Idősek és Rászoruló Otthona /nappali/ van, a többi településen vagy Idősek Klubja vagy szociális ellátó szolgálat működik. A térségben, de a többiben is igény van további bentlakásos szociális otthonra.

A Tarna mente óvodai ellátását tekintve Tófaluban, Tarnaszentmárián nincs, a szomszédos településekre szállítják a gyermekeket. Verpeléten a gyermeklétszám a férőhelyhez képest 150 %.

Általános Iskolai oktatás: Tófaluban és Tarnaszentmárián nincs, a szomszédos településre utazzatják a gyermekeket.

Középfokú oktatás: esti (levelező) gimnáziumi képzés van Kálban és Verpeléten egyéb képzési forma nincs. Bölcsődei ellátás: a mikrotérségben nincs bölcsőde.

Egészségügyi ellátás: Tófaluban, Tarnaszentmárián, Nagyúton nincs önálló házi vagy gyermekorvosi körzet szakorvosi ellátás. Fogászat különböző ellátási rendszerben működik: Verpeléten, Aldebrőn és Kálban van fogorvosi rendelő.

Szociális ellátás: Idősek Klubja három településen nincs, bentlakásos szociális otthon Kálban van. Önapos, hétközi, de bentlakásos otthon van Verpeléten. Minden önkormányzat tart fenn szociális gondozó hálózatot legalább egy falugondnok személyében.

A Tisza menti óvodai ellátás: Újlőrincfalván nincs óvoda, Poroszlón és Sarudon megoldott az elhelyezés. Általános iskolai oktatás: Azonos a helyzet mint az óvodáknál Újlőrincfalváról Poroszlóra járnak a gyerekek iskolába. Középfokú oktatás: a három településen nincs. Bölcsődei ellátás: az óvodák legkisebb csoportjaiban van megoldva, önálló bölcsőde nincs. Egészségügyi ellátás: Újlőrincfalván nincs önálló háziorvosi rendelés, azonban Poroszlón ezt megoldják. A házi orvosokon kívül fogszakorvosi ellátás is működtetett. Szociális ellátás: Idősek nappali ellátású klubja mindhárom településen van, ugyanígy a házi gondozó hálózat is kiépített.

Az iskolázottság a legutóbbi két népszámlálás közötti időben érzékelhetően javult. A 10 éves és idősebb népességből azok aránya, akik az általános iskola első évfolyamát sem végezték el, a füzesabonyi kistérségben 1%-ot tesz ki. Ugyanez a szám a beláptátfalvai kistérségben 2,4%, a hevesiben 1,3%, viszont a szomszédos egriben, csak 0,4%. A 15 éves és idősebb népességből, akik legalább az általános iskola 8. évfolyamát elvégezték, a füzesabonyi kistérségben 82%. Legrosszabb a hevesiben 77%, és legjobb az egriben 91,5%. A 18 éves és idősebbek közül a füzesabonyi kistérségben 25,4%-nak van legalább érettségije, a 25 éves, vagy idősebbek körében pedig 5,5%-nak van legalább egyetemi végzettsége. Ugyanez a szám az egyetemi végzettséget tekintendően az egriben 18,2%, a gyöngyösiben 10 %, míg a hevesiben 5%. (37. és 38. táblázat)

Az öregedési index (az idős népesség a gyermek népesség százalékában) a füzesabonyi kistérségben 98,2%. Ugyanez a pétérvásáraiban 139%, az egriben 92%. A megyei kistérségi átlag 101%.

Munkanélküliség szempontjából a Füzesabonyi Kistérség a Heves megyei kistérségek között a negyedik helyen van. Nagyobb munkanélküliséget a hevesi és a pétérvásárai kistérségben regisztráltak. 2003-ról 2004-re viszont a kistérségünkben alig változott a helyzet, 0,7%-al nőtt a munkanélküliség, 12,2-ről 12,9%-ra – azaz minimálisan, de mégis emelkedett. (3. táblázat, 4. táblázat, 5. táblázat valamint a 34. táblázat)

A kistérség 19 települését vizsgálva a 2005. február 20-i Munkaügyi Központ adatait figyelembe véve Sarudon 21,34%, Újlőrincfalván 20%, Mezőszemerén 14,52%, Verpeléten 13,08%, Poroszlón 11,86%, Kápolnán 10,63%, Kálban 10,23%, Besenyőtelken

10,06% volt. A többi községben 10% alatti volt a regisztrált munkanélküliek számának területi mutatója. A legalacsonyabb mutató Tarnaszentmárián volt 5,52%, Füzesabonyban 6,42%, és Feldebrőn 6,66%. A kistérség munkanélküliségi területi mutatójának átlaga 10,31 %. Az országos átlaghoz viszonyítva a legnagyobb emelkedés Sarudon, Újlőrincfalván és Mezőszemerén volt. (7. és 8. táblázat)

2003. december 20-tól 2004. december 20-ig a Füzesabonyi Kistérségben 2,2%-al, azaz 12,2 %-ról 14,4 %-ra változott, emelkedett a munkanélküliségi ráta mutatója.

Összefoglalva: A Füzesabonyi kistérség foglalkoztatottsági szintje az évek során mérséklődött. Ennek okai az elöregedés, illetve a munkaerőpiaci kiválogatódás. Ezen vidék legnagyobb helyben foglalkoztató települése Füzesabony 2600 fővel, melynek egyik oka, hogy itt található a PICOPACK Rt., mely 650 főt foglalkoztat. A másik oka, hogy itt található a MÁV országos jelentőségű vasúti csomópontja, mely számos ember számára biztosít munkalehetőséget. A kisebb településeken kevesebben dolgoznak, mint Füzesabonyban. Ennek oka, hogy vannak olyan települések, ahol nincs helyben foglalkoztatás, illetve ha még nem lenne is lehetőség a falun belüli foglalkoztatásra, az emberek minimális fizetésért nem szívesen állnak munkába.

A Füzesabonyi Kistérség 19 településéből általános iskola Tarnaszentmárián, Tófaluban és Újlőrincfalván nem működik. Ezekről a helyekről Verpelétre, Aldebrőre és Poroszlóra járnak a tanulók iskolába. (9. és 11. táblázat)

Gimnáziumi képzés Füzesabonyban, Kálban és Verpeléten van. A két utóbbi nagyközségben esti tagozatú gimnáziumi oktatás van, míg Füzesabonyban a Remenyik Zsigmond Gimnázium és Postaforgalmi Szakközépiskola és Diákotthon nappali képzést is folytat.

GAZDASÁG

Az országban 2004. december 31-én több mint 960 ezer gazdasági szervezet működött. Ebből a közel 416 ezer társas vállalkozás száma 11,1%-kal, a közel 456 ezer vállalkozásé 5,4%-kal több, mint az év elején.

Heves megyében a működő gazdasági szervezetek száma 2004. végén 25712 volt, 6,8%-kal több, mint egy évvel ezelőtt. A növekedés mértéke kisebb volt az országotól (7,4%). A társas vállalkozások az összes szervezet háromtizedét tették ki, arányuk lényegesen kisebb, az 58%-kal részesedő egyénieké jóval nagyobb, mint országosan. Az év folyamán a megyében a társas vállalkozások száma bővült jobban. A megyében ezer lakosra 71 vállalkozás jut, a hazai átlagtól 11-el kevesebb. A megyében a hazai átlagtól lényegesen nagyobb a mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, szálláshely szolgáltatás. Az utóbbi év során az átlagnál gyorsabban bővült a pénzügyi közvetítés, az ingatlan ügyletek és az oktatás ágba sorolt vállalkozások száma, ugyanakkor a szállítás, raktározás alig változott. A beruházási teljesítményértéknél egy lakosra 204 ezer forint teljesítményérték jutott, az országos átlag 75%-a. az új beruházások 34%-a épület és egyéb építmény építéséből adódott, 65%-a gép, berendezés, jármű vásárlás. Az egyéb közösségi, személyi szolgáltatásba tartozó gazdasági szervezetek beruházásai közül kiemelkedően nagy az épületek, egyéb építmények részesedése, de az átlagot jóval meghaladó az építőiparban, a közigazgatás, védelem, egészségügyi, szociális ellátásban is.

A Füzesabonyi Kistérség gazdasági bázisa

A kistérség a természetföldrajzi adottságokra épülő gazdasági szerkezet és fejlettség tekintetében tipikusan rurális térség. Ez annyit jelent, hogy a térségben működő gazdasági szerkezet meghatározó eleme a mezőgazdaság. A mezőgazdaság meghatározó szerepét a Füzesabony városban jelenlévő ipar nem ellensúlyozza. Az integrált termelés és értékesítés nem alakult ki, azaz a feldolgozatlan, illetve alacsony feldolgozottságú termékeknek a

térségből való kiáramlása a jellemző, kedvezőtlen értékesítési kondíciók mellett. A szolgáltatási szektor fejletlen, hiányos. A térségfejlesztést meghatározza, illetve erőteljesen befolyásolja a kialakult gazdasági szerkezet, az erre épülő gazdálkodási és szervezeti formák működésének eredményessége.

KIMUTATÁS A VÁLLALKOZÁSOKRÓL, VÁLLALKOZÓKRÓL 2004. KSH					
TELEPÜLÉS	Működő vállalk db	KFT db	Szövetkezet db	BT db	Egyéni vállalk db
Aldebrő	44	7	1	10	26
Besenyőtelek	157	13	2	13	126
Dormánd	36	5	1	1	28
Egerfarmos	23	1	0	2	20
Feldebrő	62	4	1	9	48
FÜZESABONY	522	66	8	53	382
Kál	160	28	3	23	105
Kápolna	82	10	4	8	60
Kompolt	91	11	0	11	69
Mezőszemere	17	2	1	2	12
Mezőtárkány	46	7	2	7	30
Nagyút	23	1	0	2	20
Poroszló	191	18	2	20	150
Sarud	61	5	1	9	45
Szihalom	100	17	0	14	68
Tarnaszmária	16	1	1	1	13
Tófalu	25	4	0	4	17
Újlőrincfalva	8	1	0	0	7
Verpelét	260	30	1	40	184
Összesen	1924	231	28	229	1410

A működő vállalkozások az utóbbi két évben lassú emelkedést mutatnak a Füzesabonyi Kistérségben. A működő vállalkozások száma 2002-ben 1835 darab volt, 2004. január elsején viszont már a KSH adatok alapján 1924 db volt(10. táblázat). Ez 89 db-bal több, mint 2 évvel ezelőtt. Az egyéni vállalkozások hasonló emelkedést jeleznek, mert a 2002-es 1361 db-ot 2004-ben 1410 db, tehát 49 –el több egyéni vállalkozó jelzi. A Kft, a szövetkezeti és a Bt. Formában tevékenykedő vállalkozásoknál is szerény emelkedő tendencia mutatkozik. Legtöbb vállalkozás Füzesabonyban, Verpeléten, Poroszlón, Kálban, Besenyőtelken és Szihalmon van. A legkevesebb működő vállalkozás Újlőrincfalván, Tarnaszentmárián, Egerfarmoson és Nagyúton van. Hasonló a helyzet a Kft-k, a szövetkezetek és a Bt-nél is.

A becsült árbevétel alapján a (feldolgozó) ipar a térség vezető gazdasági ága (alig valamivel megelőzve a kereskedelmet), de szerepe országos összehasonlításban kisebb, mint a vállalkozások száma alapján, ami a feldolgozóipar gyenge teljesítményét, az átlagosnál kisebb árbevételét mutatja. A feldolgozóipari vállalkozások fele a fémfeldolgozásban és az élelmiszeriparban található, a becsült árbevétel alapján azonban egyértelmű a fémfeldolgozás dominanciája (egy nagy árbevételű vállalkozásnak köszönhetően), a feldolgozóipar árbevételének több mint háromnegyede innen származik.

A vállalkozások kb. 26%-a a térség központjának tekinthető Füzesabonyban található, melynek súlya becsült árbevétel alapján tovább nő. A térség népességi és gazdasági szempontból is második települése Verpelét, majd Poroszló, Kál, és Besenyőtelek következik.

A térség társas vállalkozásainak termelési volumene és árbevétele általában alacsony, legfeljebb közepes szintű. **A becsült árbevétel közel felét mindössze 6 - 8 vállalkozás termeli meg.**

Az érintett vállalkozások általában kevés főt foglalkoztatnak.

A foglalkoztatás helyzetében lassú, szerény mértékű javulás érzékelhető csak a 2000-es évektől a füzesabonyi kistérségben is. A kistérségünkben a foglalkoztatottak aránya a munkavállalási korú népességből kissé a megyei átlag alatt van. Átlag fölötti a foglalkoztatottság az egriben (60%), a gyöngyösiben, a hatvaniban. A füzesabonyiban 50%. A többi kistérségben ennél is kevesebb.

A gazdaságilag fejlettebb egri kistérségben a mezőgazdaságban dolgozók aránya jóval a megyei átlag alatt alatti, míg Heves és Füzesabony környékén a mezőgazdaságban foglalkoztatottak részesedése kétszerese a megyei átlagnak.

A foglalkoztatottak és a munkanélküliek közül a férfiak aránya minden kistérségben nagyobb a mint a nőké, ugyanakkor az inaktív keresők esetében ez az arány fordított. Az eltartottak közül is a kistérségek többségében a nők hányada volt a nagyobb.

Füzesabony mikrotérsége számottevő élelmiszeripari kapacitással nem rendelkezik. A KSH besorolása szerint az élelmiszeripari ágazatba sorolt társas vállalkozások száma 5 darab, amely közül a füzesabonyi Kállai pékség emelhető ki 20 fős alkalmazotti létszámmal. A sütőipari tevékenység területén Füzesabonyban működik a Heves Megyei Sütő és Élelmiszeripari Vállalat (Hesi Rt.) kihelyezett üzeme, az A-Z Topker Kft. sütőipari üzeme, amely a kistérségben a Coop üzletlánc élelmiszerboltjait látja el. 10 főt foglalkoztat még a Mezőszemerén található Hirsch Kft. péküzeme. Ezeken kívül Füzesabonyban működik még az „Indiánker” Kkt. Cukrászüzeme és boltja is. A kistérség központjában Füzesabonyban elég jelentős érdeklődés mutatkozik a részben kereskedelmi szolgáltatással működő supermarketláncok felől is. Ezek a kereskedelmi-élelmiszeripari üzletláncok a következők: Penny Market, CBA, Profi és PLUS Supermarket-lánc. A PLUS Supermarket-lánc 2005. áprilisában megnyitotta füzesabonyi üzletét. A CBA pedig a város úgynevezett „Lapos” részén vásárolt telket leendő üzlete számára. A vállalkozások nagy része 1-2 embert foglalkoztat. Az élelmiszeripar, illetve a termékpályás integrált termelés hiányának okai – a tőkehiány és az élelmiszer ágazatban lejátszódott kedvezőtlen privatizációs hatások mellett – a vállalkozási kedv, és a kockázatvállalás hiányára is visszavezethető, annak ellenére, hogy a közlekedés (autópálya, vasút) és az egyéb infrastruktúra (energia, víz, stb.) rendelkezésre áll.

A Tarna Menti Kistérség a termékfeldolgozáson kívül nem rendelkezik élelmiszeripari kapacitással. Verpeléten, Feldebrőn, Kálban szeszipari tevékenységet végeznek, szeszfőzdet üzemeltetnek vállalkozásban. Verpeléten és Aldebrőn borpalackozást végeznek, Kálban pedig hűtőházi tevékenységet, hűtéssel, fagyasztással, csomagolással.

A Tiszamenti mikrokörzetben jelenleg az élelmiszeripar az említett termékfeldolgozáson kívül a térség ezen részén nincs. A 2002. év végén elkezdődött fejlesztések révén azonban hamarosan átadásra kerül Újlőrincfalván egy nagy kapacitású Hűtőház, és várhatóan 2 éven belül egy zöldség-gyümölcs feldolgozó üzem is.

Az üzem fő alapanyagai: sárgarépa, gyökér, paszternák, karfiol, brokkoli, zeller, paradicsom, szilva, sárgabarack, bogysós termésűek.

Az üzem fő profilja: fagyasztott termékek, joghurt alapanyagok, gyümölcslé, zöldségmixek.

Az üzem fő termeltetési területei: Dél-Heves megye, Jász-Nagykun-Szolnok északi része, Hajdúság, Nyírség nyugati része.

Az áttekintés egyértelműen bizonyítja, hogy az ipar, a mezőgazdaság, kereskedelem és szolgáltatás fejleszteni szükséges a kistérségben. A régi ipari, mezőgazdasági struktúrából megmaradt, használható **termelő eszközökre, a meglévő egyéni és vállalkozói rétegek szakértelmére és ezek termelői alapjaira viszont ma már nem biztos, hogy célszerű építeni.**

Az M3-as autópálya már két éve elérte Füzesabonyt (sőt Miskolc és Nyíregyháza irányában komoly haladás van), a főváros és a régió, valamint más nagy városok közötti szállítási időt 30-40%-kal csökkenti.

Várhatóan változás történik a Tisza-tó adta lehetőségek kihasználásában és a Mátra-Bükk valamint Eger turisztikai, idegenforgalmi forgalmában, amely erősítheti a Füzesabonyi kistérség gazdaságát is.

A kunmadarasi és a mezőkövesdi (Clementina) repülőtér esetleges üzembe helyezéséből származtatható, gazdasági hatások szintén erősítheti a kistérség szerepét, gazdaságát.

A Tarna Menti Kistérség nem rendelkezik jelentős ásványi anyagokkal. Környezetében viszont jelentős lignit kitermelés, kőbányászat folyik és Recskén az ércbányászatnak is komoly múltja volt.

A kistérség villamosenergia, vezetékes gáz, ivóvíz és vezetékes telefonnal való ellátottsága jó. A 15107 összes lakásból a statisztikai adatok alapján szinte mindegyikben van villamosenergia ellátás és vezetékes víz. A gázfogyasztó háztartások száma 11496 db, amely minden évben lassú emelkedést mutat. Egyedül a szennyvíz csatorna ellátottság az amely gyenge színvonalú, ugyanis mindössze Besenyőtelken, Füzesabonyban, Poroszlón, Sarudon, Újlőrincfalván és Verpeléten biztosított, összesen alig négyezer háztartásban.

A gazdasági szerkezet szempontjából az egész kistérségben meghatározó jelentősége van a termőföldnek. A földterület a talajadottságok szempontjából összességében közepesnek és jónak mondható.

Meghatározó ágazat a mezőgazdaság, ezen belül a szántóföldi növénytermesztés, a szőlő és gyümölcs valamint a dinnyetermesztés. Kisebb súlyú a dohány és vetőmagtermesztés, de azért szükséges a megemlítésük. Az állattenyésztés teljesen visszafejlődött, minimális létszámú szarvasmarha van Kálban és Tófaluban, a baromfi Kápolnán és Verpeléten, viszont fejlődőben van az aldebrői a sertéshizlalással együtt. A lótarás elsősorban a hobbi célokat szolgálja.

A Tisza menti terület fejlődésében jelentős szerepet kapnak a korábbi termelési hagyományok, különös tekintettel a zöldség és gyümölcstermesztésre. A jó minőségű termékek, a hozzáértés és a szaktudás a feldolgozóipar számára jelentős befektetési előny lehet (pl. Újlőrincfalva, hűtőház).

Összefoglalva röviden a füzesabonyi kistérségben az ipar szerepe nem jelentős, hiszen e terület ásványkincsekben, ipari feldolgozásra alkalmas nyersanyagban szegény. Ennek ellenére az iparszerkezeten belül nyersanyagokat feldolgozó ipar (Picopack Rt., Duropack Rt., Fenstherm Kft.) a domináns, míg az élelmiszeripar és a fafeldolgozás csak kis szerepet tölt be a kistérség életében. Füzesabonyban található a Picopack Rt., mely fémből készült csomagolószerek (acél- és fémdobozok, tubusok, koronazárak stb.) gyártásával foglalkozik. Termékeit országosan, sőt országhatáron túl is forgalmazza. Ez a gyár a

környék legnagyobb foglalkoztatója, évente 650 fő dolgozik a cégnél. E mellett az utóbbi időben megnyitott a műanyag nyílászárók előállításával foglalkozó Fenstherm Kft., amely 300 dolgozónak, továbbá az osztrák Duropack Rt., amely kartondobozok gyártásával foglalkozik, és további 150 főnek nyújt munkalehetőséget.

A Füzesabonyi Kistérség településhálózata (24. és 25. táblázat)

A 2004-ben 19 településből alakult Füzesabony Kistérségi Területfejlesztési Társulás a régi füzesabonyi járást és hozzá még Verpelétet és Tarnaszentmáriát foglalja magába. Földrajzilag négy mikrokörzetet – a Tarna mentét, a Rima mentét, a Tisza mentét és természetesen Füzesabony várost és közvetlen vonzáskörzetét öleli át. Területfejlesztési szempontból három kistérségre: a füzesabonyira, a Tarna mentire és a Tisza-tavira osztható. A 19 településből 1 város van Füzesabony. Az 500 fő alatti települések száma 2 db, az 500 és 1000 fő közöttieké 4 db, az 1000 és 2000 lakosú községek száma 6 db, csakúgy mint a 2000 és 5000 fős községeké, amelyből szintén 6 van a kistérségben. A kistérség területe 669,33 km².

A FÜZESABONYI KISTÉRSÉG TELEPÜLÉSSZERKEZETE ÉS TERÜLETE 2004.								
Település	Község	Város	Terület km ²	-499	500-999	1000-1999	2000-4999	5000-9999
Fős település 2004. Január elsején								
Aldebrő	1		21,78		768			
Besenyőtelek	1		49,1				3006	
Dormánd	1		20,06			1064		
Egerfarmos	1		23,79		724			
Feldebrő	1		26,52			1182		
FÜZESABONY		1	46,34					8393
Kál	1		34,84				3775	
Kápolna	1		21,51			1584		
Kompolt	1		22,72				2213	
Mezőszemere	1		21,48			1344		
Mezőtárcány	1		40,64			1747		
Nagyút	1		18,94		784			
Poroszló	1		109,04				3141	
Sarud	1		51,64			1347		
Szihalom	1		34,17				2169	
Tarnaszentmária	1		11,01	283				
Tófalva	1		14,48		669			
Újlőrincfalva	1		48,09	293				
Verpelét	1		53,18				4108	
Összesen	18	1	669,33	2 község	4 község	6 község	6 község	1 város

A településhálózat értékelése, jellemzése legjobban a három úgynevezett vidékfejlesztési kistérség elemzéséből érthető meg.

A **Füzesabony és Térsége Területfejlesztési Társulásba** 7 település tartozott: Füzesabony, Besenyőtelek, Dormánd, Egerfarmos, Szihalom, Mezőszemere és Mezőtárcány.

A kis- és középfalvas, alföldi jellegű rurális kistérség központi szerepköröket is ellátó települése a városi rangú Füzesabony, amely már az 1970-es években is rendelkezett a magasabb szintű intézmények városi mértékű koncentrációjával. A többi település mindegyike önálló települési önkormányzattal rendelkező község. Funkcionális szerepük általában az adottságaiknak, kistérségben betöltött szerepüknek megfelelő, de a funkciók gazdagítása minden vizsgált településnél igény. Demográfiai jellemzői, gazdasági helyzete és funkciógazdagsága tekintetében elsősorban Füzesabony van fejlődő pályán, a többi településre a forráshiánnyal összefüggő stagnálás jellemző.

A **Tarna Menti Kistérségi Területfejlesztési Társulásba** 9 település tartozik, hiszen ez a kistérség a füzesabonyi statisztikai kistérség megalakulásakor nem szűnt meg: Aldebrő, Feldebrő, Kál (nagyközség), Kápolna, Kompolt, Nagyút, Tarnaszentmária, Tófalú és Verpelét (nagyközség) tartozik a kistérséghez.

A települések között város nincs, viszont Verpelét már többször pályázott a városi rangra, csakúgy mint Kál, amelynek jelenleg is van érvényes és elfogadott pályázata a várossá válást illetően. A kistérségi társulás központja, a térség földrajzi központjában lévő Aldebrő.

Aldebrő és Tófalú **Aldebrő** székhellyel, Tarnaszentmária és Verpelét, Verpelét székhellyel körjegyzőséget alkotnak.

A Füzesabonyi statisztikai kistérség 19 települése a Heves megyei statisztikai kistérségeinek településjegyzéke alapján az alábbi településekből áll:

Aldebrő, Besenyőtelek, Dormánd, Egerfarmos, Feldebrő, Füzesabony, Kál, Kápolna, Kompolt, Mezőszemere, Mezőtárány, Nagyút, Poroszló, Sarud, Szihalom, Tarnaszentmária, Tófalú, Újlőrincfalva, Verpelét.

A **Tiszamenti Kistérségi Terület és Gazdaságfejlesztési Társulásba** 6 település tartozik.

A települések mindegyike rendelkezik önálló települési önkormányzattal, azonban az alacsony lélekszám és intézményi ellátottság miatt Újlőrincfalva község körjegyzőséget alkot Poroszlóval.

Mint az általános bemutató részben már szó esett róla, Újlőrincfalva a törpe-, míg a többi település a középfalvak kategóriájába tartozik a népességszám alapján. A településszerkezet az újonnan épített házak alacsony mivolta következtében jelentősebb mértékben már nem változik.

Ami jellemző, az a faluképek változása, ugyanis kezdenek elterjedni a térségben a szociálpolitikai támogatással épülő sorházak (Újlőrincfalva), melyek eddig nem épültek a térségben.

Az idegenforgalom beindításával jelentős szerkezeti változáson estek és esnek át ma is a települések üdülőtérületei. Megindultak az építkezések, kialakultak az utcák, a szabadstrandok, a főterek, az egyedi lakások, a csónakkikötők.

Agrárágazat

Heves megyében 2004. évben 80746 hektárról, az előző évinél 11%-al nagyobb területről közel háromszor több gabonát takarítottak be. A búza termésátlaga 4810 kg/ha, háromszorosa az előző évinek. A kukoricánál a termésátlag jelentősen (95%) emelkedett a 2003. évihez képest. Az ipari növények sorában a legnagyobb területet a napraforgó foglalta el, de a betakarított területe 11%-kal csökken, termésátlaga viszont 28%-kal nőtt. A szarvasmarha állomány a megyében a sertésállománnyal együtt tovább csökkent.

A kistérségek vidékgazdasága, agrárstruktúrája a fenti tényekkel ellentétben – amelyben az időjárásnak is jókora szerep jutott – kisé fejletlen és ellentmondásos, mert nem körvonalazódnak az uniós elvárások. Ezért még gyenge a kistérségek agrárágazathoz kapcsolódó népességmegtartó ereje. Az elvándorlás csak azért nem valósult meg, mert az

öregedő és szerényebben képzett lakosság részére nem adódtak vonzó ajánlatok más kistérségekből sem.

A hagyományos mezőgazdaság több funkcióval rendelkezik, sokrétű, ezek közül is a területhasznosítás, az élelmiszertermelés, takarmánytermesztés, de újabban a nyersanyag előállítás is a legfontosabb. (1. számú táblázat)

A füzesabonyi mikrokörzet agrárstruktúrája:

A gazdasági szerkezet szempontjából a 7 települést átfogó vidékfejlesztési kistérségben is meghatározó jelentősége van a termőföldnek. A földterület a talajadottság szempontjából összességében jónak, közepesnek mondható. A szántóterület átlagos aranykorona értéke 11,7 (Mezőtárcán) és 27,9 (Egerfarmos) között változik, amely a térség átlagában 20,3 Ak/ha. A területre jellemzőek a kötött réti talajok, melyeken szikes foltok is előfordulnak.

A mikrotérség területe 23 558 ha, melynek legnagyobb része (88%) szántó. Jelentősebb még a rét-legelő terület (9%). Ezzel szemben a gyümölcsös-kert területe az utóbbi néhány évben növekedést mutatott. Az erdőterületek aránya a mikrotérségben (3%) minimálisnak mondható, elmarad a régió, de még a teljes statisztikai kistérség többi hegy- és dombvidéki mikrotérségeitől.

A néhány jelentősebb mezőgazdasági vállalkozás mellett nagy számú egyéni gazdálkodó is működik a térségben.

A földtulajdon, és ezen belül különösen a résztulajdon rendezetlensége a mezőgazdaság fejlesztését jelentős mértékben akadályozza, bár a táblásítás és a koncentráció már az utóbbi évben a falugazdászoktól kapott információ szerint pozitív irányban mozdult el. A tisztázatlan tulajdonviszonyok gátolták a hosszú távú bérleti viszonyok kialakulását, a földművelés koncentrálását, a termőföldre alapozott befektetéseket, a távlati elképzelések érvényesülését, az integrált agrártermelési-értékesítési rendszerek kialakulását.

A rendkívül szétaprózott birtokviszonyokat még mindig jelzi, hogy a térségben a 3 ha alatti földtulajdonnal rendelkező családok száma az összes család csaknem 30- 40%-a.

A Tarna Menti kistérség mikrokörzetének agrárstruktúrája:

A mezőgazdaság mindig döntő szerepet játszott úgy a megye, mint a kistérség életében. A kistérség az Alföld és a hegyvidék találkozásánál fekszik, ami meghatározza a gazdálkodás formáit. Az északi területen Aldebrő, Feldebrő, Verpelét, Tarnaszentmária térségében jelentős kiterjedésű összefüggő erdőkkel találkozhatunk, de igazán az erdőgazdálkodás nem jellemző gazdálkodási forma. A deprői körzetben inkább a szőlő aminek neve, híre, tekintélye van. A szántóföld az egész kistérségben jó minőségű. A településeken csökkent az ezer lakosra vetített működő mezőgazdasági vállalkozások száma. A gazdálkodók regisztrálása megoldott, de egyre kevesebb a mezőgazdasági őstermelők száma.

A 2004-es évben a szőlőtermelők összefogására Verpeléten megalakult 2 termelői csoport. A káli térségben hasonló termékértékesítési csoport a gyümölcsösök összefogására alakult meg. A Soft-Seed és a Gitr pedig a kalászosok és az olajos magvak termelőjét fogja össze.

A falusias jelleg, hogy nincs város a kistérségben, ezért a Tarna Menti Kistérségben a kert aránya is meghaladja a megyeit és a régió átlagát. A gyümölcsösök, benne a szőlő terület aránya pedig a kistérségen belül is az utóbbi 5 évben mintegy 5%-al nőtt az elmúlt 5 évet vizsgálva, a szántóterület rovására. A szőlő, gyümölcsös művelési ágban legnagyobb arány Feldebrőn, Verpeléten, Aldebrőn és Kálban van. Ez a borvidéki jelleggel és Kál, valamint Verpelét területén történt nagyobb arányú gyümölcsstelepitéssel magyarázható.

Az agrárstruktúrában és a művelési ágak területén az utóbbi 5 évben más jelentősebb változás nem történt.

A Tiszamenti Kistérség agrárstruktúrája

A kistérség területe természetföldrajzi adottságokra épülő gazdasági szerkezet és fejlettség tekintetében jellemzően vidéki térség. Ez főleg abban mutatkozik meg, hogy a gazdasági szerkezet meghatározó eleme a mezőgazdaság, a szolgáltatási szektor jelenleg is fejlődik, azonban egyes szolgáltatási szférák még hiányosak, nincs integrált termelés és értékesítés, alacsony a feldolgozottság, alacsony a termékek térségből való kiáramlása, kedvezőtlenek a piaci és értékesítési lehetőségek, illetve nagyon alacsony a térségben az ipari szektor részesedése.

Egyetlen ipari nagyüzem található Kiskörén, ez pedig a vízen energiára épülő Kiskörei Vízerőmű, ezen kívül kisebb vállalkozások tevékenykednek egyes ipari szektorokban, azonban tevékenységüket többnyire a térségen kívül, főleg a budapesti agglomeráció területén végzik.

Az üzemi- és birtokszerkezet alakulása:

A kilencvenes évek első felében jelentősen megnövekedett a saját tulajdonú területek aránya. Ez elsősorban azokon a településeken jellemző, amelyeken a korábbi szövetkezeteket felszámolták, vagy a szövetkezeti központtól távolabbi településeken a korábbi tagok tömegesen kiváltak. *(Újlőrincfalva).*

A saját tulajdonú területek aránya a legjelentősebben a 12 hektár alatti üzemméret esetében nőtt a legerőteljesebben, ott, ahol már 1991-ben is magas volt a saját tulajdon részaránya.

A bérelt területek aránya a kisebb üzemméreteknél esetében rendkívül visszaesett, s igazán csak az 50 hektár területnél nagyobb üzemekben növekedett. A hat település közül négyben a napjainkban is talpon lévő 3000 hektár területnél nagyobb nagyüzemnél – a jogszabályi előírásokkal összhangban – 100 százalékot ért el a földbérleti arány.

A vizsgált körzet üzemi- és birtokszerkezetében egészségesnek tekinthető a nagyüzemek által használt területek viszonylag magas aránya, kedvezőtlen állapotot mutat azonban a közepes méretű üzemek és birtokok (51-3000 ha) alacsony részesedése.

A mikrokörzet egészében alacsonynak tekinthető a mezőgazdasági területek és a szántóterületek aranykorona-értéke. Külön is említést érdemel az alacsony aranykorona értékű szántóterületek kategorizálása, s az egyes települések között kialakult különbségek.

A 7 aranykorona érték alatti területek szántóként történő hasznosítása ésszerűtlen. Ezt az 5.100 hektárt *feltétlenül más művelési ágban hasznosítandó területnek* tartjuk. A 7,1-12 aranykorona érték közötti szántót (6.900 ha) *feltételes szántó területként* kezeljük, azokon különleges intézkedéseket kell majd foganatosítani. A 12,1-17 aranykorona közötti szántókat *alacsony termékenységű területként* kezelhetjük.

Füzesabonyi mikrokörzet mezőgazdasági termelése és értékesítése:

A mezőgazdasági termelésen belül – különösen a társas vállalkozásoknál – továbbra is meghatározó a kalászos gabonafélék, ezen belül a búza termesztése. A területhasználton belül jelentős még a takarmánynövények termesztése is, melyhez hagyományosan kapcsolódik a szarvasmarha tenyésztés, valamint a sertés és baromfitenyésztés. A térség talajadottsága (réti talajok) és hagyományai elsősorban a szarvasmarha tenyésztés fejlesztését teszi lehetővé, amennyiben a jelenleginél kedvezőbb tej- és húsértékesítési feltételeket lehetne biztosítani. Ennek ellenére, a program kidolgozásánál e tevékenység fejlesztésével feltétlenül számolni kell.

A térség viszonylag távol helyezkedik el az ipari szennyező forrásoktól, a természeti környezet állapota kedvezőnek mondható a minőségi mezőgazdasági termékek előállítására, a környezetkímélő mezőgazdasági technológiák bevezetésére, a biorendszerű gazdálkodás elterjesztésére.

Egyes területeken hagyományokkal rendelkezik a mezőgazdasági kistermelés a kézimunka igényes zöldségtermesztés, valamint a nagy szakértelmet igénylő aprómagvak, vetőmag termesztése (pillangós takarmánynövények, zöldségnövények, gyógynövények, stb...) Ezen adottságokat, tapasztalatokat is fegyverbe kell venni a program összeállítása során. A mezőgazdasági termékek értékesítése jelenleg főleg a térségen kívül, kedvezőtlen kondíciók mellett történik (minimális eredménnyel, vagy ráfizetéssel). Ennek oka, hogy a térségen belül nem jött létre a termékpályás integrált termelés, az élelmiszeripari háttér, begyűjtő, előfeldolgozó, tároló kapacitás. Különösen a gabonafélék tárolókapacitásából mutatkozik hiány az utóbbi években.

A Tarna Menti kistérség (mint mikrokörzet) mezőgazdasági termelése és értékesítése:

A kistérségben még mindig jellemző a kis parcellaméret és az elaprózott gazdaságok, bár már elindult egy folyamat a birtokösszevonás, a koncentráció felé. A föld gyengébb termőképessége miatt a megtermelt mezőgazdasági termékek elsősorban az őstermelőknél kerülnek felhasználásra. A feldolgozást és értékesítést segíti: a helyi lapok információi, a Tarna Menti Hírek rendszeres megjelenése és hírei, a Kápolnai ÁFÉSZ, a Ker-Coop Kft, a Soft-Seed Kft, a Gitr, a Bessenyei Kft, a Tóth és Tóth Családi Vállalkozás, a Gecse Bt, a Kompolti Kutatóintézet, és Szepesi József hűtőháza, csomagoló és tároló kapacitás növekedése. Kálban és Verpeléten megalakult a TÉSZ, amelyek a gyümölcs és a szőlő felvásárlására szakosodtak elsősorban.

A termelés szerkezete az elmúlt időszakban leegyszerűsödött, amely az extenzifikálódásból eredően csökkentette a foglalkozási lehetőségeket. A búza, őszi árpa, tavaszi árpa, napraforgó magas aránya mind növény-egészségügyi, mind értékesítési szempontból kedvezőtlen. A takarmánytermelés, ezen belül is, a talajra pozitívan ható évelő pillangósok aránya az állatállománnyal együtt kedvezőtlenül csökkent. A gyümölcs-ültetvények és a szőlő ültetvények területe nőtt, ami kedvező és jó hatással bír a kistérségre. Kedvezőtlen viszont, hogy még mindig kevés a hűtőház és nincs gyümölcs feldolgozás, nincs élelmiszer feldolgozás, élelmiszeripar, nincs elég gabonamagtár. A kistérség fontos terméke a vetőmag, a szőlő és a bor, valamint a gyümölcs, dinnye. Az állattenyésztés drasztikusan csökkent az utóbbi 10 évben. A legnagyobb csökkenés a szarvasmarha, juh és a sertésnél tapasztalható.

A kistérségben településenként 3-4 illetve a két nagyközségben 6-8 nagyobb mezőgazdasági vállalkozó van, akik a mezőgazdasági termelés, a szántó művelési ágban a földbérleményeket végzik. Az őstermelőknél keletkezett feleslegek felvásárlása egyre megoldatlanabb, illetve nagy értékesítési bizonytalanság tapasztalható. A kistérségben egyetlen régi típusú mezőgazdasági szövetkezet sincs. Mindegyiket felszámolták, illetve felszámolás alatt van.

A szőlészet-borászat területén megállapítható, hogy Aldebrő, Feldebrő, Tófalú és Verpelét az Egri Borvidék szerves része. Az utóbbi években jelentős szőlőtelepítés történt Aldebrő, Feldebrőn és Verpeléten.

Állattenyésztés területén az elmúlt években csökkent a szarvasmarha állomány, viszont nőtt a sertés állomány az aldebrői sertéstelep beindulásának köszönhetően. Jelentősebb szarvasmarha állomány Kálban és Tófaluban található.

A Tiszaamenti Kistérség mezőgazdasági termelése és értékesítése:

A kukorica aránya a körzetben nem meghatározó. A szálatakarmányok arányát részben a talajkondicionálás, részben az állattenyésztés igényei indokolják. Az ipari növények aránya alacsony, a termésátlagok szerények. Az agrártermelők megfelelő jövedelmeit a jelenlegi termelési szerkezet nem biztosítja.

A Füzesabonyi mikrokörzet erdősültsége, erdőgazdálkodása:

Az előzőekben már utaltunk arra, hogy a térségben a termőterületen belüli erdőterület részaránya alacsony (3%) a környező, északabbra lévő területekhez képest. Viszonylag magasabb az erdősültség Mezőszemere (6,6%) és Besenyőtelek (5,4%) térségében.

A területen a fatermesztés lehetőségeit a termőhelyi adottságok határozzák meg. Az alföldi jellegű kontinentális klimatikus viszonyok nem kedvezőek az erdőállománynak, ezen túlmenően a területre jellemző a fokozott vadkárosítás, ezért a vad elleni védelem (kerítés) nélkül reménytelen az erdőtelepítés. Ennek ellenére, egyes alacsony termőképességű területen erdőtelepítéssel számolni kell.

A követelményeknek megfelelő erdőgazdálkodást az erdő terület rendkívül nagyfokú tulajdonosi, résztulajdonosi szétaprózódása is akadályozza.

A Tarna Menti kistérség erdősültsége, erdőgazdálkodása:

Az erdőgazdálkodás területén az utóbbi években jelentősebb változás nem volt. Feldebrőn egy vállalkozó foglalkozik nagyobb tételben facsémete előállításával. Csemetekert Kálban van egy az Egererdő Rt tulajdonában és egy külföldi érdekeltségben.

Az erdészeti tevékenységet az Egererdő Verpeléti Erdészete fogja össze és koordinálja.

A Tarna Menti Kistérségben mintegy 1400 ha erdőterület van, amely az összes szántóterület 6 – 6,5 %-a. Ez a megyei és a régió átlagának is csak kb. ¼-ét teszi ki. **A csekély mennyiségű kitermelt fa 70-80%-a tűzifaként kerül értékesítésre.**

A Tiszamenti kistérség erdősültsége és erdőgazdálkodása:

A kistérség erdőterületeire vonatkozóan az erdőleltárak adnak tájékoztató és összehasonlítható adatokat. A terület erdősültsége átlagosan 5,1 százalékos. Nagyobb összefüggő erdőterület csak a Tisza árterében fordul elő. Poroszló határában a közelmúltban került vissza jelentős terület újból erdőművelésbe, ahol még a vízlépcső építéskor irtották ki az erdőt, de mivel a duzzasztás vize nem borította el és más művelést sem kapott, az erdő — minden beavatkozás nélkül — ismét kinőtt rajta.

Jellemző tulajdoni csoportok:

Az állami tulajdon (központi irányítás és érdekeltség mellett), melybe a kincstári erdőtulajdon minden kezelési formáját beleértjük. (E kistérségben: a vízügyi igazgatás, a természetvédelem állami szervei, az ÁPV Rt. mező- és erdőgazdasági részvénytársaságai.)

A helyi tulajdon, melybe a társult és egyéni magántulajdonon kívül a kis területtel előforduló önkormányzati tulajdont is értjük.

Az állami erdők túlnyomó része két vízügyi igazgatóság kezelésében van. Közel kétszáz hektár védett erdőt vásárolt vissza eddig magántulajdonosoktól a területen érdekelt két Nemzeti Park. A magánerdők nagyobb részét szövetkezeti formában kezelik, de jelentős az egyéni erdőtulajdonosok aránya is. Erdőbirtokosság nem alakult.

A terület teljes egészében az erdős-sztyepp klímaövbe tartozik, ahol az erdők növekedését elsősorban a talajvíz mélysége, a vízjárás és a talajhibák határozzák meg. A kiskörei vízlépcső megépítése következtében nagyon sokat változtak a termőhelyi viszonyok, benne leginkább a vízellátottság, a vízjárás, de a talajviszonyok, a sótartalom is, ami az erdősítések fafaj megválasztásánál óvatosságra int, de még mindig okozhat meglepetéseket a meglévő faállományok növekedésében is. A Tisza-tó közvetlen környezetében a megváltoztatott, mesterségesen kialakított viszonyokhoz alkalmazkodó természetnek megfelelő erdőgazdálkodás szükséges. Minden erdősítést csak alapos termőhely vizsgálat után, annak eredményeire tekintettel szabad végezni.

A kezeletlen, vizesebbé vált területeken az élővilág feldúsulása figyelhető meg, nemcsak a madárvilág, hanem a vadállomány tekintetében is. A fiatal erdősítéseket veszélyeztető vadkár fokozódik.

Az erdőket nagyrészt szélsőségek jellemzik: a jó vízellátású, gazdag termőhelyeken hatalmas növedéket produkáló erdők vannak és lehetségesek, míg a száraz, erősen kötött, szikes vagy szikesedő talajokon nagy nehézségek árán is csak gyenge fatermés várható.

A meglévő erdőkben a lágy lombos fafajok (nyárok, fűzek) az uralkodók. Elterjedt és természetes úton is felújul még a kőris (magyar kőris). A kívánatosnak minősített kocsányos tölgyből még jórészt csak fiatal állományok vannak. Az akác aránya igen alacsony. Fenyő viszont sehol nincsen.

Az ártéren legjobb növekedésük, leggyorsabb, legmagasabb érték termelésük kétségkívül a nemesnyárasoknak van. Az érett korú nyárasoknak gazdag cserjeszintjük, dús aljnövényzetük is van, sok madár szívesen fészkel is rajtuk. Összességében gazdag és változatos az élőviláguk, csak fafajuk egysíkú, ám értékes. Nem kilátástalan megkísérelni beillesztésüket a jövő gazdaságába.

Néhány szikesekre végzett erdőtelepítés tapasztalata azt mutatja, hogy komoly eredményt fásításukkal elérni nem sikerült. Az ezüstfa (*Eleagnus angustifolia*), a turkesztáni szil (*Ulmus pumila*) hozzák még a legjobb eredményt, de idegen fafajok és fájuk is értéktelen.

A Mező és erdőgazdálkodási termékek feldolgozása a Füzesabonyi Kistérségi Társulás Területén:

Az előzőek alapján megállapítható, hogy a kistérség az önmagában jelentősnek mondható mezőgazdasága ellenére nem rendelkezik számottevő termék begyűjtő-, tároló- és feldolgozó kapacitással, néhány kisebb húsfeldolgozó (vágóhíd) és gyógynövény begyűjtő, tároló kivételével.

A Mező és erdőgazdálkodási termékek feldolgozása a Tarna Menti Kistérség Területén:

A kistérségben szinte csak a szőlő feldolgozását lehet megemlíteni. A feldolgozás központja Verpelét, de Aldebrőn és Kompolton is van 1-1 szőlőtermelő esetében.

Vetőmag feldolgozás, tisztítás Kompolton és Kálban van.

A Mező és erdőgazdálkodási termékek feldolgozása a Tiszamenti Kistérség Területén:

Annak ellenére, hogy a kistérség jelentős mezőgazdasági potenciállal rendelkezik, igen alacsony a termék-feldolgozási szint. A mai termék-feldolgozást mindösszesen néhány kisebb húsfeldolgozó Poroszló, Sarud (vágóhíd), illetve gyógynövény-begyűjtő hely adja. Áttételesen talán még idesorolhatók a pékségek (Poroszló, Sarud), ugyanis döntő többségük a térségi gabonát feldolgozó malmokból vásárolja a lisztet, ily módon közvetetten jut vissza a termék a térségbe.

A térség másik jellemző, s világhírű termékei a zöltségek és a gyümölcsök sem a térségben kerülnek feldolgozásra, ugyanis két évvel ezelőtt a Dél-Hevesi kistérségben működő paradicsomlé-üzem is bezárt. A termékpályás integrált termelés hiánya, a vállalkozási kedv, a kockázatvállalás hiánya mind-mind gátjai a feldolgozó kapacitás növekedésének még akkor is, ha a térség megközelíthetősége jelentősen javult, és jelentős számú szabad képzett és képzetlen munkaerő áll rendelkezésre. A térségben működő tehenészeti telepekről szintén elszállítják a tejet, s az a megye, illetve a szomszédos megyék nagyobb városaiban kerül feldolgozásra.

A helyi feldolgozás jelentősége igazán a családi gazdaságokban domináns, ugyanis a gazdaságok többsége önfenntartó, mind a zöltségféléket, mind a gyümölcsöket, mind az állati eredetű termékeket saját felhasználás céljából otthonaikban dolgozzák fel.

A Füzesabonyi Kistérségi alapvető szolgáltatásai:

FÜZESABONYI KISTÉRSÉG TELEPÜLÉSEINEK STATISZTIKAI ADATAI 2004 JAN. 1.							
Település	óvodás gyerm fő	iskolás gyerm fő	ker üzlet	élelmiszer	gyógyszr vagy sz.	vendégl- hely db	szgk db
Aldebrő	46	118	8	5		2	207
Besenyőtelek	122	382	54	13	1	14	537
Dormánd	41	42	11	3	1	5	154
Egerfamos	31	20	4	3	0	3	98
Feldebrő	37	119	14	6	1	5	326
Füzesabony	298	816	153	31	2	41	1756
Kál	147	358	75	20	1	19	624
Kápolna	52	103	47	8	1	17	371
Kompolt	101	316	19	3	1	4	401
Mezőszemere	38	109	8	4	1	4	184
Mezőtárkány	62	174	13	5	0	8	245
Nagyút	23	61	7	5	0	1	140
Poroszló	107	288	53	12	1	22	647
Sarud	63	150	23	6	1	19	205
Szihalom	76	224	32	11	1	16	377
Tarnaszentmária	0	0	4	2	0	1	55
Tófalu	0	0	5	3	0	4	140
Újlőrincfalva	0	0	3	2	1	2	51
Verpelét	148	301	48	12	1	17	923
Összesen	1392	3581	581	154	14	204	7441

Kereskedelmi szolgáltatások:

Heves megyében 2004. december 31-én 5154 kiskereskedelmi üzlet működött. Számuk 1,1%-kal (országosan 0,6%-kal) nőtt az egy évvel korábbihoz képest. Az üzletek 53%-át – országosan 43%-át – egyéni vállalkozó működtette, ez 1,5 százalékponttal volt kisebb, mint 2003. év végén. A boltsűrűség – a tízezer lakosra jutó kiskereskedelmi üzletek száma – 160, a hazai átlagtól 5-el kevesebb.

Üzlettípusonként vizsgálva a legjelentősebb az élelmiszer jellegű üzletek és áruházak részesedése (23%) volt, ezt követte az egyéb, máshová nem sorolt iparcikk szaküzleteké (22%). A ruházati szaküzletek 11%-ot, a vasáru, festékáru, üvegszaküzletek 6%-ot képviselnek, a többi üzlettípusba tartozó egységek aránya nem érte el a 4%-ot. Az egyéni vállalkozók által működtetett üzletek részesedése jelentős a zöldség-gyümölcs szaküzleteknél (75%), a motorkerékpár és alkatrész üzleteknél (65%), az egyéb máshová nem sorolt iparcikk szaküzleteknél (64%). Az egyéni vállalkozók által működtetett üzletekből a jelentős hányadot (25%) képviselő élelmiszer jellegű üzletek és áruházak száma 2004. december végén 8,2%-kal volt kevesebb, mint egy évvel korábban.

A kiskereskedelem a helyi igényekhez igazodva alakult ki, a boltokban a választék is bővült. Napi cikkekből minden településen jó az ellátás, csak néhány kis településen fordul elő választékhiány. A tartós fogyasztási cikkeket értékesítő üzlet kevesebb, a választék szűkösebb. Az ÁFÉSZ és az A – Z Topker jelenléte még mindig meghatározó. A Kápolnai ÁFÉSZ, amely a kistérség északi részében biztosítja az alap kereskedelmi szolgáltatásokat, 2004-ben 545 millió forgalmat biztosított a boltjaiban. Az A-Z Topker, amely a Füzesabony környékén és a déli részen van jelen, az éves forgalma 528 millió forint volt 2004-ben. A vendéglátás a helyi igényekhez igazodva fejlődött. Kevés a kultúrál

gyorsítkezési lehetőség. A települések nagysága, a város közelsége meghatározza a fogyasztói szolgáltatást. A javító szolgáltatások az elmúlt években magánkézbe kerültek. (9. és 11. táblázat valamint a 35. és 36. táblázat)

A településeket összekötő úthálózat műszaki állapota az elmaradt felújítások következtében jelentősen romlott. A térség legjelentősebb forgalma az M3-as autópályán és a 31-es számú közúton bonyolódik, de egyre nagyobb a forgalom a Gyöngyös-Heves-Kisköre-Tisza tó összekötő úton. A közúti közlekedés meghatározó eleme az M3-as autópálya, melyről a térség több csomóponton is elérhetővé válik. A térség megközelítését szolgálja a vasútvonal is közvetlen kapcsolatot biztosítva Budapest, Miskolc, illetve Záhony felé. Hiányos a térség kerékpárút-hálózata is. A növekvő forgalom miatt fontos lenne egy Mátra-Tisza tó közötti kerékpárút létesítése.

Egészségügyi szolgáltatások:

Az alapfokú egészségügyi ellátás praxisai mind privatizáltak, a rendelők azonban önkormányzati tulajdonban lévők. Az alapfokú ellátás kielégítő, a háziorvosok magasabb színvonalú ellátást biztosítanak az által, hogy műszerezettségüket kellően feltöltötték és folyamatosan karbantartják. Az ügyeleti ellátás koncentráltan a térség számára megoldott. Munkanapokon 16 órában, munkaszüneti napokon 24 órában naponként. Középfokú egészségügyi ellátást biztosít a város úgynevezett Egészségügyi Központja, mely 1989-1990-ben épült meg nyolcféle szakrendelés keretében.

Az Egészségügyi Központ az idők folyamán sok tekintetben korszerű műszerekkel lett ellátva így legutóbb 2004. évben 48 millió Ft-ért röntgenberendezés beszerzése történt. Jelenleg az informatikai rendszer kialakítása történik, mely csatolt lesz az alapellátáshoz és kórházi ellátáshoz is. Igény van azonban az emeletes épület akadálymentesítésére és néhány elhasználódott műszer cseréjére /pl.: kémiai labor, ultrahang diagnosztikai berendezés stb/.

A sürgősségi ellátás fejlesztendő lenne egy mentőállomással, mely a Füzesabonyt és 6 társult települést szolgálná ki.

Az egészségügyi ágazathoz tartozó két városi bölcsőde beíratott gyerek száma 40 %-kal haladja meg a férőhelyek számát, azonban a rendszeresen hiányzó /betegség miatt/ 25-30 % beírt gyerek miatt a szolgáltatás mégis kielégítőnek mondható.

A város és a térség egészségügyi szolgáltatói csatlakoztak a Misszió Egészségügyi Alapítványhoz, mely az irányított betegellátással a prevencióra helyezi a hangsúlyt és az egészségügyben mérőszámként használt német pontszám megtakarításból származó bevételt az egészségügyi ellátás infrastruktúrájának javítására használhatják a rendszerben résztvevők, ez kistérségi szinten 50-60 millió Ft/év, aminek következménye az egyre javuló működtető infrastruktúra és ellátás.

A szociális ellátás területe és infrastruktúrájának fejlettsége ellentmondásos. A városban van Heves megyét kiszolgáló Pszichiátriai és Szenvedélybetegek Otthona, mely 350 férőhelyes. Az intézmény iránt az igény nagy a várólistán mintegy 25 fő van a bejutás lehetőségére nincs 2 maximum 4 év. A városban, de a kistérségben élő idős ellátatlan és fogyatékos emberek problémáját ez nem oldja meg. Igény van a városban megvalósítandó bentlakásos szociális otthonra is, de a kistérség több településén szintén ugyanilyen igény jelentkezik a bentlakásos, folyamatos, 24 órán át tartó felügyeletet adó szociális otthonokra.

Minek után magán befektetési igény merül fel – állami támogatás nélkül – jelenleg ezzel számolni nem reális. Részben helyettesítheti ezt a nappali ellátású idősek klubja, melyből két db vagy 40 férőhellyel, ugyanezen

Az alapfokú orvosi ellátás tehát a kistérség településein megoldott. Füzesabony a város és környéke egészségügyi ellátásában fontos szerepet tölt be. Itt működik fül-orr-gége, szemészeti, nőgyógyászati, reumatológiai, speciális diagnosztikai szakrendelés, illetve fogászat, tüdőszűrő és gondozó állomás. A hétvégén és éjszaka orvosi ügyelet biztosítja a betegek ellátását.

Az akut, kórházi orvosi ellátást igénylő betegek ellátása – a társulás településeinek körzetéhez legközelebbi kórházban. – Egerben történik, ami az utazási idő mértékében jelentősen rontja a betegek túlélési esélyeit. (Bár Szihalom estében a legközelebbi mentőállomás Mezőkövesden található és ott orvosi ügyelet is működik, ez nem módosítja azt a tényt, hogy a kórházi ellátás csak Egerben biztosított. A helyi lakosok elmondása szerint a mentők kivonulása is legtöbbször Egerből történik. (46. és 47. táblázat)

Mezőgazdasági Szolgáltatások:

A Füzesabonyi Kistérségi Társulás egészére jellemző a mezőgazdasági szektor súlya. A kistérség központjára is a mezőgazdasági jelleg volt a jellemző, egészen az utóbbi évtizedekig, amikor is részben a helyi ipari foglalkoztatottság, részben az ingázók révén a mezőgazdaság szerepének aránya csökkent.

A mezőgazdasági termelés feltételei a megyei átlagnál kedvezőbbek. A térség mezőgazdasági potenciálja a termőterület talajadottságai szempontjából közepesnek mondhatók. Vetőmagtermeléssel és értékesítéssel a KITE Rt. telepe foglalkozik ami a szintén Füzesabonyban található IKR Rt. nagy konkurense. Gazdasági teljesítménye üzleti titok, a cég letelepedésével 10 fő munkahely teremtése vált lehetővé.

A mezőgazdasági gépek szervizével és gyártásával az IKR Rt. foglalkozik. A cég mint a hazai iparszerű gabonatermesztés egyik legnagyobb rendszergazdája területi konszignációs raktárat telepített a volt Állami Gazdaság területén felhagyott egyes épületekbe, kihasználva Füzesabony kiváló közlekedés-földrajzi adottságait és mintegy 100 km-es körzetben ezen telephelyéről szállítja a mezőgazdaság gépeit, alkatrészeit a megrendelők felé. Gazdasági tevékenységüket üzleti titokként kezelik, mivel a KITE Rt.-telepe is a városban található. A cég egyébként 10 főt foglalkoztat.

A volt Állami Gazdaság területén az alábbi vállalkozások működnek:

- Füzes Farm 95 Kft. (sertéshízó előállító telep)
- Vágóhíd (Kriston Gáspár vállalkozó)
- Fauna Rt. (Tepélypuszta- Besenyőtelek – vadgazdálkodás és vadásztatás)

A gazdaság melletti Sósúti dűlő területén a Tóth tanya kisállattartó és növénytermelő vállalkozása található.

A szántóterület vetésszerkezetén belül a meghatározó termesztett növények az

- őszi búza, napraforgó, kukorica
- zöldségtermesztés (zöldborsó, csemegekukorica)

A szolgáltatások áttekintése:

- A szolgáltatások színvonala alkalmazkodik az igényszinthez, melyet a lakosság pénzügyi helyzete determinál.
- Az alapszolgáltatások (élelmiszerellátás, stb.) adottak, színvonaluk az elmúlt időszakban lényegesen nem javult.

- A korszerű termékek (elektroakusztikai berendezések, stb.) szolgáltatási igénye kialakulóban van, a kínálati oldal még nem tekinthető kialakultnak, piaci versenyhelyezetről nem beszélhetünk.
- A kistérség idegenforgalmi adottságainak kihasználása szerény, jelentősége csupán néhány településen van.
- A kistérségben a tranzit jelleg, a kiránduló turizmus dominál.
- A falusi turizmus kínálata messze elmarad még a jelenlegi lehetőségektől is.

A Tarna Menti Kistérség alapvető szolgáltatásai:

Mezőgazdasági szolgáltatások csak a legminimálisabb területen vannak a kistérségben. A szőlőtermesztésben a növényvédelmi, permetezési, vegyszerezési munkákban van szolgáltatás amit meg lehet említeni. Elvértve tapasztalható bérszántás, és kombájnozás. A gépszolgáltatások, gépkölcsönzések, munkagép kölcsönzések sajnos nem megoldottak a kistérségi társulás területén. A legtöbb szolgáltatás a tökmag termesztésnél volt, a magkiszedés, de az utóbbi években itt is nagy problémák vannak, hiszen a tökmagfelvásárlás megrekedt, a tökmag a gazdáknál van, nincs rá piac. A Wolf Kft biztosítja szüret alkalmával a konténert és a konténer beszállítását. A szeszfőzés is mint mezőgazdasági szolgáltatás Feldebrőn és Vepeléten van a kistérségen belül. A termeltetést a Gitr és a Soft-Seed Kft. végzik. Ezek ellenére a mezőgazdasági szolgáltatás nem számottevő, de igény csak kevés van rá a mezőgazdaság válsága miatt. A Tarna mentén az állattartás jelentősége az országos átlagnál jóval kisebb. Száz hektár mezőgazdasági területre 1-2 szarvasmarha és 5-6 sertés jut.

Bár az alapvető szolgáltatások biztosítottak a kistérségben, mégis településenként több szakmában az alapvető szolgáltatásokból is hiány van.

Mezőgazdaság területén a gépszolgáltatások, gépkölcsönzések, munkagép kölcsönzések nem megoldottak.

A Tiszamenti Kistérség alapvető szolgáltatásai:

Egészségügyi ellátottság:

A táblázat adataiból leolvasható, hogy Újlőrincfalván nincs orvosi rendelő, az orvosi ellátást heti 2 alkalommal történő rendeléssel oldják meg, melyet a szomszédos települések orvosai felváltva végeznek. A szakrendelési órák száma, illetve az azon résztvevő esetek száma egyenes arányosságban áll a települések népességszámával. Kedvező képet mutat, hogy egy betegre a térség egészében több, mint fél óra a vizsgálati idő, az esetek óránkénti száma 1,5 és 2,2 között ingadozik.

Az egészségügyi infrastruktúra része a gyógyszerértési hálózat is. Gyógyszertár mindhárom településen működik. Az újlőrincfalvai, a sarudi fiókgyógyszertára.

Egészségi állapot:

Megállapíthatjuk, hogy Sarud és Újlőrincfalva településeken a vizsgált időszakban csecsemőhalálozás nem történt, így ezen települések mutatója a legideálisabbnak mondható. 1994-ben Poroszlón volt csecsemőhalálozás, 1998-ban Tiszanánán, mely az összes születések 10, illetve 20 százaléka.

A térségre jellemző, hogy általában magas a szív- és érrendszeri, a mozgásszervi és a daganatos megbetegedések száma. Ezek fő indokai az egészségtelen életmód, illetve a

falusi megrögzött gondolkodásmód, melynek következtében a betegek sokszor az életveszélyes betegségek utolsó fázisában mennek el az orvoshoz.

A településeken egyre szélesebb áruválasztékkal minden használati cikk elérhető. Az üzletek minősége, a kiszolgálás minősége egyre javul, az alapvető cikkekből sehol nincs hiány.

Mezőgazdasági szolgáltatások:

A térségben a mezőgazdasági szolgáltatás mértéke kicsi, a vállalkozások kapacitása sokszor a saját területek megművelésére elegendő. A kapacitási korlátok többnyire nem az eszköz ellátottságból, hanem az időhiányból fakadnak.

Szolgáltatók és tevékenységeik:

- Multi-Bio 21 Szövetkezet, Poroszló: földmunkák, vetés, aratás, kaszálás, értékesítés
- Multiton BT, Sarud-Poroszló: földmunkák, élőállat szállítás
- Tisza Farm produkt KFT, Kisköre: termeltetés, földmunka, áruraktározás
- Va-Csa BT, Újlőrincfalva: raktározás
- Tilcsik István ev., Sarud: földmunka, szállítás
- Kiss Károly ev., Sarud: közúti fuvarozás
- Molnár Ferenc, Tiszanána: földmunka, aratás, szállítás

KÖRNYEZETI ÁLLAPOT

A **füzesabonyi mikrokörzet** településeinek környezeti állapotáról az alábbi leírás fogalmazható meg:

Levegőtisztaság-védelem:

A kistérség területén kiemelten védett kategóriába sorolt település nincs. A kistérségben az országos imisszió-mérő hálózatba bekapcsolt települések nem találhatók. A Mátrai Erőmű Rt. régiójába tartozik Kápolna, Kompolt, Nagyút és Tófalva, valamint részben Aldebrő területe.

Az emissziós források közül a területen elsősorban a mezőgazdasági és közlekedési eredetű légszennyező anyagok jellemzőek: A mezőgazdasági eredetű légszennyezések főleg por és az energiaellátó rendszerek üzemeltetéséből eredő anyagokkal szennyezik a levegőt. A tulajdonviszonyokban bekövetkező változások a koncentrált kibocsátások helyett lokálisan előforduló, nagyobb számú, de kisebb területen jelentkező és kisebb mennyiségű szennyezőanyag levegőbe jutását eredményezik.

A közlekedés főleg a településeken áthaladó közlekedési utak, csomópontok mentén járul hozzá a kéndioxid, nitrogénoxidok, szénmonoxid és széndioxid szintjének növekedéséhez. A megoldás főleg forgalomszervezési, forgalomkorlátozási intézkedéseket, a gépjárműpark rendszeres karbantartását, korszerűsítését, elterelő utak építését, a nem motorizált közlekedési módok nagyobb mértékű elterjesztését igényli. Ipari eredetű kibocsátás a kistérségben elsősorban a Mátrai Erőmű Rt. üzeméből történik. A közelmúltban végbement kéndioxid leválasztó berendezés beépítése igen jelentős kibocsátás csökkenést jelent.

A lakossági fűtésből eredő szennyezések csökkentése érdekében a kistérség települései eredményesen fejezték be a gázprogramot. Levegőtisztaság-védelem szempontjából a kistérség helyzete jónak minősíthető.

Vízminőség-védelem:

A kistérséghez tartozó települések vízbázisainak besorolása a szennyvízelvezetési, szennyvíztisztítási rangsor alapján (a 8005/1995. (K.H.V. Ért. 22.) KHVM tájékoztató alapján):

- Sérülékeny környezetű vízbázisok területén lévő települések: A kistérségben Besenyőtelek, Dormánd és Mezőtárcány.
- Tartósan magas talajvízállású területeken lévő települések közé tartozik: Egerfarmos
- Nem ivóvíz felhasználást szolgáló tavak, tározók, holtágak védelmi területén lévő település. A kistérségben nincs.
- Minden, az eddigiekbe be nem sorolható település a kistérségből: Füzesabony, Szihalom.

A kistérséghez tartozó települések besorolása a vízbázisok védelmére hidrogeológiai-védőidom szükségessége szerint (az ivóvíz készletek védelmére vonatkozó 2249/1995. (VIII.31.) Korm. hat. alapján):

- Sérülékeny vízbázisú települések közé került besorolásra Füzesabony és Mezőszemere;
- A sérülékeny vízbázisnál regionális rendszerben ellátott, csatolt települések közé a kistérségből Füzesabony, Besenyőtelek és Dormánd településekkel, valamint Mezőszemere, Egerfarmossal tartozik;

A kistérséghez tartozó települések besorolása a vízminőségvédelmi területek a szennyvízbefogadók osztályozása szerint (a 3/1984. (II.7.) OVH és a 4/1984. (II.7.) OVH rendelkezések alapján):

- Öntözőbázisok közé sorolt települések: Besenyőtelek, Füzesabony, Egerfarmos, Mezőszemere, Mezőtárcány, Dormánd, Szihalom.

A szennyvízelvezetés és szennyvíztisztítás jelenlegi helyzete és távlati igényei alapján a kistérséghez tartozó helységek besorolása (a 2207/1996. (VII.24.) Korm. hat. irányelveinek megfelelően):

- Szennyvízelvezetés, tisztítás részben vagy egészben megoldott besorolású helységek: Besenyőtelek, Füzesabony.
- Szennyvízelevezetés, tisztítás megoldható 2010-ig besorolású: Dormánd, Mezőszemere, Mezőtárcány, Szihalom.
- Nem került besorolásra: Egerfarmos.

Ivóvízellátás:

A települések közüzemi vízellátása megoldott. A vízellátás bázisát felszín alatti rétegvizek képezik. Az ivóvízellátás során alkalmazott árszabályozók a víztakarékos megoldásra ösztönöznek, a készletek elegendőek a fogyasztói igények kielégítésére, a településeken vízhiány nincs. (19. és 20. táblázat)

A kistérségben *Füzesabony* 3500 m³/nap; *Besenyőtelek* 210 m³/nap, *Mezőtárcány* 210 m³/nap, *Szihalom* 1060 m³/nap; *Mezőszemere* 1200 m³/nap kapacitású ivóvízművel rendelkezik. *Dormánd* ivóvízzel átvétel útján ellátott. Tekintve, hogy az ivóvízellátás zömét "alföldi típusú" kutak vize biztosítja – amelyek közös jellemzője, hogy geológiai eredetű vasat, mangánt, ammónium-iont, esetenként metán gázt és magas huminanyagot

tartalmazznak - így a technológiai kezelésnek és a folyamatos fertőtlenítésnek nagy szerepe van.

A technológiai kezelést követően a figyelmet a hálózati másodlagos szennyeződési folyamatok elkerülésére - ami az "alföldi víztípusok" gyakori kísérője - és a klórozási melléktermékek csökkentésére kell irányítani. Az utóbbi években kialakított technológiai megoldások e célból aktívszenes szűréssel kiegészítve működnek. A kistérségben is rendszeres a szolgáltatott ivóvizek minőségének, a közegészségügyi és higiénés feltételek betartásának a vizsgálata, ami a vízellátás biztonságát növeli.

Szennyvízkezelés:

A térségben mindössze egy településen üzemel szennyvíztisztító telep. Füzesabony város szennyvíztisztítójának kapacitása 500 m³/nap, hatásfoka és a kibocsátott tisztított szennyvíz minősége megfelelő az ÁNTSZ és a Környezetvédelmi Felügyelőség vizsgálatai szerint. A csatornahálózat és szennyvíztisztító rendszer fejlesztése megtörtént. A szennyvízgyűjtés, elvezetés megoldása előkészítés alatt áll a többi településen is.

A fejlesztések realizálásához az állami támogatások nagyobb mértéke és az EU előcsatlakozási forráslehetőségek igénybevétele szükséges, tekintve, hogy a települések saját ereje korlátozott. Az 1999. évi ár- és belvíz okozta katasztrófa a területet súlyosan érintette és felhívta a figyelmet a csatornázás elmaradásából eredő közegészségügyi, környezetvédelmi veszélyekre.

A térségben a talajvizek szennyezettek, ivóvízkénti felhasználásra alkalmatlanok, további szennyeződésüket a szennyvíz- és hulladékkezelés, valamint a mezőgazdasági tevékenységek szabályozott és ellenőrzött megoldásával lehet elkerülni. Jelenleg a települési folyékony hulladékok kezelése nem ellenőrizhető. Több helységről a Füzesabony városi szennyvíztisztító telepre történik a szippantott szennyvizek beszállítása és ártalommentes kezelése. Sajnos több helység – engedély nélkül – a település külterületén eltűri az ürítést, amely ily módon jelentős környezetszennyező forrássá válhat.

A házi derítők vízzárósága kétséges, a zömében magasan elhelyezkedő talajvíz erősen szennyezett. A szippantott szennyvizek illegális leeresztésére, illetve annak elkerülésére nagyobb figyelmet kell fordítani és ragaszkodni a kijelölt leeresztőhelyek használatához. Így elkerülhető a folyékony hulladékoknak az árokba történő rendszeres ürítése. Természetesen a kijelölt leeresztőhelyek karbantartása is elvégzendő feladat.

A felszíni vizek tekintetében a térség jelentős vízfolyása az Eger és a Laskó patakok. A patakok vizét egyes helyeken kedvezően ítélik meg. Másutt nem ritka a hulladékok, szemét, szippantott szennyvizek bevezetése, ami a vízminőségre kedvezőtlen hatást gyakorol. A területen összegyűlő szennyezések tovaterjedése súlyosan veszélyezteti a térség pereméhez csatlakozó Tisza-tó és a Tisza-folyó vízminőségét, ezért ezek elszennyeződésének elkerülése miatt is elengedhetetlenül szükséges a kistérség mielőbbi csatornázása, regionális szennyvízkezelővel való ellátása.

Mint ahogy az 1999. évi június-júliusi esőzések bebizonyították, a térség vízgazdálkodását haladéktalanul felül kell vizsgálni és a szükséges intézkedéseket megkezdni egy esetlegesen ismételt előforduló veszélyeztetés kockázatának elkerülése érdekében. A belvízelvezető csatornák tisztítását térségi szinten el kell végezni. A tisztításnak mind a külterületi, mind a belterületi csatornaszakaszokra ki kell terjednie, ezért a munkát célszerű a Vízügyi Igazgatóságok vezetésével koordinálni és összehangolni, figyelembe véve a közmunkaprogram nyújtotta lehetőségeket is.

Kommunális hulladékok kezelése:

Heves megye hulladékgazdálkodásának középtávú stratégiai programja vizsgálja a megye egészének hulladékkezelési feladatait is és fajlagos értékeket is közöl a várható hulladékmennyiségek előzetes becslésére. A lakossági szilárd hulladékokra – megyei szinten 508 000 m³/év értéket közöl, 325 993 fő lakossal számolva. A hulladékokat az alábbi bontásban veszi figyelembe:

- Lakossági, szilárd hulladék
 - Városban 1,4 laza m³/fő/év
 - Községekben 1,0 laza m³/fő/év
- Termelési jellegű hulladék (keverve lakossággal)
 - Városban +40 %
 - Községekben +15 %

Mindezek alapján mindösszesen 21 200 laza m³/év hulladékmennyiség határozható meg kistérségi informatív adatként.

Füzesabony város szeméttelleppel rendelkezik, azonban az a hulladékelhelyezésre tartós megoldási lehetőséget nem biztosít. A többi helység rendelkezik ugyan szeméttelleppel, a kezelés azonban kifogásolható, bár környezetvédelmi felügyelőségi, ÁNTSZ intézkedés a témában nem történt. A kistérség – a megyei kommunális hulladékgazdálkodási koncepcióban – regionális központként szerepel.

Heves megye települési folyékony hulladékainak meghatározására részletes felmérés nem készült, sem tételesen, sem helységenként. A megyei átlagértékek alapján a szolgáltatott vízből 16 000 – 18 000 m³ szennyvíz nem kerül be a közcsonákba naponta. Létszámarányosan vetítve ebből, mint folyékony települési hulladék elhelyezési igény 1 800 – 2 000 m³/nap érték becsülhető a kistérségre. Ebből két következtetés vonható le:

- Ez nem jelentkezik semmilyen szolgáltatás részeként, gyakorlatilag ellenőrzés nélkül elszivárog és jelentős környezetterhelést, szennyezést, sőt környezet veszélyeztetést jelent;
- A csatornába a vételezett víznek kb. 1%-a jut, tehát a kihasználásról érdemben beszélni sem lehet.

Nincs megfelelő megoldása az állati tetemek befogadására alkalmas dögművek, dögművek kezelésének. A kitakarítás jelentős pénzbe kerül, amellyel az önkormányzatok nem rendelkeznek.

Ipari hulladékok:

További gond az ipari hulladékok kezelésének kérdése, a veszélyes anyagok gyűjtése, ártalmatlanítása. Előtérbe kell helyezni az újrahasznosítást szolgáló kezdeményezéseket. Az ipari hulladékokkal kapcsolatban az alábbi megállapítások tehetők:

- Indokolatlanul magas a keletkezett ipari hulladék mennyiség;
- Nem kellően ismertek a mennyiségi és minőségi adatok, reprezentatív felmérésre volna szükség;
- A hulladékminimalizálás és a hulladékhasznosítás nem megfelelő;
- Lassú a hulladékszegény technológiák és termelési rendszerek bevezetése, elterjedése;
- A felhalmozódott ipari hulladékok által az egyes telephelyeken okozott talaj- és talajvíz szennyeződés mértéke ismeretlen, ennek feltárása elengedhetetlenül szükséges.

Veszélyes hulladékok kezelése

Heves megyében – a hulladékgazdálkodási program adatai alapján - kb. 35 000 t/év nagyságrendű veszélyes hulladék keletkezik. Ebből kb. 14,3% szilárd, 14,5% folyékony és 71,2% iszapszerű halmazállapotú. A keletkezett veszélyes hulladékok kb. 3,5%-a I., 96%-a II. és mintegy 0,5%-a III. veszélyességi osztályú.

A kistérség jellegéből adódóan a mezőgazdaság a legnagyobb veszélyes hulladéktermelő (elhullott állati tetemek, növényvédőszeres eszközök, maradványok). A korábbi koncentrált jellegű termelés több termelőre oszlik meg. Ez problémásabbá teszi az ellenőrzést is.

Az állati hulladékok és a vágóhídi hulladékok ártalmatlanítására az ATEV hálózaton keresztül van lehetőség. Nem megoldott azonban a korábbi években felhalmozódott növényvédőszeres hulladék ártalmatlanítása, különösen azért, mert a TSZ-ek átalakultak és a felmerülő költségeket nem tudják vállalni. További problémát jelent az ipari eredetű hulladékok (festékiszap, akkumulátor bontási maradék) tárolása és halmozódása. Átmeneti tárolásra időkorlátozással adott ki a felügyelőség engedélyeket. Ezek lejártáig a helyzetet felül kell vizsgálni. A kistérségben veszélyes hulladéokra visszavezethető eredetű környezetszennyezést a felügyelőség nem jelzett.

Zaj- és rezgés elleni védelem:

A kistérség települései közül Füzesabony város ipari övezetében fordulnak elő jelentősebb zajforrások, határérték túllépésről sem az ÁNTSZ, sem a felügyelőség nem tesz említést. A kistérség településein az utóbbi időben nagyszámú vállalkozás számára adtak ki működési engedélyt. Ezekkel kapcsolatban problémás helyzetre utaló visszajelzés nem érkezett.

A legjelentősebb zajforrás a közlekedés. A vasúti vonalak szárnyvonalnak minősülnek és többnyire a belterületeket elkerülik. A közúti közlekedés zajkeltése számos panaszra adott okot. Ezek közül - a helységek belterületi részein végrehajtott forgalomszervezési intézkedésekkel - a többséget mérsékelni lehetett.

A talaj, a termőföld állapota:

A talaj állapotjellemzőinek vizsgálata alapján fő probléma a termőtalajok savanyodása, esetenként és helyenként szikesedése, valamint a szél és víz okozta erózió. A kistérség jellegzetes és speciális tájsebekkel rendelkezik, melyek oka a területen folyó kavics- és sóderbányászat, valamint az anyagkinyerő helyek kitermelést követő rekultivációjának elmaradása.

Megyeszerte számolni kell az előbbieken már jelzett, a talajok szennyezését fokozó szabályozatlan és ellenőrizetlen módon, illegálisan elhelyezett folyékony és szilárd hulladékokból kioldódó szennyező anyagok káros hatásával, a mezőgazdasági területeken alkalmazott növényvédőszeres, kemikáliák okozta szennyezésekkel, melyek nemcsak a termőtalajokra, de esetenként az alapkőzetre is veszély jelentenek.

A térségben biztosítani kell az erdőtelepítés, fásítás fokozott megvalósítását. Meg kell akadályozni a kiültetett facsemeték elpusztítását, elhordását, figyelmet kell fordítani a még meglévő fasorok védelmére.

A természet állapota:

A kistérség településeinek egy része az országos védelem alatt álló Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet területén helyezkedik el. Az 1993-ban létrehozott 8406 hektáros tájvédelmi körzet magában foglalja a korábban helyi védettségű poroszlói és pélyi szikeseket, a Kömlő és Átány falvak fölötti Nagy-Fertőt valamint a sarudi Jánosi-gyepet és a Dormánd és Erdőtelek határában levő Nagyhanyi-pusztát. Számos növény- és állatfaj gazdagítja jelenlétével a tájképi értékeket, a tájvédelmi körzet kiemelkedő értéke az itt élő tűzok és a nappali ragadozó állomány.

A biológiai sokféleségnek, a fajok fennmaradásának, a tájképi értékek természetközeli állapotának megőrzése kiemelt feladat. Ezen természeti értékek megóvásánál nagy jelentőséggel bír a hagyományos gazdálkodási módok előtérbe állítása, a megfelelő vetésforgó kialakítása és a mérsékelt legeltetés fenntartása. Az üdülőkörzetek kijelölése, ÖKO turizmus elterjesztése során is biztosítani kell a természet megújuló képességének fennmaradását, a veszélyeztetett fajokra védelmi tervek kidolgozását, a természetes élőhelyek védelmét.

Az épített környezet:

A települések arculatát meghatározó szabályozás alappillérei a rendezési tervek. A kistérség településeinek tervellátottsága nem megfelelő. Hat település egyáltalán nem rendelkezik a szabályozást átfogó rendezési tervvel, a meglévő tervek pedig részben elavultak, felülvizsgálatra, átdolgozásra szorulnak. A rendezési tervek elkészítése során a környezet- és természetvédelem kérdései kiemelt helyet kell kapjanak, a természeti erőforrások fenntartható használata érdekében bizonyos területi felhasználások kijelölésével, a szükséges korlátozások előírásával.

Az emberi egészség alakulása:

A környezetvédelmi intézkedések középpontjában az alkotó, gondolkodó, a jövő generációért felelős ember áll, s az intézkedések legfőbb célja magának az embernek a védelme a káros környezeti hatásoktól.

A kistérség népességi adatai nem kedvezőek. A lakosok száma egyre csökkenő tendenciát mutat, ezen belül egyre magasabb az idősebb korosztály lélekszáma. Magas a halandóság, ezen belül a férfitaláltság halandósága. A születésszám alacsony. A lakosság egészségügyi helyzetét kedvezőtlen életmódbeli szokások kialakulása befolyásolja: dohányzás, túlzott alkoholfogyasztás, fokozott stresszhatások, melyek egy része a munkanélküliség csökkentésével javítható. Kedvezőtlenül hatnak továbbá a környezetben előforduló szennyezőanyag koncentrációk, melyek ellen elsősorban felhasználást és kibocsátást csökkentő intézkedésekkel lehet és kell felkészülni.

Az ivóvízellátás minőségének további javítása, a szennyvizek gyűjtése és tisztítása, a hulladékkezelés szabályozott, megfelelő műszaki létesítményei, a levegőszennyezettség mérséklése egyaránt az egészségi állapot javítását célzó beavatkozások.

A Füzesabony és közvetlen térsége általános helyzete, természet- és környezetvédelmi állapota jónak ítéltető, mint azt a jelen összeállítás előző fejezeteiben ismertetett állapotfelmérés, helyzetismertetés is alátámasztja.

A kistérség szempontjából feltétlenül jelentős előnyt jelent az, hogy a kistérséghez tartozó települések önkormányzatai már régóta - a rendszerváltás óta különösen – nagy figyelmet fordítottak a természet – és környezetvédelemre.

A kistérség perifériális helyzete gazdasági, társadalmi, szociális szempontból hátrányt jelent, de a természeti és környezeti állapot szempontjából kétségtelen előnyöket is

biztosít. Nagy figyelmet kell fordítani az előnyökből adódó kedvező helyzet megőrzésére, óvására.

A Füzesabonyi mikrokörzet feltételezhetően jelentős változás alatt áll. Ez részint adódhat a befektetők – különösen a nyugati vállalkozók – Kelet-Magyarország felé fordulásából, másrészt a Tisza-tó, mint országosan kiemelt üdülővezeti fejlesztési projekt beindulása esetén a kistérség részbeni érintettségéből. Mindenképpen fel kell készülni a kistérség, mint viszonylag önálló szervezeti egység felértékelődésére.

A Tarna Menti Kistérség Környezeti állapota:

A Tarna Menti Kistérség települései a Tarna völgyében, illetve annak közelében találhatók. A Tarna völgy utolsó szorulata Tarnaszentmária felett alakult ki, ahol a kis folyó a Mátra lábáról választott le egy kisebb darabot. Ezután már szélesre tágul a folyó völgy és Verpelétnél hatalmas teraszok kísérik a néhol medenceszerűen 2 km-re szélesedő alluviumot.

A települések környezeti állapotának jobb megismerése érdekében néhány mondatban a legjellemzőbb értékeket, a természeti elemek minőségét is bemutatjuk:

Aldebrő: a társulás közepén található a Gyöngyösi síkon, Füzesabonytól 20 km-re északnyugatra. Az éve csapadék 550-600 mm, a középhőmérséklet 10-10,5 fok. A tenger szint feletti magasság 200 méter, amely adatok jól reprezentálják az egész Tarna mente jellemzőit. A község homok és sóder lelőhellyel rendelkezik. Mezőgazdasági jellegű település, híres szőlőtermesztési kultúrával rendelkezik.

Feldebrő: szintén a kistérség közepén, a Mátra lábánál, a Tarna völgyében, Egertől délnyugatra 17 km-re helyezkedik el. A napsütéses órák száma 1920 óra. Homoklelőhellyel rendelkezik. Erdőterülete 5-6%. A szőlőművelés számottevő, az Egri Borvidék Debrői Körzetét reprezentálja. Az erózió a csapadékos években gondot okoz, hiszen a szőlőültetvények homokos talaját lemossa. Védett gyurgyalagok fészkeltek be az illegális homokbánya falába. Fészkeket a Zöld Szíves Egyesület gondozza és ápolja, védi. Több védett fa van a településen.

Kál: a kistérség déli részén a Gyöngyösi-síkon, Füzesabonytól nyugatra 18 km-re található. Az M3-as autópálya egyik leágazója közvetlenül a település mellett. A napsütéses órák száma már itt valamelyest több, 2000 óra. Sóder és homokbányái vannak. A talajvíz 2-6 m mélységben található. Kápolna: A történelmi múltú Kápolna a kistérség déli részén található. Átszeli a 3-as számú főút. A Mátra szélárnyékoló hatása miatt leggyakrabban a keleti és a nyugati szél fúj. Homok és kavics lelőhelye van. Kápolna közintézményekkel ellátott mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi tevékenységet folytató település. A zaj az M3-as megépítése óta csökkenően van.

Kompolt: a Gyöngyösi-síkon, Füzesabonytól nyugati irányban 17 km-re, a Miskolc-Budapest vasútvonalon és a 3. számú főútvonal mellett van. A vidék teraszos hordalékkúp-síkság, legnagyobb tengerszint feletti magassága nem éri el a 130 m-t. Erdőterülete elenyésző. Homoklelőhellyel rendelkezik. A személyszállítás itt is csakúgy mint a Tarna mente többi községében szervezeten megoldott, amit a Wolf Kft biztosít. Fő megélhetési forrás a mezőgazdaság. Az M3-as autópálya a megépítése óta nagyobb a községen átmenő forgalom így nagyobb a zajhatás is.

Nagyút: a kistérség déli részén, a Gyöngyösi-síkon, Füzesabonytól 30 km-re fekszik. A 3-as számú főúttól és az M3-as autópályától 2-3 km van a község. A Budapest-Miskolci fővasút áthalad a községen. Az ÁNTSZ mérései alapján a megye legtisztább települése. Határában jelentősebb vízfolyás a Tarnóca-patak. Erdősültsége csekély.

Tarnaszentmária: (1903-ig Szentmária) a tarna völgyében, Egertől nyugati irányban 17 km-re fekvő település. A 24-es főútról Sirok és Recsk között leágazó mellékutakon megközelíthető. Legnagyobb tengerszint feletti magassága 260 méter. Az évi középhőmérséklet itt a legkisebb 8,5 C fok. Vasútállomása a Kál-Bátonyterenyé között

közlekedő vonalon megálló. Kő és kavics lelőhellyel rendelkezik. A folyékony hulladék tartálykocsikban kerül ki a településről, nem ellenőrzött helyre.

Tófalu: Kápolna és Aldebrő szomszédságában a Gyöngyösi-síkon van. Az ország legmagasabb pontjától a Kékestől légvonalban mindössze 20 km-re van a falu. Erdőterülete csekély. Itt is csakúgy mint a kistérség 9 településéből 8-ban a legsúlyosabb gond a szennyvízelvezetés hiánya. A település mezőgazdasági jellegű, ezen belül is a szőlő és a gyümölcstermesztés dominál. Kiváló minőségű a földje.

Verpelét: a Tarna völgyében lévő, a megye legnagyobb lélekszámú települése. Nagyközség. Kő, kavics és homok lelőhellyel rendelkezik. Az erózió gyakran előfordul. Védett Várhegy vulkáni kúp természetvédelmi területen tanösvények biztosítják a természet értékeinek megtekintését. A lakosság fő foglalkozását a föld- és szőlőművelés, valamint állattenyésztés jelenti. A nagyközség infrastruktúrális ellátottsága a legjobb a kistérségben. Jellemző a szőlészet, borászat és gyümölcstermesztés. A kistérségen belül itt van a legnagyobb erdőterület.

Levegőtisztaság-Védelem:

A kistérség levegőminőségére hatással lévő kiemelten fontos légszennyező források az alábbiak:

- Mátrai Erőmű füstgázkibocsátása / Kápolna, Kompolt, Tófalu és Nagyút valamint kedvezőtlen széljárás esetén Aldebrő és Feldebrő is beletartozik az erőmű kibocsátásával közvetlenül érintett települések közé./ mióta azonban a szűrőberendezést beépítették, azóta a füstgázkibocsátás lényegesen javult.
- Az M3-as autópálya és a 3-as főút forgalmából adódó gépjárműi kibocsátások.
- Lakossági és intézményi fűtés, hőszolgáltatás: a közintézmények és a lakosság 75-80%-a gázhálózatra csatlakozott. Az önkormányzatok rendeletei szabályozzák a hulladékgazdálkodást és hulladékégetést.
- Mezőgazdasági tevékenység: tarlóégetés, avar és kerti hulladékégetés, allergén növények.
- Közlekedési eredetű légszennyezés.

Vízellátás-Víztisztaság:

- Kevésbé érzékeny üzemelő vízbázisok. Kápolna és Verpelét.
- Egyéb, sérülékeny területen lévő település. Tarnaszentmária.
- Sérülékeny vízbázisú települések: Kompolt, Verpelét.
- Az átlagos vízfogyasztás: 24 m³/fő/év. A közüzemi vízhálózatba bekapcsolt lakások aránya 95 % körüli.
- A felszíni vizek szempontjából meghatározó a Tarna, valamint özönvízszerű esőzések alkalmával a Kígyós patak.

Földvédelem: a kistérségben a földalatti közeget közvetlenül érintő tevékenység bányászat – kivétel sóder bányászat – illetve valamilyen anyag visszajuttatása a földalatti üregekbe nem történik. Így a földalatti rétegeket, anyagokat, képződményeket közvetlenül veszélyeztető tevékenységről nincs tudomás. A talajok a mezőgazdaság szempontjából kedvezőek.

Települési Környezet:

- *Közösségi épületek:* óvoda, iskola, polgármesteri hivatal, idősek otthona, könyvtár, temető, templom. A zöldterületek gondozása általában önkormányzati feladat. Minden településen szervezett kommunális hulladékgyűjtés van, a Wolf Kft szervezeten végzi. Ugyancsak a Wolf Kft tervezi a szelektív hulladékgyűjtés szervezett megvalósítását is, amelyhez a cégnél a konténerek már rendelkezésre állnak, a gépjárműre pedig beadott pályázat van. A villamos energia tulajdonosa az ÉMÁSZ. A közvilágítás minden utcában kiépített.
- *Emberi környezet.* A kistérséghez tartozó települések népességi adatai alapján kedvező kép alakítható ki. A lakosság lélekszáma lényegesen nem változott, enyhe növekedést mutat. Az elvándorlás nem, a betelepülés inkább a jellemző. Az orvosi és fogorvosi ellátás biztosított.
- Az életmóddal kapcsolatos problémák: dohányzás, túlzott alkoholfogyasztás, az egészségügyi szemlélet alacsony szintje, a különböző háztartási és házkörüli kemikáliák túlzott és felelőtlen használata.

Összefoglalva a Tarna mentére jellemző környezeti állapot a következő:

Levegőtisztaság szempontjából a kistérség helyzete jónak mondható. Víztisztaság védelem: sérült vízbázison van Kompolt és Kápolna valamint Verpelét. A közütemi ivóvízellátás megoldott. A kommunális hulladékelszállítás szervezeten megoldott a Wolf Kft által. A települési folyékony szennyvíz – Verpelétet kivéve – ellenőrizetlenül kerül ki a környezetbe. A termelési jellegű hulladékok többségükben a kommunális szeméttel együtt kerülnek lerakásra. Veszélyes hulladékként döntően az elhullott állati tetemek, a növényvédőszeres eszközök és maradványok jelölhetők meg. Az állati tetemek, dögtetemek állapota megoldatlan. A legjelentősebb zaj és rezgésforrás a közlekedés. Természetvédelmi terület: a Verpeléti Várhegy és a Kápolna Hársfák. A lakosság egészségügyi helyzetét a kedvezőtlen életmódbeli szokások befolyásolják. Szemléletmód javításszükséges, a környezet tisztasága az igényesség tekintetében.

A Tisza-tó mikroörszet környezeti állapota

Természetföldrajzi és általános leírás:

A örszet két természetföldrajzi tájhoz tartozik. A teljes közigazgatási terület 41 százalékát kitevő Poroszló a Közép Tiszavidék középtájhoz tartozó Hevesi-ártér, míg Sarud és Újlőrincfava az Észak-alföldi hordalékkúp-síkság középtájon belül a Hevesi-sík kistáj részei.

Domborzati adatok:

A Hevesi-ártér területén a tengerszint feletti magasság 85-91 méter között, míg a Hevesi-síkon 86-202 méter között változik. a legnagyobb szintkülönbség 2 m/km², illetve 5 m/km², amiből adódik, hogy a relatív relief nagyon kis értékű. Mindkét terület enyhén dél felé lejt, a Hevesi-ártér felszíni formáit a Tisza, a Hevesi-sík formáit a Laskó és az Eger patakok oldalazó eróziója és erős feltöltő tevékenysége jellemezte.

Éghajlat:

Mérsékelt meleg – száraz éghajlatú területek, különösen a déli részen. Az évi napfénytartam az észak-keleti részekben 1930-1950 óra, a déli, dél-nyugati részekben 1950-2000 óra. A nyári évszakban mintegy 780-800 órát, a téliben kb. 180-190 órát süt a nap. Az évi középhőmérséklet az észak-keleti részekben 9,8-9,9 °C, a déli, dél-nyugati részekben 10-10,2 °C között változik. A vegetációs időszak átlaghőmérséklete 17 °C.

A csapadék éves mennyisége a Hevesi-ártér északi részén 550-560 mm, a déli részén 530-540 mm, a Hevesi-sík északi részén 560-580 mm körüli, dél-keleti részén 540-550 mm. A vegetációs időszak csapadékmennyisége az északi részeken 320-350 mm, a déli részeken 320 mm alatti. A Hevesi-ártéren a leggyakoribb szélirány az ÉK-i, de jelentős a D-i és K-i szelek aránya is, a Hevesi-síkon az uralkodó a K-i, az ÉK-i, és gyakori még a Ny-i szél is.

Vízrajz:

A Hevesi-ártér a Tisza két oldali ártere, itt éri el a Tiszát a Kis-Tisza, a Hanyi-főcsatorna és a Sarud-Sajfoki-főcsatorna. Az árvizek időpontja tavasz és koranyár, míg a kis vizeké ősz és tél. A Kiskörei duzzasztógát megépítésével 1973-tól létezik a Tisza-tó, területe mintegy 11000 hektár. A talajvíz mélysége általában 2-4 m között van, azonban az utóbbi két évben ez a szint jelentősen megemelkedett, nagy területeken belvízzé alakult.

A Hevesi-sík területén alig van vízfolyás, a keleti tájhatáron halad át a Laskó, melynek egyetlen jobb oldali mellékveze a Tepélyi-Hídvégi-csatorna. A déli peremét a Jászsági-főcsatorna is érinti. Az árvizek nyár elején, a kis vizek télen jelentkeznek. A talajvíz mélysége 2-4 m között ingadozik, ami a Hevesi-ártérhez hasonlóan az utóbbi időben szintén megemelkedett.

Növényzet:

Mindkét kistáj a Tiszántúli flórajárásba (Crisisum) tartozik, fontosabb potenciális erdőtársulásai a tölgy-kőris-szil ligeterdők, a fűzligetek. A Hevesi-ártéren jelentős a bokorfüzesek, a Hevesi-síkon a tatárjuharos lösztölgyesek, az alföldi gyöngyvirágos tölgyesek és a fűz-nyár-éger ligetek aránya, valamint a lágyszárúak között az erdei gyömbérgyökér, a borzas orbáncfű, az epergyöngyike s a harangvirágok aránya. a Hevesi-ártér lágyszárúi a hernyópázsit, a henyepimpó és a csinos földpe.

Talajtani jellemzők:

A Hevesi-ártéren vályog, vagy agyag fizikai féleségű réti talajok képződtek. A löszös agyagon kialakult réti talajok a terület 19 százalékát foglalják el, kémhatásuk erősen savanyú, a szintén savanyú kémhatású öntés réti talajok 20 százalékos területi arányt képviselnek. A lúgos kémhatású szolonyeces réti talajok területi aránya 21%, a réti szolonyecék és a sztyepesedő réti szolonyecéké 6-6%. A Tisza-tó a terület 25 százalékát borítja, míg a maradék 3 százalékon különböző csernozjom altípusok találhatók foltokban.

A Hevesi-sík talajai rendkívül változatosak, azonban a felsorolt települések határa olyan területekre esik, amelyeknek nagyobb része sóhatás alatt áll.

A termékenyebb szántók mélyben szolonyeces réti csernozjomok. A szántóterület jelentős részét, közepes termékenységgű szolonyeces réti talajok teszik ki.

Levegőtisztaság:

Alapjában véve a terület tisztának tekinthető, mivel a településeken nem működnek nagy szennyező anyagot kibocsátó gyáregységek, a lakosság jelentős része a fa- és széntüzelésről áttért a gáz- és villanyfűtésre. A kén és nitrogén-oxidok kibocsátása jelentősebb Poroszló község belterületén, illetve a 33-as út mentén, a jelentős forgalom miatt. Azonban a mértéke még nem közelíti meg az egészségügyi határértéket.

Napjainkban a Tisza-tó közvetlen szomszédságában a jelentősebb problémák közé az időszakos pollenfertőzés, és a hulladéktelepek égetése sorolható. A regionális lerakó megépülése még körül-belül 3 év, azonban az égetés az idegenforgalomra, a lakosokra egyaránt hátrányos, kedvezőtlen benyomást kelt.

Víztisztaság:

A felszíni vizek esetében jelentősebb problémát a vízszint-ingadozás okoz. A kis vízhozamú folyások, patakok alacsony vízállás esetén eliszaposodnak. A nagy vízhozamú Tisza esetében a legjelentősebb szennyezési forrás a Románia és Ukrajna területéről érkező szennyezések. A felszín alatti vizek esetében, mint az Alföld több részén, számolni kell különféle veszélyes anyagok vízbe kerülésével, ezért állandó vizsgálatuk szükséges.

Élővilág és természetvédelem:

A gazdaságok alacsony tőkebefektetési lehetősége következtében az élővilág és a természet kevésbé szennyezett, azonban mindenféleképpen szükséges a környezetbarát technológiák bevezetése, illetve a hagyományos termesztési módok felelevenítése. A deflációs károk ésszerű vetésforgóval, mező- és erdővédő sávok telepítésével csökkenthetők.

A Tisza-tó területén és közvetlen szomszédságában jelentős természeti értékek találhatók, melyek egyedisége (Európában egyedülálló) nemzetközi védelmet is élvez (Hortobágyi Nemzeti Park), mint a Világörökség része. Ide tartoznak:

- Hortobágyi szikes puszták
- Tisza-tavi madárrezervátum (egyres helyei nem látogathatóak)
- Hevesi füves puszták.

A NAKP segítségével egyre nagyobb területet foglal magába a környezetkímélő tájtermelés, Poroszló, Újlőrincfalva és Sarud esetében ezen belül kiemelten a Túzok-védelmi program és a legelőgazdálkodás.

A tó mellett az idegenforgalomhoz kapcsolódóan évente rendszeresen permetezik a szúnyogokat, azonban a Kistérségi Társulás elkészítette a biológiai szúnyogirtás programot, kiemelten a természetvédelem érdekében. Terveink szerint 2005-től már az új módszert alkalmazzák.

Zaj- és rezgésvédelem:

Az ipari gyáregységek hiányában a közúti és vasúti szennyezést kell említeni, esetünkben Poroszló községben, itt alkalmanként határérték túllépésre lehet számítani.

Termőföld:

Az élővilág védelménél is megfogalmazott tény, miszerint alacsony a gazdaságokban a tőkebefektetés, ezért a különféle vegyszerek és gyomirtók túlzott felhasználása nem okoz veszélyt, viszont a szakmai hozzáértés hiánya alapvető problémát okozhat. A károsító tényezők közül meg kell említeni a víz- és széleróziót, a szikesedés lehetőségét, valamint az utóbbi 2-3 évben jelentkező ár- és belvízkárokat.

Hulladékgazdálkodás:

A terület legkritikusabb pontja a szilárd kommunális hulladékok elhelyezése és kezelése. A Tiszamenti Kistérségi Társulás ebből a szempontból kettős arcot mutat. A Dél-Hevesi Térséghez tartozó három település hulladékát már az elkészült és üzemelő Jásztelek község határában fekvő regionális lerakóba gyűjtik és kezelik. Ugyanakkor a Füzesabonyi térség három települése (Poroszló, Újlőrincfalva és Sarud) hulladékkezelése megoldatlan.

A települések szilárd hulladékát a majdani Tiszafüredi regionális lerakóba szállítanák, azonban a beruházás még nem kezdődött el.

Jelenleg Poroszló és Újlőrincfalva hulladékát a Poroszlói lerakóba szállítják, Sarud hulladékát a saját lerakójukba. Legfőbb problémák:

- korszerűtlen hulladéklerakó telepek

- előírásoknak nem megfelelő tározók
- hulladék elégetése
- ár- és belvívveszélyes területen fekszenek

Az ipari üzemek hulladékkezelése előnyösebb képet mutat. Az üzemek kommunális hulladéka szintén az előbb felvázolt helyekre kerül, azonban a gyűjtött veszélyes anyagok elszállításra kerülnek a kijelölt megsemmisítő, illetve újrahasznosító regionális és országos gyűjtőbázisokra.

Szennyvízkezelés:

A Füzesabonyi térség településein teljes egészében megoldott a szennyvízelvezetés. A Tisza-tavi társulás szennyvize a Kiskörei tisztítóba kerül. A területen található ipartelepek a szükséges egyéb építményekkel szintén csatlakoztak a rendszerre.

Az épített környezet:

A települések arculata megőrizte a hagyományos utcaképet és települési alaprajzokat. A műemlék és műemlék jellegű épületek, a középületek többsége a falvak központjában található, ezért az elmúlt évek során jelentős központ és faluszépítési programok kezdődtek.

Ezek jelentős része pályázati pénzek útján teremtdőött meg, azonban a további fejlesztések is csak ezek révén oldhatóak meg.

Jelenleg is elbírálás alatt áll egy PHARE projekt, ami fő célja a település arculatát meghatározó épületek felújítása.

A települések lakossága is igyekszik ezen programokban részt venni, megtapasztalva azt hogy a külföldi és belföldi turisták száma mennyit növekedett az arculatváltás óta. (Poroszlói virágosítási verseny, stb..)

Az emberi egészség alakulása:

A lassan öregedő lakosság körében egyre szélesebb ellátások jelennek meg, ennek köszönhetően az idősebb korúak állapota jobban szinten tartható. Természetesen a korral járó betegségek az ellátás szélesedésével sem javíthatóak jelentősen.

A 40-50-es korosztály a legveszélyeztetettebb, köztük fordul elő leginkább a stressz, a káros szenvedélyek okozta betegségek, a munkanélküliségből eredő pszichés problémák. Igen gyakoriak:

- szív és érrendszeri betegségek
- tüdőbetegségek
- mentális problémák
- rákos megbetegedések.

Külön kiemelendő a cigányság. Problémáik jelentős része hozzáállásukból és életmódjukból fakad. Számosan közülük 20, 30 évesen leszázalékoltak vagy nyugdíjasok, életkörülményeik jelentősen elmaradnak a kötelezően elvárt minimumtól. A környezet állapota egyre inkább javul. Megoldott a tiszta víz és szennyvíz elvezetése, egyre jobban fejlődik a lakókörnyezet.

A lakosság élet- és szemléletmódja:

Egyre inkább elmondható, hogy a lakosság közérzete, életkörülményei ha lassú mértékben is de javulnak. Ezek többnyire leszűrhetők az életminőséget jelző egyes eszközök, tárgyak megjelenéséből, annak ellenére, hogy a megkérdezettek nem így nyilatkoznak. Mára eljutottunk arra a szintre, ahol szinte minden háztartásban jelen van a számítógép, az egyharmadukban megtalálható az Internet. Fokozatosan cserélődik a járműpark, a közeli városokba lakó gyerekek saját lakásba költöznek. Természetesen a fejlesztések egy jelentős része hitelből történik, de a lassú mérvű fejlődés bizonyítható.

A lakosság tudatformálódása is jelentős változáson ment keresztül. A lakókörnyezettel szembeni igények megnöttek, az idegenforgalmi fejlődés is meghatározta azt. A szemlélet azonban az egészségesebb életmód felé is javult, a korszerű táplálkozás egyre inkább teret hódít, az üzletekben felmérhető a barna és fekete kenyérfélék térhódítása, zöldség és gyümölcsfélék térnyerése, joghurt és egyéb készítmények jelentős fogyasztása. Fontos megemlíteni még egy tudatszint fejlődését, ez pedig nem más, mint a hátránnyal élők egyre fokozottabb elfogadását, segítségüket, patronálásukat.

A terület madártani szempontú élőhely-értékelése:

Célként szerepelt az élőhelyek prioritásának meghatározása az adott területen élő madárfajok védettsége, veszélyeztetettsége alapján. Adatvédelmi okok miatt a minősítő és a fokozottan védett fajok fészkelőhelyeinek pontos megjelölése nem áll módunkban.

A madártani értékekben gazdag területek kijelölése a későbbiekben egy részletesebb felmérés elvégzése után lehetőséget nyújthat a területgazdálkodási formáinak, használatának és természetvédelmi kezelésének az összehangolására.

A madár megfigyelési adatokat általában a táj-, régió-, élőhely szintű változások, problémák indikálására használják.

A madarakkal kapcsolatos adatgyűjtés (előfordulás-hiány, sűrűség) rámutathat a különböző élőhelyekre kiterjedő kedvező vagy kedvezőtlen változásokra. Ennek megfelelően a madarak indikátor-élőlényeknek tekinthetők.

Az élőhelyek prioritásának meghatározását a minősítő fajok számának és előfordulásának jellemzői alapján végeztük.

A módszertani korlátok elsősorban a minősítő fajok életmódjának a következményei. Ezek a következők:

- A minősítő fajok sűrűsége ritkaságukból adódóan alacsony;
- Területigényük, mozgáskörzetük nagy, ezért természetvédelmi szempontból gyakran kevésbé értékes (eu-, polihemerób) területeken is előfordulhatnak, illetve fészkelőhelyük nehezen azonosítható;
- Ragadozó madarak esetében a táplálékállatok a legkülönbözőbb élőhelyeken is előfordulhatnak, ezért táplálkozótérületeik nehezen behatárolhatók;
- Előfordulásukat gyakran csak egy-egy élőhelyi jellemző befolyásolja, melyeknek megléte vagy hiánya az élőhely státuszától függetlenül is befolyásolhatja az adott faj előfordulását;
- Mozgáskörzetükön belül ritkán köthetők egyetlen élőhelytípushoz, azt az élőhelytípusok nagy változatossága, mozaikossága jellemzi;
- Egyes fajok fészkelése intenzív gazdálkodású kultúrcönózishoz kötődik, melyeknek önmagukban nincs természetvédelmi értéke.

A vizsgált terület madártani adatok alapján történő értékelését a következő tényezők teszik lehetővé:

- a terület nagy kiterjedése (~330 km²) miatt lehetséges a nagy területigényű fokozottan védett madárfajok alapján történő tájszintű értékelés,
- a fokozottan védett fajok országos értékekhez viszonyított magas száma és relatív gyakorisága,
- a Hevesi Tájvédelmi Körzetben több éve folyik a fokozottan védett fajok állományfelmérése és monitoringja. Az értékelés alapjául az egyes fajok jelenléte, vagy hiánya és mennyiségi viszonyai szolgálnak.

Ezek meghatározásához ill. pontosításához az archív madártani adatok elengedhetetlenek.

A minősítő fajok kiválasztásakor a védett fajok közül a védettségi fok és a veszélyeztetettség függvényében a rendelkezésre álló adatok mennyisége és minősége

(kutatottság) volt meghatározó a területen előforduló fokozottan védett-veszélyeztetett fajok teljes száma helyett.

A Hevesi-sík Magyarország Fontos Madárélőhelyei (Important Bird Areas=IBA) közé sorolása alapvetően 4, a területen megtalálható minősítő faj alapján történt.

A terület madártani alapon történő értékelése során magas kutatottsági fokuk miatt négy további fokozottan védett faj előfordulási adatait is figyelembe vettük.

A jelentős élőhelyek határainak megrajzolásakor a továbbiakban a következő fokozottan védett fajok előfordulási adatait is figyelembe vettük: nagy kócsag (*Egretta alba*), fekete gólya (*Ciconia nigra*), barna kánya (*Milvus migrans*), ugartyúk (*Burhinus oedicnemus*).

INFRASTRUKTÚRA

Heves megyében a lakások legnagyobb hányada (24-24%-a) az egri és a gyöngyösi kistérségben található. A lakásokból a kistérségek között a belpátfalvai részesedik a arányban (4%), majd ezt követi a pétervásárai és a középmezőnyben szintén a füzesabonyi kistérség van. A lakások többsége a füzesabonyi kistérségben természetes személyek tulajdonát képezik (98,2%), 0,9% önkormányzati tulajdonban van, a többi egyéb (egyházi 0,9%) tulajdonú.

Hálózati vízvezetékkel ellátott lakások és lakott üdülőkben a füzesabonyi kistérségben belül 2001. február 1. helyzetnek megfelelően 80% volt hálózati vízvezetékkel ellátva, közcsatornával 16,3%, hálózati gázzal 70%, egyedi helyiségfűtéssel 63,2%. (Statisztikai tájékoztató 2004/4. KSH) Ezek az adatok az utóbbi 3 évbe 5-15%-kal természetesen nőttek.

A lakások komfortosság szerinti összetétele eltérő: a belpátfalvai, az egri, a gyöngyösi, a hatvani kistérségben összeírt lakások legnagyobb hányada összkomfortos, míg a füzesabonyiban, a hevesiben és a pétervásáraiban komfortos. A komfort nélküliek részesedése a hevesi kistérségben, a szükség és egyéb lakásoké a hatvaniban volt számottevőbb (27, illetve 4%).

Az információ csere legfőbb eszközei napjainkban a telefon és az Internet, a szórakozásé és a tájékoztatásé a kábel televízió. Az előző évtizedben kezdődött a vidéki lakosság információs elszigeteltségét oldani hivatott eMagyarország-hálózat és a Teleház-rendszer kiépítése. Heves megyében 2002-ben 93400 bekapcsolt analóg fővonal volt, míg egy évvel később 2003. végén már csak 91700 db. Az ISDN csatornák száma viszont 13700-ról 15200-ra nőtt.

A Teleházak olyan nonprofit-jellegű intézmények, amelyek számítógép-, Internet-, fénymásolási és faxolási szolgáltatásokat és egyéb információkat nyújtanak a lakosságnak. Szerepük különösen a kisebb településeken jelentős. Míg Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 2004-ben 43 db Teleház, Nógrádban 12 db Teleház, Heves megyében csak 9 db Teleház volt. E-Magyarország pontokból Heves megyében 122 db van.

A statisztikai adatok azt jelzik, hogy a mobiltelefont használók száma az utóbbi években ugrásszerűen megnőtt, mégpedig a lakáshoz kötött vezetékes telefonok rovására. A televíziózásban a kábel előfizetők száma folyamatosan emelkedik, ezt az is elősegíti, hogy a legnagyobb szolgáltatók Internet-ellátást is kínálnak kábelhálózatukon.

A falvak információs-elzártságát hivatottak az úgynevezett Teleházak csökkenteni, amelyek magánembereknek, vállalkozóknak kínálnak a postai szolgáltatásnál gyorsabb kapcsolatteremtést, valamint szórakozási lehetőséget.

KISTÉRSÉGI SZGK ÉS KÁBELTV STAT. 2003. DEC 31-ÉN			SZGK. 2002-BEN	KÁBEL TV-BE BEKAPCSOLT LAKÁS 2002-BEN
Kistérség	személygépkocsi	Kábel TV bekapcsolás		
	1000 lakosra		1000 lakosra	
Bélapátfalvai	180	152	nincs adat	n.a.
Egri	294	289	265	251
Füzesabonyi	195	49	180	52
Gyöngyösi	289	158	272	146
Hatvani	263	30	244	34
Hevesi	191	51	174	58
Pétervásárai	218	62	171	78
Kist. Összesen	254	137	236	131

INFRASTRUKTÚRA A FÜZESABONYI KISTÉRSÉGBEN 2004. JAN 1.					
Település	villamos e	gáz házt	vízfogy ht	víz fogy	szennyvíz
Aldebrő	377	298	346	23	0
Besenyőtelek	1118	841	1039	79	351
Dormánd	382	278	282	22	0
Egerfarmos	353	242	317	18	0
Feldebrő	568	390	523	33	0
FÜZESABONY	3165	2476	2912	236	1239
Kál	1407	1066	1223	92	0
Kápolna	582	433	533	45	0
Kompolt	778	602	706	57	0
Mezőszemere	615	408	531	26	0
Mezőtárkány	725	434	551	36	0
Nagyút	347	280	310	22	0
Poroszló	1620	990	1330	92	560
Sarud	1035	426	554	54	371
Szihalom	1346	817	885	59	0
Tarnaszmária	181	104	162	7	0
Tófalva	304	202	280	17	0
Újlőrincfalva	182	101	144	7	80
Verpelét	1638	1108	1576	103	1098
Összesen	16723	11496	14204	1028	3699

A Füzesabonyi Kistérség lakáshelyzete

A lakóhely továbbra is meghatározója a társadalmi rétegződésnek. A magasabb képzettségűek, jövedelműek általában a városokban élnek, a munkanélküliség, az elöregedés, az elnéptelenedés így még inkább a kistelepülésekre jellemző. A kistérségek közül Heves és Eger kistérségekben volt a legmagasabb a 100 lakosra jutó lakásépítés, viszont Gyöngyös és Füzesabony térségben építették a legnagyobb alapterületű lakásokat. A rendelkezésre álló lakásokban, szinte teljes mértékben volt vezetékes gázellátás, kb. 92%-ban vezetékes víz, és mintegy 1/3-a volt szennyvízcsatornába bekötve.

FÜZESABONYI KISTÉRSÉG FONTOSABB ADATAI 2003-AS KSH ADATOK ALAPJÁN					
Település	terület km2	lakos		Összes lakás	épített lakás
Aldebrő	21,78	779		350	1
Besenyőtelek	49,1	2906		1094	11
Dormánd	20,06	1041		378	0
Egerfarmos	23,79	734		339	0
Feldebrő	26,52	1175		547	0
FÜZESABONY	46,34	8231		3012	16
Kál	34,84	3735		1337	1
Kápolna	21,51	1603		551	0
Kompolt	22,72	2261		770	0
Mezőszemere	21,48	1319		612	0
Mezőtárcány	40,64	1687		739	6
Nagyút	18,94	751		336	1
Poroszló	109,04	3033		1330	17
Sarud	51,64	1400		554	6
Szihalom	34,17	2117		952	2
Tarnaszmária	11,01	286		183	0
Tófalu	14,48	622		287	0
Újlőrincfalva	48,09	307		149	1
Verpelét	53,18	4118		1587	6
Összesen	669,33	38105		15107	68

Egészségügyi ellátás: Az egészségügyi állapot kedvezőtlen az országos átlagnál rosszabbnak, az öngyilkossági, a súlyos betegségeket jelző mutatók. Ebben szerepet játszik a helytelen életmód, környezeti hatások és az elszegényedés. A halálozási helyzet nemzetközileg kedvezőtlen, halálozási arányszám is nagyobb, viszont a születéskor várható élettartam alacsonyabb. Az országos szinthez képest is a férfiak halálozási aránya átlag közeli, a nőknél viszont átlag feletti.

A megye három önkormányzati kórházzal – mintegy háromezer ágygal rendelkezik, amit egy minisztériumi gyógyintézet egészít ki.

Szociális rendszer: Itt jelentkeznek és mutatkoznak meg a foglalkoztatási, demográfiai, jövedelmi, egészségügyi problémák és differenciák feszültségei. A megye számos településén, kisebb térségeiben a társadalmi problémák koncentráálódtak és akkumulálódtak. Jelentősen megnőtt a szociális ellátórendszer iránti igény (Pétervására, Füzesabony, Heves térsége).

Az elmúlt időszakban közel 2232 személy részesült bentlakásos ellátásban, 1500 fő bejárásos ellátásban, 2807 főnek biztosítottak szociális étkeztetést és mintegy 1532-nek házi segítségnyújtást. Közegyógyellátási igazolvánnyal mintegy 17 ezren rendelkeznek. Munkanélküli jövedelempótlásban mintegy 307, szociális segélyben pedig átlagban 5376-an részesültek.

Közlekedés:

A megye mintegy 1200 km hosszú közúthálózattal rendelkezik, melyből közel 280 km főút 70-80 km autópálya. A közutakon mintegy 340 híd található. Útsűrűség 0,30km/km², úttelátottság 1000 lakosra vetítve kb. 3,5 km.

Önkormányzati kezelésben a belterületen közel 1800 km hosszú 4-5 méter szélességű 70%-ban kiépített út található. Külterületen kb. 1500 km hosszú, három méter széles 20%-ban kiépített úthálózat található. Az önkormányzati utakon mintegy 500 híd található.

Az egyes térségek illetve szomszédos megyék megközelítése autópályán illetve autóúton részben megoldott. Miközben a kelet-nyugati kapcsolat viszonylag kedvező, az északi hegyvidéki területek csak első illetve másod – de ritkán harmadrendű – utakon alacsony sebességgel lehetséges. Hasonló a helyzet a déli területeknél, a síkvidéki kapcsolatoknál is.

A kistérségen belüli és közötti úthálózatok részben már kiépültek. Észak-dél irányban - Ózd-Szlovákia, Szolnok, Kecskemét – hiányzik a gyorsforgalmi út. Nem megoldott a Tisza-tó és a hegyvidéki területek, és az idegenforgalmi területek megközelíthetősége sem.

A vasúthálózatot a Budapest-Miskolc fővonal és az ettől leágazó nyolc szárnyvonal képviseli. A vasútvonal hossza mintegy 170 km, amiből 75-80 km villamosított. A rendelkezésre álló kapacitás kielégíti a személy és teherszállítási igényeket, ami viszont nem jelenti azt, hogy a szárnyvonalakon nem lenne szükség szerű számottevő fejlesztés.

A helyi fő- és szárnyvonalak mellett három helyi keskeny nyomtávú ún. „erdei vasút” is üzemel elsősorban turisztikai céllal. Különböző kiépítésű, polgári igénybevételre alkalmas repülőter is van a térségben.

Energiahálózat: A megye villamosenergia-hálózata kiépített. A vezetékek hossza 360 km, a 120 kV-os főelosztóhálózat átlagéletkora 26 év, gyakoriak a károk, a hálózat korrodált. A villamosenergia-fogyasztás gyakorlatilag stagnál, mintegy 40% a háztartásokban, ennél valamivel több a teljesítménydíjas fogyasztóknál a fennmaradó rész pedig egyéb fogyasztónál kerül felhasználásra.

Hírközlés: A gyöngyösi digitális és az egri vegyes rendszerű primer körzet biztosítja a távvezető rendszer kapacitását. 100 lakosra mintegy 28 fővonal, 100 lakosra pedig 60 telefon jut. Dinamikusan növekszik a piacvezető T-Mobil és a Pannon, illetve a Vodafone rendszer. Mindhárom mobilszolgáltató lefedettsége 100%-osnak mondható. A természetföldrajzi viszonyok befolyásolják a lefedettséget, de a Füzesabonyi Kistérség 19 településén nincs gond az adás-vételi rendszerrel.

Gázellátás: Az átlagosnál kedvezőbb, a 118 település közül csupán egyben nincs vezetékes ház, a vezetékek hossza kb. 2850 km, közel 100ezer a vezetékes gázrendszerre kapcsolt fogyasztók száma, a fogyasztás 268,281 m³.

Üzleti pénzügyi szolgáltatás, kereskedelem, vendéglátás:

A bankszektor kiépült elsősorban a városokban, a falvakban a takarékszövetkezet és a posta látja el ezt a feladatot. Üzleti, gazdasági szolgáltatások kiépültsége alacsony. A kereskedelem és vendéglátás évi forgalma 80-90 milliárd Ft, az egy lakosra jutó érték

elmarad az országos átlagtól, de a boltok fajlagos száma alacsonyabb. Szerkezetük számottevően átsztrukturalódott.

TELEPÜLÉSHÁLÓZAT

A Füzesabonyi Kistérség Heves megye hét kistérségéből a pétervásárai, az egri, a hevesi és a gyöngyösi kistérséggel határos. Borsod-Abaúj-Zemplén megyéből a mezőkövesdi, Jász-Nagykun-Szolnok megyéből a tiszafüredi kistérséggel határos.

A Füzesabonyi Kistérség 19 településének átlagos népessége 2006 fő/település, ezzel a negyedik legnagyobb átlagnépességű kistérség. A népsűrűség 57 fő/km², és ez is a negyedik helyezésre elegendő, hiszen a legsűrűbben lakott kistérség 184 fő/km²-rel az egri kistérség, a legritkábban lakott pedig a pétervásárai, 49 fő/km²-rel. A 120 fő/km²-nél nagyobb népsűrűségű településeken lakók aránya a Füzesabonyi Kistérségben 21,6%, a hevesi kistérségben ez a szám 0%, a pétervásáraiiban 9,5%, a belpátfalvaiban pedig 11,4%.

A FÜZESABONYI KISTÉRSÉG TELEPÜLÉSSZERKEZETE ÉS TERÜLETE 2004.								
Település	Község	Város	Terület km ²	-499	500-999	1000-1999	2000-4999	5000-9999
				Fős település 2004. Január elsején				
Aldebrő	1		21,78		768			
Besenyőtelek	1		49,1				3006	
Dormánd	1		20,06			1064		
Egerfarmos	1		23,79		724			
Feldebrő	1		26,52			1182		
FÜZESABONY		1	46,34					8393
Kál	1		34,84				3775	
Kápolna	1		21,51			1584		
Kompolt	1		22,72				2213	
Mezőszemere	1		21,48			1344		
Mezőtárcány	1		40,64			1747		
Nagyút	1		18,94		784			
Poroszló	1		109,04				3141	
Sarud	1		51,64			1347		
Szihalom	1		34,17				2169	
Tarnaszentmária	1		11,01	283				
Tófalva	1		14,48		669			
Újlőrincfalva	1		48,09	293				
Verpelét	1		53,18				4108	
Összesen	18	1	669,33	2 község	4 község	6 község	6 község	1 város

A vidéki települések – még a fontosabb település-típusokon belül is (néhány száz fős, vagy nagyobb települések, Tarna menti, Tisza-tavai, város környéki) igen sokszínűek a Füzesabonyi Kistérségben. Ennek ellenére ki vannak téve a divat, a gazdasági célszerűség, a lokálpatriótizmus, a régi vélt-, vagy valós sérelmek változásainak. Mint vidéki erőforrások a következő fontosabb elemeket tartalmazzák: gazdasági célokat szolgáló

porták és épületek, közösségi célokat szolgáló épületek és terek, lakóépületek és terek, műemlékek, népi építészeti örökségek és maga a jellegzetes faluképet. A rendszerváltás óta vidéken is jelentős előrelépés történt a vezetékes gáz, közüzemi vízhálózat, a telefonellátottság és egy-egy mikrokörzetben a szennyvízkezelés, az ATM automaták, bevezetése, a szolgáltatások és bizonyos mértékig a tömegközlekedési kapcsolatok, a gyorsforgalmú utak tekintetében.

A Füzesabonyi Kistérség egyetlen városa Füzesabony. A város a 10000 fő alatti kategóriába tartozik a maga 8400 fő körüli lakosságával. A kistérség hosszan elnyúlik a Mátrától a Tiszáig. Bizonyos mikrokörzetekből nehézkes a megközelítése. Különösen nagy problémát okoz Tarnaszentmária, Verpelét, Feldebrő, Aldebrő és Tófaluból a bejárás az államigazgatási és egyéb hivatali ügyintézők miatt. Tarnaszentmária és Verpelét kategórikusan, képviselőtestületi határozattal is megerősítette, hogy ha a törvény lehetővé teszi, azonnal kiválik a statisztikai kistérségből. Az eltérő környezeti, társadalmi, gazdasági tényezők miatt, nem zökkenőmentes a kistérség együttgondolkodása, együttműködése. A többcélú kistérségi társulás megalakítása 2004-ben nem valósult meg, viszont a területfejlesztési kistérség követelményeinek megfelelt a társulás. 2005-ben újra szerveződik a többcélú kistérségi társulás, így annak megalakítására, létrejöttére, ha nem is teljes szervezettséggel, de van esély. A szennyvíz csatornahálózatának megépítése is inkább a régi kistérségeket, mikrotérségeket erősíti, hiszen a közös gond, a közös cél elérése és megvalósítása miatt, a mikrotérségek többször találkoznak, ezáltal a mikrotérségi együttgondolkodás is erősebb, mint a statisztikai kistérségben való együttműködés. A közvetlen Füzesabony környéki települések érdekeik miatt jobban vonzódnak a kistérség városához, de a távolabbi községeknek egyenlőre nehéz olyan konkrét, akár anyagi érdekekkel is alátámasztható indokokkal érvelni, hogy erős legyen a kistérségi együttgondolkodás. Az infrastruktúrális beruházások többé kevésbé – a szennyvíz kivételével – elkészültek, amelyek a kilencvenes években jól összekovácsolták a mikrotérségeket. Minden település igyekszik megtartani az önállóságát, intézményei, mert a lakosság ezt várja el tőle, ugyanakkor ezzel szemben nincs felvázolva a kistérségben élőknek, hogy az intézményrendszerek koncentrációjával mit kapnak cserébe. A várossal szemben való oldódást a többcélú kistérségi társulás megalakítása, létrejötte, és annak nagyon jó, és hatékony működése enyhítheti.

A szomszédos kistérségekkel való kapcsolódásról

A Füzesabonyi Kistérség egyébként nyitott a környező és szomszédos térségek felé, ami pozitív folyamatok elindítója lehet. Egerrel, mint a megyeszékhellyel, kiváló a kapcsolat, különösen az idegenforgalom, a kulturális turizmus az, amely nagy kötődést biztosít a jó együttműködésre. Szihalom, Mezőszemere és Egerfarmos, a mezőkövesdi kistérséggel ápol jó kapcsolatokat, amely a Zsóry fürdő, mint gyógyfürdő és Mezőkövesd mint város szolgáltatásain alapszik. A Tisza-tó környékiek a Tisza-tó idegenforgalmi lehetőségeit kihasználva a hevesi kistérséggel kötődnek egymáshoz, de az orvosi ügyelet is egymásba fűzi a községeket. A kistérség északi része a gyöngyösi kistérséggel van szerény szintű kapcsolatban, amelyek közös prospektusok, idegenforgalmi útvonalak, borút, műemlékek, borversenyek, szüreti napok rendezésében jelentkeznek. Már utaltam rá, hogy az idegenforgalom, a turizmus lehet az a pont ahol a kistérségen belül is és kívül is szoros összetartó erő lehet a kistérségeknek. A szorosabb kapcsolattartásra, együttműködésre nagyon jó eszköz lehetne az AVOP Leader+ pályázata, amelynél nem feltétel a statisztikai körzethatár, hanem mindössze annyi a kitétel, hogy legalább tízezer lakos legyen, ugyanakkor a települések közigazgatási határai érintkezzenek. Így akár több jelenlegi kistérségből is verbuválódhat össze egy Leader+ kistérség. Erre igény mutatkozna Verpelét gesztorságával Feldebrő, Aldebrő, Tófalú, Vécs, Kisnána, Sirok, Tarnaszentmária, esetleg Egerszalók és Recsk, Parád is szóba jöhetne.

A Füzesabonyi Kistérségen belül is az idegenforgalom, a turizmus, a hobbiturizmus az, amiben az együttműködés elfogadható és reményt ad, a további kistérségi összekovácsolódásra. A gyógyturizmus, a sport, a közbiztonsággal kapcsolatos együttműködés lehet a záloga a jövőben a térségi kapcsolatok erősítésének úgy kistérségen belül, mint kívül. A közös érdekek megtalálásával, az azokra való támaszkodással a jövőben lényegesen jobb lehet a 19 település egysége, együttgondolkodása.

A Heves megyei kistérségek közül a füzesabonyi minden mutató tekintetében a középmezőnyben, a hét kistérséget tekintve a negyedik helyen áll. Ez azt is mutatja, hogy jó adottságú a kistérség, és sok lehetőséggel rendelkezik, amelyet a jövőben jobban ki kell használni.

A következő uniós tervidőszakra (2007-2013) vonatkozó prognózisok a városok, városhálózatok és a kistérségek versenyének erősödését jelzik. Ezért a helyzetjelentés vizsgálatait kiterjesztettük a kistérségünkkel határos más – egri, füzesabonyi, pétervásárai és mezőkövesdi - kistérségekre is. Egyúttal törekedtünk arra, hogy a kistérségek helyzetét, fejlődését, megállapításait adatokkal, tényekkel támasszuk alá.

Az elemzéseknél a 2004. évi országgyűlési anyagot (A területi folyamatok alakulása és a területfejlesztési politika érvényesüléséről szóló országgyűlési jelentés, készítette VÁTI Kht.) használtuk. A rendkívül terjedelmes, szakmailag magas színvonalú jelentés használatát számunkra megkönnyítette, hogy az elemzés már az új (2004-től érvényes) kistérségi lehatárolást használta. Jelen munkánkhöz jól illeszkedett a használt időtáv is: az adatsorok többsége az 1998-2002. közötti időszakot vizsgálta, amely szinte egybeesett az általunk vizsgált időszakkal (kistérségi terv elfogadása 1997). Egységes szerkezete, metodikája, fogalomrendszere lehetővé tette a korrekt összehasonlítást.

Az országgyűlési jelentés adatsoraiból rendkívül nagyszámú (összesen 57) mutató választottunk ki, amelyeket mind a 7 kistérségre (egri, füzesabonyi, pétervásári, mezőkövesdi,) kigyűjtöttük és teljes terjedelmében mellékeljük. (48. táblázat)

Néhány fontosabb megállapítása az elemzésekből a Füzesabonyi Kistérségre vonatkozóan, hiszen a mellékletekben a teljes táblázat megtalálható.

8. A TERÜLETI FOLYAMATOK ALAKULÁSA A Füzesabonyi Kistérségben (43. és 44. táblázat):

1. A gazdaság területi leszakadása 1999. és 2002. között: a Füzesabonyi Kistérségben leszakadó! (A füzesabonyi mikrokörzetben egy 2003-as adat szerint viszont már stagnáló!)
2. A kistérség versenyképessége: **átlagos**
3. A bruttó hozzáadott érték változása: **alacsony**
4. A mezőgazdasági foglalkoztatottak aránya: **átlagos**
5. Az iparban foglalkoztatottak aránya: **alacsony**
6. A pénzügyi ellátottság mutatója: **a leggyengébb ellátottságot mutatja**
7. Szállás férőhelyek száma: **alacsony**
8. Vendégéjszakák változása 1998. és 2002. között: **jelentős növekedést mutat**
9. Térségtípus az 1998-2002 közötti évek demográfiai folyamatai: **természetes fogyás és bevándorlás, összességében népességnövekedés van**

10. A 25 év feletti korú népességből a felsőfokú végzettségűek aránya: alacsony
11. Regisztrált munkanélküliek száma száz munkaképes korú lakosra 2003-ban: magas
12. A Füzesabonyi Kistérség munkanélküliségi helyzete 2003-ban: kedvezőtlen
13. A jövedelmi-vagyoni viszonyok területi különbsége: kedvezőtlen
14. Újonnan épült (1998-2002) lakások aránya 2002-ben: átlagos növekedési ütem jellemző
15. Százezer lakosra jutó ismertté vált bűncselekmények száma 2003. : átlag alatti
16. A házi-, házi gyermekorvosra jutó lakosok száma: sok
17. A rendszeres szociális segélyben részesülők száma: magas
18. A kistérség környezeti állapota: közepesen terhelt
19. Turisztikai támogatás 1 főre: nagyon alacsony
20. Információs és kommunikációs technológiák fejlesztésére nyújtott támogatások lakosságra vetítve 1999-2002.: nagyon alacsony
21. Egy főre jutó humán infrastruktúra fejlesztési támogatások 1999-2002: nagyon alacsony

A kistérség fejlődését befolyásoló tényezők:

1. A földrajzi helyzetből adódó előnyök: A Füzesabonyi Kistérségben a hegyes dombvidéktől a tó-ig minden megtalálható. A földrajzi lehetőségek nagyon jók, változatosak, gazdagok. Kiváló borvidék a debrői körzet, a vízi turizmus, a strandfürdők gazdag választéka megtalálható a Tisza-tó környékén, amit akár egy kerékpárúttal is össze lehetne kötni. A Mátra, a Bükk, a Hortobágy, az ország második legnagyobb tava könnyen elérhető, és kedvelt turisztikai célpontok. A kistérség nagy lehetősége az idegenforgalom fejlesztésében, az emberek vendégszeretetében, a kistérségben megtalálható hungarikumokban van.
2. A vállalkozások aktivitásának növekedése: ez a tényező igazán a munkanélküliség csökkenésére lehet hatással. Ezen a téren több és jobb piackutatásra volna szükség, amely nem csak az ipar, hanem a mezőgazdaság fejlődésére is pozitív hatással volna. Ennek egyik lényeges eleme, az információ begyűjtése, koordinálása, továbbítása. A vállalkozások segítségével a TELEHÁZAK is jól kitudják venni a részüket, hiszen az egy információ bázis, tervezőbázis, szolgáltatási központ, civil szervezeteket összefogó hely is egyben. A vállalkozások aktivitásának növekedését serkenti a képzettség, a szakképzettség, a nyelv ismerete. A mutatók alapján a vállalkozási aktivitás növekedése a Füzesabonyi Kistérségben stagnál.
3. A második ponthoz szorosan kapcsolódik a kistérségek fejlődését befolyásoló tényező a humántőke, a képzettség, az innováció képesség. A 19 településből hagyományosan értelmezett gimnáziumi képzés nappali tagozaton csak Füzesabonyban van. Az ötvenes, és a hatvanas évek elején jó gimnáziumként tartották számon a káli gimnáziumot is. Napjainkban is folyik Kálban gimnáziumi képzés, de csak mint kihelyezett esti tagozat. Ugyancsak jó eredménnyel csinálják Verpeléten is az esti tagozató gimnáziumi képzést már több éve. Az általános iskolákra lapozva, a nagyobb

községekben, ahol igény jelentkezik erre több tanfolyami képzésre, szakképzésre, ezüst és aranykalászos tanfolyami képzésre, az élethosszig történő tanulás folyamatos oktatásait kell a jövőben szorgalmazni, hiszen ez hozzájárul a térség innováció képességének erősödéséhez.

4. A térség fejlődését befolyó tényezők negyedike a külföldi tőke nagysága a térség gazdaságában. A mutatók alapján ez az egyik leggyengébb pontja a kistérségnek, amin a politikai tökekapcsolatokat is kihasználva javítani kell. Ehhez biztosíték lehet, az M3-as autópálya, ami lerövidíti a fővárostól és a nagyobb városoktól a kistérség elérhetőségét. Ugyancsak előny lehet, hogy a kistérség főútjain keresztül lehet megközelíteni Európa keleti országait (Ukrajna, Oroszország), de Szlovákia, Lengyelország felé is felvehető a kapcsolat.

II. A KISTÉRSÉG TELEPÜLÉSEINEK JELLEGZETESSÉGEI

ALDEBRŐ

A község a Mátra délkeleti lábánál, az alföldi síkságba nyúló dombok között, a Tarna völgyében fekszik. Környezete kiváló települési hely volt az őskortól kezdve a földműves és állattartó népeknek egyaránt.

Aldebrő község az 1740-es évek elejétől – báró Grassalkovich Antal **1743. április 24-én** adta ki jogbiztosító levelét Al Döbrő név alatt – jött létre ezen a néven.

A XVIII. század elejétől kezdődően a többi Tarna-völgyi településhez hasonlóan, meghatározó volt a dohánytermesztés. **Ennél azonban sokkal jelentősebb a szőlő- és oltványtermesztés, melyet a mai napig megőrzött a falu.** A kedvező klimatikus viszonyok tették lehetővé a virágzó szőlőkultúrát, a **Debrői Hárslevelű** világhírűvé válását.

A község vezetése a gazdaságfejlesztés egyik lehetséges módjának az idegenforgalom ösztönzését tartja.

- Aldebrő közepén áll az 1760-ban Grassalkovich Antal földesúr által építtetett és 1762-ben Eszterházy Károly által felszentelt **római katolikus templom**. A barokk templom a XIX. század végén lett újjáépítve a toronnyal.
- A **Nepomuki Szent János szobrot** a Vörösmarty út 21.sz előtt 1800-ban faragták.
- A **népi építészet emlékeit** az 1960.évi felmérések szerint 3 lakóház őrzi a faluban az Arany János út 2., az Árpád út 34. és 75.szám alatt.
- A **Szőlő-hegyen Szent Donát szobor áll**, nagyon szép és kellemes környezetben, csodálatos panorámával.
- A Polgármesteri Hivatallal egy épületben lévő **TELEHÁZ** információs központként is szolgál az érdeklődők és **idegenforgalom** számára.
- A Rk. Plébánia épületében kapott helyett a **Rácz Pál Emlékszoba**.
- Közvetlenül a falu mellett 5 ha-os **horgásztó, horgásztanyával** – amelyben 4 db kétágyas szoba van – áll a pihenni vágyók rendelkezésére.
- **Vadászati lehetőség:** fácán keresővadászat, őzbak és őzsuta kilövési lehetőséggel.

Aldebrőn hagyománya van a rendszeresen, évente több ízben is megrendezésre kerülő **borversenyeknek, bemutatóknak** és az őszi **szüreti napnak**.

A községnek jelentős gasztronómiai hagyományai vannak, minden rendezvény alkalmával megízlelhetik a vendégek az aldebrői fojtottat, a sült derelyét, a tökszárat és más helyi ételspecialitást is.

BESENYÓTELEK

Az okiratok azt bizonyítják, hogy a falu neve a besenyőktől származik. A zásztyi apátság alapítólevelében a XI. században a besenyők kútját, a besenyők temetőjét említették ezen a helyen. A település szülötte a híres néprajz és mesekutató Dr. Berze Nagy János, akiről a község Általános Művelődési Központját is elnevezték.

A település török időkben elpusztult templomának újjáépítéséről az 1720. évi összeírás adott számot. Az új Rk. templom az 1900-as évek elején épült fel. A népi építkezést 6 lakóház őrzi a faluban. Az egykori nemesi község, mely kétszáz éven keresztül lényegében zárt egységet alkotott, a népszokásoknak és a népköltészetnek a csodálatos és kimeríthetetlen arzenálját őrzi.

A roma lakosság aránya kb. 12%.

Látnivalók: Nepomuki Szent János szobor, Szentháromság szobor, az első és második világháborús emlékmű, a Berze szülőház, a díszkút, a parkok, köztéri szobrok.

Rendezvények: megyei ifjúsági találkozó, megyei gyermeknéptánc találkozó, megyei cigányflorklór találkozó, romanap, szüreti felvonulás, Lőrinc napi búcsú. A községnek jó labdarúgó csapata van, amelynek a Dr. Vass Géza sporttelep ad otthont.

Testvérkapcsolatot a Pest megyei Nagykovácsival tart a falu.

Főbb vallási hagyományok: Szent Anna búcsú, Jézus keresése húsvét hajnalán, Kálvária búcsú szeptember 14-én, Pusztaszikszói búcsú Szent Vendelre.

A községben jelenleg a tranzitizmus a jellemző.

DORMÁND

Dormánd a Hevesi síkon, Füzesabonytól délre, közvetlen a város mellett helyezkedik el. A község határában rézkori csákányt találtak, a Csörsz árok közelében késő bronzkori és szarmatakorai sírok kerültek elő. A Hanyihalmon XI-XII. századi leleteket találtak. Római katolikus temploma műemlék, rokokó stílusban épült 1771 és 1773 között. A templomkertben álló barokk Mária szobrot 1800-ban készítették.

Dormándon született Remenyik Zsigmond író 1900-ban. Egykori szülőházában a Dózsa györgy út 33. szám alatt emlékszobát rendeztek be. A népi építkezés jegyeit mindössze négy ház viseli a településen. A roma kisebbség aránya kb 35%.

Dormánd a Tisza-tó kapujának tartja magát, így itt is a tranzitizmus a jellemző. Egységes a falukép. Nincs testvérkapcsolata a falunak. Látnivalók viszont vannak. Ilyen a Latinovics kastély, a két hatalmas park, amelyikből az egyik 11 ezer négyzetméter, valamint a Remenyik család kőkeresztjei.

EGERFARMOS

Egerfarmos az Eger-patak mellett Füzesabonytól 16 km-re dél-keletre, Egertől 25 km-re található. Farmos néven először 1261-ben említik. A falu első temploma a XIII. században épült. A templom déli fala mellett különleges sírköveket lehet látni. Az iskolaépület falában Nepomuki Szent János szobra található. A XIX. Században épült a klasszicista stílusú Brezovay-, majd Oláh-kúria. A település világhírű leszármazottja Egerfarmosy Kandó Kálmán a villanymozdony feltalálója, akinek Bukta Imre szobrászművész készített szobrot.

A népi építkezés emlékeit még őrzi néhány ház a faluban. 1933-ban építették az I. világháborús emlékművet.

A községnek nincs testvérkapcsolata. A roma lakosság aránya kb 5%.

A falu legnagyobb előnye a jó levegő, a csend és a nyugalom, de a Zsóry fürdő is közel van. Jeles napjaik a búcsú, a majális és a július 10. Kandó Kálmán születésnapja. Látnivalók a Kastélykert a tölgyfákkal, a szobrok és a templom.

FELDEBRŐ

Nevezetessége a X-XI.századi műemléktemplom a 900 éves freskókkal. Itt terem a kiváló minőségű, finom eredet védett **Debrői Hárslevelű**.

Látnivalók – programok:

- **Templom**, a X.-XI. századi altemplommal, amely Közép-Európában a **legnagyobb alapterületű altemplom** a 900 évesnél is régebbi freskókkal.
- Az I. és II. Világháborús emlékmű a templom parkjában van felállítva.
- **Mária-kápolna** és a Remete-kápolna a temetőben. Híres **búcsújáróhely**, melyhez XIV. Benedek pápa 1744-ben búcsút köt.
- **Nepomuki Szent János szobor** 1781-ből, mely sajátos ikonográfiájával kuriózumnak számít. /Rákóczi úton a temető bejáratánál./
- **Szent István szobor** és kopjafa a templom közelében, a Kossuth út 9. szám előtti parkban.
- **Gyurgyalag fészkelő hely** - a Hangyás homokfalban.
- Helyileg **védetté** nyilvánított **fák** a Kossuth út 31. szám alatti Polgármesteri Hivatal udvarában és Toldi út 32.szám alatti Debrő Vendégház mellett.
- MÁJUS elsején majális, falunap
- **Nagyboldogasszonyi BÚCSÚ** augusztus 15-höz legközelebb eső vasárnapon a temetőben
- **Feldebrői Szüreti Napok** szeptember hónap közepén.
- **Szent Márton napi hangverseny** a páratlanul kiváló akusztikájú templomban

FÜZESABONY

Füzesabony Heves megye délkeleti részén, a Hevesi-síkságon, Egertől 25 km-re fekvő város. A kistérség egyetlen városa, kertvárosi jelleggel. A település nevét 1261-ben említi először írásos forrás, Obon alakban. 1720-ban a dokumentumok régen épült templomát említik, melyet Keresztelő Szent János tiszteletére emeltek. A templom jellege szabadon álló keletelt, barokk épület, klasszicista oldalhajókkal.

A Csillag és a Zrínyi utca sarkán álló lakóházak A XVIII. században épültek. A volt püspöki malom tervei 1808-ban készültek. A pusztaszikszói kápolnának 1732-ben már a romjait említik. Az épület a XVIII. század végén épült újra Barkóczy püspöknek köszönhetően.

A füzesabonyi vasútállomás hatalmas váróteremmel rendelkező épülete műemlék jellegű épület. A városban több szobor, szép parkok, rendezett városkép látható.

A vasutak és közutak gyűrűjében fekvő Füzesabonnak a területi bővítése korlátozott, de a mostani adott területen, egy csodálatos kertes kisváros fejlesztési lehetőségei adóttak.

Jeles napok: Legek Napja: május 1. Búcsú ideje: Északi városrész: augusztus 15. Nagyboldogasszony napja, Déli városrész: június 24. Keresztelő szent János napja. Augusztus 20. többnapos szabadtéri rendezvény, tűzijáték.

KÁL

Kál a Tarna menti kistérség déli részén van. A **nagyközségen** áthalad a Budapest – Miskolc közötti vasúti fővonal.

Az M-3-as autópályáról közvetlen le és arra fel lehet hajtani, de a 3-as főútvonal is mindössze 3 km-re van a településtől. **A község nevét először egy 1331-ből származó oklevélen KAÁL alakban olvashatjuk.**

1902-től a helységnévtárak már Kálként regisztrálják, lakott külterületként pedig Ficsor-tanya, Kálitag-tanya, Kistanya, Majortanya, Pusztanagyút helyneveket említik.

1962-ben külterületként a hivatalos ismertetőkből szerepel még: Kálitag, Bakos-tanya, Kiss-tanya, Tompa-tanya, Vízkeleti-tanya, Szabari-tanya és a Zelei-tanya.

- **Kál nagyközség műemléke** a XVIII. században épült későbarokk stílusú római katolikus **templom**. /Fő út alsó 2./ A boltozatát 1930. körül Takács István festette. A

főoltárképet Kovács Mihály festette: Szent Péter és Pál alakjával. A főoltáron csigás, háromlábú gyertyatartók állnak XVI. Lajos stílusban. A szószék 1770-ben készült, aranyozott fa. **A templomban látható még két Than Mór festmény is.**

- A Rózsa út 13. szám alatti ház előtt látható feszület, **népies jellegű köemlék**, amelyre 1835. április 17 van írva.
- **Ziegler Sándor Mihály** /Gárdonyi Géza édesapja / sírja a temetőben. /1879./
- **Hősök kertje a temetőben.**
- **Első világháborús emlékmű** a régi községháza, a mai rendőrség előtt. Fő út felső 1. 1938. épült és 1996-ban Király Róbert szobrászművész restaurálta.
- **Ziegler Sándor** és családjának **lakhelye** a Fő út alsó 17. Gárdonyi Géza 15-19 éves korában élt itt.
- **Szökőkút** a Fő út felső 1. előtt az első világháborús emlékművel szemben.

A **nagyközségben uszoda is van**, amely sok-sok más lehetőséggel együtt, hozzájárul a kulturált sportolási igények biztosításához.

A Kálhoz tartozó külterületeken, a felhagyott bányatavak kiváló **horgászparadicsomként** állnak a horgászok rendelkezésére egyre több és jobb szolgáltatási lehetőségekkel.

A több ezer hektáros káli és kompolti határban pedig fokozottan igyekszik a **helyi vadásztársaság** kihasználni a vadászturizmusban rejlő nagy lehetőségeket.

Nem lehet hallgatni a Kálban termesztett finom, ízletes és zamatos **gyümölcsökről**, amelyek közül igazán híres és keresett a **DINNYE**.

KÁPOLNA

A település neve először egy 1430-ban kiadott királyi oklevélben tűnik fel Kápolna alakban.

A XVIII. század elején postaállomás, szálloda, vendéglő, sörház épült a községben. Ma pedig, ha kérdezzük a Tarna menti község felől, akkor így felelek: ahol a délceg Mátra legkisebb nyúlványai tökéletesen beleolvadnak az Alföld északi peremébe, ott van Kápolna.

A Tarna folyó mindkét partjára ráépült az 1550-1600 főt számláló szép, tiszta, rendezett község. A szállás és vendéglátás valamint a szolgáltatási feltételek szintén jónak mondhatók.

A vendég pedig – akit mindig szívesen látnak a helyiek – akár vonattal, akár személygépkocsival, busszal, vagy kerékpárral érkezik Kápolnára, érdemes először a **HÁROM HÁRSFA** alatt megpihennie. Itt mondta el Kossuth Lajos a híres hálaadó, könyörgő imáját az elesett hősök emlékére.

Kápolna először az 1848-49-es forradalom és szabadságharc idején írta be nevét a nemzet történelmébe. Károlyi Mihály a Magyar Köztársaság volt elnöke 1919. február 23-án kezdte meg itt a nagybirtokok szimbolikus földosztását.

A mai szép, barokk stílusú római katolikus templomot 1784. december 8-án a Szeplőtelen Fogantatás tiszteletére szentelték fel. Francz József építette.

A plébánia – a templommal szemben – 1786. és 1789. között épült.

A kápolnai csata 150. évfordulójára emelt szoborkompozíció a 3-as főút mellett a **HÁRSFÁK** közelében látható. Sebestyén Sándor alkotása.

A falu közepén a buszmegálló mögött, a Honvéd utcában 2002-ben létrehozott **TÁJHÁZ** hűen bemutatja Kápolna múltját, megőrzött értékeit, hagyományait.

KOMPOLT

A községet az első írásos források 1272. óta Kompolt néven említik.

1754-ben gróf Grassalkovich Antal száz német jobbágycsaládot telepített Kompoltra, Elzászból.

1918. június 29. jelentős dátum a község történelmében, mert e nappal létesült Kompolton a növénynemesítő telep. Székács Elemér Fleischmann Rudolfot kérte fel a kutató és növénynemesítő intézet vezetésére. 1957. óta Fajtakísérleti Állomás is működik a ma már Szent István Egyetem Fleischmann Rudolf Mezőgazdasági Kutatóintézete mellett.

Kulturális emlékek, látnivalók:

- A volt Grassalkovich és a későbbi Károlyi kastély az egykori BENCÉS APÁTSÁG köveiből épült a XVIII. század közepén. A földszintes, de középrészen emeletes épület a római katolikus templom mellett van. Az udvarában a MAGTÁR 1770. körül épült.
- A KOMPOLTI PINCÉT a XIV. században építették. Az egykori kompolti BENCÉS APÁTSÁG kétszintes pincerendszerét faragott kövekkel, dongás téglaboltozattal rakták ki. Pincemestere Rácz Pál is volt, akinek neve összeforrott a *Debrői Hárslevelű* kiváló minőségű, az egész világon ismert nedűével. A pince felújítás és átalakítás alatt van, de hamarosan fogadja a vendégeket, turistákat és a finom bort ízlelni vágyókat.
- A mai római katolikus templomot 1858. szeptember 8-án szentelték fel. A főoltárkép Than Mór alkotása és Szűz Mária fogantatását ábrázolja. A templom Kisasszony napi búcsúját szeptember 8-án, míg a Szent Vendel napi fogadalmi búcsút október 20-án ünneplik.
- Néprajzi hagyomány a szüreti mulatság – felvonulás és bál – megrendezése, de meg kell jegyezni a községben működő néptánc csoportot, akik a helyi és környékbeli ünnepségeken is színvonalas műsort produkálnak.

MEZŐSZEMERE

Először 1261-ben Béla király korában említik írásos anyagokban. Az ásatások folyamán a Mocsáry kertben bronzkori leleteket találtak, de még római kori pénzérmék is kerültek elő. A falut sokáig borsodszemere néven emlegették. 1733-ban készült a kőből épített templom. 1766-ban szobordíszes barokk templommá alakították. A plébániaház 1789-ben került tervezésre majd felépítésre. A Mocsáry-kastély 1800-ban épült: szabadon álló, részben emeletes lakóház. Még őrzi néhány ház a népi építkezés emlékeit. A hősi halottak tiszteletére készült emléktábla a templom falában lett elhelyezve. A település hangulatos főterén álló szobrot a millennium évében avatták fel.

Nincs testvérkapcsolata a falunak. A roma kisebbség aránya kb 10%.

A helyi hagyományőrző együttesek, a nyugdíjas klub jól ki tudná szolgálni a falusi turizmussal szemben lévő igényeket. A Tisza-tó és a Zsóry fürdő közelsége jó hatással lehet az idegenforgalomra.

Szép, csendes, nyugodt falu, ahol tiszta békés a hangulat.

Jeles napok a búcsú és a görhe napok.

MEZŐTÁRKÁNY

A települést az első okleveles források 1261-ben említik. 1563-ban Mezőtárkány népes Mező-Alsótárkány puszta volt. A falu mai szerkezetében is megőrizte történelmi múltját. A Rk. templom és plébániaház műemlék jellegű épület. Védőszentje Olajbafőtt Szent János apostol és evangélista. A főoltárkép 1776-ban készült. A szószerk copf stílusú. A keresztelődencét 1815-ben Giovanni Adami és Mózer József készítette. 1996-ban Kriston Endre kőfaragó mester munkájával újították fel a templomot. A templom előtti és körüli szép, rendezett park csodálatos látnivaló a látogatóknak, de az ott lakóknak is nagy büszkeség.

A községben a roma kisebbség aránya kb. 30%.

A Tárkány nevű településekkel tartják rendszeresen a kapcsolatot, amely egyben kül- és belföldi testvérkapcsolatnak is nevezhető. Minden év augusztus 20-án kerül sor a falunapokra.

A falu halmazos, hajdan két beltelkes települési rendben épült, amely a magyar faluszerkezet egyik legszebb példája. Cél egy pihenő tó, szép környezettel való kialakítása, lakópark jelleggel. Közel, jól megközelíthető a Tisza-tó és a Zsóry fürdő.

NAGYÚT

Első okleveles említése 1301-ből maradt fenn NOGUTH névalakban. 1334-ben már pápai tizedet fizet a falu, de a török időben Nagyút is áldozatul esik.

A Károlyiak idején sokat fejlődött, és négy major épült ki Nagyúton: a Csikó-major, a Csárda-major, a Közép-major és a Göboly-járás. Ezek épületeinek többsége 1949-ig megmaradt.

1896-ban hazánk ezer éves fennállása emlékére gesztenyesort ültettek a mindig szorgalmas, dolgozó, becsületes emberek lakta településen.

Az 1930-as évek második felében az állam elhatározta, hogy mintafalut építve felosztja a nagyúti birtokot. 1939-ben csonka János és Deáky Zsigmond tervei alapján megkezdődött a kivitelezés, amely 1941-ben fejeződött be. Az elkészült falu 12 egyenes utcából és 195 házból állott. Jellege szerint szabályos telepés falu templommal és URADALMI MAGTÁRRAL. A következő évben megépült az iskola is.

Az ötvenes évek elejére felépült a templom is. Az 1953-ban teljesen elkészült templom védőszentje Szent Vendel lett.

Nagyút határában jelentősebb vízfolyás a Tarnóca-patak és a Száraz-ér. Növényzete lágyszárú fajokból áll, állatvilágát apróvad és többféle madárfaj jellemzi.

A takaros, vendégszerető és barátságos faluban a csend és a nyugalom várja az ideérkezőket.

POROSZLÓ

Poroszló mezővárosi jellege a robot és dézsmaváltság miatt kedvezett a korabeli parasztoknak. A XVIII. században itt élt a legtöbb parasztgazda. A XVIII. század végén állították fel Kincstári Sőhivatalt. Poroszló fontos tiszai átkelőhelye volt a Felvidékről az Alföld és Erdély felé irányuló személy és teherforgalomnak. A község lakossága többségben református vallású. A műemlék református templom 1793-ban épült az elpusztult bencés apátság helyén. A római katolikus templomot 1796-ban építették fel későbarokk stílusban.

SARUD

A település első írásos emlékei 1227-ből valók. Római katolikus műemlék jellegű templomát 1795-ben kezdték építeni. 1825-ben készült el a plébánia. A XVIII. században emelt Nepomuki Szent János szobor barokk stílusú. A Szentháromság szobor klasszicista emlékmű. A községben szép, hagyományos utcatornácós lakóházak láthatók. A népi építkezés emlékeit több ház őrzi a faluban.

Idegenforgalmi rendezvényei a Tisza-tavi Fesztivál.

SZIALOM

Szialom a megye keleti középső határa mentén fekszik, Füzesabonytól 6 km-re. A település már a honfoglalás előtt is lakott volt. Az Árpádvár feltárásakor Árpád-kori sírokat találtak. A község temploma 1740-ben voltíves sekrestyével és kőtoronnyal rendelkezett. A jelenlegi templomot 1759-ben Komáromi János emeltette. A kálváriát Bartakovics érsek szentelte fel 1859-ben. A faluban 7 népi műemlék jellegű lakóházat tartanak nyilván, közülük a két legrégebbi a XVIII. századból való. A faluban tájház mutatja be a népi emlékeket. Szialomhoz néhány km-re található Zsóry-fürdő (PHARE pénzből most folyik a korszerűsítése, felújítása), amelynek kiváló gyógyvize van. A községből a fürdőt kerékpár-úton is meg lehet közelíteni.

TARNASZENTMÁRIA

A Mátra dombjai közé húzódva találjuk az alig több mint háromszáz lakosú Tarnaszentmáriát. A román kori, egyhajós műemléktemplom, valószínű, hogy Magyarország legrégebbi és egyben legkisebb ma is működő temploma, amely alatt kicsi altemplom is tanúskodik a régmúlt időről. A feltárások során őskori, Árpád-kori, és középkori leletekre, valamint sírokra bukkantak. A román kori részhez a XIX. században épült a barokk stílusú, kőből készített torony.

Okleveles forrás 1417-ben említette a falut Zenthmarya néven. Az 1900-as évek elején több kőbánya is üzemelt az akkor már Tarnaszentmária néven nyilvántartott kis község határában. Mivel a táj egyik jelentős kőfaragó központja, így a népi építkezést is a kőfalazó anyag határozta meg.

A népi építkezésre utalnak a Huszár köz 3., a Parádi út 20. és 23. valamint a Tabány út 7. szám alatti régi lakóházak.

A község védőszentje és a búcsú napja: Sárlos Boldogasszony vagyis július másodikához eső legközelebbi vasárnap.

TÓFALU

Tófalu nevét 1352-ben említik először. Ekkor Tóthfalu volt a neve. A Rákóczi szabadságharc utáni békés időszakban Gyetva és Gács településekről, sz osztrák tartományokból és Tófalu környéki településekről érkeztek betelepülők az elnéptelenedett községbe. A XVIII. században a falu fejlődött, felépült a régi templom is. A mai községháza 1900-ban épült. A templomot a II. világháború alatt felrobbantották a németek. Az új 1950-en épült fel. XVIII. század végéig a temető a mai templom körül volt. A temetőben a legrégebbi sírok a XIX. Század első feléből származnak. A Krisztus-kereszt a XVIII. században épült.

Néhány paraszti porta őrzi még a régi építészeti hagyományokat, a tornácos, hosszú építésű, kettős-portás kialakítást. A XVIII. század végén a Tarna keleti ágán, a Szabadság tér északi oldalán egy vízimalom is működött. Sajnos a régi emlékek közül egy sem élvez műemléki védelmet. A milleniumra épült a Honfoglalási és a Honvédhalmi emlékmű.

Tófalu nyugodt, kellemes környezetet biztosít az itt élőknek. A környéken a vadászási és horgászási lehetőségek adóttak. A Kékestető csupán 20km-re található a falutól.

Rendezvényeink közül a szüreti bálnak vannak hagyományai.

ÚJLŐRINCFAI

Újlőrincfalva község Heves megye déli részén, a Tisza-tó jobb oldalán helyezkedik el. Szabályos alaprajzú útmenti falu, legkönnyebben a 33-as sz. főútról közelíthető meg. A Tisza-tó alternatív lehetőségeket teremt a szabadidő hasznos eltöltésére. Újlőrincfalvát elsősorban azoknak ajánljuk, akik kedvelik a falusias, csendes, nyugodt környezetet, elfeledve a város zsúfoltságát. A község szimbólumává vált az 1994. évben, a község kitelepedésének 116. évfordulója alkalmából felavatott Életfa, amely Huber András és Varga Géza munkája. A református templom 1903-ban épült fel.

Legnagyobb rendezvénysorozat a Tisza-tavi Fesztivál.

VERPELÉT

Bár egy 1211-ből származó oklevélen már olvasható a WELPRIT személynév, mégis hivatalosan első említésként az 1252-ből származó WELPRETH alak az elfogadott. A XIX. században Verpeléten megtalált bronzkori leletek azt bizonyítják, hogy a község, illetve a Tarna mente már a honfoglalás előtti években is lakott terület volt.

A nagyközség híres a dohány- és szőlőtermesztéséről is. Borai a legszínvonalasabb borversenyeken is kiváló eredménnyel szerepelnek. A Verpelét és Tarnaszentmária között található VERPELÉTI VÁRHEGY külön fejezetben is említést érdemel.

Főbb műemléki és egyéb látnivalói közé tartozik a XVIII. században és azóta többször is helyreállított, későbarokk stílusú római katolikus templom. A gazdagon díszített főoltárát 1766-ban készítették. Főoltárképe Krisztuskirályt ábrázolja a szentek társaságában. Ez a község búcsújára MINDENSZENTEKre utal.

A nagyközségen átvezető fő út mellett áll a XVIII. század végén, vagy közvetlenül a XIX. század első éveiben épült KOVÁCSMŰHELY. A földbe ásott üllőtöke, a kohó, a fújtató, a sok-sok régi kovácsszerszám az elmúlt időket idézi fel a látogatóban.

A millenniumi ünnepségre átalakított, felújított, és szökőkúttal is díszített park hatalmas fái, szép virágai kellemes pihenést biztosítanak a sétáló, pihenni vágyó embereknek.

A régi tornyos iskola, az út menti keresztek, az 1864-ben készített Szent János szobor, a volt gróf Sztáray féle kastély, a temetői emlékszobrok mind-mind a múltat idéző, érdekes látnivaló.

Az 1990-ben a szőlősgazdák társulásával létrejött Ker-Coop Kft. pincéje és udvara jól érzékelteti, hogy a községben nemcsak a szőlőtermesztésnek, hanem a boráskodásnak, borpalackozásnak is vannak hagyományai, de a régi borászati tárgyakat, bormúzeumba illő eszközöket féltve őrzik és óvják.

A helyi Petőfi Sándor Művelődési Ház a hagyományörző rendezvényeivel, programjaival, egészen évben biztosítja az érdeklődőknek a szabadidő kellemes eltöltését.

2005-től Verpelét a „Bor és a nóta faluja”, ahol évente 3-4 színvonalas magyarnóta napot tartanak neves művészek fellépésével, borkóstolóval, borbemutatóval, gasztronómiai bemutatóval együtt, amelyet egy kereskedelmi televízió felvesz és minden esetben országos sugárással levetíti.

III. ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK

A Füzesabonyi Kistérségben bárhol, bármikor, amikor szóba jött a terület és településfejlesztési koncepció készítése, az ehhez való adatgyűjtés, helyzetfelmérés, mindenki egyetértett azzal, hogy az életkörülmények és az életminőség javítása kiváló stratégiai cél. A területfejlesztés tehát valójában az életminőségről szól. Az életminőség pedig közös pontja mind a 19 településnek. A koncepció elkészítésének a célja tehát, hogy ráhangoljuk az embereket, a községek polgármestereit, vezetőit, az intézményvezetőket, a vállalkozókat, menedzsereket, a civilszervezeteket, a kisebbségi vezetőket, tehát minden Füzesabonyi Kistérségben élő, hogy ez az összeállítás kistérségünk, azaz gyermekeink jövőjéről szól.

A tervezőmunkát nagymértékben segítette, megalapozta, hogy nagyszámú, területi vetületet is tartalmazó, ill. területi terv állt rendelkezésünkre egészen a Füzesabonyi Kistérség három mikrokörzetéig. A kistérségi, mikrokörzeti tervanyagok az elmúlt években folyamatosan készültek, összességében szakmailag jó színvonalúak, a legutolsó stratégiai program 2004-ben készült a három vidékfejlesztési menedzser közreműködésével. A tervanyagok időarányos megvalósítási foka csak részben sikerült, azaz a megfogalmazott tervcélok, fejlesztések – kisebb-nagyobb eltérésekkel – elsősorban helyi, települési szinten meg is valósultak, de a szennyvízberuházás, az igazán nagyobb munkahelyteremtő beruházások, az idegenforgalom fellendülése elmaradtak. Metodikai szempontból viszont kezelni kellett azt a tényt, hogy valamennyi terv az EU csatlakozás előtt készült, így a ma használatos, a jelenlegi és a következő Nemzeti Fejlesztési Terv fogalom és logikai rendszerétől eltérnek. Így ezeket utólag be kellett építenünk, az illesztéseket el kellett végezni.

A lakóhely továbbra is meghatározója a társadalmi rétegződésnek. A magasabb képzettségűek általában városokban élnek, az pedig tény, hogy a Füzesabonyi Kistérségben a 19 településből csak egy város van Füzesabony, az is a kisvárosokhoz sorolható, felsőfokú intézmény nélkül. A 25 éves és idősebb népességből azok aránya, akik a legalább egyetemi, főiskolai oklevéllel rendelkeznek, mindössze 5,5% a kistérségünkben. Ennek többszöröse az egri és a gyöngyösi kistérségben, ahol főiskolai szintű képzés folyik. A 10 éves és idősebb népességből az általános iskola első évfolyamát sem végezte el 1%, ami kistérségek közül az ötödik helyre elegendő Heves megyében.

A közbiztonság helyzete **(14. és 15. táblázat)** minden lakost érzékenyen érint. Sajnos az ismertté vált bűncselekmények száma 2003-ról 2004-re 947-ről, 1145-re emelkedett. Legnagyobb arányban a személyi javak elleni bűncselekmények nőttek. 2003-ban még csak 614 esetet regisztráltak, míg 2004-ben 760 db volt a számuk. Hogy a kistérségben az ismertté vált bűncselekmények száma csak ilyen, viszonylag még elviselhető emelkedést mutat, ez a polgárőrségek jól szervezett és nagyon sok községben kiválóan működő önzetlen munkájának is eredménye. Ugyancsak sokat tettek a közbiztonság érdekében a mikrokörzetenként működő bűnmegelőzési albizottságok is, amelyek a helyi intézményeket, iskolákat, családsegítő szolgálatokat, gyermekjóléti szolgálatokat, roma kisebbségeket is bevonva, rendszeresen tartották értekezletüket, felvilágosító, felhívó előadásait.

A kistérség gazdasága gyenge, kevés az ipar, kevés a helyben foglalkoztatott munkaerő. Bár az utóbbi két évben a működő vállalkozások száma kistérségi szinten némi növekedést mutat, mégis a mutatók alapján a gazdasági térszerkezet alakulása leszakadónak minősíthető. Füzesabony több mint ötszáz vállalkozásából kb. 60 ipari vállalkozás, itt lényeges áttörés nem mutatkozott. Füzesabony után Verpelét, Poroszló, Besenyőtelek, Kál, Kompolt, és Szihalom vállalkozásait kell kiemelni. Szerény mértékű emelkedés van a működő vállalkozásokon belül a Kft-nél, és a Bt-k esetében és az egyéni vállalkozásoknál is. A szövetkezetek száma 27-ről 28-ra nőtt. Összességében a területi folyamatokat elemezve, az ezer lakosra jutó jogi személyiségű vállalkozások számának változása így fejlődést mutat. A kistérség versenyképessége megyén belül átlagosnak mondható, csakúgy mint a legtöbb mérőszám. (43. 44. 45. táblázatok)

Összefoglalva: Füzesabonyi kistérségben az ipar szerepe nem jelentős, hiszen a terület ásványkincsekben, ipari feldolgozásra alkalmas nyersanyagban szegény. Ennek ellenére az iparszerkezeten belül nyersanyagokat feldolgozó ipar (PICOPACK RT.) a domináns, még az élelmiszeripar és fafeldolgozás csak kis szerepet tölt be a kistérség életében. A ipar legnagyobb százalékát a fémfeldolgozó ipar teszi ki. Füzesabonyban található a PICOPACK RT., mely fémből készült csomagolószerek (acél- és fémdobozok, tubusok, koronázarak stb.) gyártásával foglalkozik. Termékeit országosan, sőt országhatáron túl is forgalmazza. Ez a gyár a környék legnagyobb foglalkoztatója, évente 650 fő dolgozik a cégnél.

Füzesabonyon kívül Kálban honosodott meg az ipari tevékenység. Itt a Medina Bútor és Andreas Bútor korlátolt felelősségű társaságként működik, és 150-200 főt foglalkoztat évente. (SZÓRÁD 1999)

Füzesabonyban 2000. novemberében kezdte meg működését a DUNAPACK magyarországi leányvállalata, a STARPACK Csomagolóeszköz Gyártó és Feldolgozó Kft., mely díszdobozok és élelmiszer-csomagoló termékek gyártásával foglalkozik.

A Fenstherm Kft. 3 telephellyel (Füzesabonyban, Egerben, Erdőtelten) rendelkezik. Füzesabonyban 2 üzemcsarnokban három párhuzamosan működő automatizált gépsoron folyik a gyártás az alapprofilok szerint elkülönítve (hazai és import alapanyagból).A cég bejárati ajtó projektjének köszönhetően mára már külön telephelyen - Egerben - történik a bejárati ajtók gyártása. A folyamatos termelést a raktárkészleten lévő több száz darab ajtópanel biztosítja. 2003-ban az automata ablak-gyártósorok mellett, egy komplett

üveggyártó-gépsorral is bővült a gépi állomány. A saját üveggyártó gépsor lehetővé teszi, hogy növelje a foglalkoztatottak számát.

A jövőt illetően alapvető célkitűzés a foglalkoztatás bővítése, munkahelyek teremtése, a munkahelyek megtartó képességének a növelése. A füzesabonyi és a káli területeken továbbra is kihasználandó az M3-as autópálya csomópontja által a közlekedés-földrajzi adottságok, ipari övezetek, ipari parkok létesítése, kijelölése.

A kistérségből jelentős az eljáró, más kistérségekben dolgozók száma. Elsősorban Eger, és a gyöngyösi kistérségben vállalnak munkát, de a környező nagyobb városokon túl is utaznak az emberek. A munkanélküli ráta 2003-ról 2004-re stagnált vagy inkább enyhén emelkedett, a 10% körüli megyei átlagtól több mint 2%-kal több. 2005. február 20-án a kistérség területei mutatót tekintve Sarudon, Mezőszemerén, Verpeléten, Poroszlón, Nagyúton, Besenyőtelken, Kálban és Kápolnán volt legnagyobb a munkanélküliség. Ezekben a községekben a kistérségi átlagot általában meghaladta a munkanélküliség. Füzesabonyban a területi mutató 6,42%-ot mutatott, ami elfogadhatónak mondható.

A munkavállalási korú népességen belül a gazdaságilag inaktív lakosság aránya a Füzesabonyi Kistérség vidéki településein (Fehér A: A vidékgazdaság és a mezőgazdaság, Agroinform Kiadó 2005. 65-67 p.) 2001-ben 45,1%-ot tett ki. Ez az észak-alföldi és az észak-magyarországi makrorégiók hasonlóan számított 45,2 százalékos mutatójához képest ez átlagosan magasnak tekinthető.

Érzékenyen érinti a kistérséget a mezőgazdaság helyzete is. Mind a 19 településen jelentős szerepe van a mezőgazdasági vállalkozásoknak, az őstermelőknek. A földterületek adottak, a gazdálkodási hagyományok kiválóak. Jellemző a növénytermesztés és a szőlő és gyümölcstermesztés. Észlelhető ugyan a tagosítás, táblásítás, a centralizáció, az új gépek vásárlása is, de még a mezőgazdaságban tevékenykedők válsághelyzete így sem szűnt meg. A belvíz és más esztendőknél az aszálykár iszonyú terheit, kölcsöneit, még sok szövetkezet, nagyobb vállalkozó a mai napig szenved. A vállalkozók a gépesítésben el vannak maradva, az utófinanszírozás miatt. Nincs elég tárolókapacitás a kistérségben, így a mezőgazdasági termelők még jobban kiszolgáltatottak a felvásárlókkal szemben. Kevés a mezőgazdaságra alapozó feldolgozóipar, csomagolóipar. Nincs igazán menedzselés, nincs piackutatás, időssek a gazdák, hektikus a termelés, szélsőséges időjárási közegben kell termelni. Nincs szaktanácsadói hálózat, de a talajvizsgálatok EU szintű elvégzésére sincs a kistérségben lehetőség. Visszalépés tapasztalható a vetőmagvak szaporító foka esetében is. A Kompolti Kutatóintézet szakmailag jó háttérnek bizonyul, sok jó fajtát tud a termelőknek ajánlani, a vetőmagtisztításban is – elsősorban az apró magvaknál – még sincs kistérségi szinten kellően kihasználva, pedig a kutatási eredményekkel és tapasztalatokkal sokat tudnának a gazdáknak segíteni. A mezőgazdasági utak legtöbb helyen kezeletlenek, nincsenek kellően karbantartva, szilárd burkolatú, aszfaltos határi út, karbantartott árokrendszerrel pedig alig van a kistérségben.

Az állattenyésztés nem csak országosan és megyei szinten, de kistérségi szinten is visszaesett. Van ugyan kevés szarvasmarha, sertés, ló és baromfitenyésztés, de koránt sem éri el a szükséges, és a mezőgazdaság szempontjából – takarmány termelés (lucerna, gyepek, takarmánygabona) – kívánatos mértéket. A 100 hektár mezőgazdasági területre jutó számosállat, a 2004-es országgyűlési jelentés alapján alacsony mértéket mutat. A regisztrált gazdaságok birtokmérete kicsi. A jelentés szerint a mezőgazdasági foglalkoztatottak aránya átlagosnak mondható.

A Füzesabonyi Kistérségben sokan foglalkoznak mezőgazdasági termeléssel, nagyon sok a regisztrált őstermelő, de valójában az embereknek, csak kiegészítő jövedelmet biztosít, és kevesen élnek meg belőle.

Az idegenforgalom eddig is, de a jövőben még nagyobb jelentőséggel bírhat a Füzesabonyi Kistérségben (16. és 17. táblázatok). Jók az adottságok a Tisza-tó környékén és annak közvetlen vonzáskörzetében, az Egri Borvidék Debrői Körzetében, a Mátra és a Bükk idegenforgalmi körzetében, a gyógyvízfürdők vonzáskörzeteiben, azaz csaknem a

Füzesabonyi Kistérség minden településén. A kistérség horgásztavai, bányatavai, a vadásztársaságok jó terepet adnak a hobbiturizmushoz. A műemlékek, az 1848-49-es emlékművek, a régi templomok, néhány község különleges és egyedi településszerkezete, a csendes, nyugodt környezet, a természeti értékek, a helyi népszokások, tájházak, a helyi vendégfogadás kiváló lehetőség a kistérség idegenforgalmi lehetőségeinek fejlesztésére. A tanösvények – Poroszló és Verpelét – szintén olyan idegenforgalmi látványosságot, érdekességet szolgáltatnak, amelyek újszerűen adnak tájékoztatást a tanulni és kikapcsolódni vágyóknak. A kistérség vasúthálózata, (több vonatpár beállításával) vonatközlekedése, (felújítva és karbantartva) úthálózata alkalmas a jó megközelítésre, a turisták fogadására. Kevés azonban a kerékpárút. A kerékpárutak hálózatának bővítésére lenne szükség Füzesabony és Szihalom, Eger – Füzesabony, de a Mátra lábától egészen a Tisza-tóig. Szálláshely, kemping férőhelyből is törekedni kell a bővítésre, hogy emelkedjen a vendégéjszakák száma. Mindezek eléréséhez programokra, ismertető anyagokra, prospektusokra, Interneten hozzáférhető honlapokra, ismertetőkre, reklámra, az utazási irodákkal való kapcsolatfelvételre van szükség.

Üdülőkörzetek a FÜZESABONYI kistérségben: Mátra-Bükk: Feldebrő, Tarnaszentmária, Verpelét. **Tisza-tó:** Poroszló, Sarud, Újlőrincfalva. **Egyéb (gyógyfürdő):** Szihalom, Mezőtárkány. (16. és 17. táblázat)

A Tisza Tavi Fesztivál sokszínű egész idényre kiterjedő rendezvényei, a Tarna menti szüreti napok, Verpelét, a bor és a nóta faluja, a falunapok, a helyi néptáncsoportok, a búcsúk, a hazanézők – mind olyan hagyományokkal rendelkező kistérségi programok, amelyek jobban szervezve, jobban összehangolva nagyszerű turistacsalogatók lehetnek a Füzesabonyi Kistérségben az idegenforgalom további fejlesztésére.

A Heves Megye – Szerelem első látásra című országos, több nyelven is olvasható Tourinform kiadvány, a Das Komitat Heves című német nyelvű szintén országos, de külföldön is terjesztett szép kivitelű, igényes füzetekben a Füzesabonyi Kistérség településeiből Aldebrő, Feldebrő, Mezőtárkány, Tófalva, Poroszló, Újlőrincfalva, Sarud, Szihalom, Verpelétről olvashatók hívogató ajánlások.

Kereskedelem: a kistérség településeinek alapvető kereskedelmi hálózata biztosított. A kistérségben 581 db kereskedelmi üzlet van. Ez a szám két év óta tartja magát. Ezen belül az élelmiszerüzletek száma a 19 településen összesen 154 db, ami csak öttel kevesebb mint két évvel ezelőtt. Vendéglátóhelyből 204 db van, amely kettővel szaporodott két év alatt. Gyógyszertár és gyógyszerzsoba pedig 5 település kivéve szintén mindenütt biztosított.

A kereskedelem területén jelentős helyet foglal el a kistérségben a COOP üzletlánc, a Kápolnai ÁFÉSZ, az A-Z Topker, és a CBA áruházlánc.

A kistérség kulturális élete a helyi iskolákhoz, könyvtárakhoz, az idegenforgalomhoz kapcsolódó kulturális rendezvényekhez, a falunapokhoz, testvérkapcsolati találkozókhoz, évfordulókhoz, búcsúkhöz kötődik. Színház nincs a kistérségben, de a könyvtárellátottság megfelelő, sőt a könyvtárak a kulturális élet házigazdái is. A Tisza-tavi Randevő a kistérség Füzesabonytól Sarud, Újlőrincfalva, Poroszlóig, a Verpelét a bor és a nóta faluja pedig a kistérség Tarna menti részén adja a bázisát a kulturális életnek. A helyi néptáncsoportok, kórusok szintén gazdagítják egy-egy rendezvény színvonalát, amely vonzza a helyieket is, a környékbeliakat is.

Az alapfokú egészségügyi ellátás praxisai jellemzően privatizáltak. A rendelők azonban önkormányzati tulajdonba lévők, az alapfokú ellátás kielégítő, a háziorvosok magasabb színvonalú ellátást biztosítanak az által, hogy műszerezettségüket kellően feltöltötték, fejlesztik. Az ügyeleti ellátás koncentráltan a térség számára megoldott (több ügyeleti központtal) munkanapokon 16 órában, munkaszüneti napokon 24 órában történik. Középfokú egészségügyi ellátást biztosít a Füzesabony város úgynevezett Egészségügyi Központja, mely 1989-1990-ben épült meg nyolcféle szakrendelés keretében. Bár a

kistérségben több nagyobb községben is van szakorvosi ellátás, az igazi bázis az egri szakrendelő intézet és kórház.

A Füzesabonyi Egészségügyi Központ az idők folyamán sok tekintetben korszerű műszerekkel lett ellátva így legutóbb ez évben 48 millió Ft-ért röntgenberendezés beszerzése történt. Jelenleg az informatikai rendszer kialakítása történik, mely csatolt lesz az alapellátáshoz és kórházi ellátáshoz is. Igény van azonban az emeletes épület akadálymentesítésére és néhány elhasználódott műszer cseréjére /így kémiai labor, ultrahang diagnosztikai berendezés stb/.

A sürgősségi ellátás fejlesztendő egy mentőállomással, mely a Füzesabonyt és 6 társult települést szolgálná ki. A káli mentőállomás a kistérség északi részét szolgálja ki.

Az egészségügyi ágazathoz tartozó két városi bölcsőde beíratott gyerek száma 40 %-kal haladja meg a férőhelyek számát, azonban a rendszeresen hiányzó /betegség miatt/ 25-30 % beírt gyerek miatt a szolgáltatás mégis kielégítőnek mondható.

A Füzesabony város és a térség egészségügyi szolgáltatói csatlakoztak a Misszió Egészségügyi Alapítványhoz, mely az irányított betegellátással a prevencióra helyezi a hangsúlyt és az egészségügyben mérőszámként használt német pontszám megtakarításból származó bevételt az egészségügyi ellátás infrastruktúrájának javítására használhatják a rendszerben résztvevők, ez kistérségi szinten 50-60 millió Ft/év, aminek következménye az egyre javuló működtető infrastruktúra és ellátás.

A szociális ellátás területe és infrastruktúrájának fejlettsége ellentmondásos. A városban van Heves megyét kiszolgáló Pszichiátriai és Szenvedélybetegek Otthona, mely 350 férőhelyes. Az intézmény iránt az igény nagy. A várólistán mintegy 25 fő van, a bejutás lehetőségére 2 maximum 4 év várakozási idővel lehetséges. A városban, de a kistérségben élő idős ellátatlan és fogyatékos emberek problémáját ez nem oldja meg. Igény van Füzesabony városban is, de a kistérségen belül több településen is megvalósítandó bentlakásos szociális otthonra, mert a jelenlegiek nem fedik le az igényeket.

Régi igény tehát a kistérség egészségügyi helyzetének javítása, új mentőállomások beállítása, korszerűsítése, a sürgősségi ellátás javítása, a szakorvosi rendelesek bővítése. A szociális ellátás területén pedig igény van a nappali és a bentlakásos szociális otthonok bővítésére, újak építésére is.

Nagy hiánya a kistérségnek, hogy a Szihalom és Kompolt gesztorságával szerveződött két mikroövezetben, már évek óta eredménytelen a szennyvízpályázat. A szennyvízberuházások megvalósulása igen jó hatással lenne a környezetvédelemre, csökkentené a környezetterhelést, vonzóbb lenne a kistérségbe betelepülőknél, növelné az infrastrukturális ellátottságot, vonzaná a befektetőket, értékesebbé tenné a lakóházakat, telkeket.

A hatályos magyar törvények szigorú követelményeket írnak elő, az Európai Unió komoly elvárásokat támaszt a környezet védelme érdekében, kiemelten kezelve a hulladékok ártalmatlanítását. A jogszabályokat minden önkormányzatnak kötelező betartani és – épp a többség érdekében – betartatni a lakosság minden tagjával, és a területén működő közületekkel. Minden rendelkezés és jogszabály végső célja, hogy akár jogi eszközzel is rábírja az embereket arra, viseljenek felelősséget a jövő nemzedékei iránt, óvják környezetüket. Füzesabony és a környező települések csatlakoztak a Tisza-tavi Regionális Hulladékgazdálkodási Programhoz, amelynek 2004. augusztus 1-jével elindult a beruházási szakasza. A program célja, hogy a Tisza-tó térségében összefogja a társulásban résztvevő települések hulladékgazdálkodását. A hulladékok szervezett gyűjtésével és

kezelésével elindulhat a vadlerakók felszámolása, a jelenleg környezetszennyező szeméttelpek bezárása. A beruházás elsősorban egy regionális hulladékkezelő és –lerakó, valamint egy átrakó megépítését foglalja magába. A lerakót szigorú előírásoknak megfelelő, biztonságos szigeteléssel látják el, melyben vízgyűjtőhálózat segítségével lehet a szennyezett vizet összegyűjteni, majd elvezetés után megtisztítani. Mielőtt a hulladékot a lerakótérre helyeznék, válogatással kinyerik belőle a még újrahasznosítható elemeket. A komposztálható hulladékot külön kezelik. A program része lesz majd a lakossági szelektív hulladékgyűjtés bevezetése is, melynek keretében 142 gyűjtőszigetet (közterületen felállított gyűjtőkonténerek együttese) állítanak fel a régióban. A beruházás a Kohéziós Alap segítségével valósul meg, mely a korábbi ISPA projektek környezetvédelmi és közlekedési fejlesztéseit elősegítő európai uniós program utódja. Ezeket a rendkívül költséges beruházásokat az Európai Unió nagy összegekkel támogatja, de a fejlesztésekhez a helyi önkormányzatoknak, a szolgáltató cégeknek, és így közvetve a helyi lakosoknak, vagyis nekünk is hozzá kell járulnunk. Ezt a beruházást legnagyobb részben (60%) az Európai Unió, kisebb részben (30%) a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumon keresztül a Magyar Állam, valamint 10%-ban a helyi önkormányzatok állják. Az érintett önkormányzatok a rájuk jutó mintegy 360 millió forintot nem tudják megfizetni, ezért vált szükségessé egy szakmai befektető – a Rethmann Hungária Recycling Kft. bevonása a finanszírozásba. A Társulás gesztora Tiszafüred.

Az úthálózat gyenge minősége szintén fokozza a kistérség hiányát. Jobb minőségű, szélesebb, karbantartottabb úthálózat esetén szintén vonzóbb lehetne a kistérség, nem csak az itt élők, a munkába eljárók, a turisták, de a befektetők részére is. Az Egerrel való gyorsforgalmi út összeköttetés nagyon hiányzik Füzesabonynak, minden érintett településnek. A közlekedéshálózat fejlesztése, az elkerülő utak megépítése (Tarna menti feltárási út, amely Szlovákia felől az M3-ashoz csatlakozna) jelentős gazdaságépítő hatással bírna.

A külterületi, határi mezőgazdasági utak építése, karbantartása szintén hiányként mutatkozik, amely nagyban elősegítené a mezőgazdasági termelés hatékonyságát, önköltségcsökkenését.

Az oktatás területén a jelenleg is általános iskolát és óvodát fenntartó önkormányzatok ragaszkodnak az oktatási intézmény helyben tartásához, mert úgy érzik, az iskola adja a falu lelkét, életét, hiszen megszűnése esetén alternatív megoldással nemigen tudnak szolgálni a lakosság felé. A tornatermek, tornacsarnokok, tanuszodák, nyelvi laboratóriumok, információs oktatóközpontok a jövőt tekintve egyre inkább reális igénye a településeknek.

A térségben jelentős igény van közművesített telkekre, melyet az önkormányzatok nem tudnak minden esetben biztosítani a nem kielégítő terület előkészítő támogatás miatt. A szervezett szemétszállítás és a kistérségen kívüli kommunális szeméttelhelyezés a megyei és regionális terveknek köszönhetően megoldott lesz a jövőben. A szelektív hulladékgyűjtésre is van igény, az előkészítettség és a pályázatok beadható állapotban vannak.

A többcélú kistérségi társulás szervezése jól halad, annak 2005-ös megvalósulása, ha nem is a kistérség településeinek 100%-os részvételével, de megvalósul.

A kistérség belső kohéziója, szervezettsége, megfelelő, de folyamatos figyelmet kell fordítani az összetartozás erősítésre, a települések közötti kölcsönös bizalomra. Bár a kistérségen belül relatív nagy távolságok vannak és a három mikrotérség eltérő környezeti, társadalmi, gazdasági tényezők között működik – Tarnaszentmária, Verpelét és Poroszló, Sarud, Újlőrincfalva – de a kistérségi pályázatokkal, az idegenforgalom közös, minden települést érintő érdekeivel, a kulturális és sport rendezvények összehangolásával, a humán erőforrás adta lehetőségekkel a feszültségek csökkenthetők, az összetartozás erősíthető.

IV. A kistérség fejlesztésének koncepciója

1. A koncepció kidolgozásának módszertana, alapelvek:

Az elmúlt évtizedben, de különösen az elmúlt öt évben, felértékelődött a vidékfejlesztéssel kapcsolatos programok, koncepciók, tervek megléte. A tervezési módszertan kialakításakor lényegében kettős szempontrendszer vezetett, egyrészt építeni kell a hazai tervezési gyakorlatra, szabályozásra és alkalmazni kell a vonatkozó uniós alapelveket, iránymutatásokat. Ezeket oly módon kell kidolgozni valamennyi tervezési dokumentumot, hogy azok tartalmazzák a Magyarországon hatályos, a területfejlesztési tervek tartalmi követelményeit definiáló jogszabály (a területfejlesztési koncepciók, programok és a területrendezési tervek tartalmi követelményeiről szóló 18/1998. (VI. 25.) KTM rendelet) tartalmi elemeit, és megfeleljenek valamennyi olyan formai követelménynek, amelyet az említett rendelet meghatároz.

Az ország EU csatlakozása után elengedhetetlen fontosságú a Füzesabonyi Kistérségnek is, hogy a különböző tércategóriák (település, kistérség, régió, ország és EU) készülő fejlesztési dokumentumai a lehető legnagyobb mértékben összhangban legyenek az EU regionális politikája keretében a programozási dokumentumokra vonatkozó szabályozásokkal és szakmai ajánlásokkal.

A koncepció kidolgozásakor a kidolgozásban résztvevő vidékfejlesztési menedzserekkel építettünk az európai uniós és a hazai regionális politikában széles körben elfogadott általános alapelvekre. Az alapelvek szem előtt tartása a programozás további szakaszaiban, valamint a program megvalósítása során szükségszerűség és elengedhetetlen. Az alapelvek az alábbiak, amelyeket az egységes értelmezés végett szükségesnek tartom röviden ismertetni:

Partnerség

A **partnerség** elve a programozás és a programmegvalósítás során egyaránt az érintett szereplők, a Füzesabonyi Kistérség és benne minden szereplő együttműködését feltételezi. Mind vertikálisan (a tagállamok esetében az Európai Bizottság, a központi és regionális hatóságok, az önkormányzatok, köztestületek, civilszervezetek stb.), mind pedig horizontálisan (piaci és intézményi szereplők).

Addicionalitás

Az **addicionalitás** kifejezetten a strukturális alapok működését meghatározó alapelv, mely azt mondja ki, hogy a tagállamok a meghatározott célú európai uniós strukturális támogatásokat pótlólagos (addicionális) forrásként kezeljék a saját forrásaik mellett (tehát a pályázónak legyen önerő), azok azonban nem helyettesíthetik a tagállam azonos célból tett kiadásait.

Programozás

A **programozás**, mint alapelv azt fejezi ki, hogy a strukturális alapokból támogatás nem egyedi projektekhez, hanem integrált, több évre szóló fejlesztési programokhoz, koncepciókhoz biztosítható.

Koncentráció

A **koncentráció** elve szerint a támogatási források a lehető leghatékonyabban kerüljenek felhasználásra. Ennek érdekében azokat viszonylag kis számú, stratégiai jelentőségű célkitűzés megvalósítására kell összpontosítani.

Szubszidiaritás

Területfejlesztési értelemben vett **szubszidiaritás** elve a tervezés viszonylatában azt jelenti, hogy a tervdokumentumok elkészítése, valamint a programok megvalósítása lehetőleg azon a szinten történjen, amelyet érint.

Decentralizáció

Ezen alapelv értelmében folyamatosan törekedni kell a területfejlesztési döntések központi meghozatalának elkerülésére, amely folyamatnak együtt kell járnia a pénzügyi források tervezéséhez és felhasználásához kapcsolódó felelősség- és jogkör decentralizációnak is. A területi döntéshozók eszközrendszerének ilyenformán történő megerősítése feltételezi a szubszidiaritás alapelvének meglétét, az adott viszonyrendszerben.

Nyilvánosság

A **nyilvánosság** elvének alkalmazása azt célozza, hogy minél nagyobb mértékű legyen a helyi erőforrások bevonása és a társadalmi támogatottság. Ezen alapelv szerint a tervezés és a programmegvalósítás során egyaránt biztosítani kell az átláthatóságot. Csakis ezen keresztül érhető el, hogy a helyi társadalom azonosuljon a megfogalmazott célokkal és törekvésekkel, a tervet és koncepciót magáénak érezze..

2. A fejlesztési koncepció három fő szakasza

Az **első szakasz** megalapozó információkat tartalmaz. Ennek része a bevezető, a tervezési módszertan, a kistérség stratégiai szemléletű értékelése, valamint az ahhoz szorosan kapcsolódó **SWOT** elemzés. A stratégiai szemléletű helyzetelemzés összefoglaló jelleggel mutatja be a helyzetfeltárás legfontosabb megállapításait, kiemelten a stratégia kialakítását megalapozó tényezőkre koncentrálva. Ennek megfelelően felépítésében nem a helyzetelemzésben megismert, az alapvetően ágazati jellegű tagolást követi, hanem az információkat úgy csoportosítja, hogy azok a lehető leglogikusabban vezessenek tovább a fejlesztési stratégiához.

A fejlesztési koncepció **második szakasza** a koncepció leglényegesebb, központi része. A kistérség fejlesztési stratégiájának bemutatását tartalmazza. Ebben a fejezetben röviden áttekintjük a stratégiai alternatívákat, bemutatjuk a kiválasztott stratégiai alternatívára alapozva a fejlesztés célrendszerét, valamint a javasolt fejlesztési prioritásokat. Ez a fejezet tartalmazza a prioritások egymás közötti kapcsolatának vizsgálatát, tervezett időbeli ütemezésüket, a prioritások értelmezését a kistérség településeire, valamint a célpiramis áttekinthető bemutatását.

A fejlesztési koncepció **harmadik szakasza** – mintegy a stratégiai programhoz továbbvezetve – a javasolt stratégia megvalósításával kapcsolatos alapvető információkat tartalmazza (a megvalósítási mechanizmus vázlatos bemutatása, a szükséges monitoring rendszer kereteinek áttekintése, valamint a stratégia megvalósításával várható változások és hatások vizsgálata).

3. A SWOT elemzés

Mint vidékfejlesztési menedzserek évek óta ismerjük a Füzesabonyi Kistérséget, de amikor egy új koncepció kidolgozásához kezdünk, akkor újabb adatgyűjtésre, a fontosabb szereplőkkel való elbeszélgetésre, interjúkra, kutatásokra van szükség. A rendelkezésünkre álló rövid határidő csak azért lehet elégséges, hogy a készítők a

kistérségben élnek, ismerik az önkormányzatokat, vállalkozókat, civilszervezeteket. Nagyon sommás az a megállapítás, hogy a kistérség gyengeségei tovább gyengültek, az erősségekből pedig legfeljebb lehetőségek lettek. A veszélyek pedig egyre csak nőnek. A három mikrotérség ereje éppen abban lehet, hogy sokszínűségével, adottságaival, az összefogással együtt erősebb lehet, a pályázati pénzeket jobban ki tudja használni, több jut ezáltal a kistérségbe. Az erősségeknél, a lehetőségeknél, a gyengeségeknél és a veszélyeknél az alábbi tényezőket vettük figyelembe:

- demográfiai folyamatok	- egészségügy	
- természeti viszonyok	- oktatás, képzés	
- mezőgazdaság	- kultúra, hagyományok	
- ipar	- civil szerveződések	
- szolgáltatások	- közlekedés	
- idegenforgalom	- szennyvíz	
- telekommunikáció, informatika	- hulladékkezelés	
- vállalkozások	- térszerkezet,	települési
kapcsolatok		
- munkanélküliség	- kohéziós tényezők	
- szociális helyzet	- külső tényezők, trendek	

A SWOT analízis lényegében kétszintű. Egyrészt analitikus szinten, táblázatos formában tárgyalja a kistérségre jellemző legfontosabb megállapításokat, másrészt a követendő stratégia jellegét alapozza meg.

Erősségek:

- jó megközelíthetőség (M3, 3.sz főút, 33-as út, vasútvonalak, É-D-i és K-Ny-i kapcsolatok)
- a szőlő, gyümölcs, zöldség és magtermesztésnek, szaporítóanyag előállításnak hagyományai vannak. Kedvező adottság a szántóföldi növénytermesztéshez (egyáltalán adott a termőföld) (vidéki terület és mezőgazdaság)
- hagyományokkal rendelkező növény és állattenyésztés
- borászati hagyományok, eredet védett borok
- Tisza-tó mint üdülő körzet (negyed Balaton nagyságú), valamint a Mátra és a Bükk közelsége
- Védett természeti értékek, népi építkezés maradványai, műemlékek, természetvédelmi területek
- Vadászati értékes vadfajok
- Építési kavicslelőhely, sóderbánya (kőbánya)
- Ipari szennyező forrásoktól való relatív távolságból eredően a területen környezetszennyezés nincs
- Alapfokú oktatási intézményekkel való ellátottság, amelyre akár szakképzések is alapozhatók
- Közműves és jó ivóvíz ellátottság, vezetékes gáz ellátottság, optikai kábel ellátottság
- Az alapfokú orvosi ellátás és gyógyszerellátás megoldott
- Jó települési könyvtárhálózat
- Teleházak és eMagyarország központok
- Fejlett falugazdász-hálózat
- Helyi sajtó és kistérségi kiadványok, monográfiák

Lehetőségek:

- A vonat közlekedés és a teher szállítás jobb kihasználása, több vonatpár ami megáll a kistérség településein
- Horgászat, vadászat, vízi-turizmus, hobbiturizmus jobb kihasználása
- Falusi turizmus, turisztikai kínálat és szállásbővítés. Gyöngyös-Eger-Debrecen valamint a Mátra-Bükk és a Tisza-tó turisztikai tengely jobb kihasználása.
- A szomszédos kistérségekkel, és a térségen belül való jobb együttműködés
- Oktatás és képzés bővítése (elsősorban szakképzés, esti gimnáziumi képzés)
- Tároló kapacitás növelés, logisztika lehetőségek
- Üresen álló laktanyák és tiszti klubok kihasználása munkahelyteremtésre, ipari telepnek
- Olcsó telkek a beruházásokhoz és az építkezésekhez
- Autópálya és a főúthálózat valamint a vasútvonalak meglétéből származó gazdasági előnyök kihasználása
- Élelmiszer-feldolgozó-csomagoló ipar kialakulásának lehetősége
- Erősödő kereslet a speciális és hagyományos termékek iránt, a biotermékek, a szép természeti környezet iránt.
- Élhető falu, biztonságos környezettel, bővülő szolgáltatásokkal, virágos, rendezett faluképpel, jó infrastruktúrával (vonzó településkép kialakítása)
- Testvérkapcsolatok erősítése, sport és kulturális rendezvények szervezése ami erősíti az összetartozást, az együttműködést.
- Több közös pályázat beadása, kihasználni a többcélú társulás államilag biztosított lehetőségeit, több együttműködés az állami feladatok vállalásában
- A roma kisebbség óvodás kortól való folyamatos, képzése, bevonása, integrálása. Helyi roma értelmiség kinevelése, bevonása a társadalmi együttműködésbe.

Gyengeségek:

- Az úthálózat állapota rossz, a tömegközlekedési eszközökkel nehezen közelíthető meg Füzesabony a Tarna mentéről
- A mezőgazdasági, külterületi utak állapota rossz, földút, kezeletlen az árokrendszere
- Az integrált termelés és értékesítés hiánya
- Kevés a mezőgazdasági tárolókapacitás
- A térség gazdasági szerkezete egyoldalú, nagyobb részt a mezőgazdaságra alapozott
- A települések nagyobb részén nincs csatornahálózat, a közművezetékre rákötött lakások aránya alacsony.
- Kevés a diplomás munkahely, egyes mikroövezetekben nagy a munkanélküliség. Alacsony iskolai végzettségű, munkanélküli vagy kisjövedelmű, környezetére is igénytelen lakossági réteg százalék aránya növekszik
- A mikro- és kisvállalkozások tőkehiányosak
- Alacsony a jövedelemszint, bizonyos rétegeknél megállapítható a szegénység
- A lakosság elöregedése, különösen az aprófalvas településeken
- A szélsőséges vízjárásból adódó, özvízszerű esőzésekből fakadó árvíz és belvíz veszély
- Helyenként szikes, vagy só hatás alatt álló talajok vannak
- Kevés az erdőállomány
- Kevés a kerékpárút hossza
- A roma lakosság népességaránya növekedéséből eredő kulturális és életmódbeli feszültségek
- Romló közbiztonság
- A civil szervezetek nincsenek megfelelően aktivizálva, gyenge az érdekképviselés

- Nincs egységes információs rendszer, nincsenek egységes információs táblák

Veszélyek:

- A környező kistérségek dinamikusabb fejlődése
- Az agrárszektor struktúra váltás elhúzódása és a birtoknagyság alakulása (a birtokkoncentráció az unióba lépésünk után várhatóan fel fog gyorsulni és kellő intézkedések (ideértve a vidékgazdaság diverzifikációjának radikális növekedését is) hiányában a mezőgazdaság munkaerő kibocsátása növekedni fog.
- A fiatal diplomások elvándorlása, az idősök számának növekedése
- A roma népesség integrációja elmarad, a munkanélküliség életformává válik (nagy kérdés, hogy a romák fel akarják-e adni saját „értékeiket”, és integrálódni akarnak-e a többségi társadalomba, hiszen a szocializmusban már egyszer csődöt mondott az effajta integrációra törekvés. A munkanélküliség egyébként nem csak a roma lakosság, hanem a tartósan munkanélküli teljes népesség körében is életformává válik.)
- A környezetvédelmi rehabilitáció lassúsága vagy elmaradása
- Az önkormányzatok anyagi helyzete gyenge, nincs elegendő önerő a fejlesztésekhez
- A mezőgazdaság bizonytalan helyzete és piaca és elégtelen menedzselése
- A mezőgazdasági, határi utak rosszak. Az árkok és vízelvezetők rendezetlenek.
- Árvízveszély, belvízveszély a folyók és patakok mentén
- Közbiztonság, közrend, szociális ellátás további gyengülése
- A környező városok, üzemek munkaerő elszívó hatása
- A képzett munkaerő elvándorlása
- A kulturális értékek, hagyományok felhígulása az uniformizálódás következtében
- A korszerű táplálkozás és életmód hiánya a lakosság egészségügyi romlásához vezet

Következtetés:

A SWOT analízis alapján a kistérségben egy progresszív, folyamatosan, bár csak szerényen emelkedő, de fejlesztésorientált stratégiai program lehetősége vázolható fel, amelynek következtében a Füzesabonyi Kistérségben élő emberek élete jobb, könnyebb, biztonságosabb és egészségesebb lesz. Meg kell találni a környezeti sajátosságokon alapuló, a vidékfejlesztést szolgáló, idegenforgalommal összeegyeztethető programokat, beruházásokat, intézkedéseket, hogy a stratégiai cél: a kistérségben élők életkörülményeinek, életminőségének javítása, az élhető és fenntartható települések megalapozása a koncepció jövőképeivel megvalósuljon.

PROBLÉMAFA

A Füzesabonyi Kistérségben élők életkörülményei, életminősége elmarad az adottságok és lehetőségek alapján elvárható életminőségtől

Fő következtetések:

- ☛ A kistérségben nincs meghatározó ipar tevékenység
- ☛ A mezőgazdaság jövedelmezősége kicsi
- ☛ A kistérség a turisztikai lehetőségeit nem használja ki megfelelően

- ☛ Kevés a dinamikus fejlődéshez szükséges képzett munkaerő, nincs megfelelő szakképzés
- ☛ Nincsenek magas jövedelmet biztosító munkahelyek
- ☛ Nem eléggé kiépített és alkalmazott a környezeti infrastruktúra, sok településen nincs kiépítve a szennyvízhálózat
- ☛ A térségi összefogás, a térségben való gondolkodás nem eléggé erős

Fő problémák a Füzesabonyi Kistérségben:

- ❖ A kistérség nagyobb hányadában nem épült ki a szennyvízhálózat és szennyvíztisztítás.
- ❖ A vízfolyások szélsőséges vízjárásból adódó árvízi kockázata.
- ❖ A tőkevonzó képesség alacsony. A gazdaság nem fejlődik dinamikusán. A piaci versenytársak fejlesztési előrehaladottabbak. Hiányosak a vállalkozási ismeretek. Kevés a mobilizálható kvalifikált munkaerő.
- ❖ A mezőgazdaságban elaprózottak még mindig a földtulajdonok, öreg a géppark, idősek a gazdák, nincs menedzselés, kevés a tárolókapacitás.
- ❖ Az információs hálózat, az informatika, a térinformatika alkalmazása még alacsony. Az informatikai rendszer és korszerű hálózat lassan épül.
- ❖ Az idegenforgalom és turisztika menedzselése még nem elég eredményes. A térségi marketing nem elég erős és hatékony.
- ❖ Az iskolahálózat, az esti tagozatú gimnáziumi, szakmunkás és nyelvképzés nem eléggé rugalmas és megoldott.
- ❖ Az egészségügyi és szociális ellátórendszer hiányos és fejletlen, kevés a szociális otthon férőhely
- ❖ Kevés a jól és magasán képzettséget felvevő munkalehetőség
- ❖ Nem megoldott a szelektív hulladékgyűjtés és szállítás, az állati hullák kezelése, a szennyvízelhelyezés
- ❖ A kistérség több településéről tömegközlekedési eszközökkel csak nagyon nehezen lehet eljutni Füzesabonyba a térségközpontba.
- ❖ A lakosság korösszetételére jellemző az előregedés
- ❖ A cigány lakosság népességarányának növekedéséből eredő kulturális és életmódbeli feszültségek fokozottan érezhetők, amely az általános iskolai oktatásban is érezteti hatását. Az emberek közbiztonság érzete romlik.
- ❖ Kevés a jól kidolgozott, a térségi összefogáson alapuló, térségi feladatokat megoldó pályázat

Alap problémák:

- A mezőgazdaságban kicsi a birtokméret, kevés a szövetkezés, a technológia és az eszközállomány korszerűtlen. Egyre gyakoribb a szélsőséges időjárás. Nyomottak a felvásárlási árak, nincs kereslet. Az aszály és belvízkárok terhei még mindig sújtják a gazdálkodókat
- Kevés a szálláslehetőség, kevés a vendégfogadó hely, a vendégek száma, és a vendégéjszakák száma – különösen a külföldieké. Nincs kihasználva a bor, a vízi, a vadász, a horgász, és a műemlékturizmus. Alacsony a vendégek tartózkodási ideje. Kevés a

kerékpárút, a bányatavak nincsenek kihasználva. A szolgáltatási szektor hiányos. Helyenként nem megfelelő a falukép.

- Sok a szakma nélküli, az alacsonyan iskolázott egyén. Nincs elég munkahelykínálat.
- Az informatikai szolgáltatások csak lassan bővülnek, lassan korszerűsödnek, nincs egységes informatikai rendszer, információs hálózat.
- A kistérség egészségügyi szakellátottsága szétszórta, részben korszerűtlen, nehezen megközelíthető, nem teljes.
- Sérülékeny a felszín alatti vízkészlet. Kevés a szennyvízhálózatra kötött lakások száma.
- A kistérség két pólusa közötti nagy térbeli távolság. A három mikrotérség eltérő környezeti, társadalmi-gazdasági körülmények között működik. Tarnaszenmária és Verpelét soha nem tartozott Füzesabony vonzáskörzetéhez, de Aldebrő, Feldebrő és Tófalu sem tartozott mindig a füzesabonyi járáshoz. A hatvanas, hetvenes években a szülők a lakásvásárlással inkább Eger felé orientálták a gyermekeiket, így a megyeszékhelyhez nagyobb a kötődés.
- Gyenge, lerobbant és egyes helyeken elégtelen az úthálózat, ezért javítani, szélesíteni, a belterületeken tehermentesíteni kell az úthálózatot. Folyamatosan építeni, karbantartani kell a határi utakat. Meg kell építeni az elkerülő utakat (M8), hogy a csendes, falusias környezet megmaradjon.
- Nincsenek megfelelően kiépítve és működtetve az információs pontok, Teleházak, tanácsadói és pályázatírói irodák. Veszélyben vannak a helyi posták. Nincs elég ATM elfogadó hely a településeken, üzletekben, szolgáltató helyeken.
- Nincs elég rendőr, kevés a rendőri jelenlét, nincs elég rendőrőrs.
- A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatása megoldatlan.

4. CÉLPIRAMIS

Az előző részekben összegyűjtött és összerendezett problémahalmaz egyúttal kijelölte azokat az utakat, amely felé a kistérségnek haladnia kell, hogy egy progresszív, folyamatosan, bár csak szerényen emelkedő, de fejlesztésorientált stratégiai program lehetősége vázolódjon fel. Ennek következtében a Füzesabonyi kistérségben élő emberek élete jobb, könnyebb, biztonságosabb és egészségesebb lesz. Meg kell találni a környezeti sajátságokon alapuló, a vidékfejlesztést szolgáló, idegenforgalommal összeegyeztethető programokat, beruházásokat, intézkedéseket, hogy a stratégiai célt, hogy a kistérségben élők életkörülményei, életminősége javuljon, az élhető és fenntartható településeké legyen a jövő.

Az egyes szinteken megfogalmazott problémák mellé azok megoldására vonatkozó célokat kell rendelni. Leegyszerűsítve: ha az adott célt elértük, egyúttal a hozzá kapcsolódó problémát is megoldottuk.

A célpiramist (vagy célfát) 4 szintre tagoltuk (stratégiai cél, prioritás, alprogramok, intézkedések). E két utóbbi már a programdokumentum szerkezetét vetíti előre. A célpiramishoz hozzárendeltük az Európai Unió vonatkozó alapelveiből adódó általános célokat, amelyek alapján megállapítható, hogy a kistérség fejlesztési koncepciójának célrendszere összhangban van az Európai Unió strukturális és kohéziós politikájának alapelveivel.

Általános célok:

- ☛ Népeségmegtartó képesség erősítése
- ☛ Foglalkoztatottság növelése, munkahelyteremtés
- ☛ A környezet állapot javítása, környezet fenntarthatóság biztosítása, egészséges életmód
- ☛ Jövedelmek fokozása, növelése
- ☛ Versenyképesség erősítése
- ☛ Kultúra és hagyományok ápolása, az egybetartozás és a fejlesztési feladatok közös megvalósítása, családok, kisközösségek erősítése.

Stratégiai cél: A kistérségben élők életkörülményeinek, életminőségének javítása, az élhető és fenntartható települések megalapozása!

Prioritások:

1. A vállalkozók versenyképességének erősítése, szolgáltatások bővítése
2. Idegenforgalom, turisztika, falusiturizmus, borturizmus azaz a fenntartható turizmus kialakítása a hagyományok ápolása
3. Agrárvállalkozások, termelői csoportok erősítése, koncentrálása különösen a szőlő, bor, gyümölcs, zöldségtermesztés és magtermesztés kategóriában. A táji és környezeti értékek rendszerekbe való integrálása – környezeti állapot javítása.
4. Humánerőforrás és képzések fejlesztése, kutatásfejlesztés
5. Úthálózat és tömegközlekedés fejlesztése
6. Együttműködések szorgalmazása, fejlesztési feladatok közös megvalósítása, összetartozás erősítése

ALPROGRAMOK – INTÉZKEDÉSEK:

- ☛ Adókedvezmények alkalmazása, üresen álló laktanyák, tiszti-klubok ipari övezetté illetve munkahelyteremtő beruházásra való alkalmazása, térségi és települési infrastruktúrális ellátó rendszerek fejlesztése, technikai és technológiai fejlesztés. Logisztikai központok létrehozása, feldolgozóipar, gyümölcsfeldolgozás, ültetvénytelepítés.
- ☛ Települési és idegenforgalmi, turisztikai marketing alkalmazása, szálláshelyek bővítése, Rendezvények: bemutatók, ifjúsági rendezvények, borversenyek (bor és nótafaló), falunapok, búcsúk rendszeres megtartása térségi összehangolással. Faluházak, tájházak, kiadványok, helyi lapok fenntartása. Ökoturizmus, vadászat, horgászat, vízi turizmus kialakítása. Erdő, energia erdő, telepítése.
- ☛ Gimnáziumi és szakképzés, betanított munkára való képzés bővítése, iskolafejlesztések, nyelvvoktatás, népfőiskola rendszerű képzés; piackutatás: felmérések - kutatásfejlesztés, Információs bázis létrehozás: TELEHÁZAK, tanácsadó és pályázatíró szolgálat.
- ☛ Külső és belső közlekedési kapcsolatok javítása, útjavítások, útszélesítések, úthálózat bővítés, lakott települések nehézgépjárművektől való

tehermentesítése. Belterületi utak, járdák, árkok, átvezetők, határi utak javítása. Céljárdák, iskolabuszok beállítása.

- ☛ Többcélú társulások megalakítása, bővítése, körjegyzőségek szervezése, beruházási együttműködések létrehozása, Leader+ kistérségek megalakítása, testvértelepülési kapcsolatok ápolása, bővítése, közös mikrotérségi rendezvények megvalósítása. Erősíteni kell az integratív érdekeken alapuló ösztönözést. Civilszervezetek erősítése, bevonása a társadalmi vitákba, tervezésekbe, a helyi közéletbe. Szociális és egészségügyi hálózat szervezés.
- ☛ Környezeti állapot javítás, vízkészlet-vízminőség javítás. Szelektív hulladékgyűjtés, csatornázottság megvalósítása. Felhagyott szeméttelpek felszámolása. Természetvédelmi területek, fák, épületek, védetté nyilvánítása.

5. A Füzesabonyi Kistérség javasolt J Ö V Ő K É P E

A sokszínű, heterogén, három érzékelhetően is egységet alkotó mikrotérséget összefogó Füzesabonyi Kistérség jövőképe egy olyan társadalmi-gazdasági térszerkezet lehet, amely biztosítja a térségben élők jobb életkörülményeit, biztosítja a helyben maradáshoz, az élhető környezetet és életminőséget, munkalehetőséget nyújt, vagy a munkába járás infrastrukturális feltételeit garantálja.

A jövőt a többcélú kistérségi társulások pályázat adta és kvóta rendszerű támogatásainak kihasználása, egy jól képzett munkaszervezet felállítása alapozhatja meg úgy, hogy az a mikrotérségekben is jelen legyen. A Nemzeti Fejlesztési Terv I. és II.-ben az infrastruktúra és településfejlesztés mellett elsősorban kistérségi szinten lehet pályázni az idegenforgalom fellendítésére.

A Tisza-tó jövőképe az idegenforgalomra, a falusi turizmusra alapozható, ahol cél az, hogy a mikrotérség kiemelt üdülőkörzet legyen, ezáltal kiszámítható, népességmegtartó fejlődési feltételeket és jóléti életszínvonalat nyújtó körzetté váljon.

A statisztikai kistérség idegenforgalomra alapozó településein olyan szolgáltatások, a hagyományokat megtartó, ápoló és bemutató kínálat szükséges, amely a térség és a szomszédos kistérségek hasonló helyi vonzerőire alapozva, komplex turisztikai kínálatot és szolgáltatásokat biztosít.

Füzesabony város és közvetlen vonzáskörébe tartozó falvak, valamint a legnagyobb lakosságszámú nagyközségeknél a cél, olyan komplex programok megvalósítása, amelyek egyszerre dinamizálják a várost illetve a nagyközséget, de nem okoznak a vonzáskörzetükhöz tartozó falvakban belső feszültséget és a környezeti fenntarthatóságot sem veszélyeztetik.

A térség központban elengedhetetlen az aktív befektetés ösztönzési tevékenység, amely a vállalkozók technológiai, logisztikai, menedzsment rendszerének megújítására irányulhat. Füzesabonnak továbbra is törekedni kell a kertvárosi jellegű, a városközpont zártkörű beépítésére, a városkép jellegzetesebb kialakítására, amelyet jól szolgálhat, hogy vasúti és közúti csomópontban helyezkedik el úgy, hogy a teherforgalom nem sújtja a várost negatív hatásaival.

Mi hiányzik Füzesabony városból, hogy még inkább be tudja tölteni kistérségi központ szerepét és növelje vonzerejét?

- Javuló képzési és szakképzési lehetőség, amely a munkahelyteremtés megtartását elősegíti.
- Javuló egészségügyi szakellátás, amely a városban, térségben élők életminőségét javítja.

- Javuló szociális ellátás, amely a magára maradt idősöknek életmód alternatívát nyújt.
- Javuló rekreációs lehetőség, ezen belül tanuszodák és városi uszoda, tornatermek, tornaszobák létesítése.

A fenti humán infrastruktúrafejlesztéssel megvalósítható létesítmények a használatával egyidejűleg a foglalkoztatást is elősegíthetik, mivel a magasabb szintű ellátást biztosító településnek a külső tökevonzó képessége megnő, munkahelyek teremtnének, nő a népesség jövedelme következésképpen az élet minősége is javul, ami a cél.

A kistérségben hangsúlyt kell kapnia a mezőgazdaság és élelmiszeripar fejlesztésének, amibe bele értendő a szőlő, bor, gyümölcs, zöldség és vetőmagtermesztés is. A biztonságos és eredményes termeléshez rendelkezni kell hűtő, tároló, csomagoló kapacitással, de külön ki kell emelni a gabonafélékhez szükséges szemestermény tárolók szükségességét, amelyből jelenleg nincs megfelelő tároló kapacitás.

A mezőgazdaság szerepe a kistérségből nem fog eltűnni, legfeljebb a hagyományos termelési funkciók szorulnak majd egy-egy mikrokörzetben háttérbe, de az ökológiai gazdálkodás a nem árjellegű közszolgáltatások előtérbe fognak kerülni. Jó lehetőségek mutatkoznak az erdő, energia erdő telepítéseknél, amely a foglalkoztatást, a faanyagellátást, a megújuló energia lehetőségeket, a vadászat, a méhészet, a turizmus és az ökoturizmus egyik kitörési pontja lehet.

A kistérség északi szegletében az Egri Borvidékhez tartozó Debrői körzetnek - Tófalu, Aldebrő, Feldebrő, Verpelét, Tarnaszentmária, de a borászati hagyományokat tekintve Kompolt is – olyan karakteres, önálló jelleggel kell bírnia – (Pl.:Bor és a nóta faluja: Verpelét, Tarna Menti Szüreti Napok, eredet védett borok, vírusmentes szőlőoltványok előállítás, borversenyek, szőlészeti és borászati kutatások, borút megálló a műemlék pincéknél) hogy akár önálló borvidékként is megállja a helyét.

A műszaki infrastruktúrán belül a csatorna hálózat és a közlekedési hálózatok fejlesztése, megújítása kerülhet előtérbe, amely feltétele annak is, hogy a kistérség környezeti terhelése javuljon és teljesebbé váljon.

Azok a települések, amelyek az oktatás helyben tartását vállalják, ott a tárgyi és a személyi feltételek javítása, az oktatás bővítése, az oktatandók élethosszig történő képzését célszerű megcélózni.

A folyók és patakok által egymáshoz kötődő településeknél haladéktalanul megoldandó a szükségleteknek megfelelően a záportározók beiktatása, a medermélyítés, csapadékvíz elvezetés.

A kisebb településeken cél lehet egy olyan jövőkép, amely az alap szolgáltatások helyben biztosítása mellett, szép, tiszta, virágos, csendes falusias környezetben, nyugodt és biztonságos életet nyújtson a falun élőknek és a munkaidő után, a településre hazautazó embereknek. Ehhez elengedhetetlenül szükséges, a tömegközlekedési eszközök járatainak, csatlakozásainak bővítése, a munkahelyeket biztosító városokba, üzemekbe vezető közutak állapotának felújítása, szélesítése, kezelése, hogy a munkába járás feltételei folyamatosan biztosítva legyenek.

Az önkormányzatoknak, az érdekképviselőknek, a civilszervezeteknek törekedni kell a közigazgatás megreformálására, hogy ahol véghezvihető és megoldható ne a lakosság utazzon a körzetközpontokba, hanem az ügyintézők jöjjenek helybe. A szélessávú Internet minden településen elérhető legyen, meg kell valósítani az E-önkormányzatokat, az E-közigazgatást, az információs pontokat, a menedzserirodákat.

Várossá válhatnak: Kál (Kompolt, Kápolna) várossá válásának pályázata már beadásra került, Verpelét már pályázott, Poroszló várossá válásának és mikrocentrumként való szerepvállalása szintén reális jövőkép lehet a koncepcióban.

A **jövőkép** hosszú távra jelöl ki egy célállapotot a Füzesabonyi Kistérség számára, amelyhez való konvergencia – a tulajdonképpeni fejlődés – részben spontán folyamat lesz, részben a kistérség szereplőinek tudatos tevékenységének eredménye, a közösen megvalósítandó pályázatok eredménye, de a politikai folyamatok függvénye is. A jövőkép megvalósulásának – pontosabban a területfejlesztés eszközeivel való megvalósulásnak – irányait a területfejlesztési programozási gyakorlatban fejlesztési prioritásoknak nevezzük. Ezek alkotják a koncepció magját.

A helyzetelemzés, az adottságok alapján javasoljuk, hogy a Füzesabonyi Kistérségnél egy progresszív, folyamatosan, bár csak szerényen emelkedő, de fejlesztésorientált stratégiai program lehetősége körvonalazódjék, amelynek következtében a Füzesabonyi kistérségben élő emberek élete jobb, könnyebb, biztonságosabb és egészségesebb lesz.

E program végrehajtásához egyértelműen és markánsan pozitív jövőkép szükséges, de hisszük, hogy csak így valósulhatnak meg törekvéseink. Törekedtünk arra, hogy a jövőkép reális legyen, stílusában a rövid megfogalmazás, a közérthető jelleg maradjon meg a tanulmányozás következtében, amely így kezelhetővé, átadhatóvá teszi a szakemberek és a közvélemény számára egyaránt.

V. FEJLESZTÉSI PRIORITÁSOK

1. A VÁLLALKOZÓK VERSENYKÉPESSÉGÉNEK ERŐSÍTÉSE, SZOLGÁLTATÁSOK BŐVÍTÉSE.

A Füzesabonyi Kistérség gazdasága a területi folyamatokat tekintve a leszakadó kistérségek közé tartozik. A versenyképesség átlagos, a bruttó hozzáadott érték alacsony. Kevés a vállalkozás, így alacsony az iparban foglalkoztatottak aránya is.

A vállalkozók versenyképességének erősítését szolgálja, ha a terület infrastrukturálisan fejlett, közművekkel ellátott területeken lehet végezni a vállalkozásokat.

Nagyobb vállalkozók Füzesabonyban, Verpeléten, Kálban, Besenyőtelken, Poroszlón vannak. A kistérség gazdaságában jelentős szerepet játszik a Pikopack Rt., a Duropack, a Fenstherm, az IKR, a KITE, a GITR, Tarnamenti Ipari Szövetkezet, a GANZ Kapcsoló, Zele-Bau, az ÁFÉSZ, a szövetkezetek, de természetesen minden vállalkozás, vállalkozó, egyéni vállalkozó.

Arra is fel kell természetesen készülni, hogy az alacsony hozzáadott értékeket előállító, vagy piacukat veszítő vállalkozások visszafejlődnek, vagy viszonylag rövid idő alatt áthelyezhetik termelésüket, esetleg megszűnnek. Azt feltételezzük, hogy a folyamat a következő időszakban is érvényesülni fog, intenzitása, hatóköre viszont nem lesz drasztikus, mert igazán nagy tömegeket nem foglalkoztatnak. Az itt megtelepedett kis- és középvállalkozások elég stabilnak tűnnek és rugalmasok.

A gazdaság fejlődésénél ezért különösen fontos a mozgékonyabb, rugalmasabb, innovatív kis- és középvállalkozások számának, gazdasági erejének dinamikus bővülése. E fejlődési folyamatot várhatóan a gazdasági szervezetek számának bővülése, de egyúttal az iparban foglalkoztatottak számának lassú, de egyértelmű csökkenése fogja kísérni.

Az ipar jelenlegi területi elhelyezkedésében – Füzesabony, Kál-Kompolt-Kápolna, Verpelét és Besenyőtelek-Poroszló mikroközpontúságában – nem várunk változást. Nem látunk jeleket arra sem, hogy az ipari terület igénybevétele jelentősen bővüljön a Füzesabonyi Kistérségben. Erre legfeljebb Füzesabonyban lehet számolni a közlekedési csomópontok miatt.

A fejlesztési koncepció fő célja, az életkörülmények és életminőség javítása igényli és minden bizonnyal ki is fogja kényszeríteni, hogy a gazdaság dinamizálása nem járhat a

környezeti terhelés növelésével. Ez egyébként nem is szolgálná a csendes, tiszta, falusias jellegű környezetet és az idegenforgalmi lehetőségek további kiaknázását.

Tudatában vagyunk annak, hogy a gazdaság fejlődése, fejlődési pályájának jellege öntörvényű, számos külső-belső feltétel által meghatározott. A fejlődési döntések meghozatala a terület önkormányzatainak hatáskörén kívül esik. E mellett viszont fontosnak tartjuk megfogalmazni azt, hogy az önkormányzatok – jelen program gazdái, végrehajtói – milyen típusú, jellegű fejlődést szeretnének látni és tapasztalni, amelyet saját eszközeikkel segíteni, támogatni tudnak.

A mezőgazdaság a kistérség gazdasági fejlődésében a következő időszakban kényszerű húzóágazat lesz. Fontossága, jelentősége viszont számottevő, különösen a szőlő- és bor ágazatban, a gyümölcsösöknél, a biotermesztésben, de a klasszikus mezőgazdasági szemestermények és olajosmagvak esetében is. A kistérség alapvető érdeke, hogy az EU közös agrár politikájából adódó lehetőségeket igénybe vegye, felkészült legyen a gazdasági versenyből adódó veszélyek kiküszöbölésére az agrárvállalkozók esetében is.

A versenyképes gazdasági méretre való törekvés, a koncentráció, a szövetkezés, a koncepció időtávja alatt jelentősen növelni fogja az átlagos birtokméretet és felerősíti az ágazatban jelenleg is ható tendenciákat.

Az erdősítés, az erdősítettség növelése kedvező hatásokat fejtene ki a kistérségnek úgy az északi, mint a déli részében. Az erdőgazdálkodás több funkciók szerepe a kistérségben is érvényesülhet a jövőben egy összehangoltabb, következetesebb erdőgazdálkodással. Sőt a gazdálkodási funkciók mellett, turisztikai hasznosítás is előtérbe kerülhet, amely szintén a prioritások között szerepel.

A kereskedelem szerkezete, jellege kistérségünkben nem túl látványos változáson ment át az elmúlt időszakban. Bár a nagy kereskedelmi láncok itt-ott már megjelentek, a CBA, COOP megvetette a lábát (az ÁFÉSZeken keresztül) és terjeszkedik, de ez még csak kicsit befolyásolja a kereskedelem helyzetét. Ez az üzletek, élelmiszerüzletek számában sem mutatkozott meg, mert alig változott a darabszámuk.

A helyzetelemzés során vizsgáltuk a vásárlóerőt is, melyet kistérségi szinten alacsonyra értékelték az elemzők. A hagyományos kiskereskedelem – országosan is – a helyét keresi, de rugalmasságánál fogva várhatóan meg is találja: új, speciális kínálat és szolgáltatások nyújtása révén. Ezért nem prognosztizálni – sem Füzesabonyban, sem a többi 18 községben – e kereskedelmi forma visszaszorulását. Látható, hogy az idegenforgalmilag frekventált területeken (Tisza-tó vonzáskörzete és Verpelét) a turistákat és a lakóterületen lakók igényeit jobban kiszolgáló kereskedelem lehet életképes és prosperálhat a jövőben.

Fel kell készülni arra, hogy a kereskedelemben és a szolgáltatásoknál lassan vidéken is el fognak terjedni az új kereskedelmi, szolgáltatási formák, elsősorban az informatika, e-kereskedelem térhódításával. Ez a folyamat azonban ma még biztonságosan nem ítéltető meg, de azt várjuk, hogy a bővülés a magasabban kvalifikált, képzett munkaerő, és a magasabb hozzáadott érték révén előnyére fog szolgálni a Füzesabonyi Kistérségnek is.

Összefoglalva tehát a versenyképesség, a vállalkozók versenyképessége a kistérség piaci sikerességét, a piaci versenyben való helytállását, alkalmazkodóképességét, találékonyságát, ötletességét, támogatottságát foglalja magába, egyúttal feltételezi is ezeket. A találékonyság és ötletesség a szolgáltatások bővítésének is a lehetősége. A legfontosabb kulcs azonban a politika, és a társadalmi folyamatok reflexszerű mozgása után a szerény lehetőségekkel rendelkező önkormányzatok kezében van, akik a település vonzóbbá tételének biztosításával, infrastrukturális lehetőségekkel, rendezési tervekben való vonzó szabályozásokkal, programokkal, adókedvezményekkel, képzésekkel, megtudja nyerni a vállalkozókat.

Az Európai Unió – policentrikus városi rendszerekre (kistérségünkben ebbe a nagyközségeket, mikrocentrumokat is beleértem), valamint a fokozódó világgazdasági integrálódásra alapozott – új területfejlesztési stratégiájában ártékelődik a vidék és a város kapcsolata. Az alapelv a kooperációban és a koordinációban egyaránt érvényesülő partnerség lesz, de a jövőbeni térkapcsolatok formálásában meghatározó szerepet kap a tudás és az informatika is. A Füzesabonyi Kistérség problémája viszont az, hogy ipari múltja, hagyományai szerények, kevés a szakember és szakmunkás, nincs bázisa a menedzser típusú magasan képzett értelmiségnek, sok a kényszervállalkozó, nincs tőke a térségben. Megfigyelhető az is, hogy a kedvezőtlen ipari szerkezet mellett egybeesnek a kedvezőtlen általános és mezőgazdasági feltételek is.

2. IDEGENFORGALOM, TURISZTIKA, FALUSITURIZMUS, BORTURIZMUS AZAZ A FENNTARTHATÓ TURIZMUS KIALAKÍTÁSA, A HAGYOMÁNYOK ÁPOLÁSA.

A kistérség idegenforgalmában az elmúlt időszakban pozitív és negatív jelenségek egyaránt tapasztalhatók. Elkészült a Tisza-tóra a fejlesztési koncepció. A Tisza Tavi Randevú és a Tisza Tavi Fesztivál egyre nagyobb jelentőségű országos idegenforgalmi rendezvénysorozat, nagy látogatottsággal, óriási reklámmal és egyre több anyagi támogatással. Az ököcentrum, a poroszlói több kilométeres tanösvénnyel igazi kuriózum lesz, ha elkészül. Jó úton halad egy Tisza-tavi múzeum létesítése is, amely szinté vonzó hatású lesz a kistérségre. Az egerszalóki gyógyfürdő építése hatalmas ütemben megkezdődött, amelynek térségi hatása jelentőséggel bír a Füzesabonyi Kistérségre, elsősorban Verpelét és Debrő környékére. Verpelét 2005-ben a Magyar Szabadalmi Hivatalnál levédette a „Verpelét a bor és a nóta faluja” programot, amelyet évente három alkalommal rendeznek meg úgy, hogy azt országosan is bemutatják a televízióban. A legnevesebb magyarnóta énekesek, művészek énekelnek benne, a kistérségben működő néptáncosok lépnek fel a műsorban, ezzel is erősítve, reklámozva a kistérség gazdag idegenforgalmi tartalékait, lehetőségeit.

Az Egri Borvidék Debrői Körzete egyre stabilabb megállója az Országos Borút Mozgalomnak. A szüreti napok rendezvényei kistérségi összefogással egyre színvonalasabbak, több vendéget vonzanak a környékre.

Mindezen lehetőségek ellenére a kistérség egészét tekintve mind a vendégszám, mind a vendégéjszakák száma még mindig kevés. Ez lényegében azt jelenti, hogy a korábban megfogalmazott turizmusfejlesztési, idegenforgalmi célok nem vagy csak részben teljesültek. Változóban van a turizmus szerkezete, bár a főszezonban Eger, a Mátra és a Bükk turistákkal van tele, de ezek jelentős része kiránduló, csak átutaznak és legfeljebb néhány órát tartózkodnak a kistérségben, nem növelik a turisztikai bevételeket. Legfeljebb csak a Tisza-tó az ahol több időt töltenek a turisták. Ahhoz, hogy a turizmus bővülése valóban kitörési pont legyen a kistérség számára, fordulatra, lépésváltásra van szükség. Az is megerősödött, hogy a turizmusfejlesztés hatása csak lassan, hosszabb időszak alatt érhet be.

A koncepció alapelvei, motivációi:

Elsősorban a kistérség meglévő, legjelentősebb turisztikai adottságaihoz szorosan kapcsolódó, azok kihasználását legjobban szolgáló fejlesztéseknek indokolt prioritást adni (műemlék, gyógy- és wellnes turizmus szomszédságában lévő lehetőségek kihasználása, bor és gasztronómia, falusi vendéglátás, ökoturizmus, hobbi turizmus, vízi turizmus).

Az egyedi, csak egy-egy települést érintő fejlesztési célokkal szemben, a komplex programok kidolgozását és megvalósítását indokolt előtérbe helyezni (legalább mikrotérségi, de inkább még a térségeken is átnyúló), mert csak így tudjuk kiszolgálni a

vendégeket, hosszabb tartózkodási időre ösztönözni őket. A legapróbb kínálat is esetén is ki kell hangsúlyozni a vendéglátási, vásárlási lehetőséget.

Az Eger környéki, a Gyöngyös környéki, a Parád környéki és a Tisza környéki jó adottságokkal rendelkező települések turisztikai pozícióját indokolt megerősíteni közös reklámanyagokkal, kistérségeken átívelő programokkal. E téren is a komplexitást kell előtérbe helyezni a kölcsönös előnyök kihasználásával. Az efféle fejlesztések révén növekedni fog a turizmusba bekapcsolódó települések köre a Füzesabonyi Kistérségben belül is. Célként kell megfogalmazni a turisztikai jelentőségű programok, események hatékonyabb koordinációját, hatókörük szélesítését. Javasoljuk mikrokörzeti turisztikai programiroda létrehozását az északi részen Debrő és Verpelét környékén, Füzesabonyban a vasútállomáson és a Tisza-tó legfrekvenciáltabb helyein.

A bővülő idegenforgalmi kínálat megismertetése, elfogadtatása átgondolást, megtervezést, sőt turisztikai program vagy koncepció kidolgozását is igényli, amely célirányos folyamat, folyamatos marketingakciókat igényel. Ezekbe be kell vonni a kistérség lakosságát úgy, hogy mindenkinek lehetősége legyen rá, hogy megtudja mutatni milyen turisztikai lehetőséget, árut, programot, produktumot, szállást, hagyományt, szokást, építészeti remeket, különleges természeti kincset, ápolásra méltó kultúrát tud felmutatni. Legyen minden településen legalább egy tájház, emlékszoba, faluház, amelyben be lehessen mutatni a helyi értékeket. Az egyházak bevonásával nagyobb teret kell biztosítani a vallásturizmusnak is, búcsúknak, szentségimádásoknak, vallási eseményeknek, vallási ünnepeknek, vallási hagyományoknak.

Az egerszalóki gyógyfürdő komplexum az egri kistérség új, számottevő kínálati eleme lesz, amely közvetlenül (három-négy kilométer mindössze) Verpelét, Feldebrő és Aldebrő szomszédságában van. Várható, hogy hatására a kistérségünkre is kiterjed és ettől bővül az idegenforgalom a Füzesabonyi Kistérségben is. Szükséges az Egerrel összekötő út kiépítése, szélesítése, felújítása az időszak első felében nem csak Feldebrő és Verpelét felől, hanem Kápolna és Füzesabony felől is. A gyógyfürdő megújítását követő piaci bevezetés eredményessége függvényében indokolt egyeztetni a fejlesztések lehetőségeiről az egri kistérséggel.

A kulturális és örökségturizmus keretében a koncepció időtávjának első felében indokolt tovább erősíteni a meglévő értékek, látnivalók vonzerejét. A feldebrői altemplom, a tarnaszentmáriai altemplom, a verpeléti kovácsműhely, a szép barokk templomaink, a kistérségben lévő kastélyok, parkok, szobrok, épületek, tájházak, településszerkezetek mind-mind olyan értékek, amelyek bemutatásra érdemesek. Mindezeket átgondolva, szervezeten, vendégfogadással, vendégvárással, idegenvezetéssel úgy kell megoldani, hogy az emberi varázsa érdekessé, emlékeztetessé, vonzóvá, ajánlhatóvá tegye a településeink, a kistérség értékeit.

A jövőt illetően a bor és gasztronómiai turizmusban a hálózatszerű, tematikus utak kialakítása, a meglévők tartalommal való megtöltése, az együttműködés erősítése hozhat előrelépést. Szükséges a turisztikailag látogatott pincék, borházak, fejlesztése, elsősorban a higiéniai és egyéb fogadási feltételek bővítése, színvonaluk javítása. Szükséges többirányúan védeni, a garantált minőséget biztosító pincék, pincészetek (Verpelét Ker COOP, Varsányi, Feldebrő, Aldebrő Gecse és Tóth valamint Kompolton a műemlék pince Tóth és Tóth) elismertségét, hírnevét.

A kistérség turisztikai adottságainál fogva az öko- és aktív turizmus potenciális célterülete. A koncepcióban az aktív időtöltésen belül a négy legjelentősebb, eddig csak lappangó vonzerő fejlesztését javasoljuk megvalósítani:

A lovagoltatás és kocsizás feltételeinek kidolgozása és megvalósítása, bázisainak bővítése a célszolgáltatások fejlesztésével. Törekedni kell minél szélesebb rétegek bevonására a lovasturizmus esetében is. Kiemelten fontos, hogy a szolgáltatók törekedjenek egyedi kínálatok létrehozására is.

A kerékpározás révén új célcsoportok számára tehető vonzóvá a kistérség, a turisztikai szolgáltatások útvonalra felfűzve jobban értékesíthetők, továbbá növekszik a tartózkodási idő. Szükség van a kerékpáros infrastruktúra és kínálat fejlesztésére, a kidolgozott kerékpárút-fejlesztési terv megvalósítására. A kerékpározás jól kihasználható a Mátra-Bükk-Tisza-tó és a Hortobágy, de Egerszalók és Zsóry fürdő, ugyanakkor a várturizmus, várlátogatások esetében is. A távolságok, a terepviszonyok, közlekedés viszonyok olyanok, hogy kerékpárral is kényelmesen, biztonságosan, élvezettel megtehető.

Az elsődlegesen a táj természeti és kultúrtörténeti értékeinek bemutatására irányuló ökoturizmusnak jó adottságai vannak a kistérségben, amely gazdag természeti értékekkel rendelkezik. Cél a természeti értékek bemutatathatóságának elősegítése az infrastruktúra és a szolgáltatások fejlesztésével egészen Tarnaszentmáriától Poroszló, Újlőrincfalva, Sarudig. A Verpeléti Várhegytől egészen a Hortobágyi Nemzeti Park természeti értékéig.

Eddigi tendencia, hogy a falusi turizmus a szállásadásban merül ki és általában hiányoznak a falusi életmódot, vendégszeretetet, vendégvárást, életérzést bemutató szolgáltatások, programok. Szükséges tehát olyan szolgáltatások létrehozása, amelyek komplexé teszik a falusi időtöltést és lehetővé teszik, hogy a turisták aktívan részt vegyenek a falusi életvitelben. Cél tehát a szolgáltatási paletta színesítése, a települések falusias arculatának erősítése és a hagyományos falusi tevékenységek felelevenítése (állattartás, hagyományos baromfiudvar, kert és szőlőművelés, gyümölcsszüret, szőlőszüret, háztartási és befőzési lehetőségek akár személyes szükségletre is, szeszfőzés, borászkodás, régi mesterségek bemutatása, kipróbáltatása, gyertyakészítés stb.).

A szálláshelykínálatban a keresletet arányosan követő mennyiségi bővülés mellett a minőségi megújulás, a komfortfokozat-növelés, a szolgáltatások bővülése kapjon prioritást. Új, magas komfortfokozatú szállodák megépítése csak akkor válhat szükségessé, ha a meglévő szálló és falusi vendéglátás kinövi a jelenlegi kapacitásokat, ami a tervezési ciklus második felében lehet időszerű. Elsősorban a meglévő falusi lakóházakat, az olcsóbb szállókat, ifjúsági szállodákat kell bevonni a koncepció tervezetének a véghezvitelére.

3. AGRÁRVÁLLALKOZÁSOK, TERMELŐI CSOPORTOK ERŐSÍTÉSE, KONCENTRÁLÁSA KÜLÖNÖSEN A SZŐLŐ, BOR, GYÜMÖLCS, ZÖLDSÉGTERMESZTÉS ÉS MAGTERMESZTÉS KATEGÓRIÁBAN. A TÁJI ÉS KÖRNYEZETI ÉRTÉKEK RENDSZEREKBE VALÓ INTEGRÁLÁSA – KÖRNYEZETI ÁLLAPOT JAVÍTÁSA.

Magyarországon a mezőgazdaság és az erdőgazdálkodás a nemzetgazdaságban és a vidékgazdaságban egyaránt a legjelentősebb területhasznosító. Az Európai Unió korábbi 15 tagállama közül csak Írország és Dánia rendelkezik a miénkhez hasonló mezőgazdasági területi arányokkal. A mezőgazdasági területek, vagyis tulajdonképpen a szántóként

megművelt területek csökkenése nem csak az EU-ban hanem hazánkban és kistérségünkben is egyaránt érzékelhető volt az utóbbi években. Azonban a mezőgazdaság kiemelkedően magas területhasznosító szerepét a Füzesabonyi Kistérségben hosszabb távon is érvényes sajátosságnak tekinthetjük. Az általános uniós tendenciáknak megfelelően elképzelhető, hogy a területcsökkenés a koncepció tervidőszakának második felében a kistérségre is be fog gyűrűzni és a csökkenő hatás itt is érvényesülni fog. Szakértői becslések szerint az ipari eredetű mezőgazdasági ráfordítások területén jelentős áremelkedéssel lehet már a közeljövőben is számolni.

Az egyszerűsített területalapú agrártámogatási rendszer (SAPS) és a termelési kvóták valamint a piaci kilátások ágazatonként és területenként eltérően hatnak majd a hagyományos mezőgazdasági termékek termelésére. 2005-2006-ban a közvetlen kifizetések körülbelül 80%-át a szántóföldi növénytermesztés (búza, árpa, kukorica, olajos és fehérjenövények, rostonövények, gyepek) kapja. Ez a tendencia érvényesül kistérségünkben is.

Az Európai Unióban – a WTO tárgyalásokra is tekintettel – a multifunkcionalitást az európai mezőgazdasági modell hosszú távú céljává tették. Ezek az elgondolások a gyakorlatban a 2003. évi KAP reformban nyertek igazán teret. Termelési funkciójától eltekintve a mezőgazdaság más olyan funkciókkal is rendelkezik, mint például a vidéki táj javítása, a vidéki táj kezelése és megőrzése, a környezetvédelem valamint a vidéki területek életképességéhez való hozzájárulás. A Füzesabonyi Kistérségben is a mezőgazdasági és agrárvállalkozásoknak, a termelői csoportoknak választ kell adnia a fogyasztók élelmiszerminőséggel és élelmiszerbiztonsággal kapcsolatos véleményeire is.

A kistérségen belül a földhasznosítás mint a vidékgazdasági egyik meghatározó tényezője kihat a vidéki infrastruktúrára, a falufejlesztésre és falumegújításra, az alternatív jövedelmi lehetőségekre: pl: turizmus és kézműipar, a kistérség rekreációs funkcióinak erősítésére, valamint a környezetvédelemre. Az Európai Unióban a mezőgazdaságnak hasonló jövőképe van. Kihatással van a mezőgazdasági vállalkozók életminőségére, üzleti hatékonyságára, a fenntartható mezőgazdaságra, az alternatív jövedelmekre és szolgáltatásokra, a gazdálkodás, a természeti- és táj erőforrásokra, a környezeti károsítás csökkentésére, az erdőgazdálkodásra.

Az agrártermelők mezőgazdaságon kívüli tevékenysége a következőkre terjedhet ki, amire a jövőben számolni kell:

- Mezőgazdasági termékek feldolgozása (Keveréktakarmány (madáreleség) előállítás, feldolgozás, csomagolás. Az ökotáj kihasználása, „eladása”. Tejfeldolgozás. Egyedi és védett borok készítése, feldolgozása, címkézése, borút. Lepárlás, szeszfőzés, különleges aromák előállítása. Zöldség és gyümölcsfeldolgozás, csomagolás, hűtés, fagyasztás. Egyéb élelmiszeripari tevékenységek.)
- Elsődleges és másodlagos faipari munkák, fűzfa megmunkálás, fűzfából bútorkészítés.
- Kereskedelem
- Vendéglátás
- Fuvarozás
- Egyéb mezőgazdasági tevékenységek, bér munkák, hobbiturizmus kiegészítői.

A mezőgazdasághoz kapcsolódóan a falusiturizmus, az ökoturizmus, és az agroturizmus sokféleképpen használatosak, de a jövőt illetően egyre szorosabban kapcsolódnak össze. A falusiturizmus olyan gazdasági tevékenység, amely a vidéki léttéren belül a helyi, családi, farm erőforrásait használja a turisztika kiteljesedése érdekében. Szorosan kapcsolódik a

falusi környezethez és magához a falufejlesztéshez is, egyben a családok pótlólagos jövedelemtermeléséhez járul hozzá úgy hogy a falusi kultúrát is őrzi, ápolja.

A kistérség helyzetének ismeretében meggyőződésünk, hogy a jövőt illetően a vidékfejlesztésben a mezőgazdaság szerepe meghatározó lesz. Az agrárvállalkozások szerepe jelentős lesz az alapanyag-ellátás az élelmiszeripar és kereskedelmi hálózatok részére szempontjából, de a könnyűipar szerepe szempontjából is. Az erősödő agrárvállalkozások testesítik meg a földterületek koncentrációját, a tagosítást is, ami egyben jelzi, hogy foglalkoztatási szerepük is jelentős lesz. Az agrárvállalkozások, őstermelők produkálják a vidéki háztartások önellátásának tekintélyes részét. A termelői csoportoknak a szőlészet (Verpelét), a gyümölcstermesztés (Kál, Füzesabony) (bogyós és dinnye stb.) ágazataiban lehet összetartó szerepük a kistérségben. Az erdésznek a lejtős területek tábláin, a gyenge termőképességű talajokon, az elvadult területeken lehet tájfenntartási, környezetgazdálkodási, természet- és kulturális örökségvédelmi szerepe.

A mezőgazdaságnak a kistérségben betölthető szerepét nagymértékben akadályozza, hogy a Füzesabonyi Kistérség nagyobb részében elsősorban az alapanyag termelésnek vannak hagyományai. Bizonyos mértékig még a szőlőnél is fennáll ez a helyzet, hiszen csak kevesen foglalkoznak minőségi bor előállítással. Megtermelik a szőlőt és tároló, feldolgozó kapacitás hiányában kiszolgáltatottan kénytelenek átadni a megtermelt alapanyagot olcsó áron a felvásárlóknak. Ugyanez a helyzet más növények (gabonafélék) és gyümölcsök esetében is. Kevés a feldolgozó háttér, nincs tároló és hűtő kapacitás, nincs piackutatás, nincs menedzselés, nincs végtermék árusítás, nincs exportlehetőség.

A kistérségben és a szomszédos kistérségekben számottevő idegenforgalmi fejlesztési lehetőségek vannak. Ennek a mezőgazdaságra és az agrárvállalkozásokra gyakorolt hatása többoldalú (foglalkoztatási lehetőségek, épület kihasználás, alternatív területhasznosítás, mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek helyben felhasználása stb.). a kistérségben azonban számottevő erdőtelepítésre lenne szükség. Kálban és Feldebrőn az erdőtelepítéshez szükséges csemete és szaporítóanyag előállítás is adott.

A gabona és malomipari szervezetek versenye, a szerződéses és integrált kapcsolatok gyengeségei miatt mind a felvásárlás, mind az átlagár egyre nehezebben prognosztizálható. Ehhez adódik hozzá, az EU-ban meglévő túltermelés, a nagy üzletláncok saját maguk által produkált kereskedelmi és üzletpolitikai manőverek, az egyre fokozódó szélsőséges időjárás viszonyok. Ezeket a negatív hatásokat a kistérség agrárvállalkozói, szövetkezetei, őstermelői belátható időn belül csak nehezen tudják kivédeni. Az EU földalapú agrártámogatásai és annak hazai kiegészítései azok, amelyek e kiszolgáltatottságot mérsékelni tudják.

A kistérségben az állattenyésztés visszaesése miatt a jövőben nincs tényleges szerepe – kivéve Füzesabony környékét – a tej, hús és baromfi-feldolgozóipar ellátásának.

Véleményünk szerint a kistérségben a szőlészet-borászat helyzetének megoldásában az Egri Borvidék, az Egri Hegyközségi Tanács, az FVM Borászati Kutatóintézetével közösen kell összehangolt fejlesztési koncepciót kidolgozni, tekintettel az Európai Unió üzletpolitikájára. A befektetők mellett a szőlő és bortermelők szövetkezése is elengedhetetlen, s ugyanilyen szükségszerűség a kis- és közepes szőlősgazdák tevékenységének diverzifikálása, az ágazattól való egyoldalú függőség oldása.

A kistérségben az állattenyésztés helyzete tarthatatlanná vált. A kialakult arányok, az erősen lecsökkent állatlétszám az egyébként a megyei átlagnál is kisebb arányú legelőterületek kihasználását sem biztosítja, ellentmondásba került a kistérség korábbi hagyományaival, nem igazodik a piaci lehetőségekhez sem. Rövid távon elsősorban olyan állattenyésztésre lehet szükség amely elsősorban a meglévő volt nagyüzemi férőhelyek kihasználására irányul, figyelembe véve természetesen a kvóta lehetőségeket. A házkörüli állattartásban elsősorban sertéssel, baromfival, lóval, kecskével számolhatunk.

A vetőmagtermesztésen belül a KITE, GITR, a Soft-Seed, és a kompolti Fleischmann Rudolf Kutatóintézet lehetőségeire lehet számítani.

A mezőgazdaság szerepe a kistérségből nem fog eltűnni, legfeljebb a hagyományos termelési funkciók szorulnak majd egy-egy mikrokörzetben háttérbe, de az ökológiai gazdálkodás a nem árujellegű közszolgáltatások előtérbe fognak kerülni.

A termelési szerkezetben továbbra is számolni kell a kalászosok és olajos növények 60-70% körüli arányával. A kistérség adottságai lehetővé teszik az értékesebb, biológiailag magasabb értékű termékek termelését és menedzseri, szakértői hálózat igénybevételével az értékesítést is. A kukorica 10% körüli arányát elsősorban ott javasoljuk, ahol öntözésre alkalmas lehetőség van. A szántóföldi zöldségtermesztésnek a piaci résekhez kell igazodnia és az úgynevezett alternatív kultúrák (phacélia, olajtök, mustár, madáreleség, virágmagvak, elit szaporítóanyagok, stb) termesztési lehetőségeit maximálisan ki kell használni. A kistérségben a vetőmagtermesztésnek hagyományai vannak (KÁL, KOMPOLT környéke) ezért koncepcionális kérdésként kell kezelni ezt a lehetőséget is. Minden növényféléseknél előtérbe kell helyezni a biotermesztés lehetőségét.

A szőlészet és borászat jelentősége elsősorban az Egri Borvidék Debrői Körzetében meghatározó jelentőségű. Ehhez szorosan kapcsolódik a vírusmentes szaporítóanyag előállítás Aldebrőn. A szőlőtermesztés esetében nem szabad elaprozni a fajtákat, elsősorban a védett eredetű borok alapanyagára kell koncentrálni. Az állattenyésztési ágazatban a minőségi alapanyag termelésre és a hagyományos fajtákra kell koncentrálni. A mezőgazdaságban jövedelmezően várhatóan hosszabb távon sem hasznosítható területek erdősítése a megyei területfejlesztési koncepció integráns része. A telepíthető fafajokra részletes vizsgálatot kell végezteni és az Egererdő Rt szakmai iránymutatásainak megfelelően a kistérség mikrokörzeteitől függően kell a fafajokat meghatározni. A fafeldolgozás nagyon elenyésző a kistérségben, ezért fejlesztésére javasoljuk külön projektek kidolgoztatását.

4. HUMÁNERŐFORRÁS ÉS KÉPZÉSEK FEJLESZTÉSE, KUTATÁSFEJLESZTÉS

A Füzesabonyi Kistérségi program fontos fejezete a humán erőforrások fejlesztése, a tudásbázis növelése, amely alapját képezi a térség versenyképesség növelésének, hatást gyakorol az itt élő lakosság életkörülményeire, életminőségére.

A koncepció kialakítása során figyelembe kell venni a NFT-ben megfogalmazott stratégiai elemeket a humán erőforrások fejlesztését illetően, amely három fő célkitűzésre épül:

Versenyképes munkaerő. A tudásalapú társadalom kihívásainak való megfelelés az ismeretek, a készségek és alkalmazkodóképesség folyamatos fejlesztését kívánja meg, amit az egész életen át tartó tanulás kereteinek kialakítása biztosíthat. Ehhez javítani kell a középszintű oktatás minőségét, be kell vezetni a szakképzést, erősíteni kell az oktatás és a gazdaság közötti kapcsolatokat, és biztosítani kell a versenyképes tudás és készségek megszerzését minden kistérségi állampolgár részére.

Foglalkoztatás bővítése. A humán erőforrás-fejlesztés eszközei a foglalkoztatás bővítéséhez, a beruházásokhoz kapcsolódó képzési programok támogatásával, a vállalkozóvá válás támogatásával, a kis- és középvállalkozók foglalkoztatási potenciáljának megerősítésével és versenyképességének javításával, valamint a munkanélküliek és az inaktívak munkaerőpiacra való visszatérésének segítségével járulnak hozzá.

Társadalmi beilleszkedés elősegítése. A szegénység és a társadalmi kirekesztődés megelőzésének és leküzdésének fontos eszköze a munkaerő-piaci részvétel, a

foglalkoztatás. Ahhoz, hogy mindenkinek esélye legyen a munkaerőpiacon való részvételre, a foglalkoztatás, az oktatás és képzés, valamint a szociális szolgáltatások területén egyaránt erőfeszítéseket kell tenni a kirekesztés megelőzésére.

A kistérség kedvezőtlen helyzetben van mert nem rendelkezik ezen célok megvalósításához szükséges intézményrendszerrel. Füzesabony mint egyetlen város nem tekinthető iskolavárosnak az egyetlen középfokú intézményével. A képzéssel kapcsolatos legnagyobb problémák abban jelentkeznek, hogy egyes községi általános iskoláknak a szabad iskolaválasztás miatt csökken a tanulóinak száma, a település az elmaradó normatív támogatásokat nem tudja pótolni, az intézmények a fenntarthatóság határán vannak több kistélepedésen elsősorban az ezer fő alatti falvakban. Ebből fakadóan következik még, hogy mindez szegregációs folyamatokat is elindított, a helyben maradtak döntően a szociálisan hátrányos helyzetűek közül kerülnek ki. Ugyancsak gond az intézmények lerobbant állapota, korszerű taneszközökkel való ellátottságának hiánya, ami ma már nem biztosítja a kellő színvonalú oktatás lehetőségét.

Az oktatás, képzés területén legfontosabb feladatként az oktatás színvonalának és minőségének fejlesztését jelölhetjük meg az oktatás infrastruktúrájának fejlesztése által. Különös figyelmet kell fordítani a községi iskolák, óvodák fejlesztésére, a területfejlesztés minden eszközének felhasználásával, a lehetséges források számbavételével. A következő középtávú időszakban érezhetően javítani szükséges a községi iskolák által nyújtott szolgáltatásokat (nyelvi labor, zenei képzés, informatikai labor, Internet, tornaterem, sportudvar, tanuszoda, stb.).

Kistérségi szinten – valamennyi település bevonásával – szükséges átgondolni az intézményrendszer fenntarthatóságát, kialakítani a kölcsönösen elfogadható intézkedéseket. Ehhez megfelelő alapot adhat a többcélú kistérségi társulás kerete.

Az iskolai rendszerű oktatás keretei között elsajátított tudás meghatározó módon befolyásolja a munkaerőpiacra belépők munkavállalási esélyeit és lehetőségeit. Ezért az oktatás-képzés rendszerének fejlesztésével biztosítani kell, hogy a fiatalok az iskolai rendszerű képzésben megszerezhessék azokat a kulcsfontosságú készségeket, ismereteket, tudást, amelyek nélkülözhetetlenek a munkaerőpiacra történő beilleszkedéshez. A képzésnek meg kell alapozni az egész életen át tartó tanulás iránti igényt is. Stratégiai fontosságú az oktatási rendszer és a gazdaság közötti kapcsolatok erősítése, magának az oktatásnak, a középfokú és szakképzésnek az erősítése. Az oktatási rendszer struktúrájának és az általa átadott tudásnak, készségeknek folyamatosan követni kell a munkaerőpiac igényeit. Ösztönözni kell a munkavállalók formális, nem formális és informális tanulását. Mindezt elősegítheti, hogy a meglévő nagyobb községi ÁMK-ra támaszkodva – Kál, Verpelét, Poroszló és természetesen Füzesabony – erősödjön a középfokú és szakképzés, a tanfolyam jellegű oktatás, a zenei képzés, a sport képzés.

Felsőfokú oktatásban, de az egész szakképzésben Egerre és Gyöngyösre lehet alapozni a közelség és a jó közlekedési viszonyok, a szomszéd kistérségekkel való jó együttműködés miatt.

A Füzesabonyi Kistérség lakosságának, egészségügyi, szociális állapotának jobbítása az életminőség fejlesztésének stratégiai célja. A demográfiai folyamatok következménye sajnos az időskorúak arányának növekedése. E réteg szociális, egészségügyi ellátásának javítása tehát stratégiai cél. Feladat a családi ellátó szolgálat fejlesztése, a jelzőrendszeres folyamatos ügyeleti szolgálat megszervezése, a szociális intézmények illetve a bentlakásos idősok otthona ágyszámának növelése, az ez irányú szolgáltatások számának, gyarapítása. Az elkövetkező években, területfejlesztési eszközökkel is segíteni kell az egészségügyi és

szociális ellátórendszer fejlesztését, a progresszív, hatékony és korszerű ellátási struktúra megteremtését, az igényekhez jobban igazodó és hozzáférhető szolgáltatások kialakítását.

A szerény egészségügyi intézményhálózat eszközállományának folyamatos javítása állandó feladat a fenntartó önkormányzatok számára.

A helytörténeti, kulturális értékek, hagyományok a kistérség társadalmának pótolhatatlan szellemi hagyatéka. Korhű megőrzésük, élő továbbvitelük szakszerű gondozást, személyi és tárgyi feltételek biztosítását, fejlesztést igényelnek. A kulturális értékek folyamatos tudatosítása személyiség és társadalomformáló tényező, a vidékfejlesztés fontos szempontja. Ezek fejlesztése erősíti a turisztikai célok megvalósulását is.

5. ÚTHÁLÓZAT ÉS TÖMEGKÖZLEKEDÉS FEJLESZTÉSE MŰSZAKI INFRASTRUKTÚRA

A Füzesabonyi Kistérségben a műszaki infrastruktúra jelenti mind a gazdasági szektor működésének, mind pedig a lakosság életkörülményei alakulásának meghatározó alapkövét. Erősen kihat a vállalkozók versenyképességére, a szolgáltatások bővítésére is, de az idegenforgalom, az agrárvállalkozások eredményességének a kulcsa is. Csak erős, sokoldalúan fejlett infrastruktúra rendszerre támaszkodva lehet a gazdaság intenzív fejlesztését a fenntartható fejlődést elérni, a lakosság életminőségének, életkörülményeinek további javítását megcélozni.

A kistérség infrastrukturális helyzete bizonyos területeken jobb, de más területeken rosszabb a régiós átlagtól, így jelentős kihívásokkal küszködik. Ez meghatározza a tennivalókat, azok fontossági és időbeli sorrendjét is. A prioritás a kistérség közlekedési – úthálózat minőségi javítása, bővítése, mezőgazdasági utak építése, a tömegközlekedési járatok sűrítése – és környezetvédelmi infrastruktúrájának fejlesztését (szennyvíz hálózat kiépítése és szennyvíztisztítás megoldása) és a természeti környezet sokszínűségének megőrzését célozza.

Közúthálózat fejlesztésének területén három jelentős, bizonyos tekintetben régóta húzódozó feladat megoldását kell előtérbe állítania.

Az M3-as autópálya megépítése olyan változást eredményezett, amely szükségessé teszi Kálban egy vasúti alul vagy felüljáró megépítését. Eger és az autópálya között Füzesabony felől és Kápolna, Kompolt, Kál felől nehezedik nyomás a közbeeső településekre. A jelentősen megnövekedett terhelés olykor komoly zaj és környezetterheléssel jár, a káli vasúti átgázolása miatt pedig jelentős a várakozási idő. Ez a tény önmagában indokolja az Eger-Füzesabony M3-as autópálya közötti gyorsforgalmi út megépítését, másrészt kedvező hatás várható a vállalkozások számára a szállítási feltételek javulása miatt, de a káli felül vagy aluljáró megépítése is feltétlen régi igénye a Tarna mentének. A gyorsforgalmi út szerepel az egri kistérség területfejlesztési programjában, nyomvonalára engedélyezési terv készült, mielőbbi (2006-2007) megépítése az egyik legfontosabb kistérségi feladatok közé tartozik. A Tarna menti feltárási út Szlovákia Cered felől csatlakozna az M3-as autópályába úgy, hogy elkerülni a Tarna menti települések lakóterületeit, ezzel biztosítaná a csendes, tiszta, környezeti ártalmaktól mentes fenntartható falusi környezetet.

Bár az M3-as autópálya nagyon jó hatással van a kistérség közlekedésére, elérhetőségére, és a 3.sz. főútvonal is lerövidíti az időt a közlekedésben, de a többi közlekedésre szolgáló alsóbbrendű utak állapota nagyon gyenge. A 2416. számú, a 2417. számú, és a 2415. számú utak – Gyöngyös Eger közötti, Kápolna Verpelét közötti, Sirok-Verpelét közötti – utak felújításra szorulnak. A Tarnaszentmária és Egerszólát közötti út még nem készült el.

A Füzesabony mikrotérségében lévő utak állapota szintén nem kielégítő, kátyúsak, keskenyek, felújításra szorulnak. A 33-as főút Füzesabony és Poroszló közötti szakasza szintén nem kielégítő, a Hortobágyra, Debrecenbe irányuló forgalmat nehezen állja, keskeny, balesetveszélyes. Az utakon az útburkolati jelek felfestése sokszor nem is látható, az útpadkák kezeletlenek.

Közúthálózat fejlesztését illetően vannak igények összekötő utak létesítésére, teljes felújítására, szélesítésére. Ugyanígy a mezőgazdasági utak, földutak szilárd burkolatúvá tételére is, sőt a mezőgazdasági főbb útvonalak portalanítottá tételére is, amelyek megvalósulása tovább erősítené a kohéziót kistérségen belül, illetve a szomszédos kistérségekkel.

A Füzesabonyi Kistérség földrajzi-, domborzati viszonyai, mezőgazdasági- és erdőterületeinek úthálózata, a patakmedrek töltései jó alapot biztosítanak a kerékpározás számára is ajánlható útvonal hálózat kialakításához. Az úthálózat kialakítását a meglévő kerékpárutak felhasználásával minden település támogatja.

Az úthálózat elemei egy-egy települést összekötő szakaszok olyan nyomvonalon haladhatnak, ahol egyrészt kicsi, vagy nincs autóforgalom, másrészt rajta a kerékpáros turista természeti, táji értékekben gazdag helyeken halad keresztül. Ilyenek a folyók, patakok melletti szakaszok, a természetvédelmi területek környéke.

A vasúti elérhetőség a kiépített vonalak menti településeken megfelelő, de nagyon rossz a megálló és közlekedő vonatpárok száma. Kál és Tarnaszentmária között naponta csak öt vonatpár közlekedik ami nagyon kevés, de Nagyúton is csak kevés vonat áll meg. A vasúti mellékvonalakon megálló személyvonatok száma alkalmatlan a munkába járásra, viszont a turista forgalomhoz pozitívan járul hozzá.

Az autóbusz közlekedést alapvetően a Volán buszok biztosítják, de a járatok sűrítése Füzesabony, Eger, Gyöngyös, Mezőkövesd, Heves, Debrecen, és Miskolc felé szükséges. A kistérség északi részéből közvetlen autóbuszjárat Füzesabonyba egyáltalán nincs, de a többi településről is kevés. A munkába járáshoz, az iskolába járáshoz, a hivatalos ügyek intézéséhez feltétlen szükséges sokkal több autóbuszjárat beiktatása.

A kistérség természeti értékekben gazdag. Egy része országos jelentőségű védett természeti területhez a Bükki Nemzeti Parkhoz tartozik, másik része a Hortobágyi Nemzeti Parkhoz. A kistérségben az ipari létesítmények legfeljebb Füzesabonyba koncentrálódtak, de jelentősebb környezetvédelmi problémák nem merülnek fel.

A kistérség mikrokörzetei rendelkeznek komplex környezetvédelmi koncepcióval és programmal, amelynek főbb elemei és azok végrehajtása e program részét is képezik. Fontos hangsúlyozni a környezettudatos nevelés fontosságát, a környezetvédelmi infrastruktúrák (szennyvíz, ahol nincs) fejlesztését, a természet szerepét az emberek egészségének megőrzésében, életminőségének javításában.

A kistérség ár és belvízvédelmi rendszere alapvetően kiépített, de a számított védelmi biztonság előírásait szélsőségesebb vízjárású években nem mindig biztosítja. Záportározók építésre, mederkotrásokra, medertisztításokra, mederszélesítésre van szükség a kistérség folyóinál, patakjainál. Minden településen tovább kell fokozni a csapadékvíz elvezető rendszer hatékonyságát, karbantartottságát, a legtöbb településen szükség van azok generális megújítására, a külterületi rendszereket is beleértve.

Szennyvízcsatornázás területén megoldandó Tarnaszentmária, Feldebrő, Aldebrő, Tófalu, Nagyút, Kápolna, Kompolt, Kál, Dormánd, Egerfarmos, Mezőszemere, Mezőtárkány, Szihalom szennyvízelvezetése, szennyvíztisztítása.

Ahol a szennyvízcsatorna kiépítésre került, ott cél a lakások minél nagyobb arányú rákötése a csatornarendszerre.

Településenként felül kell vizsgálni a folyékony kommunális hulladék begyűjtésének és elhelyezésének teljes rendszerét.

Hulladékgazdálkodás területén megoldódni látszik a kistérség talán legégetőbb környezeti problémája a kommunális szilárd hulladékok biztonságos elhelyezése. Településeink csatlakoztak a több kistérség összefogása révén Borsod-Abaúj-Zemplén megyében megvalósuló regionális hulladéktároló megépítéséhez.

A megvalósulást követően kidolgozható a jelenlegi telepek bezárásának rekultivációs terve, ezzel egy ütemben fel kell számolni az illegális lerakókat is.

A kistérség településein be kell indítani a szelektív hulladékgyűjtést, oly módon, hogy a háztartási veszélyes hulladékok is elkülönítésre kerüljenek. Erre vonatkozóan a szelektív hulladékgyűjtéshez szükséges tárolóedényeket a WOLF Kft már megvásárolta és folyamatosan pályázik a szállítójármű megvásárlására is.

Villamos energia a kistérség minden településén biztosított, új termelőkapacitások igényeinek megjelenésekor ez nem jelent akadályt. A települések **gázellátása** során a nagyközépnomású gázvezetékek lefedik a teljes lakásszámra és meglévő egyéb létesítményre számított gázigényt, illetve a távlati fejlesztésekre jelentkező többletigény kiszolgálására is alkalmasak.

6. EGYÜTTMŰKÖDÉSEK SZORGALMAZÁSA, FEJLESZTÉSI FELADATOK KÖZÖS MEGVALÓSÍTÁSA, ÖSSZETARTOZÁS ERŐSÍTÉSE

A prioritás célja a kistérség fejlesztését, együttműködését elősegítő stratégiai jelentőségű területek megerősítése, a közös fejlesztési feladatok megszervezése, megvalósítása és az összetartozás erősítése.

A többcélú kistérségi társulás az alábbi célok elérését tűzte ki:

A társult települések összehangolt fejlesztése, közös területfejlesztési programok kialakítása és a fejlesztések megvalósítása, valamint önkormányzati feladatok közös ellátása a Társulási Megállapodásban foglaltak szerint:

Közigazgatást kiegészítő szolgáltatás

Helyi Önkormányzatok Igazgatási Tevékenysége

Alapfokú Oktatás

Egyéb humán - egészségügyi ellátás

Szociális ellátás elhelyezés nélkül

Oktatási szakigazgatási tevékenység

Egészségügyi szakigazgatási tevékenység

Területfejlesztési szakigazgatási tevékenysége

Munkaügyi szakigazgatás

Egyéb gazdasági tevékenységek és szolgáltatások szakigazgatása

Közigazgatást kiegészítő igazgatási célú tevékenység

Igazgatási célú intézmények ellátó kiegészítő szolgálatai

Önkormányzati intézmények ellátó, kiegészítő szolgálatai

Alapfokú oktatás

Általános középfokú oktatás

Iskolás kor előtti oktatás

Egyéb humán egészségügyi ellátás

Gyermekjóléti szolgáltatás

A Társuláson belül 4 mikrotérség, valamint 1 makrotérség működik.

A Társulás tagjai a többcélú kistérségi társulás által ellátandó közszolgáltatási eladatokat az alábbiak szerint biztosítják:

1./ Általános Iskolák Igazgatósága Füzesabony

Tagok: Füzesabony – Dormánd

2./ Vass Lajos Általános Iskola Poroszló

Tagok: Poroszló, Újlőrincfalva

3./ Általános Művelődési Központ Aldebrő – Tófalu

Tagok: Aldebrő – Tófalu

4./ Általános Iskola és Óvoda

Tagok: Mezőszemere – Egerfarmos

5./ Nevelési Tanácsadó és Logopédiai Szakszolgálat

Tagok: Füzesabony, Aldebrő, Besenyőtelek, Dormánd, Feldebrő, Kál, Kompolt, Mezőszemere, Mezőtárkány, Poroszló, Szihalom, Tófalu, Egerfarmos, Nagyút, Újlőrincfalva

6./ Gyermekjóléti Szolgálat

Tagok: Füzesabony, Besenyőtelek, Dormánd, Feldebrő, Kál, Mezőszemere, Mezőtárkány, Poroszló, Sarud, Egerfarmos, Újlőrincfalva

7./ Központi Orvosi Ügyeleti Ellátás

Tagok: Aldebrő, Besenyőtelek, Dormánd, Egerfarmos, Feldebrő, Füzesabony, Kál, Kápolna, Kompolt, Mezőszemere, Mezőtárkány, Poroszló, Sarud, Szihalom, Tófalu, Újlőrincfalva, Nagyút

8./ Belső ellenőrzés

Tagok: Füzesabony, Aldebrő, Besenyőtelek, Dormánd, Feldebrő, Kál, Kápolna, Kompolt, Mezőszemere, Mezőtárkány, Poroszló, Sarud, Szihalom, Tófalu, Egerfarmos, Nagyút, Újlőrincfalva

9./ Területfejlesztés

Tagok: Füzesabony, Aldebrő, Besenyőtelek, Dormánd, Egerfarmos, Feldebrő, Kál, Kápolna, Kompolt, Mezőszemere, Mezőtárkány, Nagyút, Poroszló, Sarud, Szihalom, Tarnaszentmária, Tófalu, Újlőrincfalva, Verpelét

A területfejlesztésben a Kistérségi Fejlesztési Tanács kijelölni a célokat, meghatározza és megteremti az ezekhez szükséges feltételeket. A célok rendszere, és a hozzárendelt feltételek a komplex területfejlesztési koncepcióban és programban öltönek testet melyek megvalósítása érdekében létre kell hozni egy jó menedzsment szervezetet, mely koordinatív szerepet tölt be, összehangolja a területfejlesztés igényeit és lépéseit az egyes prioritások törekvéseivel.

A feladatok tudatosítása, elfogadtatása az itt élő emberek számára fontos feladat, hiszen ilyen módon lehet a végrehajtás során kellő támogatottságot szerezni, és emberi erőforrásokat bevonni a közös tevékenységbe.

A kistérség külső kapcsolatainak erősítése szintén fontos cél, mert ezáltal válik a kistérség igazán nyitottá. Ennek érdekében megfelelő térségmarketinget kell alkalmazni, amely egyrészt a kistérség kínálta lehetőségeket mutatja be a térség iránt érdeklődők felé másrészt a kistérségi identitástudatot erősíti az itt lakók irányába. A térségmarketing elsősorban a kistérségről kialakult vagy kialakítandó kép közvetítésének eszköze.

A koncepció fontos eleme a fenntartható fejlődés. Arra kell tehát törekedni, hogy a fejlődés érdekében megtett lépések által okozott környezeti kár mind helyi, mind pedig globális hatásait tekintve lehetőleg minimális legyen. A fejlesztési célok elérése érdekében tett lépések végrehajtása, valamint a környezet és természet védelmének összehangolása érdekében törekedni kell a tervezett fejlesztések környezet- és természetvédelmi szempontjainak figyelembe vételére. Másrészt elő kell segíteni, hogy a már meglévő szennyeződések, károk elhárítását a tervezett célokhöz tartozó intézkedések elősegítsék, vagy megakadályozzák a további környezetromlást.

A másik vezérelv a kistérség lakosságára vonatkozó esélyegyenlőség. Ez jelenti egyrészt, hogy a kistérség minden lakosa egyforma eséllyel érje el a különböző szolgáltatásokat, tehát kortól, nemtől, bőrszíntől, származástól függetlenül részesüljön azokból, másrészt pedig, hogy a különböző szolgáltatások elérése fizikailag is biztosított legyen mindenkinek bármely településen él a kistérségben.

Az esélyegyenlőség biztosítását célozzák a különböző prioritásokban lefektetett elképzelések is. A versenyképes gazdaság megteremtése prioritásban megjelölt fejlesztési irányok azt célozzák, hogy növekedjenek a megszerezhető jövedelmek, az elérhető életminőségben csökkenjenek a jelenlegi különbségek.

A műszaki infrastruktúra, környezet és természetvédelem fejlesztése prioritás megvalósítása nem csak a ma élő lakosoknak, hanem a jövő nemzedékének is lehetőséget teremt az egészséges életre azáltal, hogy tisztább, egészségesebb feltételeket teremt. A kistérségben az esélyegyenlőség témakörön belül nagyobb hangsúlyt kell, hogy kapjon a fogyatékkal élők helyzetének javítása, a roma kisebbség helyzetének javítása és a nők hátrányos megkülönböztetése ellen tett lépések.

Az információs társadalom megteremtésével kapcsolatos feladatokat fontosnak tartjuk a területfejlesztési koncepcióban, mert a térség fejlődésének motorja lehet, a fiatal generációk ebben a közegben szocializálódva lehetnek esélyesek a térség európai szintre történő felzárkóztatásában, és erősíti az együttműködést, az összetartozást.

Általános célként fogalmazzuk meg az önkormányzatok, és a kistérségi társulás számára olyan komplex elektronikus önkormányzati rendszerek megvalósítását, amely magában foglalja az elektronikus, illetve elektronikusan támogatott ügyintézési szolgáltatásokat, valamint az összes belső folyamatot, beleértve a térinformatikai rendszerekkel támogatható területeket. A hatékony e-ügyintézés kialakítása megköveteli a hivatalok belső, működési folyamatainak újraszervezését, optimalizálását, valamint az önkormányzati döntéshozók, illetve köztisztviselők, közalkalmazottak képzését.

Javasolunk létrehozni egy komplex kistérségi adatbázist mely rendszeresen frissítésre, karbantartásra kerül. Az adatbázis hasznos információkat tartalmaz önkormányzatok, vállalkozások felé, pályázati lehetőségeket tartalmaz, módszertani segítséget nyújt a pályázatok készítéséhez.

Az információs társadalom működésének alapvető követelménye a korszerű szélessávú infrastruktúra teljes kiépítése. A szélessávú infrastruktúra elterjesztése több okból is kitörési pontot kínál. Fejlődési lépcső átugrásának a lehetőségével kecsegtet, és átalánydíjas, folyamatos működésű nagy szélessávú kapcsolatot kínál, amely az átvitel sebességét tekintve mennyiségben jobb, és az elérhető tartalmak körét minőségben is lényegesen bővíti a keskenysávú megoldásokhoz képest.

A középtávú időszakban célul tűzzük ki, hogy a kistérség minden településén álljon rendelkezésre csatlakozási pont az országos gerinchálózatok egyikéhez. Legyen egy – a köz számára – hozzáférhető elérési pont az ésszerű igényeknek megfelelő kapacitással, hogy biztosítani lehessen a kistérség teljes körű részvételét az információ társadalomban. Ez lehetővé tenné az olcsó munkahelyi és lakossági szélessávú Internet elérést minden azt igénylő háztartás és vállalkozás számára. A vállalkozások számára ez azért előnyös, mert így olcsóbban és egyszerűbben érhetnek el üzleti információkat, nagyobb eséllyel jeleníthetik meg és tehetik elérhetővé magukat, és több lehetőségük adódik távmunka nyújtására, vagy igénybe vételére.

A célok és prioritások egymás közötti kapcsolata, időütemezés

A koncepcióban a célpiramis, célfa felépítését, az előzőekben bemutatottuk. Mivel koncepcióról lévén szó, törekedtünk átfogó, komplex célok megfogalmazására. A célok és

prioritások közötti főbb átfedéseket, összefüggéseket azonban szükséges kissé részletesebben is bemutatni, magyarázni.

A 18/1998. KTM rendelet 15 évben határozza meg a koncepció időtávját. A szerény tervezési tapasztalataink azt húzzák alá, hogy a hangsúlyt az időszak hosszúságára (jellegére) és nem a pontos hosszára szükséges helyezni. Az EU tervezési rendszerhez való csatlakozás (7 éves ciklusok) követelménye miatt az időtávot megfeleztük (időszak első fele, második fele), így lehet megalapozottabb a koncepció a következő 2007-2013 közötti időszakra vonatkozóan. E szempontokat figyelembe véve az időszak első felére ütemeztük a ma látható fejlesztési feltételrendszerhez lényegesen kapcsolódó célokat. A nagyobb előkészületi, átfutási idővel jellemezhető fejlesztéseket (pl. úthálózat, közlekedés, táj- és környezetvédelem), valamint a bizonytalanabbul megítélhető programokat az időszak második felére ütemeztük.

Első prioritásnak a vállalkozók versenyképességének erősítése, a szolgáltatások bővítését tettük, de itt le kell szögezni, hogy a sorrend nem fontossági besorolást jelent. Ez a prioritás szorosan összefügg az idegenforgalom és turisztikával, az agrárvállalkozásokkal, az úthálózat és tömegközlekedés fejlesztésével, vagyis a műszaki infrastruktúrával, de a humán erőforrás és képzések fejlesztésével is. Együttműködés, összefogás nélkül, vagyis a hatodikként megjelölt prioritás nélkül pedig a vállalkozók versenyképességének erősítése sem fog működni.

Az erős vidékgazdaságot csak a helyben dolgozó, vagy a komplex infrastruktúrával rendelkező – azaz a tömegközlekedéssel bíró és jó, biztonságos utakkal is rendelkező – kistérség tudja produkálni az ott élőknek, a kistelepülésen lakóknak. Ebben a jövőt illetően fontos szerepet játszik az Unió közös Agrárpolitikája, területfejlesztési politikája és az azokhoz rendelt pénzeszközök is. Ezzel máris rátértünk a harmadik prioritásunkra, az agrárvállalkozások, termelői csoportok erősítésére. A falusiturizmus, az agroturizmus és az ökoturizmus kifejezéseket a szakirodalom is sokféleképpen használja, értelmezi. Ennek oka, hogy a vállalkozások, az idegenforgalom, a turisztika, az agrárvállalkozások, a humán erőforrás, az úthálózat és tömegközlekedés – mint negyedik megjelölt prioritás – úgyszintén szorosan összefügg, egymást feltételezik, kiegészítik, valójában így komplexek. Összetettségük, bonyolultságuk, egymás melletti létük, szükségességük tehát együttműködést feltételeznek, és szükségeltetnek. A hat megjelölt és kiválasztott prioritás a koncepcióban tehát egymásra épül, megadja és megmutatja a Füzesabonyi Kistérség stratégiai célját: a kistérségben élők életkörülményeinek, életminőségének javítását, az élhető és fenntartható települések megalapozását. Ehhez pedig egyszerre, és egy koncepcióban kell felvázolni az ipari, mezőgazdasági és szolgáltatói vállalkozók versenyképességének erősítését, a vidékgazdaság fejlesztését, benne a mezőgazdasággal, idegenforgalommal, képzéssel, infrastruktúrával és a kistérség erejét adó pályázati lehetőségek kihasználásával, kiaknázásával, ami önmagában óriási dolgoz feltételez, ez pedig nem más, mint az együttműködés és összetartozás.

Út látjuk a program végrehajtása e kapcsolatrendszeret, az összefogást, az együttműködést erősíteni fogja. Ugyanakkor láthatók a települési, mikrokörzeti, társadalmi érdek- és kapcsolatrendszer is, amelyek a statisztikai kistérség kohézióját gyengítik. Itt az érdekegyeztetés, a kölcsönös kompromisszumok jelenthetnek megoldást a jövőben.

A fentiek figyelembevételével célul tűztük ki a ma még gyenge kapcsolatrendszer és együttműködési formák erősítése mellett a közös, valamennyi település érdekeit egyaránt szolgáló együttműködések elmélyítését úgy, hogy a települési és mikrokörzetről adódó összefogások sem sérüljenek, sőt azok stabilabbá formálják a 19 településből álló térséget. Ezek a kistérségi imázs megalkotása, erősítése, a kistérségi fejlesztéseket koordináló, kezelő intézményi háttér felállítása, erősítése végül a szegregációs folyamatok meggátolása.

VI. A TERÜLETFEJLESZTÉS CÉLCSOPORTJAI

A térségi iparfejlődésre vonatkozó javaslatok túlnyomó többsége Füzesabonyt, illetve kisebb mértékben Verpelétet, Kált, Kompoltot, Kápolnát, Poroszlót érinti. Az egyéni vállalkozók szempontjából pedig mind a 19 települést. A versenyképesség megtartása érdekében pedig a legtöbbet az önkormányzatok tehetnek, de nem elhanyagolható a kamarák, a civilszervezetek, és a pénzintézetek szerepe, lehetőségei sem.

A mezőgazdaság és erdőgazdaság fejlesztési céljai – eltérő tartalommal ugyan - de szintén valamennyi települést érintenek, amelyek termőhelyi adottságai megfelelő alapot nyújtanak a termeléshez. A szőlő és borágazat Verpelétet, Feldebrőt, Aldebrőt, Tófalut és Tarnaszentmáriát érintik elsősorban.

A kereskedelem a Kápolnai ÁFÉSZ, az A-Z Topkert, a CBA-t és a füzesabonyi kereskedelmi hálózatot, valamint a nagyobb községek tűzép és építési anyag kereskedelmét érinti.

Az idegenforgalom zászlóshajója a Tisza-tó Poroszló, Sarud és Újlőrincfalvával. A borturizmus zászlóshajója Verpelét, de az Egri Borvidék teljes Debrői Körzete, hozzáadva a kompolti műemlék pincét is.

A kulturális és örökség turizmus, ha tágabb értelemben nézzük, akkor mind a 19 települést érinti, mert minden faluban és természetesen Füzesabonyban is vannak építészeti értékek, műemlékek, tájházak, kastélyok, emlékhelyek, értékes köztéri szobrok. E terület zászlóshajója azonban a feldebrői és a tarnaszentmáriai altemplom, a kápolnai 1848-49-es emlékhelyekkel.

A gyógyturizmusnál Szihalom (Zsóry fürdő), és Verpelét, Feldebrő valamint a Rima mente települései, akik közvetlen szomszédságban vannak gyógyfürdővel.

Az ökoturizmusnál Poroszló, Sarud, Újlőrincfalva, Verpelét a legjelentősebbek, de itt is minden falut fel lehetne sorolni, csakúgy mint a falusi turizmus esetében, hiszen településeinknek komoly hagyományai, értékei vannak, amit egy-egy települési turisztikai programmal be lehet mutatni, el lehet adni.

A kulturális örökség védelme, a hagyományok ápolása – eltérő tartalommal – valamennyi településen feladat és cél.

Az alapfokú nevelési, oktatási ellátásban a demográfiai folyamatok a jelenlegi kapacitások mennyiségi fejlesztését nem indokolják. A tudásalapú társadalom fejlesztése, a szegregációs tendenciák megállítása viszont igényli a községi alapfokú intézmények jelentős minőségi fejlesztését ott, ahol vállalják az iskolák fenntartását. Természetesen Füzesabony város, Kál nagyközség, Verpelét nagyközség és Poroszló esetében erőfeszítéseket kell tenni a szakképzés és gimnáziumi képzések, zenei képzések a technikai, működési körülmények javítása érdekében. Különös szerepet kaphatnak a könyvtárak, művelődési és kultúrházak is.

Az egészségügyi ellátó hálózat fejlesztése, az orvosi ügyeletek megszervezése, bizonyos helyben megoldható szakrendelések működésének humanizálása elsősorban a Füzesabonyban és Verpeléten működő intézményeket érintik a kistérségben. A szociális ellátó rendszer fejlesztésének területi vetülete is valójában minden településre vonatkozik, de itt a többcélú társuláson belül újra kell szervezni az együttműködési megállapodásokat, lehetőleg mikrokörzeti alközpontokkal (Füzesabony, Poroszló, Kál, Verpelét).

A műszaki infrastruktúra fejlesztésén belül a közlekedési rendszerek (elsősorban közút, határi és külterületi utak) fejlesztése kivétel nélkül minden községet érint. Füzesabonyban ez a külterületi utakra vonatkozik csak.

A szennyvízhálózat fejlesztése: Tarnaszentmáriát, Feldebrőt, Aldebrőt, Tófalut, Kápolnát, Kompoltot, Kált, Nagyat, Szihalmot, Dormándot, Mezőtárkányt, Mezőszemerét, Egerfarmost érinti.

A hulladékkezelési rendszerek és a belvíz, csapadékvíz-elvezetési rendszerek fejlesztése valamennyi településen fontos települési feladat, eltérő tartalmakkal.

Az információ technológiai fejlesztések, e-közigazgatás minden települést érintenek a Füzesabonyi Kistérségben.

A kistérségi fejlesztéseket, közös projekteket menedzselő iroda, célszerűen Füzesabonyban és a mikrokörzet nagyközségeiben valamint a Teleházakban fejlesztendő. Hasonlóan az idegenforgalmi rendezvényeket koordináló, összefogó szervezetet is Tisza-tavi székhellyel és Füzesabonyi székhellyel javasolt beindítani.

A horizontális célok érvényesülése, főként a környezet fenntarthatósága és az esélyegyenlőség érvényre juttatása a kistérség valamennyi települését érinti, az adott szektor, ágazat fejlesztésének kapcsán. Külön kiemelendő a szegregációs folyamatos visszafordításának szükségessége, amelyek 1-1 ágazatban, területrészen, településen koncentráltan jelentkezhetnek.

A fejlesztés eszköz- és intézményrendszere

Az Európai Unióhoz történő csatlakozási folyamat az Unió fejlesztéspolitikáján keresztül jelentős változásokat indukál Magyarország regionális politikájában. Az uniós irányelveknek megfelelően erősödnek a régiók és a kistérségek szerepkörök, ezzel párhuzamosan pedig csökkenni látszik a megye szerepe. A kistérségek megerősödésének okai többértékűek, de alapvetően két meghatározó ténynek tudható be.

A rendszerváltás óta eltelt időszakban folyamatosan erősödtek az önkormányzati együttműködés különböző formái. Ezek egy része alulról jövő kezdeményezésnek tudható be (területfejlesztési kistérségek, mint a Tarna menti, a Tisza-tavi és a Füzesabonyi Kistérség), míg másik része a kormányzati szándék leképeződése (statisztikai kistérség). Az alulról jött kezdeményezések legfőbb oka, hogy a nagyszámú, alacsony lélekszámú, gazdaságilag kis teljesítőképességű önkormányzatok egyedül nem tudták biztosítani a törvényben előírt feladataikat, ezért társulást hoztak létre, amely legtöbbször infrastruktúra kiépítésére, turisztikára, kiadványokra jött létre.

A kistérségek térnyerésének másik kiemelkedő oka a csatlakozási folyamat, és az EU követelményrendszerének átvétele. Az Unióban alkalmazott területi beosztási rendszer a NUTS, amelynek támogatáspolitikailag kiemelt szereplői a régiók és a kistérségek. A Strukturális Alapok támogatási alapegysége a régió, így ezen a szinten kell a programozási folyamatot lefolytatni, és erre a szintre lehet a forrásokat lehívni. A kistérségek jelentőségét az adja, hogy az EU által preferált integrált projektek ezen a szinten tudnak megjelenni, hisz a települések önmagukban nem képesek a forrásokat megszerezni. Ez egyértelműen méretgazdaságossági kérdés.

Az EU-csatlakozás kiemelt hangsúlyt ad a többcélú kistérségi együttműködésének, az intézményrendszer korszerűsítésének, a források közösségi követelményekkel is szinkronban álló hasznosításának, és ezt célozzák a kormányzati törekvések is. Új elem, hogy az EU legfőbb tervezési-programozási egysége a régió, átalakulás, ártértelemezés alatt áll.

A kistérségek településhálózata rendkívül differenciált, az egyes kistérségek települései egymáshoz képest igen jelentős gazdasági, társadalmi különbségekkel bírnak, a térségek gazdasági potenciálja úgyszintén nagy eltéréseket mutat. Az egyes térségekben eltérő a munkanélküliség vagy a szociális ellátásokban részesülők aránya.

A kistérségek önkormányzati, társadalmi és gazdasági szereplői egymással való és az önkormányzatok egymás közötti kapcsolatai alacsony szinten vannak. A kistérségek

önkormányzatai (közintézményei) közötti forrásszerző (pályázati) tevékenység alig van és szervezetlenül történik kistérségi szinten. A tőkebefektetés, munkahelyteremtés, foglalkoztatási gondokban való együttműködés elégtelen. Az önkormányzatok között a területfejlesztési tevékenységen belül általában egy-egy célra orientált fejlesztési együttműködés alakult ki egy-egy pályázat megvalósítása érdekében.

A Füzesabonyi Kistérségben a többcélú társulás 2005-ben, a koncepció elkészültekor szerveződik és kerül beadásra a pályázat. Ezzel megerősödhet a kistérségi együttműködés intézményi kerete, amely a koncepció időtávja alatt a programvégrehajtás, a fejlesztések előkészítő, koordináló, szervező központja lehet.

A következő években várható, hogy a kistérség feladatellátó, feladat-átvállaló szerepe kikristályosodik, az intézményrendszer megszilárdul. Várható, hogy néhány év működési tapasztalatai alapján jobb lesz, megmutatkozik, hogy mely feladatok ellátásában kell összefogni és mely feladatok ellátása maradjon célszerűségi okokból az önkormányzatoknál. Ma nehezen belátható az is, hogy mely feladatokkal bővíthet a kistérség feladatellátó, szervező funkciója a régióstruktúra esetleges változása következtében. A bizonytalanságokat felvállalva, a ma ismert feltételrendszer ismeretében a kistérségi társulás közös feladatellátása az alábbi tevékenységekkel bővíthet, ill. tartalmilag gazdagodhat:

- Területfejlesztési programok, részprogramok előkészítése, kidolgozása, végrehajtása.
- Szennyvízberuházások koordinálása.
- Környezetvédelmi feladatok.
- E-közigazgatás, informatikai rendszerek.
- Alapfokú óvodai, általános iskolai ellátás.
- Idegenforgalom, turisztika.
- Közlekedés, úthálózat kezelés.
- Egészségügyi és szociális hálózat.
- Esélyegyenlőség érvényre juttatása
- Kistérségi kohézió erősítése.

A fejlesztés eszközrendszere

A Füzesabonyi Kistérség koncepcióját azzal a feltételezéssel dolgozzuk ki, hogy a program végrehajtásához – a saját erők biztosítása mellett, ami az egyik legproblémásabb pontja akár az önkormányzatok, mint a vállalkozók részéről – döntően az EU és a magyar kormányzati programok révén elnyerhető források állnak rendelkezésre.

Az NFT I. 2004-2006. közötti 3 éves időszakában 1350 milliárd Ft felhasználásával számolhatunk (amely a 2 éves végrehajtási terminus miatt 2008. végéig realizálódik) és amelyhez hozzá kell számítani egyéb EU-s és a tisztán nemzeti forrásokat is.

Minőségi változásoknak nézünk elébe, melyek közül az egyik legfontosabb tényező a közösségi támogatások mértékének megnövekedése. Ez a folyamat már az I. Nemzeti Fejlesztési Tervből készült Közösségi Támogatási Kereterv alapján megindult, de a 2007-től kezdődő költségvetési, fejlesztési ciklusban új nagyságrendet ér el.

A fejlesztési stratégia összeállítása, a nemzeti prioritások kijelölése, majd a terv és a hozzá kapcsolódó részprogramok megfogalmazása a közigazgatás keretein túlnyúló feladat. Az EU által előírt szubszidiaritás, társadalmi kohézió és partnerség elveinek legmesszebbmenő érvényesítésével történik. Ez viszont olyan széles körű társadalmi párbeszédet feltételez, amelynek keretében és eredményeképpen erősödhet a régóta hiányolt társadalmi együttműködés.

A 2007 és 2013 közötti időszakra szóló tervek kialakítása, a már elfogadott, illetve kidolgozás alatt álló szakágazati és horizontális stratégiák, valamint a szabályzórendszereket, illetve a nagy elosztórendszereket érintő átfogó reformok közötti összhang megalapozása szükségessé teszi olyan új tervek, illetve a hozzájuk kapcsolódó folyamatos tervezési mechanizmus kialakítását, amelyek egy összetett kritériumrendszer valamennyi elemének megfelelnek. A tervnek ki kell elégítenie a Magyar Köztársaság Alkotmányának az ország középtávú gazdasági-társadalmi tervéről szóló rendelkezéseit, s ennek megfelelően kormányzati ciklusokon átívelő és konszenzuson nyugvó célrendszert követ. Illeszkedik az ország konvergencia programjához, illetve az Európai Unió kohéziós politikájának fő célkitűzéseire.

A koncepció az alábbi társadalompolitikai alapelvekre épül:

- Az **életminőség** javítása az életszínvonalnak – a fenntartható gazdasági növekedéssel és a versenyképesség ezt lehetővé tevő növelésén keresztül történő – javításával, az életkörülmények tudatos fejlesztésével, az egészséges és környezettudatos életmód ösztönzésével.
- Az **esélyegyenlőség** növelése a társadalmi integráció csatornáinak megerősítésével, az alapvető javakhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés javításával, az egyéni kiszolgáltatottságának csökkentésével.
- A **regionális különbségek mérséklése** a térségek fejlettségének emelésével (konvergencia).
- A **harmonikus társadalmi viszonyok** kialakulásának elősegítése a családi és közösségi integráció, a közmorál, a társadalmi sokszínűség, az identitástudat és a megújulási készség erősítésével.

A fenti alapelveken nyugvó 2007 - 2013-as időszak fejlesztési terve – a közösségi kohéziós politikával összhangban – négy stratégiai pilléren nyugszik.

Társadalmi és gazdasági kohézió, az összetartó társadalom elvének érvényesülése.

A pillér egyrészt magába foglalja az ország egészének, illetve egyes térségeinek gazdasági felzárkózását (konvergencia), kapcsolódva az Országos Területfejlesztési Koncepció által kijelölt irányokhoz (az innováció és fejlődés térbeli terjedésének elősegítése, a specifikus értékekkel rendelkező területek ezen adottságokra alapozott fenntartható fejlesztése, a területi különbségek csökkentése, az ország mélyebb integrálása az európai térbe). A pillér kiterjed az összetartó és esélyteremtő társadalom megteremtésére (szolidaritás). A társadalmi és gazdasági kohézió célját a versenyképesség javításán, a tudásvezérelt és megújuló társadalom megerősítésén és a fenntartható fejlődés elvének érvényesítésén keresztül kívánjuk elérni.

A fenntartható fejlődés elvének érvényesítése

A pillér – a fenntarthatóságot szélesen értelmezve – kiterjed annak környezeti, szociális és gazdasági vonatkozásaira, különös tekintettel az élhető környezet megteremtésére, a természeti erőforrásokkal való takarékos és hatékony gazdálkodásra, a gazdasági fejlődés fenntarthatóságának kritériumaira, az üzembe helyezett fejlesztések működtetésének fenntarthatóságára, a leromlott urbanizált, illetve a rurális térségekben élők életesélyeinek komplex, integrált javítására.

Az Európa Terv részeként, az elfogadott koncepció alapján össze kell hangolni a szakterületi és regionális stratégiákat, programokat, amelyekben a következő témakörök szerveződnek:

- egészséges társadalom
- okos, művelt társadalom
- aktív társadalom
- információs társadalom
- versenyképes gazdaság
- felzárkózó vidék (agrár-szerkezetváltás)
- élhető környezet
- dinamikus településrendszer

A fejlesztés hatásainak mérésére szolgáló monitoring rendszer

A monitoring nem más, mint a program tervezése során meghatározott tevékenységek elvégzésének, célok teljesülésének, vagyis végeredményben a program megvalósulásának folyamatos nyomon követése. Ennek alapjául az előzetesen kitűzött célok számszerűsítése szolgál. A Strukturális Alapok programjainak tervezési fázisában ezt készítik elő, mikor egyes programokhoz, illetve intézkedésekhez outputok, eredmények és hatások szintjén is célokat fogalmaznak meg, amelyekhez számszerűsített indikátort rendelnek, a kiindulási és célérték meghatározásával. A célrendszer-felállítás és számszerűsítés, az indikátorok kijelölése megtörténik az egyes projektek esetében is, a projekt tervezési fázisában – e számszerűsített célok, monitoring indikátorok nélkül egy projektterv nem tekinthető teljesnek, így pályázatként sem állja meg a helyét.

A monitoring tevékenység kulcsa, hogy e mutatószámok aktuális értékeit a program végrehajtói folyamatosan gyűjtsék és elemezzék, lehetőséget biztosítva ezáltal mind a programmenedzsment döntéshozók, mind a donorok számára, hogy rendszeresen egyértelmű jelzést kapjanak a program, illetve annak egyes részei aktuális állásáról. Ezen információ birtokában megítélhetik, hogy a program az előzetes terveknek, elképzeléseknek megfelelően halad-e, és ez alapján a tervektől való eltérés esetén szükség szerint megtehetik a megfelelő kiigazító lépéseket a végrehajtás, a megvalósítás menetében.

Fontos kiemelnünk, hogy a monitoringot a folyamatos adatgyűjtés még nem teszi monitoringgá: ez az adatgyűjtési, megfigyelési tevékenység azáltal válik monitoringgá, hogyha az ilyen módon rendelkezésre álló információ hasznosul a menedzsment döntések előkészítésében, meghozatalában, vagyis ha döntéstámogató menedzsmentrendszerként alkalmazzuk.

A részstruktúrák vizsgálatára javasolt és használt néhány mutató: a mezőgazdasági terület aránya, a szántóterület aránya, az erdő aránya, ugar és parlagterület aránya, állatsűrűség, mezőgazdasági diverzifikáció aránymutatói, a birtokméret szerinti megoszlás, a gazdálkodók átlagéletkorának aránya. Ilyen még az 1 főre jutó hozzáadott érték, az 1 főre jutó személyi jövedelemadó alap, az 1 gazdaságra jutó földterület, az 50 hektár feletti birtokok aránya.

A program, projekt keretében végzett tevékenységek az inputokból valósulnak meg. Az inputok magukban foglalnak minden emberi, pénzügyi és fizikai erőforrást, amely a tevékenység során felhasználásra kerül. A tevékenységek eredményeként outputok jönnek létre, amelyek az adott tevékenység közvetlen termékei – egy autópálya-építés esetében maga az elkészült út, egy képzési projekt esetében a megvalósult tanfolyam stb. Ezen outputok valamely eredménnyel járnak, vagyis közvetlen előnyökkel a fejlesztés által megcélzott utazási idő csökkenése vagy a megszerzett szakképesítés. Ezek az eredmények

hosszabb távon áttételes hatásokat fejthetnek ki a célcsoportra: például a jobb közlekedési infrastrukturális munkanélküliség visszaszorítása valósulhat meg.

E hatások elérése jelenti a programok, projektek átfogó céljainak teljesülését, amely célokat a tervezési folyamat elején határozták meg, vagyis az eredeti társadalmi-gazdasági problémák orvoslását, felszámolását. A fejlesztési tevékenység tervezésének folyamatában jelölték ki az ezekhez kapcsolódó specifikus célokat, amelyek a fejlesztési tevékenységek eredményeire vonatkoznak. A végrehajtáshoz kapcsolódó operatív célok pedig a tevékenységek outputjait érintik.

A monitoring a kitűzött célokhoz, lefektetett tervekhez, elképzelésekhez viszonyított megvalósulást vizsgálja. Ezeket a célokat, elképzeléseket a hatásmechanizmus több szintjén rögzítettük: eredmény- és outputindikátorokat egyaránt meghatároztunk a különböző szintű célok számszerűsítése során, az inputok tekintetében pedig az egyes elemek költségvetési terve szolgál alapul. A monitoring ezekből kiindulva, ezekhez viszonyítva vizsgálja az inputok felhasználásának, a tevékenységek végzésének, az outputok és eredmények megvalósulásának tényadatait; ez alapján pedig, ha a tervekhez, célokhoz képest eltérést tapasztal, ezzel lehetőséget biztosít a döntéshozók számára, hogy beavatkozzanak, módosítsák program vagy a projekt menetét. Operatív jellegéből adódóan azonban a monitoring még nem igazán képes a hatások elemzésére, figyelembe vételére: nincsenek meg azok az elemzési, adatgyűjtési eszközei, és időzítését tekintve sem úgy zajlik, hogy képes legyen a hatások mérésére és elemzésére. Így a monitoring a hatásmechanizmusban az inputoktól az eredményekig terjedő skálát fogja át.

A Füzesabonyi Kistérség (akkor még külön vidékfejlesztési, illetve Sapard körzetenként) területfejlesztési koncepciói és tervei 1997 – 2004. között készültek el, tehát minden dokumentum a Nemzeti Fejlesztési Terv kidolgozása és jóváhagyása előttre datálódik. Értelemszerűen e dokumentumoknál a tervezők nem használtak (vagy csak kis részben) a programozásban ma már szükséges monitoring indikátorokat. Ezért szükséges áttekinteni részint a ma érvényben lévő, részint a következő 2007-től érvénybe lépő Nemzeti Fejlesztési Tervhez való kapcsolódás követelménye milyen mutatószámrendszer kidolgozását igényli.

A monitoring tevékenység általánosságban elképzelhetetlen az azt támogató mutatók, indikátorrendszerek nélkül. Az indikátorok témakörének mára jól kialakult elméleti és gyakorlati háttere támogatja a felhasználókat a legkülönbözőbb területeken – bár maga a monitoring tevékenység jellege egészen más, az indikátorok fogalma ugyanúgy megjelenik, ha például a Tisza ökomonitoringjáról vagy valamely bank hitelmonitoring rendszeréről beszélünk.

A mutatók léte képezi a monitoring tevékenység alapját jelentő folyamatos adatgyűjtés, feldolgozás és elemzés alapfeltételét, ezek a mutatók teremtik meg azt az egységes és egyértelmű rendszert, amelyben az információkat gyűjteni és a döntéshozatalt támogató formában elemezni lehet.

A fejlesztés programokhoz kapcsolódóan a monitoring indikátorok alkalmazása számos specifikus kérdést vet fel. Ebben a részben célunk eme aspektusok körbejárása, rávilágítva az indikátorok használatának általános szabályaira, azok illeszkedésére a programok tervezésébe és végrehajtásába, a monitoring rendszer működésébe.

Az indikátorok célja az objektív valóság valamely elemének leírása egységesített forma alapján. Az **indikátor** tehát egy **olyan mutató, amely a komplex valóságról szóló információt leegyszerűsített formában közli**. A leegyszerűsítés, standardizálás leggyakoribb módja a számszerűsítés, ugyanakkor mégsem beszélhetünk kizárólag

mutatószámokról: mint azt később látni fogjuk, az indikátor megtestesülhet logikai, minőségi változó formájában is.

Fontos megjegyeznünk, hogy nem minden adatot, statisztikát tekintünk indikátornak. Indikátorrá a felhasználás teszi az információt, vagyis az indikátor olyan adat, amely valamely tevékenység során a döntéshozatal, a tárgyalás vagy a kommunikáció támogatójaként hasznosul.

Az indikátorok csak akkor használhatóak fel hatékonyan a programhoz, projektekhez kapcsolódó különféle tevékenységek során, amennyiben megfelelően, célszerűen határozták meg mind az egyes mutatókat, mind azok logikai rendszerét. Ebben a fejezetben tárgyaljuk azokat a kritériumokat, amelyek kijelölik a megfelelő minőségű mutatókkal szembeni elvárásokat.

Az alapvető elvárás a monitoring rendszerrel szemben, hogy megbízható, valós, időszerű képet nyújtson gyakorlatiasan felhasználható formában programvégrehajtásban érintett szereplők, elsősorban a döntéshozók számára. Az ezek részét képező indikátorrendszereknek is ehhez az alapvető elváráshoz kell illeszkedniük.

Az indikátorokkal kapcsolatos elvi követelményeket a szakirodalom általában két kritériumrendszerben tömöríti, amelyeket a **SMART** és a **QQTTP** betűszavakkal illetnek. A legközismertebb elvi követelményrendszer az úgynevezett SMART. A SMART kritériumrendszer alkalmazása túlmutat a fejlesztési programokhoz kapcsolódó monitoring-tevékenységen, gyakorlatilag a bármely operatív folyamatban felhasználásra kerülő információval szemben fogalmaz meg elvárásokat. A betűszó többféleképpen is feloldható, az angol Specific, Measurable, Available / Achievable, Relevant / Reliable, Timely szavak kezdőbetűiből áll össze. Ezek magyar megfelelői szerint az ideális indikátorok:

- **Specifikusak** (specific): vagyis arra és elsősorban arra a jellemzőre vonatkoznak, amelyhez hozzárendeljük őket, és az adott jellemzőről kellő mélységben és részletességgel szolgáltat információt. Az egyes célkitűzésekhez rendelt mutatók esetében a specifikusság azt jelenti, hogy az adott mutató valóban hiteles, és „zajtól mentes”, de ugyanakkor kellően részletes képet ad az adott célkitűzés megvalósulásáról.
- **Mérhetőek** (measurable): azon indikátorok gyakorlati felhasználhatósága, amelyekhez nem tudunk számértéket rendelni, csekély. A számszerűsítésre, az indikátorok mérhető formában történő meghatározására így alapvető fontosságú.
- **Elérhetőek, rendelkezésre állnak** (available/achievable): szintén egy rendkívül gyakorlatias szempont, hogy az adott indikátor értékére vonatkozó információhoz hozzá lehessen férni, létezzen vagy létre lehessen hozni egy olyan információs rendszert, melyből az adott indikátorra vonatkozó információ kinyerhető. E kritérium nem csak elméletben kell, hogy teljesüljön, hiszen a folyamatos adatgyűjtés megvalósíthatósága múlik ezen, így az indikátor meghatározásánál figyelembe kell venni azt is, hogy milyen költségekkel, erőfeszítésekkel lehet megszerezni az indikátorra vonatkozó értékeket; az információ megszerzésének ráfordításai arányban kell álljanak az információ hasznosságával – vagyis nem szerencsés az az indikátor, amelynek értékét csak drága adatgyűjtési rendszerek segítségével tudunk mérni.
- **Relevánsak** (relevant): az indikátornak a felhasználás szempontjából fontos és hasznos információt kell hordozniuk. A relevancia elsősorban azt jelenti, hogy a mutató közvetlenül kötődik ahhoz a célhoz, amelyet mérünk vele: egy-egy projekt vagy programintézkedés esetében számtalan olyan mutatók találunk, amely „elengedhetetlenül fontosnak” tűnik – ezek közül azonban elsősorban azokat kell

kiválasztanunk, amelyek közvetlenül kapcsolódnak azokhoz a célokhoz, amelyeket az adott fejlesztési tevékenységhez megfogalmaztunk.

- **Megbízhatóak** (reliable): a menedzsment csak annyiban támaszkodhat az indikátorokból származó információkra, amennyiben azok a tényleges állapotokat tükrözik. Az adatok hitelességével, megbízhatóságával kapcsolatos kételyek elfogadhatatlan mértékű kockázatot jelenthetnek egy program vagy projekt végrehajtása szempontjából.
- **Aktuálisak** (timely): az időhöz való viszony két szempontból is jelentős az indikátorok esetében. Egyrészt egyértelmű kell legyen az az időpont vagy időhorizont, amire egy adott mutató vonatkozik: melyik hónapra, melyik évre szóló adatról van szó, egyes célértékeket milyen időtávon kívánunk megvalósítani, stb. Másrészt mind a tervezés, mind a végrehajtás optimalizálásához elengedhetetlen, hogy a leíró jellegű mutatók az időszerű, időben is valósághű állapotot ábrázolják. Az információ frissessége természetesen igen különböző az egyes adattípusok esetében. A monitoring rendszer működésének megtervezésében praktikus előnyt jelent, ha legalább az idő függvényében jelentősen változó indikátorok esetében valamilyen formában a frissesség, időszerűség kritériuma konkrétan is definiálásra kerül. (Például közvetlenül vagy közvetve megszabható, hogy a monitoring bizottságok vagy más döntéshozó szervek döntései milyen régi információkra alapozódhatnak – természetesen a gyakorlatban ez csak akkor működhet, ha a döntéshozatalt kellően hatékony adatgyűjtő és -feldolgozó rendszer támogatja.)

A QQTTP kritériumrendszer a SMART-nál specifikusabb, a fejlesztési tevékenységekhez jobban kötődő elvárásokat fogalmaz meg. Míg a SMART az információ minőségével általában foglalkozott, addig a QQTTP az indikátor, az információ tartalmával szemben támaszt követelményeket. A QQTTP szintén a megfelelő angol szavak kezdőbetűiből áll össze; ezek szerint az ideális indikátornak a következő kérdésekre kell választ adnia:

- **Mennyit? – mennyiség** (Quantity): az indikátor által leírt jellemzőben bekövetkezett mennyiségi változás; például a megépült utak hossza kilométerben, a munkanélküliségi ráta csökkenése százalékpontban, vagy a felhasználásra került pénzügyi erőforrások forintban.
- **Mit? – minőség** (Quality): az indikátor által leírt jellemző pontos definiálása szükséges, tehát például a megépült utak rangja és minősége, a megszerzett szakképesítések egzakt besorolása stb.
- **Mikor? – idő** (Time): mely időszakban következett be a változás a leírt jellemzőben, illetve hogyan alakult az az idő függvényében.
- **Kinek? – célcsoport** (Target group): ahol ez értelmezhető, meg kell határozni a leírt jellemzőhöz kapcsolódó fejlesztések célcsoportjait.
- **Hol? – hely** (place): az indikátornak szintén be kell számolnia az adott jellemző térbeli, földrajzi elhelyezkedéséről (mely városokban, térségekben, régióban stb. következett be vagy értelmezhető a változás).

A QQTTP kritériumrendszert úgy is felfoghatjuk, mint a SMART feltételek közül a specifikusság kibontását a fejlesztési programok kontextusában. Fontos hozzátennünk, hogy mindkét követelményrendszert indikátorkészletekre ugyanúgy vagy talán még inkább célszerű alkalmazni, mint az egyes mutatókra. Ennek megfelelően egy indikátorrendszernek minden elemében SMART-nak kell lennie, a QQTTP feltételeknek azonban csak az egyes jellemzők, illetve a rendszer egésze szintjén kell teljesülnie; vagyis nem kell föltétlenül arra törekedni, hogy egyetlen mutatóba tömörítsük a QQTTP

indikátoroktól megkövetelt valamennyi információt, amennyiben egy néhány mutatóból álló készlet sokkal hatékonyabb és átláthatóbb formában képes ennek eleget tenni.

A mutatók kiválasztásának kritériumrendszerei alapján véve segítik a tervezésben és programozásban résztvevőket, illetve a az egyes fejlesztési projektek kialakításán, tervezésén dolgozó szakembereket, azonban alkalmazásuk a gyakorlatban sokszor problémákba ütközik.

Az első probléma az indikátorrendszeren belüli hierarchia meghatározása. A tervezés-programozás során a célhierarchiához igazodva kell meghatározni az input, output, eredmény és hatás indikátorokat. A gyakorlatban azonban igen gyakran nem lehet egyértelmű ok-okozati összefüggést találni a tevékenységek és az eredmények, valamint hatások között, ezért a logikai rendszer felépítése nehézségekbe ütközhet; ami értelemszerűen megjelenik a célrendszer számszerűsítésével szolgáló mutatórendszer felállításában is.

A SMART kritériumrendszer önmagában sem mentes az ellentmondásoktól. A gyakorlatban ugyanis általában minél specifikusabb és relevánsabb egy indikátor, annál nehezebb hozzáférni és időben megszerezni. A specifikusságot, relevanciát és mérhetőséget ugyanis az egyes programelemek vagy projektek sajátosságai szabják meg, az elérhetőséget és az aktualitást viszont a praktikus adatgyűjtési jellemzők, a rendelkezésre álló információk, információrendszerek és az adatgyűjtésre fordítható erőforrások. Másképpen fogalmazva, minden jellemzőre meghatározható egy azt tökéletesen leíró mutató, azonban korántsem biztos, hogy az adott indikátor aktuális értéke bármilyen forrásból az ésszerűség határain belül folyamatosan beszerezhető. A SMART kritériumok alkalmazása tehát e két szempont közötti kompromisszumot jelent, és ez egyben a tervezésben-programozásban résztvevő elméleti szakemberek és a programvégrehajtást végző gyakorlati szakemberek közötti kompromisszum is.

Ehhez kapcsolódó kérdés az alkalmazandó indikátorok száma is. Korábban már említettük, hogy amennyiben egyetlen indikátor nem írja le kellő részletességgel és mélységben az adott jellemzőt – vagyis nem eléggé specifikus –, akkor többnyire egy több mutatóból álló indikátorkészletet alkalmazunk. A fejlesztési tevékenységek komplex jellege miatt a legtöbb programelem esetében több mutatót kell használnunk.

A specifikussági kritérium szerint ebben az esetben tehát minél több indikátort kellene alkalmaznunk. Ugyanakkor a gyakorlati felhasználás szempontjából fölmerül egy olyan kérdés, amely kívül esik a SMART kritériumrendszer keretein. Lehet ugyanis, hogy az a nagyszámú mutatóból álló készlet, amelyet így meghatározunk, megfelel mind az öt feltételnek, azonban a menedzsment számára mégis használhatatlan: éppen a hatalmas mennyiségű információ átláthatatlansága és kezelhetetlensége miatt.

A fejlesztési projektek esetén az alkalmazott indikátorok száma output szinten attól függ, hogy hányféle típusú konkrét outputot kívánnak előállítani a projekt keretében – ezek mindegyikéhez a megfelelő számszerűsített mutatót meg kell határozni. Az eredmények és hatások szintjén egy-egy projektnél is alacsony számú, 2-3 indikátor megjelölése indokolt. Az indikátorok specifikusságával kapcsolatos másik fontos szempont, hogy az e feltételnek való megfelelés nem mehet az indikátor közérthetőségének rovására. Amikor valamely egyedi jellemző megfelelő leírásához keresünk mutatót, akkor sem szabad elfelejtenünk, hogy az indikátor alapvetően a kommunikáció eszköze, így csak akkor működőképes, ha valamennyi szereplő számára egyértelműen értelmezhető.

Igen gyakori probléma az indikátorok esetében a nem-mérhetőség illetve a nem-számszerűsíthetőség.

A helyzetelemzés és az értékelés során alkalmazott indikátorok forrásai többnyire a hivatalos statisztikák. Azonban korántsem biztos, hogy ezek a statisztikák a megfelelő

dimenzióban állnak rendelkezésre. Tipikus probléma, hogy az adatok nem azon a területi-térési szinten jelennek meg, mint ami a program vagy a projekt beavatkozási szintje, nem tudunk kistérségi, megyei vagy éppen települési szintű adatokhoz hozzájutni. Más esetekben az információ nem megfelelő ágazati bontásban jelenik meg. Előfordul az is, hogy a statisztikai besorolások nem felelnek meg a program szempontjából releváns ismérvek szerinti megkülönböztetésnek, például a munkanélküliek nyilvántartása esetében. A hivatalos statisztikáknak azonban, különösen nemzetközi szinten, a legnagyobb problémája az időszerűség. Ezek az adatok ugyanis csak jelentős késéssel kerülnek közlésre: az EUROSTAT esetében az egyes adatok többnyire két-három év múlva látnak napvilágot.

A Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) indikátorai

Mivel egy új, viszonylag kevésbé ismert témáról van szó, ezért érdemes ezzel is röviden foglalkozni. A különböző tagállami gyakorlatok tapasztalatai alapján az Európai Bizottság elhatározta, hogy valamelyest egységesíti az egyes programok monitoring és indikátor rendszerét. Az 1999-ben kiadott ún. Segédanyag 3 – Mutatók a monitoring és értékelés (Working Paper 3) című kiadványban az alábbi területekre adott iránymutatást a Bizottság:

- A használt terminológia (output, eredmény, hatás) tisztázása és a fogalmak lefordítása a strukturális támogatások a monitoringhoz és az értékeléshez szükséges formára.
- Javaslattétel egy referencia vázlatra, amelyet a tapasztalatok összegyűjtése és további módszertani útmutatók megjelenése után lehet finomítani.
- A megfigyelési módszerek és eljárások mutatóinak használata. Célja a sokszínűségnek, valamint az EU szintjén megjelenő konzisztencia-igénynek az összehangolása a fő támogatási területek számára javasolt mutató-listák segítségével.

A Nemzeti Fejlesztési Tervben az indikátorok az alábbi funkciókat látják el:

- a tervezés stratégiáját támasztják alá, a társadalmi-gazdasági és stratégiai elemzésekhez (pl. SWOT analízis),
- az átfogó összefüggések monitoringja,
- számszerűsített célok meghatározása és végrehajtása,
- a program társadalmi – gazdasági hatásainak értékelése.

A Nemzeti Fejlesztési Tervben mutatók kiválasztási kritériumai a következők:

- **Relevancia:** Az egyes mutatóknak kapcsolódniuk kell a program prioritásaihoz és céljaihoz, illetve ki kell fejezniük a cél vagy prioritás tartalmát. Nehéz felbecsülni az ok-okozati kapcsolatot a tervezett tevékenység, az elért eredmények és a végső célra gyakorolt hatások között. A gazdasági helyzet javulását ugyanis a programon kívüli tényezők is okozhatják. Ilyen esetben hasznos, ha olyan módszereket alkalmazunk, amelyek lehetővé teszik az intézkedés hatásainak becslését egy program által érintett célcsoport esetében és a kapott eredményt összehasonlítjuk egy olyan hasonló (kontroll) csoporttal, amelyet nem érintett a program.
- **Számszerűsítés:** A mérhetőség érdekében a képességeket, a célokat, és prioritásokat számszerűsítő mutatók segítségével kell meghatározni. A mutatók meghatározásánál, ahol csak lehet, meg kell határozni a kiindulási adatokat is.
- **Megbízhatóság:** A megadott mutatóknak világos definícióval kell rendelkezniük, az alacsonyabb szintű intézkedési- és prioritás- indikátorok lehetőség szerint legyenek aggregálhatóak program szinten.

- **Hozzáférhetőség:** Olyan mutatókat kell kiválasztani, amelyek könnyen és biztonságosan beszerezhetőek, így a jövőbeni megfigyelhetőség biztosított.

A tervezés során gyakran okozott problémát a kiindulási adatok meghatározása. A kiindulási adatok elsősorban hivatalos statisztikákból származnak, e források azonban esetenként vitathatóak lehetnek. Az NFT esetében szintén problémát jelentettek a programkövetelményekre vonatkozó hivatalos statisztikák hiányosságai (pl. nem állt hiteles adat rendelkezésre a roma fiatalok munkaerő-piaci aktivitásáról).

Végül az NFT indikátorrendszere kísérletet tesz arra, hogy kimutassa a támogatások közvetett vagy váratlan hatásait is, amelyek mind az eredményeket, mind a hatásokat befolyásolják, különösen, ha azok a munkahely-teremtéssel, ill. – megőrzéssel kapcsolatosak.

Az egyes operatív programok indikátorai: Az Operatív Programok indikátorait a program felelős minisztériuma határozta meg, ezért az egyes OP indikátorok meghatározásának logikája több esetben eltér egymástól. A Gazdasági Versenyképesség Operatív Program esetében minden intézkedés esetében meghatároztak egy kimeneti és egy eredmény indikátort, OP cél szinten pedig egy hatás indikátort.

Az Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Program esetében a tervezők intézkedés szinten minden esetben megadtak mindhárom indikátor típusból egyet-egyet. OP prioritás és OP cél szinten egy-egy hatásindikátort határoztak meg.

A Humán erőforrás-fejlesztési Operatív Program esetében az egyes intézkedésekhez egy-egy hatásindikátort jelöltek ki, OP prioritás és OP cél szinten pedig hatásindikátorokat adtak meg. Eredmény indikátort a HEFOP nem tartalmaz.

A Környezetvédelmi és Infrastruktúra Operatív Program esetében az intézkedéseikhez egy rendelt indikátorok között egyaránt előfordulnak kimeneti, eredmény és hatásindikátorokat, amíg OP prioritás szinten csak hatás és eredmény, OP cél szinten csak hatásindikátorokat adtak meg.

A Regionális Operatív Program esetében az intézkedés szinten csak eredmény indikátorokat alkalmaztak, OP prioritás szinten vegyesen megtalálhatóak az eredmény és hatásindikátorok, amíg OP cél szinten csak hatásindikátorokat határoztak meg.

A fentiek alapján a Füzesabonyi Kistérség koncepciójának indikátorait az előzőeknek megfelelően választjuk ki és a kistérség operatív és stratégiai programját tartalmazó fejezetben összesítjük.

VII. A TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ MEGVALÓSULÁSA KÖVETKEZTÉBEN VÁRHATÓ VÁLTOZÁSOK ÉS TÁRSADALMI REAKCIÓK

A Füzesabonyi Kistérség gazdasága leszakadó, tehát a gyengék közé tartozik. Ebben a tekintetben nem várható látványos és gyors fejlődés, de egy stabilitást, szolid emelkedést a kistérség megerősödésével, összekovácsolásával, menedzselésével reálisan el lehet érni. Ha ez azzal jár, hogy a jövedelmek is nőnek ilyen szinten vagy jó menedzseléssel ennél egy kicsivel jobban, akkor az egyben az életkörülményeket is jobbá teszi, különösen, ha az infrastruktúra fejlődését, teljesebbé tételét is sikerül megvalósítani.

Mindezek a feltételezések és a koncepció megvalósítása pozitívan hat majd a munkanélküliség csökkenésére is.

Az iparban és a vállalkozók arányában sem lehet látványos, nagyléptékű fejlődést remélni, de a humán erőforrás fejlesztés következtében, egy jó szakmunkásképzés beindításával, az élethosszig tartó tanulás megszervezésével remény van a pozitív változások beindulására, több szolgáltatási lehetőség megvalósítására.

A mezőgazdasági termelésben előtérbe kerülnek a környezetkímélő bio- és ökogazdálkodási formák, amelyek termékei versenyképesek lesznek a kibővült Unió piacán. A térségben újra teret nyernek azok a termelési módszerek, növény- és állatfajták, melyek hagyományosan jellemzőek voltak a kistérség mezőgazdaságára. A mezőgazdaság számára kedvezőtlen területeken gazdaságos hasznosítással erdőtelepítéssel, energia erdő telepítéssel elősegíthető a munkaerő foglalkoztatás növelése, a környezetbarát természetes energiaforrás nyerése, melyhez kapcsolódik a vadászat, a méhészet gazdasági tevékenységének a fejlődése, a turizmus, ökoturizmus. Létrejönnek, megalakulnak és megerősödnek a termelési integrációk, melyek eredményesebben tudják képviselni a térség agrárszektorát a fokozódó versenyben. A mezőgazdaságban is ki kell használni a logisztikai lehetőségeket, tárolókapacitást kell bővíteni, mert a közlekedési (út, vasút, folyó /Tisza/) feltételek bizonyos értelemben nagyon jó adottságúak. Az élelmiszeripari fejlesztéseknek – elsősorban hűtőház, tárolás, csomagolás, palackozás - köszönhetően növekedni fog a térséget elhagyó agrártermékek feldolgozottsági foka. A szőlő- és borágazat dominanciája erősödik, az ágazat jövedelemtermelő képessége nő. A vetőmagtermesztés, a szaporítóanyag előállítás hagyományait fel kell újítani, a farm gazdálkodás idegenforgalmi lehetőségeit ki kell használni.

A környezetünkben lévő nagy városok – Eger, Gyöngyös, Miskolc – szolgáltatás központi szerepét ugyan nem tudja a kistérség átvenni, de az infrastruktúra kiépítésével, együttműködési megállapodásokkal, alirodák létrehozásával sokat javíthatunk a meglévő helyzeten.

A kistérség gazdasági felzárkózásának, megerősödésének, majd versenyképességének növekedésében fontos szerep jut az idegenforgalom, a turisztikai fejlesztéseknek. A turizmus multiplikátor hatása megmutatkozik majd a környezet rendjében (falukép, parkok, porták tisztaságában és rendjében, de még az együttműködésekben is), az informatika fejlődésében, a tájékoztatásban, az oktatás színvonalának növekedésében, a szolgáltatásokban. A turizmushoz kapcsolódó jobb minőségű szolgáltatások vonzóak lesznek a turisták számára, és több időt töltenek majd a térségben, ami többletköltést eredményez. Ezt elsősorban a Tisza-tóra lapozva lehet kijelenteni, de bor ezzel szintén jól összeegyeztethető, jól kiegészítik egymást a gasztronómiai lehetőségekkel. Ez végső soron a települések adóbevételeinek növekedésében fog megmutatkozni. A vendéglátásban és a turisztikával közvetetten kapcsolatban álló szolgáltatásokban, a foglalkoztatottak száma és aránya növekedni fog, ami a munkanélküliségi mutatókra fog pozitívan hatni, a jövedelmek emelkednek, nőnek.

A befektetés-ösztönzés, a térségmarketing, a vállalkozók versenyképességének erősítése több irányból támogatja a gazdasági fejlődést. Egy kistérségi munkaszervezet létrehozásával, sikeres marketing eredményeként növekszik a tőkebefektetések nagysága, mely dinamizálja a gazdaságot, több turista érkezik a kistérségbe, akik egyrészt több pénzt költenek, másrészt a növekvő turistaszám kényszerként hat a szolgáltatások színvonalának és palettájának növelésére is. Az eredményes lobbizás, az összefogás és összetartozás, a közös pályázatok növelik a térségbe áramló támogatások összegét, mely közvetlenül vagy közvetve járul hozzá a gazdasági növekedéshez.

A területfejlesztési koncepció célkitűzéseinek megvalósítása nem csak gazdasági változásokkal, hanem komoly társadalmi hatásokkal is jár. A szerény ütemű szerkezetátalakításon áteső gazdaságok növekedése, erősítése, a szolgáltatások bővítése magával hozza a térség munkanélküliségi mutatóinak csökkenését, a lakosság jövedelmi helyzetének pozitív irányú változását, és így az egyéni szintű szociális helyzet javulását eredményezi. A bővülő munkahelyszám eredményeként csökkenni fog a térséget elhagyó képzett munkavállalók száma is.

A munkaerő jelentős része várhatóan a szolgáltató szektorban fog elhelyezkedni, növelve az ágazat foglalkoztatási részarányát. A turizmus térségi szerepének növekedésével párhuzamosan javuló kistérségi környezeti kép a társadalomban értékrendbeli változásokat fog indukálni, miáltal az ott élők igényesebbé válnak környezetükkel szemben.

A demográfiai folyamatok jelleg alapvetően nem változik, megmaradhat a szerény idevándorlás pozitív súlya. A népesség előregedése viszont várhatóan tovább folytatódik, de arra számítunk, hogy a növekvő arányú bevándorlás, visszavándorlás következtében a népességszám kismértékben emelkedik, ugyanakkor összetétele jelentősebb arányban változhat. A változások a jövedelmi viszonyok javulásával, az életfeltételek javulásával lesznek összefüggésben.

A középszintű humán infrastruktúra fejlesztési célok megvalósítása kismértékben szintén hozzá fog járulni az életkörülmények és ezen keresztül az életminőség javulásához. Mind az oktatási, mind az egészségügyi ellátó hálózatokban bekövetkező korszerűsödést, magasabb szintű működést lehetővé tevő fejlesztések hozzá fognak járulni a tudásbázis erősödéséhez, a lakosság képzettségi szintjének és egészségi állapotának javulásához.

A prioritás fontos célkitűzése a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok helyzetének javítása, különösen a roma népesség vonatkozásában ott, ahol a roma lakosság aránya meghaladja, vagy eléri a 15-25 százalékot. A program következetes véghezvitelével szorosabbá válhat a romák társadalmi integritása, illetve jelentősen javulni fog szociális-egészségügyi és képzettségi helyzetük. A program eredményeként nő a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi elfogadottsága, javul a csoport társadalmi esélyegyenlősége.

A kulturális intézményrendszer fejlesztése, a lakosság kulturális és műveltségi színvonalának emelése jelentősen javítja a kulturális szolgáltatások hozzáférhetőségét, a meglévő kulturális örökség megőrzését és minél szélesebb körben való ismertté válását. Mindez nagymértékben hozzájárul a kistérségi öntudat kialakulásához.

A kohéziós fejlesztés társadalmi hatásai többértékűek. A többcélú kistérségi társulás intézményesülésével, a kistérségi jogkörök növekedésével párhuzamosan átalakul a lakosságban élő „kistérség-kép”, és mélyül a kistérségi identitástudat. Ezt elsősorban közös pályázatokkal, az idegenforgalom terén szükséges együttműködésekkel, közös rendezvénysorozatokkal, kiadványokkal, tájékoztatókkal, kulturális rendezvényekkel, sportrendezvényekkel lehet elérni.

A környezet- és természetvédelmi fejlesztések pozitív irányú társadalmi változásokat okoznak. Az agrár-környezetvédelmi támogatások növekedésével és a kommunikáció javulásával várhatóan javul a környezeti tudatosság, ami alapja a környezet- és természetvédelem fenntartható fejlődésének. A természetvédelemmel összefüggő turizmus fejlesztésére épülő vállalkozások új, jelenleg nem jellemző társadalmi rétegeket formálhatnak. A környezetvédelmi javaslatok megvalósítása (hulladékgazdálkodás, vízgazdálkodási javaslatok, szennyvízcsatornázás) vitathatatlanul a társadalom és az egyes emberek életminőségét fogják látványosan emelni, társadalmi elfogottsága, támogatottsága tehát igen magas lesz.

Az úthálózatok, a tömegközlekedés fejlesztése elősegíti az aktív munkába járó lakosság elhelyezkedési esélyeit, a logisztikai lehetőségek az autópálya közelsége és ittléte, a főútvonal hálózattal - így ez áttételesen mindenképpen a foglalkoztatási, jövedelmi viszonyok javulását fogja eredményezni. Azzal, hogy javul a kistérség közlekedése, nemcsak a kistérség válik elérhetőbbé, gyorsabban elérhetővé lesz a megyeszékhely a régió székhely, a főváros, így a helyi lakosok számára is könnyebben elérhetőbbé válnak a kistérségen kívüli szolgáltatások, lehetőségek.

Az informatikai fejlesztések az információs társadalom felé vezető úton indítják el a kistérség lakosságát, átalakítva ezzel az eddig megszokott kommunikációs formákat is, valamint növelik a kistélepek lakosságának esélyegyenlőségét. Ezekhez jó eszköz a Teleházak, eMagyarország központok, könyvtárak, szolgáltató irodák megtartása, fejlesztése, létrejötte.

A koncepció megvalósulása esetén jelentősen növekedik a természetvédelem által kontrollált övezetek kiterjedése a Tisza-tó környékén és a Verpeléti Várhegyen, amely a jelen állapotot alapul véve a természeti környezetben jelentős javulást kell eredményezzen. A fejlesztési intézkedések biztosítják az ökológiai rendszerek állapotának legalább a jelenlegi szinten tartását, lehetőség szerinti fejlődését. A támogatási rendszerekkel megvalósuló élőhely rehabilitációk a térségre jellemző természeti- és kultúrtáj fenntartható összhangját alakíthatja ki.

A Füzesabonyi Kistérség lakossága képzettségi színvonalának növelésével és a környezettudatos gondolkodásmód térnyerésével biztosítani lehet, hogy a környezet védelme érdekében tett lépések hosszú távon is eredményesen hassanak, és biztosítsák a fenntartható fejlődés feltételeit.

Az együttműködés, a kohéziós tényezőkön belül az intézményfejlesztés és a térségmarketing erősítését célzó intézkedések esetében a várható környezeti hatások közvetlenül nem befolyásolják a környezet állapotát, de áttételesen (pl. oktatási rendszereken keresztül, civil szervezeteken keresztül, kamarákon keresztül) a folyamatos információval – benne a koncepció megismertetésével és gondozásának kiegészítésével – egy rendszeresen megjelenő vidékfejlesztési időszaki kiadvánnyal, az élethosszig tartó tanulás folyamatos szinten tartásával, segíthetik céljaink megvalósulását.

A FÜZESABONYI KISTÉRSÉG STRATÉGIAI PROGRAMJA

1. Bevezető és alapelvek, a programfázis módszertanához

Az új uniós rendszerben a programozás lépései a következők: Először az EU stratégiai tervet készít, amelyben kitűzi a négy tengely prioritásait. Ezek: a farmok és az erdőszet versenyképessége, a környezetvédelem és földterület gazdálkodás, a tevékenységek diverzifikálása és az életminőség javítás, valamint a LEADER mint módszer, és mint program. E négy célkitűzés tulajdonképpen a Füzesabonyi Kistérség koncepciójában és az azt tartalmazó stratégiai programunkban is jól kivehető, visszaköszön és tükröződik. Ezután a tagállamok elkészítik a nemzeti terveiket. A Nemzeti Fejlesztési Tervhez szintén jól illeszkedik a kistérség rövid, közép és hosszú távú elképzelése. Ezt követi a régió, a megye, a kiemelt térségek, mint a Tisza-tó. A koncepcióknál mindezeket, még a Tiszatavít, sőt mint a legerősebb kistérséget az Egri Kistérség koncepcióját és stratégiai programját is sikerült teljes egészében bedolgoznunk a vállalt feladataink megoldásához. A területfejlesztési koncepció által meghatározott jövőkép elérésének, a meghatározott fejlesztési célok megvalósításának tervét a területfejlesztési program tartalmazza. A koncepció alapvető feladata a program számára a legfontosabb irányelvek kijelölése.

A stratégiai program célja kettős:

egyrészt azon fejlesztési szükségletek, célok meghatározása, amelyek révén megvalósítható a jövőkép,
másrészt az egyes céloknak a térség szereplői által történő megvalósíthatóságának, a megvalósítás feltételeinek vizsgálata.

A célok szükségszerűen részcélokra bomlanak fel, és a részcélok rendszerének elemei három kategóriára sorolhatók:

a megvalósítás nem a térség szereplőinek feladata,
elvben megvalósítható cél, de a megvalósítás konkrét feltételeit meg kell teremteni,
a kitűzött cél megvalósításának feltételei adottak.

Az operatív program, a tulajdonképpeni cselekvési szint, az a programokkal kapcsolatos feltételeket határozza meg. E feltételek között meghatározó a kezdeményező, a későbbi gesztor/kedvezményezett személye, az adott program előkészítettségi foka, a végrehajtás személyi és pénzügyi feltételei, valamint a megvalósítandó programtól várt hatások verifikálása.

A területfejlesztési program folyamatos karbantartást, aktualizálást igényel. A programnak képesnek kell lenni egyrészt arra, hogy reagáljon a (természeti, gazdasági, társadalmi, szabályozási) környezet változásaira, mely által újabb stratégiai célok megvalósítása előtt nyílik meg a lehetőség, vagy esetleg nehezebbé válnak a megvalósítás feltételei. Másrészt folyamatosan vizsgálni kell, hogy mely stratégiai cél vagy annak rész célja számára érnek meg a megvalósítás konkrét feltételei, és lehet a programot ezáltal új operatív programmal kiegészíteni.

A tervezés időtávjai:

A 18/1998. (VI. 25.) KTM rendelet, amely a területfejlesztési tervek tartalmi követelményeit szabályozza az alábbi időtávokat rögzíti:

- rövid táv: 2 év
- közép táv: 3-6 év
- hosszú táv: 7-15 év
- nagy táv: 15 év felett

A kistérségek vonatkozásában a koncepció „előrelátási” időtávja általánosan elfogadottan nagyjából 15 év. Nagytávú tervezés a kistérségi szinten nem, vagy csak igen ritka esetben értelmezhető.

A jelenlegi tervezési folyamatokat alapvetően meghatározzák a 2006-os év végéig bevonható strukturális és kohéziós források. Ugyanakkor kezdenek mind jobban körvonalazódni az Európai Bizottság elképzelései a 2007-2013. időszakra vonatkozó a támogatási prioritások, eszközök és források tekintetében. Jelen pillanatban igen csábítónak, de egyben pragmatikusnak tűnő megoldás lenne az alábbi két tervezési időtáv meghatározása:

rövid táv: 2006 végéig tart, ameddig a rendelkezésre álló fejlesztési források céljai, támogatható területei és a támogatás pénzügyi feltételei ismertek, vagyis a támogatásokhoz való hozzáférés részletes szabályai ismertek (annak ellenére, hogy néhány program még nem indult el, illetve mások közel vannak az idei évre való lezáráshoz);

közép táv: 2013 végéig, a következő EU programozási időszak végéig tart, ameddig a fejlesztéspolitikai keretek egyáltalán körvonalazódhatnak.

Ezen megfontolásokat figyelembe véve rögzítjük, hogy a stratégiai programon belül a közép távot 6-8 évre (2013-ig), a rövid távot 1-2 évre (2006 végéig) rögzítjük. Tudni kell természetesen azt is, hogy az EU programozási gyakorlat szerint a programvégrehajtás időtartama max. 2 év lehet, így a programlezárási határidők is 2 évvel kitolódnak. Megjegyzendő, hogy az AVOP Leader+ nál a szerződéskötések határideje is 2006. december 31.

A jövőt illetően külön kérdés lesz majd az operatív program időtávja, amelyet a jogszabály még ilyen bizonytalansággal sem rögzít. Az a tendencia, hogy az operatív program tendenciájában a projektszint felé konvergáljon, az egyes programelemek jellegétől, tartalmától függően ugyanis eltérő időtávokat jelenthet. Nyilvánvalóan más az előkészítési, döntési ideje egy, a gazdasághoz kötődő – nem túl bonyolult – projektnek, és más egy hosszabb átfutási idejű infrastrukturális projektnek.

2. A kistérségek szerepe a területfejlesztésben

Fontos, hogy a kistérségi területfejlesztési koncepció elemezze a területfejlesztési eszköz- és intézményrendszerének vizsgálata keretében az egyes területi szintek kompetenciáját, ezzel irányt szabjon a következő programozási lépésnek. A területfejlesztési programnak már csak azokkal a területekkel kell részletesen foglalkoznia, amelyeknél a kistérség, a kistérség egyes szereplői léphetnek fel kezdeményezőként, kedvezményezettként, finanszírozóként vagy végrehajtóként. A kompetencia hiányának kérdését jól illusztrálja az állami feladatot képező autópálya-fejlesztés. Egy kistérségi területfejlesztési koncepciónak számolnia kell belátható időtávon belül megépülő autópálya gazdasági, társadalmi és környezeti hatásaival, és ezekhez programokat is rendelhet, de kompetencia hiányában az autópálya tervezése, engedélyeztetése és megépítése nem tárgya egy kistérségi fejlesztési programnak.

A kistérségi területfejlesztési program „illetékességi” területei

A kistérségről akkor tudunk beszélni, ha van egy, a kistérséget megjelenítő testület, melyet azonosítunk a területfejlesztési törvény által intézményesített, önálló szervezetként, a résztvevő önkormányzatok által létrehozott kistérségi társulással. A kistérségi területfejlesztési programnak a feladata olyan programok kidolgozása, amelyekben a kistérségi társulás közvetlenül vagy munkaszervezetén keresztül kezdeményező, gesztor, partnerségi, koordináló, vagy végrehajtó szerepet tud vállalni. A kistérségi területfejlesztési program ebből következően nem vállalkozhat a kistérségben megvalósuló összes fejlesztés programozási keretbe foglalására, hanem csak azoknak a fejlesztéseknek tervezésére, melyek tervezési és/vagy végrehajtási ciklusában a kistérségi társulás részt vesz. Így korlátozott a kistérségi program szerepe azokban a kistérségekben megvalósuló fejlesztésekben, melyekben a magasabb területi, közigazgatási szinteknek van kompetenciája (pl. közútfejlesztés vagy akár a szennyvíz beruházás kérdése is) és ugyancsak korlátozott szerepet vállalhat a kistérségi program egyedi szereplői, pl. települési önkormányzatok, a vállalkozások fejlesztési kérdéseiben.

Összefoglalva: a kistérségi területfejlesztési programnak a kezdeményezés oldaláról két fejlesztési kategóriát kell célszerűen magába foglalnia. Azokat a fejlesztéseket, amelyekben:

A kistérség, társulás, mint a támogatási források címzettje, illetve megvalósítója jelenik meg;

A kistérségi társulás egyéb kistérségi szereplők települések, vállalkozások, civil szervezetek forrásbevonását és projektmenedzsmentjét segíti elő.

A fejlesztések közé sorolandók a két feladat ellátásához szükséges intézményi, humán és esetleg pénzügyi feltételek megteremtését célzó projektek is. A területfejlesztési koncepció tárgyalásánál más összefüggésben tértünk ki arra, hogy a fejlesztések, projektek elsődlegesen nem saját forrásból, hanem külső forrásokra építve tudnak megvalósulni. Ez a kistérségek számára egy „létforma”, amely a külső forrásokhoz felhasználási szabályai és a belső fejlesztési igények közötti folyamatos kompromisszum keresését jelenti, és a programozási, projekttervezési folyamat egy sajátos irányát jelöli ki.

Támogatható területek

A fejlesztések külső támogatási forrásokra való alapozása determinálja, hogy fejlesztések finanszírozhatók ezen, külső források bázisán. A csatlakozás után a Strukturális Alap források az ezekhez rendelt hazai társfinanszírozás szabályrendszere szerint fogja a támogatások felhasználását meghatározni. A Strukturális Alapok támogatási területeit az EU a 2000-2006. közötti időszakra körülhatárolta, melyről korábban már szóltunk.

Fejlesztési típusok

A fejlesztési projektek lehetnek beruházás és nem beruházás jellegűek. A beruházás jellegű projekteknek pénzügyi/megtérülési szempontból a következő három típusa van:

piaci alapon megtérülő beruházások,
piaci alapon nem vagy hosszú távon megtérülő beruházások, melyek működése pénzügyileg hosszú távon fenntartható,
piaci alapon nem vagy hosszú távon megtérülő beruházások, melyek működtetése pótlólagos forrásokat igényel.

Azok a projektek, melyeknek kimutatható a jövedelemtermelő képessége – ha egyéb kritériumoknak megfelelnek – alacsony szinten támogathatók, de minden addicionális, vissza nem térítendő forrás javítja az adott projekt megtérülését, életképességét. Ebben az esetben mindig végig kell gondolni a támogatásigénylés indokoltságát és a konkrét fejlesztésen túlmutató hatásokat. Tulajdonképpen egy költség-haszon elemzés elvégzése szükséges, nevezetesen a pályázati források bevonásának idő- és költségigénye, valamint annak lehetősége, hogy a támogatási forrást nem sikerül elnyerni, s ez hogyan állítható szembe egy sajátérből (és nem támogatásjellegű külső forrásokból) azonnal megkezdhető beruházással.

A támogatási források befogadásának első számú célterülete azok a jellemzően közösségi célokat szolgáló beruházások, amelyekre az alacsony megtérülés miatt nincs kezdeményezés, ugyanakkor működtetésük, üzemeltetésük rentábilis. Ide sorolhatók egyebek között a kommunális szolgáltatások infrastruktúrális fejlesztései (szennyvíz beruházás, hulladéklerakók). Itt a fejlesztések között prioritások felállításának összehasonlítási alapja a várt gazdasági, társadalmi és környezeti hatások.

Végül azok a beruházások, amelyeknél a működtetés, üzemeltetés a projekt keretein belül nem kitermelhető és pótlólagos forrásokat igényel, első közelítésben nem képezik a

fejlesztési támogatások akcióterületét, hacsak a fenntarthatóság biztosítása más forrásból nem igazolható meggyőzően.

A nem beruházás jellegű fejlesztési projektek: az előkészítő és egyéb szakértői tevékenységek (műszaki tervezés, képzés, közbeszerzési tanácsadás stb.), valamint az intézményfejlesztés elsősorban a területfejlesztési programhoz kapcsolódó tervező és végrehajtó kapacitások megteremtése és fenntartása.

A kistérségi programtól elvárt, hogy egyszerre legyen:

ágazati és/vagy funkcionális szinten komplex,
kapcsolódási pontjaiban, tartalmában, összhangban a megyei, a regionális programokkal,
sőt az EU elvárásaival
projekt-centrikus, azaz időben ütemezett és részletes költségkalkulációkra alapozott.

A stratégiai program általános célja, annak megfogalmazása, hogy a kistérség egészének fejlődése szempontjából a programnak mi a jelentősége, a megvalósítása miért célja a kistérségnek. Itt utalunk most vissz a Füzesabonyi Kistérség stratégiai céljának meghatározására. Az általános céloknak kell, hogy megfeleljenek a várható hatások, melyeket a tervezett program megvalósítása kistérségi szinten eredményez. Az általános célok megfogalmazása segít hozzá ahhoz, hogy meggyőződjünk arról, hogy a tervezett stratégiai program előkészítése és végrehajtása valóban a kistérség számára jelent feladatot, pl. a kistérségben megvalósuló pontszerű fejlesztés valóban kistérségi érdekeket szolgál-e?

A közvetlen célok a program megvalósítása során – program leírásában részletezett és a meghatározott célcsoportot érintő – tevékenység konkrét célja, céljai. A közvetlen célok megvalósítása révén a célcsoport számára keletkező hozzáadott értéket tekinthetjük a program eredményének.

Adott stratégiai programot abban az esetben is érdemes megfogalmazni, ha az a térség számára fontos, de pillanatnyilag nincs olyan személy vagy szervezet, amely az adott program kezdeményezője, koordinátora vagy végrehajtója lehetne. Ez esetünkben is több programnál, ha nem a többségénél érvényes tétel. Ugyanakkor a stratégiai programnak nincs létjogosultsága, ha a megvalósítás költségigényét nem lehet hozzávetőlegesen meghatározni vagy a finanszírozás módja nem behatárolható. (Az EUnál még nincs elfogadott költségvetés!)

A területfejlesztési tervek tartalmi követelményeit rögzítő rendelet 1. § pontja szerint (2) „Az országos, kiemelt térségi, regionális, megyei és kistérségi területfejlesztési koncepciók és programok tartalmi követelményei azonosak, kidolgozásuk az adott térségi szintnek megfelelő részletezettséggel történik”. A rendeletben a „megfelelő részletezettség” kifejezés az egyetlen utalás arra, hogy a területi szintek tervdokumentumaiban eltérő részletezettség, kifejtés szükséges.

A kistérségi szint helyi szint jellege miatt, szoros belső kohézió, erős kapcsolati hálók és együttműködési készséget feltételez. Ugyanakkor korlátozott kompetenciák, kis számú együttműködő partner, erőforráshiány jellemzi. Ezek miatt, a kistérségi fejlesztési terveknek vannak olyan specifikumai, melyek tartalom, részletezettség, módszertan, érdekegyeztetés stb. szempontjából megkülönböztetik a magasabb területi szintek hasonló tervdokumentumaitól. Elsősorban beszélhetünk az elvi, stratégiai, valamint a közvetlen tevékenységekhez, cselekvési szinthez kapcsolódó tartalom arányainak a konkrétság, a megvalósíthatóság irányába való eltolásáról.

Operatív programokról általában

A kistérségi operatív programok a stratégia programok azon elemeiből dolgozhatók ki, amelyek megvalósításának feltételei elvben legalább adottak. A stratégiai programok operacionalizálási vizsgálatának három kimenete lehetséges:

operatív program megfogalmazásának feltételei adottak, ekkor az operatív program kidolgozható;

operatív program megfogalmazásának feltételei még nem teremtdtek meg, ekkor az operatív program kidolgozása később, a feltételek megléte esetén indokolt;

az operatív program indokolt, de kidolgozása (és megvalósítása) nem a kistérség feladata.

Az operatív programok, azokat a programokkal (esetleg projektekkel) kapcsolatos feltételeket határozzák meg, amelyeknél a feltételek elvben adottak a megvalósítás megkezdésére. E feltételek között meghatározó a kezdeményező, a későbbi gesztor/kedvezményezett személye, az adott program előkészítettségi foka (pl. műszaki és pénzügyi tervek, szakhatósági engedélyek), a végrehajtásnak személyi és pénzügyi feltételei, valamint a megvalósítandó programtól várt hatások verifikálása. A kistérségi programoknál az operatív programok szintjén törekedni kell a minél nagyobb konkrétságra, célszerű eljutni az egyes fejlesztés, vagy az egyes projektek szintjére.

A Füzesabonyi Kistérségben az operatív programok kidolgozásának feltételei, a koncepció és a stratégiai program elfogadása nélkül nem adottak, de az elfogadás után is csak részben lesznek meg a feltételek. Nagyon fontos, hogy a koncepciót és a stratégiát előbb a lakosság, a civil szervezetek a vállalkozók jól ismerjék meg. Tisztában legyenek a rájuk vonatkozó részekkel. A feltételek megteremtéséhez azonban természetesen ennél jóval több kell. Ehhez hozzájárulhat a többcélú kistérség működésének próbája, kezdeti tapasztalatai, az összetartozás, a kohézió, amit az unió fontosnak tart. Több operatív programnál lényeges lesz, hogy a Leader+ kistérségek hogyan alakulnak meg, megalakul e egyáltalán a Füzesabonyi Kistérséget érintően valahol. Ezekhez szükség lesz falufejlesztési programokra, amelyek alapját adják majd az operatív programoknak is, hiszen ezek rövid távra és közép távra készülnek.

A kistérségnek fejlesztéseik, beruházásaik megvalósításában döntően külső finanszírozási forrásokra kell hagyatkozniuk. Ez újabb bizonytalansági tényező az operatív programoknál. Ebből következően a kistérségek számára alapvető kérdéssé válik, hogy a kistérségek és azok települései fejlesztési célokra reálisan mennyi támogatási forrást tudnak majd a jövőben bevonni. Ez ugyanis jelenleg nagyon minimális, a legtöbb helyen elégtelen pénzügy. Tekintettel arra, hogy a források pályázatos úton kerülnek felosztásra, érdemi indikáció, előzetes kötelezettségvállalás, netán ígéret arra vonatkozóan, hogy adott kistérség vagy azok települései milyen mértékben részesedhetnek a forrásokból, gyakorlatilag nem értelmezhető. A külső forrásokra való támaszkodás ténye alapvetően meghatározza a kistérségi programozás tartalmát és konkrétságát. Egy kistérségi társulás által reálisan bevonható forrástömeg nagyságának meghatározására a jelenlegi peremfeltételek mellett nem lehet pontos algoritmust találni. A tényleges költségek becslését az alábbi szempontok figyelembevételével célszerű elvégezni:

a mobilizálható önerő, mint a forrásbevonás abszolút felső korlátja;

a projekt előkészítés (műszaki tervezés, engedélyeztetés, pályázatírás) költségei;

támogatásból nem finanszírozható költségek;

árfolyamkockázat (Euróban szerződött, de Ft-ban folyósított EU támogatások esetén);

utófinanszírozás által okozott likviditás költségei.

3. A program indoklása, figyelemmel a helyzetértékelésre és a jövőképre

A Füzesabonyi Kistérség területfejlesztési koncepciójában meghatároztuk a kistérség távlati jövőképét, az általános célokat. Stratégiai cél: a kistérségben élők életkörülményeinek, életminőségének javítása, az élhető és fenntartható települések megalapozása. (Népességmegtartó képesség, foglalkoztatás növelés, környezeti állapot javítás, jövedelmek fokozása, növelése, versenyképesség erősítés, kultúra és hagyományok ápolása, közösségek erősítése.)

Prioritások:

A vállalkozók versenyképességének erősítése, szolgáltatások bővítése.

Idegenforgalom, turisztika, falusiturizmus, borturizmus, extrém turizmus, azaz a fenntartható turizmus kialakítása a hagyományok ápolása

Agrárvállalkozások, termelői csoportok erősítése, koncentrálása különösen a szőlő, bor, gyümölcs, zöldségtermesztés és magtermesztés kategóriában. A táji és környezeti értékek rendszerekbe való integrálása – környezeti állapot javítása.

Humánerőforrás és képzések fejlesztése, kutatásfejlesztés (Tanuszodák, tornacsarnokok, sportcsarnok építés)

Úthálózat és tömegközlekedés fejlesztése, gyorsforgalmi út Egerrel, elkerülő út a Tarna mentén, vasúti felüljáró vagy aluljáró Kálban)

Együttműködések szorgalmazása, fejlesztési feladatok közös megvalósítása, összetartozás erősítése

A prioritások kijelölése döntően az elkészült kistérségi problémahalmaz a „problémafa” és az ez alapján összeállított célrendszer „célfa” elemzése alapján történt. Ezt követően állítottuk össze a SWOT analízist, amely megalapozta egy progresszív, folyamatosan, bár csak szerényen emelkedő, de fejlesztés orientált stratégiai program meghirdetésének lehetőségét.

A Füzesabonyi Kistérség gazdaságára a leszakadás jellemző, de földrajzi elhelyezkedésénél, közlekedési struktúrájánál, egyéb adottságainál fogva a szerényen emelkedő gazdasági ütem már a rövidtávú célkitűzéseknél is megcélozható. A jelenlegi vállalkozások stabilnak tűnnek, a kistérségben lévő foglalkoztatók hosszú távon rendezkedtek be. Bár a befektetett tőke nagyon kevés, a vállalkozók nem elég dinamikusan fejlődnek, de a humán erőforrás fejlesztésével, a kistérségben lévő pénzintézetek – elsősorban a Takarékszövetkezetek – bevonásával, önkormányzati kedvező feltételek biztosításával a vállalkozók versenyhelyzetbe hozhatók. Mindezek ki is jelölik a stratégiai fejlesztés fő irányait: a tökevonzó képesség erősítése a vállalkozóknál, a kis- és középvállalkozói szektor erősítése, bővítése nagyban hozzájárulhat egy stabil kistérségi gazdaság megtartásához, ami rövid időn belül szerény fejlődést mutathat, az abban résztvevők anyagi helyzete javul.

A műszaki infrastruktúra, benne a szennyvízhálózat megvalósítása azokban a községekben, ahol még nincs csatornázás, a közúthálózat fejlesztése, de legalább teljes karbantartása, felújítása, a határi utak építése, az információs hálózat, e-közigazgatás és szélessávú kapcsolatok megteremtése, gyorsítja a tökevonzó képességet, erősíti a vállalkozókat, stabilabbá teszi a vállalkozásokat. Így ezek megvalósítása, kistérségi szinten történő összefogása, megpályáztatása első az egyenlők között.

Ezekre épülhet az idegenforgalom, a turisztika fejlesztése, amelyre érdemes külön rövid és hosszú távú terveket kidolgozni, kidolgoztatni. Kedvező, hogy a turisztikai kínálat minden településre kiterjedhet, mert minden falu hagyományai, értékei bemutatathatók, kínálhatók.

Az idegenforgalmi kínálatot a Füzesabonyi Kistérség dél-keleti részére a Tisza-tóra, valamint az északi részére a bor és műemlék turizmusra alapozva a debrői mikrokörzetre lehet megvalósítani. A többi település, mint tranzit turizmus kapcsolódhat be, de mindenütt cél a vendégek megtartása, szállással történő ellátása, vendégfogadása. Nem kedvező, hogy a turizmusra, a vendégfogadásra a Tisza-tó környékét kivéve nincsenek eléggé felkészülve a községek, kevés a szállás lehetőség, nincs elég melegkonyhás étterem, nincsenek idegenforgalmi tájékoztatók, útbaigazító táblák, nem tudnak ajánlani megfelelő, és vonzó programokat. Nagyobb együttműködést kell kialakítani a gyógyfürdő körzetekkel, Egerrel, Gyöngyössel, a nemzeti parkokkal, de a tömegközlekedésben érintett vállalatokkal is. A meglévő adottságok közül is a kínálat komplexségét csak kevés helyen tudta eddig a kistérség kihasználni. Az eddig gyengeségként fennálló együttműködést és összhangot legelőször kell megvalósítani.

Mindezek alapján a turizmus fejlesztését önálló prioritásként javasoljuk kezelni, és felfogásában, jellegében a gazdaságfejlesztéshez, a vállalkozások fejlesztéséhez hasonlóan programjavaslatot kell rá kidolgozni. Ez szintén kihat és erősíteni fogja a tökevonzó képességet, az együttműködést, de valójában minden prioritásra pozitív kihatással lesz.

A kistérség demográfiai folyamatainak jellege hasonló az országos és megyeihez, de a fogyás helyett az odavándorlás miatt pozitív a kép. Ezt meg kell tartani, de vizsgálni, elemezni kell folyamatosan ennek az okát is. Ha ez a kistérség vonzóképeségének köszönhető, akkor ezt továbbra is ki kell használni, erősíteni kell. Ha etnikai jellege van, akkor ennek kezelésére a humánerőforrás prioritásnál fokozottabban ki kell térni. Jelenleg ennek legfőbb oka az olcsó telkek, és olcsóbb megélhetési feltételek, amelyek elsősorban az idősebb lakosság idevándorlásánál jelentkeznek.

A középtávú időszakban azt prognosztizáljuk, hogy a demográfiai okokból bekövetkezett népességszökkenés jellege hasonló lesz, de volumene egyre csökken, míg az odavándorlás pozitív eredménye középtávon is megmaradhat.

A kistérség kedvező megítélésében fontos szempont lehet a humánerőforrás erősítése, amely az alapképzésben, a szakképzésben és a szakközépiskolai képzésben valósulhat meg. Ennek megteremtése, megvalósítása önmagában is a tudásbázis fejlettségével jár. A lakosság nyelvismeretének bővítése kistérségi szinten jelentkezik, amely előfeltétele a turizmus és idegenforgalom fejlesztésének is. A nyelvlaboratóriumok kialakítása az iskolákba, a tanuszodák megépítése legalább mikrokörzetenként, sportcsarnokok, tornatermek alapfokú intézményenként, sportpályák és szabadidőközpontok községenként mind-mind rövid és középtávon megvalósítandó cél a Füzesabonyi Kistérségben, amely a megcélzott stratégiai célt szolgálja.

A tudásalapú társadalom felé történő érzékelhető arányú elmozdulás érdekében ezért három, egymást erősítő összekapcsoló célt hirdettünk meg, a humánerőforrás fejlesztését, a turisztika-falusturizmus kiegészítve a helyi hagyományok és kultúra ápolásával, és az együttműködések szorgalmazását, a közös pályázati lehetőségekkel.

Az életkörülmények, életminőséggel való egyre szorosabb összefüggésre tekintettel a kedvezőbb állapot elérése a közép távú időszak egyik stratégiai célkitűzése. Mivel a környezeti fenntarthatóság az EU egyik kiemelt, horizontális célkitűzése, várható, hogy a célok valóra váltása a közép távú időszakban támogatást kap, ezáltal a környezeti terheltség szinte jelentősen javulni fog.

Stratégiai célként javasoljuk, az együttműködés szorgalmazását, a fejlesztési feladatok közös megvalósítását, közös kistérségi pályázatok beadását, a többcélú kistérségi társulás mindenirányú kihasználását.

4. A PROGRAM KÖZÉP- ÉS RÖVID TÁVÚ CÉLJAI:

A Füzesabonyi Kistérség stratégiai céljait a jövőképből, illetve a koncepcionális célokból vezetjük le. A koncepció részben kijelölt fejlesztési prioritásokhoz 1-1 stratégiai célt rendelünk, ezáltal biztosítható a prioritások és a stratégiai célok összhangja.

A Füzesabonyi Kistérség stratégiai céljai:

Vállalkozások, agrárvállalkozások, a vidék versenyképességének erősítése
Idegenforgalom, turisztika, falusiturizmus, borturizmus, hobbi turizmus fejlesztése
Humánerőforrás fejlesztés, életkörülmények, életminőség javítása.
Műszaki infrastruktúra fejlesztés, utak, csatornák, vízelvező árkok építése, karbantartása, környezeti terhelés csökkentés
Együttműködések erősítése a kistérségen belül és kívül, információs hálózat kiépítése, kohézió erősítése

Az előző fejezetben felsorakoztatott indokokat figyelembe véve a részcélok rendszerét úgy dolgoztuk ki, hogy az általános célokból a stratégiai cél, célokhoz igazodva, megvalósulásuk egyúttal a fő stratégiai cél elérését is markánsan szolgálja.

A célrendszer meghatározásával illesztettük a kistérségi célokat az NFT I. célrendszeréhez, valamint az EU 2007-2013. közötti középtávú tervének ma ismert, valószínűsíthető céljaihoz.

A részcélok rendszerének meghatározásánál gondoltunk arra is, hogy az áttekinthetőséget segíti, ha a részcélok úgy vannak megfogalmazva, hogy megvalósításukhoz alprogramok legyenek rendelkezésre állók.

A stratégiai célrendszer a fentieknek megfelelő kialakítása a következőképpen alakul:

Stratégiai cél:

Vállalkozások, agrárvállalkozások, a vidék versenyképességének erősítése

Rész célok: adókedvezmények biztosítása, üresen álló laktanyák ipari övezetté illetve munkahelyteremtő beruházásra való átadása, térségi és települési infrastrukturális ellátó rendszerek fejlesztése, technikai és technológiai fejlesztés, gépberuházások. A gazdasági szervezetek integrációja, együttműködésének erősítése. A gazdasághoz kapcsolódó szakképzési, továbbképzési struktúra megújítása. A gazdasági szektor műszaki-technológiai megújítása, szervezetségének növelése. Méhészek, méhészet támogatása, népszerűsítése. Logisztikai bázisok letelepíthetőségének kijelölése.

Stratégiai cél:

Idegenforgalom, turisztika, falusiturizmus, borturizmus, hobbi turizmus fejlesztése

Rész célok: idegenforgalmi, turisztikai marketing alkalmazása, szálláshelyek bővítése, rendezvények tartása, bemutatók és vásárok tartása, borversenyek szervezése, kiadványok, lapok fenntartása, készítése, vízi-turizmus feltételeinek kialakítása, megépítése. A térség legfőbb turisztikai adottságaihoz illeszkedő kínálat fejlesztése. A kistérségi wellnes kínálat

erősítése. A turisztikai marketing hatékonyságának erősítése. Gasztronómia-méhészet-idegenforgalom összekapcsolása. Az extrém sport turizmus összekapcsolása a borturizmussal.

Stratégiai cél:

Humán erőforrás fejlesztés, életkörülmények, életminőség javítása

Rész célok: gimnáziumi és szakképzés, tanfolyamok szervezése, népfőiskolai képzés beindítása, piackutatás, nyelvi képzések beindítása, A kistérségi szociális gondoskodás rendszerének bővítése, ellátó, szolgáltató hatásának emelése. Hátrányos helyzetű rétegekről való gondoskodás feltételeinek javítása, színvonalának emelése. Az alap- és középfokú oktatás intézmény feltételeinek javítása, minőségi színvonal emelése. Roma szervezetek partnerségi, együttműködési folyamatainak vizsgálata, értékelése, fejlesztése.

Stratégiai cél:

Műszaki infrastruktúra fejlesztés, utak, csatornák, vízelvezető árkok építése, karbantartása, környezeti terhelés csökkentés

Rész célok: szennyvízcsatorna megépítés a Tarna mentén és a Füzesabonyi Kistérségben a Tisza-tó és Füzesabony, besenyőtelek kivételével. Határi utak építése, karbantartása. Közúthálózat fejlesztés, karbantartás, szélesítés, elkerülő utak, kerékpárutak építése. Utak, járdák, átereszek építése. Középületek felújítása, karbantartása. Árvízvédelemi helyzet javítása, fejlesztése, záportározók kijelölése, patakmeder mélyítések, kotrások.

Stratégiai cél:

Együttműködések erősítése a kistérségen belül és kívül, információs hálózat kiépítése, kohézió erősítése

Rész célok: kistérségi kapcsolatok javítása, testvérkapcsolati rendszerek bővítése, többcélú kistérségi társulás mindenirányú kihasználása, Teleházak üzemeltetése, eMagyarország pontok felállítása, könyvtárak bővítése és fejlesztése. Kistérségi területi marketing hatékonyságának elmélyítése. Kistérségi ellátó, intézményi, szolgáltató háttér megerősítése, szegregáció visszaszorítása. Leader+ kistérség megszervezése, működtetése.

A kistérségi program rövid távú céljai a stratégiai célrendszerhez igazodnak, lefedik azokat. Tartalmában, jellegükben az alábbi hármas rövid távú célrendszert kell megvalósítani:

Az elkezdődött, folyamatban lévő beavatkozások, fejlesztések megvalósítását

Az NFT I. program intézkedéseire, pályázataikhoz való minél szélesebb körű bekapcsolódást

Az NFT II. időszakára időzített megvalósítandó célokra való felkészülést, a szervezeti, háttérfeltételek biztosítását

5. A program leírása, főbb komponensei

❖ **Vállalkozások, agrárvállalkozások, a vidék versenyképességének, gazdaságfejlesztésének erősítése**

A térség gazdaságának versenyképessége ma pozitív szemmel nézve is csak átlagosnak mondható, így a dinamizálás, a gyorsabb ütemű fejlődés feltételei jelenleg nem adóttak. A kistérség szerény ipari helyzete azonban nem ingadozó, már évek óta bizonyított, nem jellemző rá a nagy mozgás. Az itt megmaradt ipari és agrárvállalkozások a statisztikai elemzések alapján is stabilak. Elengedhetetlen viszont az aktív befektetés ösztönzési tevékenység, amely a gazdálkodó szervezetek technológiai, logisztikai, menedzsment rendszerének megújítására irányulhatnak. Az ipar vonatkozásában az alacsony hozzáadott érték a jellemző. Az iparban foglalkoztatottak aránya a kistérségek között alacsony. Ezért különös hangsúly helyeződik a kis- és középvállalkozói szektor, a mezőgazdasági vállalkozók és szövetkezők fejlesztésére, az együttműködés erősítésére.

Hangsúlyt kell, hogy kapjon a mezőgazdaság és élelmiszergazdaság fejlesztése, ezen belül is elsősorban a szőlő és bor ágazat, a gyümölcs és a zöldségfélék, valamint a vetőmagtermesztés. A versenyképes és az ökológiai követelményeknek megfelelő gazdálkodás kaphat prioritást. Számolni kell az erdősítési program gyorsítására is, ugyanis a kistérségben az országos és megyei átlagnál is kevesebb az erdőterület aránya.

Mind az NFT I., mind az NFT II. program, amelynek széleskörű ismertetése volt a Füzesabonyi Kistérség mind a három mikrokörzetében, a gazdaságban a versenyképesség erősítésére, az innovatív elemek gyorsabb térnyerésére ösztönöz. Ezért elengedhetetlen, hogy a programok intézkedéseibe, pályázati rendszerébe a kistérség gazdasági szereplői a jelenleg tapasztaltnál aktívabban, eredményesebben kapcsolódjanak be.

A Füzesabonyi Kistérség gazdaságának elmúlt időszakbeli stabilitása egyrészt számos hasznosítható tapasztalatot adott a sikeresség tényezőinek megismeréséhez, másrészt támpontot nyújt a program elemeinek megfogalmazásához.

Az értékelések szerint a gazdaság összességében átlagosnak, az iparban foglalkoztatottak száma alacsonynak mondható, de a gazdaság stagnálónak minősül, bár néhány vállalkozással nőtt egy év alatt a vállalkozások száma. Ezért kulcskérdés a stabilitás mellett a szerény fejlődés ösztönzése, a töркеvönző képesség javítása.

A kistérség gazdaságában meghatározó szerepet töltöttek be eddig is, a jövőben is a régebb óta itt működő és a nemrégiben meglepedett sikeres nagyvállalatok (KITE, IKR, Pikopack, Fenstherm, Duropack, MOL, KASZ-Coop, Takarmánykeverő Pusztaszikszó, Karaván 93 Kft, Vacsa Bt, Ker-Coop, SBS, MEVAI Kft, Füzfa Pihenőpark, Szabó-Füzes). Fontos gazdaságfejlesztési szempont a körük szerveződő beszállítói, kiszolgáló háttér fejlesztése, bővítése is.

Arra is fel kell természetesen készülni, hogy az alacsony hozzáadott értékeket előállító, vagy esetlegesen a piacukat veszto vállalkozások visszafejlődhetnek, vagy viszonylag rövid idő alatt áthelyezhetik termelésüket egy alacsonyabb termelési költségekkel jellemezhető országba. Ez ugyan a kistérségben eddig nem volt jellemző. Azt feltételezzük tehát, hogy az eddigi folyamat, a stabilitás a következő időszakban is érvényesülni fog.

A gazdaság fejlődésénél ezért különösen fontos a mozgékonyabb, rugalmasabb, innovatív kis- és középvállalkozások számának, gazdasági erejének dinamikus bővülése. E fejlődési folyamatot várhatóan a gazdasági szervezetek számának lassú bővülése, de egyúttal az iparban foglalkoztatottak számának legalább a megőrzése, esetleg a technikai, technológiai

fejlesztésnek köszönhető lassú, csökkenése fogja kísérni, amely még nem érinti negatívan és érzékenyen a kistérség gazdaságát.

Az ipar jelenlegi területi elhelyezkedésében – Füzesabony központúságában – nem várunk változást. Némi szerény jel mutatkozik Kálban, Kompolton, Verpeléten és Poroszlón arra sem, hogy az ipar terület igénybevétele ott is szerényen bővüljön. Verpeléten, Feldebrőn és Tarnaszentmárián az üres laktanyákban jó infrastruktúrális lehetőség volna ipari pontok megvalósulására. Füzesabony és Kál az M3-as közvetlen leágazásaként, a kijelölt területeiken jó lehetőségekkel bír még akkor is, ha nincsenek külön ipari park területek kijelölve. Az ipari területek kialakíthatósága, s főként a logisztikai bázisok letelepíthetősége nagy előnyt biztosíthat a mikrotérségeknek. Főként, ha észak felé is lehet majd szállítani a Tarna menti feltáró és egyben elkerülő útvonalon Szlovákia irányába. Ezen a téren Egernél is jobb helyzetben a Füzesabonyi Kistérség. Az önkormányzatok és vállalkozások részéről érdemes ezt a lehetőséget támogatni, az ipari közművesített területeket biztosítani, mert a globális kereskedelem az ilyen logisztikai központokra számít, ezeket keresi.

A kistérség több településén van ipartelepítésre (vagy bővítésre) alkalmas terület, amelyek megfelelő feltételek mellett szintén fogadni tudják a letelepedni szándékozó vállalkozókat. Erre fel kell készülni, ezt menedzselni kell, ezekre programokat, terveket kell kidolgozni, az infrastruktúrát meg kell teremteni hozzá, de nagy érdeklődésre továbbra sem lehet számolni, hiszen a csendes, tiszta kis települések a falusi jelleget nem akarják elveszíteni.

A program fő célja, a kistérségben élők életkörülményeinek, életminőségének javítása igényli a települések falusias jellegének, rendezett faluképének kialakítását, a tiszta, virágos, biztonságos vidéket, de az eddigi tapasztalatok alapján csak a nagyobb, azaz a nagyközségekben lehet szerény gazdasági versenyképesség javulásra számítani. Ott is úgy, hogy a környezetterhelés még elviselhető legyen.

Tudatában vagyunk annak, hogy a gazdaság fejlődése, fejlődési pályájának jellege öntörvényű, számos külső-belső feltétel által meghatározott. A fejlődési döntések meghozatala a terület önkormányzatainak hatáskörén kívül esik. E mellett viszont fontosnak tartjuk megfogalmazni azt, hogy az önkormányzatok – jelen program gazdái, végrehajtói – milyen típusú, jellegű fejlődést szeretnének látni és tapasztalni, amelyet saját eszközeikkel segíteni, támogatni tudnak.

A mezőgazdaság a kistérség gazdasági fejlődésében a következő időszakban húzóágazat lehet, fontossága, jelentősége számottevő lesz, különösen a szőlő- és bor ágazatban, a gyümölcs piacon, a vetőmagtermesztésben, de a kalászosok és olajosok klasszikus termesztésében is. A kistérség alapvető érdeke, hogy az EU közös agrár politikájából adódó lehetőségeket igénybe vegye, felkészült legyen tároló és csomagoló kapacitással is a gazdasági versenyből adódó veszélyek kiküszöbölésére. Specialitásként érdemes lenne nagyobb hangsúlyt fektetni a dohány, torma, különleges gyümölcsök, zöldségfélék, mák, dió újbóli piacra vitelével, ahol a különleges íz és zamat hatásokat kell kiemelni.

Az agrárium fejlesztésének célja a helyi erőforrásokra (agro-ökológiai, gazdasági és társadalmi), hagyományokra és lehetőségekre alapozott, fenntartható, több funkciós szektor pozícióinak megerősítése. A kistérség mezőgazdaságának meg kell felelnie az újonnan jelentkező és erősödő olyan kihívásoknak, mint a változó piaci körülmények, a termékminőség, az élelmiszerbiztonság, a környezetvédelem, a vidékfejlesztés szerepének növelése. Az európai agrármodell nagy hangsúlyt fektet a mezőgazdaság multifunkcionalitására is, tehát nem csak a szűken vett agrár- és élelmiszertermelést foglalja magában, hanem a vidéki lakosság megélhetésének biztosítását, a táj-, a természet- és a környezetvédelmét is.

Kedvező folyamatok indultak el. Az elmúlt években az intenzív telepítési tevékenységnek eredményeként a szőlőültetvények jelentős része megújult, a termőterület új ültetvényekkel

bővült Verpeléten, Feldebrőn, Aldebrőn. Kialakulóban van a termelői csoportok hálózata, amelyek a történelmi borvidék legjobb hagyományait képesek folytatni. Ugyanakkor tapasztalható a szinte általános alultőkésítetttség, az integráció, együttműködés hiánya is. Mindezek következtében az ágazat jövedelemtermelő képessége várhatóan csak szerényebb ütemben, de bővíthet. Hasonló hatása van az egyre erősödő versenynek is. Sajnos az egyre kiszámíthatatlanabb piac, szélsőséges időjárás, növényegészségügy nagyon sújtja az őstermelőket, de a nagyobb gazdákat, szövetkezeteket is.

A versenyképességre való törekvés a program időtávja alatt jelentősen növelni fogja az átlagos birtokméretet és felerősíti az ágazatba jelenleg is ható tendenciákat, nőni fognak a táblanagyságok. Arra is fel kell készülni, hogy az agrárágazat – amúgy is alacsony szintű – részesedése a munkahely struktúrában tovább csökken, amelynek ütemét mérsékelheti a helyi alapanyagok feldolgozása, tájjellegű termékek és az ún. vidéki jövedelemszerzés egyéb lehetőségeinek bővülése. Ez erősítheti, gazdagíthatja a falusi-, ökoturizmus fejlődését is, ezeknek hagyományai vannak a kistérségben, csak újra elő kell venni ezeket. Az erdősítettség növelése kedvező hatásokat indíthat el a kistérség teljes területén. Az utóbbi évtizedben alig, sőt legtöbb helyen egyáltalán nem volt számottevő erdőtelepítés. A mezőgazdasági termelés hektikussága és piaci bizonytalansága, valamint az állattenyésztés visszaesése miatt sok olyan földterület van olykor műveletlenül is, amelyek kiváló területet biztosítanak az erdősítésre. A gazdálkodási funkciók mellett, turisztikai hasznosítás is előtérbe kerülhet, de a hobbiturizmus, a vadászatra is pozitív hatást gyakorolna.

A kereskedelem szerkezete, jellege látványos változáson nem ment át az elmúlt időszakban a nagy kereskedelmi láncok mint a TESCO, az OBI, Penny Market, amelyek a szomszéd kistérségben megvetették a lábukat, itt nem telepedtek le. Egyedül a CBA, a A-Z Topker és a ÁFÉSZ, COOP lánc amely biztosítja az ellátást, a kis élelmiszer, vegyes boltokkal együtt. A kistérségben az alapvető cikkek kaphatók ugyan, de a jövőt illetően itt előrelépés várható, különösen a műszaki áruk, az informatikai cikkek és a speciálisabb szolgáltatások területén. Ezt a lehetőséget a kereskedőknek ki kell használni, amely egy szolgáltatás bővítést is jelent, de szerény foglalkoztatás növeléssel is jár.

A helyzetelemzés során vizsgáltuk a vásárlóerőt is, melyet kistérségi szinten közepesre, gyengére értékelték az elemzők. Ezért valószínűsíthető, hogy a koncentrációs folyamat elsősorban Füzesabonyban, Kál-Kompolt-Kápolna mikrokörzetben, Verpeléten és a Tiszatónál fog érvényesülni.

A hagyományos kiskereskedelem – országosan is – a helyét keresi, de rugalmasságánál fogva várhatóan meg is találja. Az új, speciális kínálat és szolgáltatások nyújtása révén. Ezért nem várjuk – sem Füzesabonyban, sem a többi 18 községben e kereskedelmi forma visszaszorulását. Tapasztalatok igazolják, hogy még a legkisebb falvakban is igénylik akár a posta szolgáltatást is. Az idegenforgalom várható emelkedése miatt rugalmasabb árukészlettel, hosszabb nyitva tartással, igényes, de nagy választékot biztosító árukészlettel, a HACCP rendszernek megfelelően kell a vásárlók rendelkezésére állni. Fel kell készülni arra, hogy a kereskedelemben és a szolgáltatásoknál robbanásszerűen el fognak terjedni az új kereskedelmi, szolgáltatási formák, elsősorban az informatika, e-kereskedelem térhódításával, amelyet nem csak a turisták, de az itt élő lakosság is igényel. A folyamat dinamikája, időbeli lefolyása ma biztonságosan nem ítéltető meg, de azt várjuk, hogy a bővülés a magasabban kvalifikált, képzett munkaerő, és a magasabb hozzáadott érték révén előnyére fog szolgálni a kistérségnek. Ezen kategóriába tartozó fejlesztések, programelemek várhatóan mind rövid-, mind közép távon támogatást kaphatnak.

Hangsúlyozzuk, hogy az alprogram végrehajtása, céljainak elérése alapvetően a kistérség gazdasági szereplőinek feladata. A működési, telepítési feltételek javításában, a tökevonzó képesség erősítésében azonban az érintett önkormányzatoknak, a Többcélú Füzesabonyi

Kistérségi Társulásnak és a községfőváros egyéb szereplőinek is vannak tennivalói. Be kell vonni és együtt kell működni a Takarékszövetkezetek, amelyek hálózata minden településre kiterjedt (Füzesabonyi Takarékszövetkezet és az Eger és Környéke Takarékszövetkezet lefedi a kistérség egész területét). Az együttműködési rendszer kiszélesítése, tartalmi gazdagítása, a kistérségi célokkal összhangban lévő gazdasági fejlesztések megvalósításának ösztönzése, segítése elengedhetetlen az eredményes program végrehajtásához.

❖ Idegenforgalom, turisztika, falusiturizmus, borturizmus, hobbi turizmus fejlesztési alprogram

A kistérség idegenforgalmában az elmúlt időszakban pozitív és negatív jelenségek egyaránt tapasztalhatók. Pozitív, hogy a Tisza-tó környékén egyre jobban, szervezettebben, összefogottabban megy az idegenforgalom, a turisztika és a falusi turizmus. Elkészült 2005-ben a Tisza-tó terület és településfejlesztési koncepciója. A Tisza-tavi rendezvények egyre népszerűbbek, ismertebbek. Beindultak a Tisza-tónál a fejlesztések, kikötők építése, strand felújítás, információs táblák kihelyezése. Nőtt ugyan a vendégéjszakák száma, de még koránt sem éri el a kíván szintet. A kistérség északi részén az Egri Borvidék Debrői Körzetében Aldebrőn, Feldebrőn és különösen Verpeléten a borturizmus által lendült meg az idegenforgalom helyzete. Verpelét a Bor és a nótá faluja lett, ezt a Magyar Szabadalmi Hivatalnál hivatalosan le is védették. A rendezvények egyre jobbak, ismertebbek, népszerűbbek. Jól össze tudják kapcsolni a nótát a borral, a gasztronómiával. A „borutak” egyre látogatottabbak, a borversenyek egyre jobbak és nagyobb számú érdeklődőt vonzzanak.

A gyorsabb, markánsabb fejlesztési stratégia egyik haszonélvezője a turizmus lehet. Nem csak a vendégforgalom mutatóinak javulása várható, hanem a gazdasági fejlődés hosszú távú megalapozása is ezen alternatíva mellett szól. E változat szerint markáns elmozdulás történik a turisztikai kínálat bővítésében, gazdagításában és ezzel összhangban fejlődik, továbbá minőségileg is megújul a fogadóképesség (szállodák, panziók, szolgáltatások). Az alternatíva igényli a vállalkozó szféra, az önkormányzatok összefogását, erőik, erőforrásaik koncentrált felhasználását, azaz az önkormányzatoknak jelentős részt kell vállalniuk a kínálati elemek, az infrastruktúra fejlesztésében. Ezen alternatíva teszi lehetővé, hogy a kistérségen belül a turisztikába bekapcsolódó települések köre bővüljön, lehetőleg valamilyen kínálati szinten bekapcsolódjon az egész kistérség, vonzereje mind regionális, mind országos szinten jelentős legyen.

A TISZA-TÓRA JAVASOLT INTÉZKEDÉSEK, PROGRAMOK

A Füzesabonyi Kistérség Tisza-tavi három települése Poroszló, Sarud és Újlőrincfalva. A javasolt intézkedések azonban a Füzesabonytól dél-keletre eső, az idegenforgalomba bekapcsolódó többi községre is vonatkozik.

Rövid és középtávon megvalósítandó a belterületi zöldfelületek növelése, utcai fásítások, parkosítások, zöldszegélyek létrehozása. Külterületen, különösen a strandok, kempingek, tavak környékén is lényeges a zöldfelület növelés, a por és zajvédelem megvalósítása a turisták érdekében.

A stratégiai vízkészlet minőségi és mennyiségi megőrzése, a tározó vízbázisvédelmi sávjának létrehozása szintén 2005-2006. illetve 2007-2013. közötti időszak feladata lesz. A tájsebek felmérése, helyreállítása, a talaj védelmét szolgáló gazdálkodási technológia

kialakítása már közép és hosszú távú ütemezést igényel, a koncepcióban is erre teszünk javaslatot.

Poroszlón a tanösvény kiépítése, de a többi vízparti településen is a védett területek látogathatóságának megszervezése, természetvédelmi oktatóközpontok, bemutatóhelyek, tájcentrumok létrehozása már a néhány éven belül megvalósítandó feladatok közé tartozik.

Az ökoturizmus feltételeinek megteremtése a turizmus környezeti terhelésének minimalizálásával rövid és középtávra prognosztizáljuk.

Az intézkedések azonnali indítását teszi szükségessé a fejlesztés érdekében:

Közutak, határi utak karbantartása, javítása

A tömegközlekedési létesítmények és szolgáltatások színvonalának javítása

A térség belső kapcsolatainak javítása a vasúti mellékvonalak fenntartásával

A térség külső elérhetőségének javítása a főúthálózat, alsórendű közúthálózat és folyami átkelések korszerűsödésével és fejlesztésével

Rendezett településkép kialakítása

Kulturális örökségi, épített környezeti értékek megóvása, funkcionális fejlesztése

Tisza menti ökoturisztikai rendszer kialakítása, gátórházak és hullámtéri kubikok rehabilitáció utáni bevonásával

Szelektív hulladékgyűjtési rendszerek bevezetése és kiterjesztése az egész kistérségre

A Tisza-tónál és vonzáskörzetében – a Tisza-tó kapujától a tóig – a csendes turizmussal, az ökoturizmushoz kapcsolódó, részben már programszinten megjelenő, részben még otthon üzött hagyományok, népszokások, foglalkozások, újraindításával, a hagyományörző rendezvények, búcsúk megtartásával kell számolni úgy, hogy azok összehangoltan, szervezeten, propaganda anyagokban előre közölve valósuljanak meg. A települések mindegyikében található olyan tájház, régi, de bemutatható népi építészeti alkotás, szobor, park, kastély, amelyet ajánlani kell, és bemutatható állapotba kell tenni, hogy ezek rövidtávon segítsék az idegenforgalmat, a turizmus élénkítését. A templomok egy része műemlék, vagy műemlék jellegű épület, ezért a vallásturizmussal ötvözve, mint kulturális örökségi értékeket folyamatosan bemutatathatóvá kell tenni.

A falusi vendégfogadás feltételei már Poroszlón, Sarudon és Újlőrincfalván kialakultak, de a három községi tapasztalatokat felhasználva ezeket minél szélesebb körben hasznosítani kell.

A Tisza-tó vonzáskörzetében bővíteni kell a kereskedelmi szálláshelyeket, de lehet számolni a falusi házak, családok bevonására és bekapcsolódására is, amelyek szintén jól szolgálják az üdülést, a pihenést és a kikapcsolódást.

Fel kell eleveníteni, be kell mutatni a hálózövést, a varsakészítést, a kosárfonást, a gyékényszövést, a tutajkészítést, a csónakkészítést. A parasztemberekhez hozzá tartozott a ló is, amely ma is fontos szerepet tölthet be még az idegenforgalomban is.

A hagyományörzést erősítik az aratóversenyek, a népdal és néptánc körök, amelyre jó példa Sarud, de Besenyőtelek és a többi település is. Poroszlón a bőrből készült ostorok fonása, a lénzövés és a fafaragás, Saradon a Péter-Pál napi búcsú, Újlőrincfalván a Lőrinc napi és a Kihívás napi rendezvények, Poroszlón a Hazanézó, amely már hagyományokkal rendelkezik és vonzó a turisták és a térséghez kötődők részére.

Nagyon meghatározza az emberek eszmeiségét a vallás, s a terület érdekes képet mutat abból a szempontból, hogy jól megférnek egymás mellett a katolikusok és a reformátusok. Építészetiileg is bemutatathatók egymás mellett a két vallási irányzat különböző ismertető jelei.

Végül említést kell tenni arról is, hogy napjainkban külön értéket képviselnek a községek a községek híres szülötteinek sírhalmi, sírhantjai, sírkövei.

BORTURIZMUS, MŰEMLÉK-TURIZMUS

A borturizmus, a műemlékturizmus a kistérség északi részére, a Tarna mentére jellemző. A X.-XI. századi feldebrői és tarnaszentmáriai műemlékek idegenforgalmi bemutatása és látogatása jól összeköthető az eredet védett debrői és verpeléti borokkal, egyben a mikrokörzet zászlóshajói. A verpeléti kovácsműhely, a kastélyok, az 1848-49-es emlékhelyek, a barokk templomok, a népi építészet remekei, mind olyan kulturális örökségek, amelyek a szívélyes vendéglátással együtt „eladható” turisztikai termékek. A tájházak alkalmasak a régi életmód, viselet bemutatására, mely joggal vált ki az idelátogatókból érdeklődést.

A kulturális és örökségturizmus keretében a koncepció időtávjának első felében indokolt tovább erősíteni a meglévő értékek, látnivalók vonzerejét. Új kínálati elemként számolni kell a verpeléti-várhegy értékeivel, bemutatható tanösvényeivel, a táji elemekkel, a horgásztavakkal, az ökokörnyezet bemutatásával.

A bor és gasztronómiai turizmusban a hálózatszerű, tematikus utak kialakítása, a meglévők tartalommal való megtöltése, az együttműködés erősítése hozhat előrelépést. Szükséges a turisztikailag látogatott pincék, fejlesztése, elsősorban a higiénias és egyéb fogadási feltételek bővítése, színvonaluk javítása. A tradíciók, a hagyományok ápolása jegyében folytatni indokolt a kompolti műemlékpince fejlesztését, komplettírozását. Szükséges többirányúan védeni, a garantált minőséget biztosító pincék, pincészetek elismertségét, hírnevét. A borturizmusba bekapcsolódó települések körét indokolt kibővíteni, a meglévő kapcsolatokat gazdagítani.

A kistérség turisztikai adottságainál fogva az öko- és aktív turizmus potenciális célterülete. Az idegenforgalom jövője szempontjából a fenntartható környezet biztosítása nagyon lényeges, a jövőt befolyásoló kérdés és egyben feladat. Jelen alprogramban az aktív időtöltésen belül az alábbi legjelentősebb vonzerő fejlesztését javasoljuk.

A lovagoltatás, kocsizás feltételeinek javítása, bázisainak bővítése a cél a szolgáltatások fejlesztésével, törekedve minél szélesebb rétegek bevonására a lovasturizmusba. Kiemelten fontos, hogy a szolgáltatók törekedjenek egyedi kínálatok létrehozására.

A kerékpározás révén új célcsoportok számára tehető vonzóvá a kistérség, a turisztikai szolgáltatások útvonalra felfűzve jobban értékesíthetők, továbbá növekszik a tartózkodási idő. Szükség van a kerékpáros infrastruktúra és kínálat fejlesztésére.

A horgászat és vadászat, mint hobbiturizmus fellelhető az egész kistérség területén, így rövidtávon számolható a jobb kihasználással.

Az elsődlegesen a táj természeti és kultúrtörténeti értékeinek bemutatására irányuló ökoturizmusnak jó adottságai vannak a kistérségben, amely gazdag természeti értékekkel rendelkezik. Cél a természeti értékek bemutathatóságának elősegítése az infrastruktúra és a szolgáltatások fejlesztésével (Verpelét, Kál, Aldebrő, Feldebrő, Nagyút).

Eddigi tendencia, hogy a falusi turizmus a szállásadásban merül ki és általában hiányoznak a falusi életmódot, életérzést bemutató szolgáltatások, programok. Szükséges tehát olyan szolgáltatások létrehozása, amelyek komplexé teszik a falusi időtöltést és lehetővé teszik, hogy a turisták aktívan részt vegyenek a falusi életvitelben. Cél tehát a szolgáltatási paletta színesítése, a települések falusias arculatának erősítése és a hagyományos falusi tevékenységek felelevenítése. A szálláshelykínálatban a keresletet arányosan követő mennyiségi bővülés mellett a minőségi megújulás, a komfortfokozat-növelés, a szolgáltatások bővülése kapjon prioritást.

A kistérség északi mikro-régiója profitálhat a Mátra és a Bükk relatív közelségéből. Itt nem az általában vett klasszikus kirándulásokra gondolunk, hanem a vadászati-, természetjáró és extrém-sport turizmusra, amelyet jól átgondoltan össze kell egyeztetni és dolgozni a helyi specialitásokkal, a borral, a hagyományokkal, hagyományörző csoportokkal. Külön

kiemelkedő jelentősége lehet a kékesi síterephez való kapcsolódáshoz, mivel a téli szezonban is élénkíthető lenne ezáltal az idegenforgalom.

❖ **Humánerőforrás fejlesztés, életkörülmények, életminőség javítása**

A koncepció és a stratégiai rész szintén fontos fejezete a humán erőforrások fejlesztése, a tudásbázis növelése, amely alapját képezi a versenyképesség növelésének, hatást gyakorol az itt élő lakosság életminőségére.

Az fejezet során figyelembe kell venni a NFT-ben megfogalmazott figyelemre méltó stratégiai elemeket a humán erőforrások fejlesztését illetően, amely három fő célkitűzésre épül. Ezekről röviden az alábbiakat érdemes megjegyezni.

Versenyképes munkaerő! A tudásalapú társadalom kihívásainak való megfelelés az ismeretek, a készségek és alkalmazkodóképesség folyamatos fejlesztését kívánja meg, amit az egész életen át tartó tanulás kereteinek kialakítása biztosíthat. Ehhez javítani kell az oktatás és képzés minőségét, erősíteni kell az oktatás és a gazdaság közötti kapcsolatokat, és biztosítani kell a versenyképes tudás és készségek megszerzését. Foglalkoztatás bővítése! A humánerőforrás-fejlesztés eszközei a foglalkoztatás bővítéséhez, a beruházásokhoz kapcsolódó képzési programok támogatásával, a vállalkozóvá válás támogatásával, valamint a munkanélküliek és az inaktívak munkaerőpiacra való visszatérésének segítségével járulnak hozzá. Társadalmi beilleszkedés elősegítése! A szegénység és a társadalmi kirekesztődés megelőzésének és leküzdésének fontos eszköze a munkaerő-piaci részvétel, a foglalkoztatás. Ahhoz, hogy mindenkinek esélye legyen a munkaerőpiacon való részvételre, a foglalkoztatás, az oktatás és képzés, valamint a szociális szolgáltatások területén egyaránt erőfeszítéseket kell tenni a kirekesztés megelőzésére, amelynek kistérségünkben még nagyobb a jövőbeni szerepe és jelentősége.

A Füzesabonyi Kistérségben az iskolai végzettséget tekintve a lakosság helyzete átlagos szinten van, mivel a 15 éves és idősebb népességből 82% akik az általános iskola 8. osztályát elvégezték, a 18 éve és idősebb lakosságból 25,4% aki legalább középiskolai érettségivel rendelkezik, és a 25 éves és idősebb lakosságból sajnos csak 5,5% aki legalább egyetemi vagy főiskolai végzettséggel rendelkezik. Ez a kistérségeket tekintve a középmezőnyt jelenti. A megye lakosságának iskolázottsági színvonala viszont kedvezőbb az országos-átlagnál.

Mindhárom közoktatási típusra jellemző, hogy a tanintézmények épületállománya számottevően leromlott, elhasználtak a berendezések, az eszközfejlesztés valamint a technika elmarad az elvártaktól.

A Füzesabonyi Könyvtárban 5 pedagógus – könyvtáros dolgozik. 2 fiókkönyvtárunk van az iskolákban. A kistérségen belül is, de a szomszéd kistérségekkel könyvtár hálózat alakult ki, amelyet a megyei könyvtár fog össze. Az utóbbi években ennek érezhető minőségi javulása van, amely érzékelhető a könyvtárlátogatók körében, de a könyvtárlátogatók száma is egyértelműen igazolja.

Gazdasági és jóléti szempontból azonban lényeges beavatkozási terület a foglalkoztatottságból kikerült munkaerő aktivizálása át-, illetve továbbképzések révén, valamint a jelenleg tanulmányaikat folytató fiatalok képzési struktúrájának átalakítása a munkaerő piacon jelentkező igényekhez igazodóan.

A kistérség 16 településén az alapfokú óvodai és általános iskolai hálózatában – Tófalva, Tarnaszentmária és Újlőrincfalva községekben nincs óvoda és általános iskola – a program a kapacitások növelésével nem számol. Középtávon inkább arra van kilátás, hogy e három községen kívül is lesznek még falvak, ahol ha így marad az állami finanszírozás, akkor néhányan feladni kényszerülnek a helyi oktatást. Az óvodai ellátásban meglévő helyenkénti zsúfoltság sem indokol a programidőszak alatt kapacitásbővítést, kivétel

Verpelét, ahol 50 fős bővítésre már kidolgozott tervek vannak, sőt egy sikertelen pályázaton is túl vannak. Szükséges viszont az ellátás színvonalának, körülményeinek javítása, a családok igényeihez való rugalmasabb alkalmazkodás.

Az általános iskolai hálózatban a gyermeklétszám csökkenése várhatóan mérsékeltebb ütemben folytatódik, azaz a programidőszakban sem lehet és kell létszámnövekedéssel számolni.

Középtávon két, egymással is összefüggő stratégiai célt kell elérni. Egyrészt fenntartható, az önkormányzatok költségvetési kereteiből finanszírozható, másrészt a szegregációs tendenciákat mérséklő iskolahálózat kialakítására kell törekedni.

Rövid távon, ha ez az önkormányzatok finanszírozása miatt indokolt, kényszerű valamint a politikai akaratban sem várható más, biztató lehetőség, indokolt kihasználni a mikrokörzetek kialakításában rejlő lehetőségeket és speciális oktatási-nevelési programok alkalmazásával mérsékelni kell a területi, intézményenkénti különbségeket. A közép távú időszakban a területfejlesztés eszközeivel a tartósan fennmaradó intézményeknél érzékelhetően javítani kell a működési körülményeket, az iskolák által nyújtott szolgáltatásokat (nyelvi labor, zeneművészeti képzés, informatikai labor, Internet, tornaterem, sportudvar, tanuszoda stb.).

Az iskolahálózat fejlesztése az ágazati célokon túlmutatóan a kistérségi kohézió erősítésének is eszköze.

Az iskolai rendszerű oktatás keretei között elsajátított tudás meghatározó módon befolyásolja a munkaerőpiacra belépők munkavállalási esélyeit és lehetőségeit a Füzesabonyi Kistérségben, hiszen a megye kistérségein belül az negyedik helyen állunk, tehát van bőven előrelépési lehetőség. Ezért indokolt az oktatás-képzés rendszerének fejlesztésével biztosítani, hogy a fiatalok az iskolai rendszerű képzésben megszerezhessék azokat a kulcsfontosságú készségeket és ismereteket, amelyek nélkülözhetetlenek a munkaerőpiacra történő beilleszkedéshez. A képzésnek meg kell alapozni az egész életen át tartó tanulás iránti igényt. Ez az EU egyik legfontosabb elvárása. Kiemelt cél az oktatási rendszer és a gazdaság közötti kapcsolatok erősítése. Az oktatási rendszer struktúrájának és az általa átadott tudásnak, készségeknek folyamatosan követni kell a munkaerőpiac igényeit. Erre ugyan csak korlátozottak a lehetőségek a Füzesabonyi Kistérségben, de ösztönözni kell a munkavállalók formális, nem formális és informális tanulását. Mindezeknél Füzesabonyra, Verpelétre, Kálra és Poroszlóra kell, illetve lehet számolni már rövid- illetve közép távon.

A Füzesabonyi Kistérség lakosságának alapfokú egészségügyi, szociális állapotának jobbítása az életminőség fejlesztésének egyik fő területe. Bizonyos szakrendeléseknél Füzesabony és a mikrokörzet központok vállalhatnak többlétszolgáltatásokat elsősorban a fizioterápia és a röntgenszolgáltatások területén. A legjelentősebb szociális intézményként említhető a Pszichiátriai és Szenvedélybetegek Otthona Füzesabonyban. Az intézmény, mint Heves megyei intézmény nagyobb térség szociális ellátását biztosítja. A jelenlegi eltartottak száma 350 fő.

A térség demográfiai folyamatainak következménye az időskorúak arányának növekedése. Itt a szociális, egészségügyi ellátások javítása fontos cél. A kisebb településeken feladat a családi ellátó szolgálat, a jelzőrendszeres ügyeleti típusú fejlesztése, a nappali szociális intézmények építése (Sarud, Verpelét, Poroszló) illetve azok szolgáltatásainak számának, gyarapítása. Az elkövetkező években, területfejlesztési eszközökkel is segíteni kell az egészségügyi és szociális ellátórendszer fejlesztését, az alapfokú progresszív, hatékony és korszerű ellátási struktúra megteremtését, az igényekhez jobban igazodó és hozzáférhető szolgáltatások kialakítását. Cél, hogy csak a legszükségesebb esetben kelljen utazni a betegnek. A házi gyermek- és körzeti orvosi hálózat bővítésével, a felszereltség javításával a zsúfoltság csökkentését kell elérni.

A falvak helytörténeti, kulturális értékek, hagyományok a kistérség társadalmának pótolhatatlan szellemi hagyatékai. Korhű megőrzésük, élő továbbvitelük szakszerű gondozást, a személyi és tárgyi feltételek biztosítását, fejlesztését igénylik. A kulturális értékek folyamatos tudatosítása személyiség és társadalomformáló tényező, a vidékfejlesztés fontos szempontja. Ezek fejlesztése erősíti a turisztikai célok, az összefogás és a kohézió megvalósulását is.

A humán erőforrásokban rejlő potenciál kiaknázása a vállalkozók, vállalkozások versenyképességét is elősegíti ami a kistérség gazdasági fellendülése felé mutat. Ez a 2004. május 1. után bekövetkező Európai Unió csatlakozásunkkal vált nagy jelentőségűvé. Az Unió szabályozási rendszer és az ehhez szervesen kapcsolódó vállalkozási ismeretek megismerése, a humán erőforrás eszközeinek elsajátításával, átadásával érhető el. Nagyobb súlyt kell fordítani a lakosság, de különösen a vállalkozói szférában működők körében, az informatikai alapismeretek elsajátítására, a nyelvi képzésre, a szakképzésre és a kapcsolati tőke fontosságának felismerésére.

A térségben a kisebbség aránya változó (van olyan község, ahol egyáltalán nincs roma kisebbség, ilyen Aldebrő, de van ahol romának vallja magát a lakosság 20-25%, ilyen Sarud, Verpelét, Poroszló, de jelentős a létszámuk Kompolton, Kálban és Kápolnán), de általánosságban elmondható hogy növekszik a lélekszámuk. Nagyon nagy szükség lenne a kisebbség felzárkóztatására (munkát segély helyett) pl. dolgozók általános iskolája, szakmunkás képzés (főként építőipari szakmunkás – pl. kőműves, ács, vasbeton szerelő) keretében. Rövid és közép távú cél, hogy már az óvodától kezdve külön speciális, egyedi, felzárkóztató oktatást kapjanak. Kíváncsú lenne, hogy a roma kisebbség nevelje ki a maga értelmiségét, akik a későbbiekben kivetheti a részt a kisebbségi szükség és igény szerinti integrációjában, nevelésében, oktatásában, menedzselésében, a közbiztonság fenntartásában.

Fel kell mérni a roma szervezetek helyi és területfejlesztő intézményekkel, civilszervezetekkel való együttműködési kapcsolatait. Ezt értékelni, fejleszteni kell a Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja által készített tapasztalatokkal, kérdőíves felmérés eredményeivel.

A kistérségben bekövetkező társadalmi változások e stratégiai cél eredményeképpen:

A megvalósuló elsősorban (gazdasági) fejlesztések következtében a lakosság életszínvonalának emelkedésével, a foglalkoztatás javításával megszűnik a kistérségből való elvándorlás, társadalmi szinten kedvező demográfiai folyamatok beindulása várható. A humán erőforrás fejlesztésével, a foglalkoztatásból kikerültek átképzésével megnyíló potenciál kiaknázása révén a gazdasági fellendülés további kedvező fordulatot vehet, növelve a társadalom stabilitását, csökkentve a társadalmi feszültségeket. Az oktatási fejlesztések, átképzések lehetőséget kínálnak a kisebbségek speciális programjainak kidolgozására, javítván elhelyezkedési lehetőségeiket.

A fiatalok piaci igényekhez alkalmazkodó képzésével elkerülhetővé válik a strukturális munkanélküliség, a nyelvi képzés és vállalkozási ismeretek oktatásával pedig növekszik a vállalkozási szférában otthonosan mozgó képzett szakemberek száma.

❖ Műszaki-infrastruktúra fejlesztés, utak, csatornák, vízelvezető árkok építése, karbantartása, környezeti terhelés csökkentés

Az úthálózat, és ahol még nem épült ki ott a szennyvízberuházás megvalósítása és a szennyvíztisztítási technológia műszaki infrastruktúrájának megteremtése jelenti mind a gazdasági szektor működésének, mind pedig a lakosság életkörülményei alakulásának meghatározó alapkövét. Csak erős, sokoldalúan fejlett műszaki infrastruktúra rendszerre

támaszkodva lehet a gazdaság szinten tartását, de legalább a szerény fejlesztését a fenntartható fejlődés elveinek érvényesítésével megoldani, a lakosság életminőségének a kistérségben élők életkörülményeinek további javítását elérni.

A kistérség infrastrukturális helyzete közepesnek ítéltető, a régiós átlag és megyei átlag szinten van. Ez megfelelő alapot biztosít a koncepció és a stratégiai program céljainak eléréséhez, de egyben meghatározza tennivalókat, a jövő feladatait is, amely főként az utak állapotának javítására és a szennyvízcsatorna megvalósítására kell hogy koncentrálja a figyelmet. Ez tehát a két fő prioritás, de maga a környezetvédelem javítása tágabb értelemben is prioritásként jelentkezik.

A Füzesabonyi Kistérség közúthálózat fejlesztésének területén három jelentős, bizonyos tekintetben régóta húzódó feladat megoldását kell előtérbe állítania.

Ezek közül is Eger, mint megye székhely és maga a kistérségi központ Füzesabony megközelítésének javítása. Az M3-as autópálya továbbépítése, a Tarna-völgyi feltáró út, Eger-Füzesabony közötti gyorsforgalmi út, Kálban egy vasúti alul/felül járó építése a közép illetve a hosszú távú célok egyike. Ezek óriási javítanak a vállalkozók illetve a vállalkozások számára a megközelíthetőséget, a megközelítési idők lerövidülnének, vonzóbb lenne a kistérség. A gyorsforgalmi út szerepel a megye és az egri kistérség területfejlesztési programjában, nyomvonalára engedélyezési terv készült, mielőbbi (2006-2007) megépítése az egyik legfontosabb kistérségi feladatok közé tartozik.

Közúthálózat fejlesztését illetően vannak elgondolások összekötő utak létesítésére, vagy mezőgazdasági utak alkalmassá tételére, amelyek megvalósulása tovább erősíti a kohéziót kistérségen belül, illetve a szomszédos kistérségekkel (Pl. Egerszólát-Tarnaszentmária, Verpelét-Egerszalók, Feldebrő- Egerszalók, Nagyút- 3.sz. főút, Rima-mente, 33-as főút korszerűsítése, szélesítés).

A Füzesabonyi Kistérség földrajzi-, domborzati viszonyai, meglévő közúthálózata, mezőgazdasági úthálózata, a folyók gátjainak egy része, jó alapot biztosítanak a kerékpározás számára is ajánlható útvonal hálózat kialakításához. Az úthálózat kialakítását a meglévő kerékpárutak felhasználásával, felújításával hosszú távon, az idegenforgalom és biztonságosabb közlekedés miatt minden település támogatja, amelyre célszerű lenne egy tanulmánytervet kidolgoztatni.

A kistérség vasúti hálózata jó. Itt halad keresztül a Budapest-Miskolc közötti fővonal, de Eger felé, Debrecen felé, Kisújszállás felé, Mátraterenye felé is vannak mellék, illetve fő vonalak. A hálózat ugyan kiépített, de a járatok sűrűsége, a közlekedő vonatpárok, a teherszállítás már nem megfelelő, nem kielégítő. A vasúti közlekedés korszerűsítése, átszervezése, a járatok sűrítése nem csak a munkába bejárásra, de az idegenforgalomra is jótékony hatással volna. Ennek megreformálása, összehangolása tehát fontos a koncepció és stratégia részéről.

A kistérség rendelkezik komplex környezetvédelmi koncepcióval és programmal, amelynek főbb elemei és azok végrehajtása e program részét is képezi. Fontos hangsúlyozni a környezettudatos nevelés fontosságát, a környezetvédelmi infrastruktúrák fejlesztését, a természet szerepét az emberek egészségének megőrzésében, életminőségének javításában.

A kistérség ár és belvízvédelmi rendszere alapvetően kiépített, de a számított védelmi biztonság előírásait szélsőségesebb vízjárású években is ki kell, hogy elégítse. Bár az elmúlt években történtek szükségszerű felújítások, minden településen tovább kell fokozni a csapadékvíz elvezető rendszer hatékonyságát, a legtöbb településen szükség van azok generális megújítására, a külterületi rendszereket is beleértve. A folyók medermélyítése, kotrása, a gátak javítása, karbantartása, emelése, záportározók kialakítása a magasabb részeken, részét képezik azoknak a programoknak, amelyekre szüksége van a kistérségnek. Szükséges a településeken a rendezett falukép kialakítása, melynek jelenleg egyik legnagyobb rombolója a sokhelyütt illegálisan működő személtlerakó telepek, a szennyvíz

elvezetés és kezelés, a mezőgazdaságból, állattartásból származó hulladékok nem megfelelő elhelyezésének megoldatlan volta. Tovább rontja a rendezettséget a lakóházak udvarán tárolt erőgépek, a telepeken felhalmozott gépkatrészek, melyek a külterületen kialakítandó majorságokban történő elhelyezése azonnali probléma megoldást igényel.

Hulladékgazdálkodás területén megoldódni látszik a kistérség talán legégetőbb környezeti problémája a kommunális szilárd hulladékok biztonságos elhelyezése. Településeink csatlakoztak a több kistérség összefogása révén Borsod-Abaúj-Zemplén megyében megvalósuló illetve a tiszafüredi regionális hulladéktároló megépítéséhez. A megvalósulást követően kidolgozható a jelenlegi telepek bezárásának, rekultivációjának terve és megvalósítása. A kistérség településein be kell indítani a szelektív hulladékgyűjtést, amely már a Tisza-tónál részben megtörtént, de a Tarna mentén is megvannak a tároló edények, a gépkocsira pedig benyújtott pályázat van beadva. Ezáltal a háztartási veszélyes hulladékok kérdése is megoldódik.

Villamos energia a kistérség minden településén biztosított, új termelőkapacitások igényeinek megjelenésekor ez nem jelenthet akadályt. A települések gázellátása során a nagyközépnomású gázvezetékek lefedik a teljes lakásszámra és meglévő egyéb létesítményre számított gázigényt, illetve a távlati fejlesztésekre jelentkező többletigény kiszolgálására is alkalmasak.

❖ **Együttműködések erősítése a kistérségen belül és kívül, információs hálózat kiépítése, kohézió erősítése alprogram**

Az alprogram feladatainak, intézkedéseinek gerince a kistérségen belüli együttműködés, együttgondolkodás, együtt cselekvés gondolata köré csoportosítható. Ezt leghatékonyabban a többcélú kistérségi társuláson, összefogáson keresztül lehet megvalósítani. Feladata: a társult települések összehangolt fejlesztése, közös területfejlesztési programok kialakítása és a fejlesztések megvalósítása, valamint önkormányzati feladatok közös ellátása a Társulási Megállapodásban foglaltak szerint.

A Társulás működési területe, vállalt feladatok tagonkénti felsorolása:

Település	Vállalt feladatok
Füzesabony	Közoktatási feladatok, közoktatási intézményi feladatok, közoktatási szakszolgálati feladatok /nevelési tanácsadó, logopédia/ Egészségügyi feladatok központi orvosi ügyelet Gyermekjóléti szolgáltatás Területfejlesztési feladatok Belső ellenőrzési feladatok
Aldebrő	Közoktatási feladatok, közoktatási intézményi feladatok, közoktatási szakszolgálati feladatok /nevelési tanácsadó, logopédia/ Egészségügyi feladatok központi orvosi ügyelet, Gyermekjóléti szolgáltatás Területfejlesztési feladatok Belső ellenőrzési feladatok
Besenyőtelek	Közoktatási feladatok, közoktatási intézményi feladatok, közoktatási szakszolgálati feladatok /nevelési tanácsadó, logopédia/ Egészségügyi feladatok központi orvosi ügyelet Gyermekjóléti szolgáltatás Területfejlesztési feladatok Belső ellenőrzési feladatok

Dormánd	Közoktatási feladatok, közoktatási intézményi feladatok, közoktatási szakszolgálati feladatok /nevelési tanácsadó, logopédia/ Egészségügyi feladatok központi orvosi ügyelet Gyermekjóléti szolgáltatás Területfejlesztési feladatok Belső ellenőrzési feladatok
Egerfarmos	Közoktatási feladatok, közoktatási intézményi feladatok, közoktatási szakszolgálati feladatok /nevelési tanácsadó, logopédia/ Egészségügyi feladatok központi orvosi ügyelet Gyermekjóléti szolgáltatás Területfejlesztési feladatok Belső ellenőrzési feladatok
Feldebrő	Közoktatási feladatok, közoktatási intézményi feladatok, közoktatási szakszolgálati feladatok /nevelési tanácsadó, logopédia/ Egészségügyi feladatok központi orvosi ügyelet Gyermekjóléti szolgáltatás Területfejlesztési feladatok Belső ellenőrzési feladatok
Kál	Közoktatási feladatok, közoktatási intézményi feladatok, közoktatási szakszolgálati feladatok /nevelési tanácsadó, logopédia/ Egészségügyi feladatok központi orvosi ügyelet Gyermekjóléti szolgáltatás Területfejlesztési feladatok Belső ellenőrzési feladatok
Kápolna	Közoktatási feladatok, közoktatási intézményi feladatok, Egészségügyi feladatok központi orvosi ügyelet Területfejlesztési feladatok Belső ellenőrzési feladatok
Kompolt	Közoktatási feladatok, közoktatási intézményi feladatok, közoktatási szakszolgálati feladatok /nevelési tanácsadó, logopédia/ Egészségügyi feladatok központi orvosi ügyelet Területfejlesztési feladatok Belső ellenőrzési feladatok
Mezőszemere	Közoktatási feladatok, közoktatási intézményi feladatok, közoktatási szakszolgálati feladatok /nevelési tanácsadó, logopédia/ Egészségügyi feladatok központi orvosi ügyelet Gyermekjóléti szolgáltatás Területfejlesztési feladatok Belső ellenőrzési feladatok
Mezőtárkány	Közoktatási feladatok, közoktatási intézményi feladatok, közoktatási szakszolgálati feladatok /nevelési tanácsadó, logopédia/ Egészségügyi feladatok központi orvosi ügyelet Gyermekjóléti szolgáltatás Területfejlesztési feladatok Belső ellenőrzési feladatok
Nagyút	Közoktatási feladatok, közoktatási intézményi feladatok, közoktatási szakszolgálati feladatok /nevelési tanácsadó, logopédia/ Egészségügyi feladatok központi orvosi ügyelet Területfejlesztési feladatok Belső ellenőrzési feladatok
Poroszló	Közoktatási feladatok, közoktatási intézményi feladatok, közoktatási szakszolgálati feladatok /nevelési tanácsadó, logopédia/

	Egészségügyi feladatok központi orvosi ügyelet Gyermekjóléti szolgáltatás Területfejlesztési feladatok Belső ellenőrzési feladatok
Sarud	Egészségügyi feladatok központi orvosi ügyelet Gyermekjóléti szolgáltatás Területfejlesztési feladatok Belső ellenőrzési feladatok
Szihalom	Közoktatási feladatok, közoktatási intézményi feladatok, közoktatási szakszolgálati feladatok /nevelési tanácsadó, logopédia/ Egészségügyi feladatok központi orvosi ügyelet Területfejlesztési feladatok Belső ellenőrzési feladatok
Tarnaszentmária	Területfejlesztési feladatok
Tófalu	Közoktatási feladatok, közoktatási intézményi feladatok, közoktatási szakszolgálati feladatok /nevelési tanácsadó, logopédia/ Egészségügyi feladatok központi orvosi ügyelet Gyermekjóléti szolgálat Területfejlesztési feladatok Belső ellenőrzési feladatok
Újlőrincfalva	Közoktatási feladatok, közoktatási intézményi feladatok, közoktatási szakszolgálati feladatok /nevelési tanácsadó, logopédia/ Egészségügyi feladatok központi orvosi ügyelet Gyermekjóléti szolgáltatás Területfejlesztési feladatok Belső ellenőrzési feladatok
Verpelét	Területfejlesztési feladatok

A FÜZESABONYI TÖBBCÉLÚ KISTÉRSÉGI TÁRSULÁSNAK KÖZÉP TÁVON AZ ALÁBBI CÉLOK ELÉRÉSÉT JAVASOLJUK:

- ❖ A kistérségi szinten ellátható önkormányzati közszolgáltatási feladatok szakmailag magasabb színvonalú, hatékonyabb – társulás keretén belüli – szervezésének elősegítése,
- ❖ A kistérségi területfejlesztési projektek megvalósításának elősegítése,
- ❖ A kistérségi „eközigazgatási ügyintézés” korszerűsítése.
- ❖ A jelzőrendszeres egészségügyi szolgáltatás és felügyelet megszervezése
- ❖ Kistérségi média – vidékfejlesztési lap és televízió – megvalósítása

A területfejlesztésben a Kistérségi Fejlesztési Tanács kijelöli a célokat, meghatározza és megteremti az ezekhez szükséges feltételeket. A feladatokat a vidékfejlesztési menedzserek munkaszervezete hajtja végre és szervezi meg.

A célok rendszere, és a hozzárendelt feltételek a komplex területfejlesztési koncepcióban és programban öltenek testet, melyek megvalósítása érdekében létre kell hozni egy kicsi, hatékony, de erős menedzsment szervezetet, mely koordinatív szerepet tölt be, összehangolja a területfejlesztés igényeit és lépéseit az egyes prioritások törekvéseivel és a mikrotérségben is jelen van. E szervezet feladata lesz a fejlesztési koncepció és program végrehajtásának irányítása, a végrehajtás folyamatának figyelemmel kísérése, monitoringja, ellenőrzése annak érdekében, hogy adott esetben megfelelő intézkedéseket lehessen hozni a felmerülő akadályok elhárítására. Feladata lesz pályázati források felkutatása, tanácsadói, tájékoztatói feladatok ellátása. A feladatok tudatosítása, elfogadtatása az itt élő emberek számára fontos feladat, hiszen ilyen módon lehet a

végrehajtás során kellő támogatottságot szerezni, és emberi erőforrásokat bevonni a közös tevékenységbe.

A menedzsment kapcsolatot tart a szomszédos kistérségek, a megye, a régió és más területi szervezetekkel, hogy hatékonyan és összehangoltan valósulhassanak meg a fejlesztések. A menedzsment magasan képzett szakemberekből, szakmai és civil szervezetek, a települések képviselőiből, valamint a térségfejlesztési társulás szervezetéből tevődik össze, munkájával a kistérségi fejlesztési tanácsot segíti.

A kistérség külső kapcsolatainak erősítése szintén fontos cél. Ez által válhat a kistérség igazán nyitottá a jövőben. Ennek érdekében megfelelő térségmarketinget kell alkalmazni! Ez egyrészt a kistérség kínálta lehetőségeket mutatja be a térség iránt érdeklődőknek, másrészt a kistérségi identitástudatot és összefogást, összekovácsolást erősíti az itt lakókban.

A térségmarketing elsősorban a kistérségről kialakult vagy kialakítandó kép közvetítésének eszköze. Indokolt a jelenleg is térség-, ill. település marketinggel foglalkozó különálló vállalkozók, civilszervezetek, szaktanácsadók tevékenységének szorosabb, eredményesebb összefogása.

E térségi kommunikációhoz tartozik a célorientált, professzionális lobbiszerű tevékenység is, amely a kistérséget érintő regionális, vagy országos döntések kedvező irányultságát segítheti elő.

Az alprogram keretében két alapelvet szeretnénk kiemelten érvényesíteni. Ezeket az egyes fejlesztési prioritásoknál nem csak a tervezésben hanem a megvalósításában is figyelembe kell venni.

Ezek egyike a **fenntartható fejlődés**. Arra kell tehát törekedni, hogy a fejlődés érdekében megtett lépések által okozott környezeti kár ne következzen be, vagy az minimális legyen. A fejlesztési célok elérése érdekében tett lépések végrehajtása, valamint a környezet és természet védelmének összehangolása érdekében törekedni kell a tervezett fejlesztések környezet- és természetvédelmi szempontjainak figyelembe vételére. Másrészt elő kell segíteni, hogy a már meglévő szennyeződések, károk elhárítását a tervezett célokhoz tartozó intézkedések elősegítsék, vagy megakadályozzák a további környezetromlást.

A másik vezérelv a kistérség lakosságára vonatkozó **esélyegyenlőség**. Ez jelenti egyrészt, hogy a kistérség minden lakosa egyforma eséllyel érje el a különböző szolgáltatásokat, tehát kortól, nemtől, bőrszíntől, származástól függetlenül részesüljön azokból, másrészt pedig, hogy a különböző szolgáltatások elérése fizikailag is biztosított legyen mindenkinek bármely településen él a kistérségben.

Az esélyegyenlőség biztosítását célozzák a különböző alprogramokban lefektetett elképzelések is. A versenyképes gazdaság megteremtése alprogramban megjelölt fejlesztési irányok azt célozzák, hogy növekedjenek a megszerezhető jövedelmek, az elérhető életminőségben csökkenjenek a jelenlegi különbségek.

A műszaki infrastruktúra, környezet és természetvédelem, utak, járdák, határi utak építése és a csatornázás fejlesztése című alprogram megvalósítása nem csak a ma élő lakosságnak, hanem a jövő nemzedékének is lehetőséget teremt az egészséges életre azáltal, hogy tisztább, egészségesebb feltételeket teremt. A kistérségben az esélyegyenlőség témakörön belül nagyobb hangsúlyt kell, hogy kapjon a fogyatékkal élők helyzetének javítása, a roma kisebbség helyzetének javítása és a nők hátrányos megkülönböztetése ellen tett lépések.

Az Európai Unió saját jövőjét az információs társadalomban látja. Európa új információs stratégiájában megfogalmazza: „eljött az az időszak, amikor az információs társadalom előnyeit, áldásait ne csak keveseknek, hanem mindenkinek juttassuk el”.

A megrajzolt jövőképpen jól körvonalazódik az elektronikus közigazgatás, amelynek megvalósításához rövid távon hozzá kell látni és középtávon meg kell valósítani. Ennek

lényege, hogy otthonról, Internet keresztül intézhetjük ügyeinket, az irodák, a polgármesteri hivatalok, intézmények, szolgáltatók nyitvatartási idejétől függetlenül. Megvalósul a szabad információáramlás, egy mindenki által hozzáférhető gyors és biztonságos hálózaton keresztül. A digitális alpműveltség pedig mindenki számára érhető és hozzáférhető lesz, ha máshol nem a Teleházakban, eMagyarországpontokban, könyvtárakban. A távmunka lehetőségei is megnyílnak, amely szintén pozitív kihatással lesz minden prioritásként megfogalmazott célra. A csökkent munkaképességűek otthon végezhetik munkájukat és a bevásárlást is az Interneten keresztül lehet intézni, amelyre már most is vannak jó példák, lehetőségek.

Az infokommunikációs rendszerek fejlődése világszerte rendkívül gyors ütemben halad. Az újabbnál újabb technikai eredményeket néhány év alatt leírják, elérték a ma legfejlettebbnek tűnő rendszereket, eszközöket. Éppen ezért a stratégiai cél – az információs társadalom fejlesztése – mellett csak rövidebb időtávra láthatók a konkrét tennivalók, technikai, szervezésbeni, illetve rendszermegoldásai. Ahhoz hogy a Füzesabonyi Kistérség ne egy leszakadó, stagnáló kistérség legyen, az alprogramnak ki kell térnie:

A gazdaság informatikai ellátásának javítására, korszerűsítésére

A közszolgáltatások informatikai hátterének, szervezetségének lényeges fejlesztésére,

A kultúra, a művelődés és a humán szféra valamint a családok informatikai ellátottságának javítására is

Ezek az elvek helyet kapnak az NFT-ben is, amelyben megfogalmazódnak az információtechnológiai célkitűzések és EU-s pályázati eszközök. Ezek forrásaiból is támogatást lehet igényelni, az itt jelentkező feladatok megvalósításához.

Az információs társadalom megteremtésével kapcsolatos feladatokat stratégiai fontosságuként jelenítjük meg a koncepcióban, mert ez a térség fejlődésének kiszolgálója, motorja lehet. A fiatal generációk érdekében és az aktív élethosszig tartó képzések megvalósítása miatt így lehetnek esélyesek a kistérségünk lakói a térség európai szintre történő felzárkóztatásában.

Általános célként fogalmazzuk meg az önkormányzatok, és a kistérségi társulás számára olyan komplex elektronikus önkormányzati rendszerek megvalósítását, amely magában foglalja az elektronikus, illetve elektronikusan támogatott ügyintézési szolgáltatásokat, valamint az összes belső folyamatot, beleértve a térinformatikai rendszerekkel támogatható területeket is. A hatékony e-ügyintézés kialakítása megköveteli a hivatalok belső, működési folyamatainak újraszervezését, valamint az önkormányzati döntéshozók, illetve köztisztviselők, közalkalmazottak folyamatos képzését.

A program egyik eleme amely az egyeztetések során megerősítést nyert, hogy legyen egy komplex kistérségi közcélú adatbázis, amely rendszeresen frissítésre, karbantartásra kerül a munkaszervezet által. Az adatbázis hasznos információkat tartalmaz önkormányzatok, vállalkozások felé, pályázati lehetőségeket tartalmaz, módszertani segítséget nyújt a pályázatok elkészítéséhez. Az adatbázis egyik eleme lehet a kistérségi komplex területfejlesztési terv monitoringjának, ellenőrzésének és nyomon követhetőségének, amely mindenki számára hozzáférhető lesz, arról a kistérségi médiák folyamatosan hírt adnak.

Az információs társadalom működésének alapvető követelménye a korszerű szélessávú infrastruktúra teljes kiépítése. A szélessávú infrastruktúra elterjesztése több okból is kitörési pontot kínál. Átalánydíjas, folyamatos működésű nagy szélessávú kapcsolatot kínál, amely az átvitel sebességét tekintve mennyiségben jobb, elérhető és megbízhatóbb.

Az információ körét minőségben is lényegesen bővíti a keskenysávú megoldásokhoz képest.

A középtávú időszakban célul tűzzük ki, hogy a kistérség minden településén álljon rendelkezésre csatlakozási pont az országos gerinchálózatok helyi elérhetőségéhez. Ez lehetővé tenné az olcsó munkahelyi és lakossági szélessávú Internet használatot minden azt igénylő háztartás és vállalkozás és civilszervezet számára. A vállalkozások számára ez azért előnyös, mert így olcsóbban és egyszerűbben érhetnek el üzleti információkat, nagyobb eséllyel jeleníthetik meg és tehetik elérhetővé magukat, és több lehetőségük adódik távmunka nyújtására, vagy igénybe vételére, amely erősíti a versenyképességet, elősegítheti az idegenforgalmat, de a jövedelmeket is növelheti.

Az erdősítési intézkedések alkalmazása nemcsak EU harmonizációs kötelezettség, hanem hatályos hazai jogszabályokban foglalt feladat is. A mezőgazdaság számára kedvezőtlen területek gazdaságos hasznosításával a kistérség jövedelemtermelő képességének és az alacsony képzettségű munkaerő foglalkoztatásának növelését is elősegíthetjük. Ezzel megvalósulhat a vidék energia- és nyersanyag felhasználásának fenntartható módon történő egyre nagyobb irányú növelése, kielégítése is. Ugyanakkor kapcsolódik a vadászat, a méhészet, a turizmus, a ökoturizmus fejlődéséhez is.

6. A főbb stratégiai intézkedések, programok, alprogramok megvalósításának tervezett ütemezése:

Intézkedés	Rövid táv 2005- 2006.	Közép táv 2007- 2013	Hosszú táv 2013- től
Üresen álló laktanyák ipari és vállalkozói területté való hasznosítása, infrastruktúrával való ellátása. (Aldebrő, Feldebrő, Tarnaszentmária, Verpelét)	X	X	
Szennyvíz beruházások, csatornázás, szennyvíztisztítás megvalósítása (Tarnaszentmária, Feldebrő, Aldebrő, Tófalva, Kápolna, Kompolt, Kál, Nagyút, Dormánd, Mezőtárkány, Mezőszemere, Egerfarmos, Szihalom) Verpeléten a III-IV-es ág	X	X	
Új víztisztító technika kialakítása (Sarud, Újlőrincfalva) egészséges ivóvíz biztosítás	X		
Ipari területek kijelölése, infrastruktúrával való ellátása (Füzesabony, Poroszló, Kál, Kompolt, Kápolna, Verpelét) vállalkozók, befektetők felkutatása, pályáztatása, versenyképességük erősítése a kistérségben	X	X	
Tarna-völgyi feltárási út megépítése (Tarnaszentmária, Verpelét, Feldebrő, Aldebrő, Tófalva, Kápolna, Kompolt, Kál, Nagyút) a kistérség belterületi útjainak a tehermentesítése, gyorsforgalmi út építése, közút szélesítés a megyeszékhely, a régióközpont felé		X	X
Vasúti átjáró építés – alul- v. felül járó – építése Kál. Vasúti átjárók korszerűsítése a mellékvonalakon.		X	X
Optikai kábelek fejlesztése a szélessáv kiépítése az e-közigazgatás, az e-önkormányzatok, a Teleházak és e-Magyarország pontokhoz a Füzesabonyi Kistérségben. Információs és pályázatíró központok létrehozása a bankok, a takarékszövetkezetek bevonásával.	X	X	

AVOP Leader+ térségek megalakítása, működtetése (Tisza-tó mikrokörzet és a Tarna menti mikrokörzetben) Egy erős mikrokörzeti hálózat létrehozása.	X	X	
Kerékpárút hálózati terv kidolgozás, kiépítés, fejlesztés (Verpelét, Tarnaszentmária, a Tarna mentén a Tisza-tóig) Szihalom és a Tisza-tó irányába.		X	X
Belterületi és külterületi, határi utak építése, felújítása a Füzesabonyi Kistérségben	X	X	X
Mikrokörzet központok (város) kialakítása (Tarna mente északi és déli része, Tisza-tó mikrokörzetében. (Egységes, kertvárosias falukép kialakítása, lakóparkok kijelölése, terveztetése, építése)		X	X
Tömegközlekedési út- és vasúthálózat felújítása, korszerűsítése, járatok sűrítése. Tömegközlekedési létesítmények és szolgáltatások színvonalának javítása. A térség belső kapcsolatainak javítása a vasúti mellékvonalak fenntartásával.	X	X	
Rendőrőrsök (Kál és Sarud) fenntartása, támogatása, közbiztonság erősítése	X	X	X
Szelektív hulladékgyűjtés megvalósítása a Füzesabonyi kistérség területén	X		
Szilárd hulladéklerakók felszámolása, rekultivációja, vadlerakók megszüntetése, felszámolása a Füzesabonyi Kistérség területén	X	X	
Középületek (iskolák, óvodák, polgármesteri hivatalok, egészségügyi központok, középületek) felújítása, építése, korszerűsítése, modern technikával berendezése	X	X	
Folyók megkotrása, gátrendszer felújítás, építés, záportározók kialakítása a kistérség érintett folyóinál, patakjainál		X	X
Vízvezető árkok, átereszek, hidak, átjárók felújítása, kialakítása, kiépítése a Füzesabonyi Kistérség 19 településén	X	X	
Belterületi zöldfelületek növelése, utcai fásítás, parkosítás	X		
Rendezett településkép kialakítása, a légvezetékek lehetőség szerinti föld alatti kábelvezetékekkel történő kiváltása.		X	X
Kulturális örökségi, épített környezeti értékek megóvása, funkcionális fejlesztése. Tájházak létrehozása, a helyi építészeti értékek, hagyományok, eszközök bemutatása, őrzése, ápolása.	X	X	
A Füzesabonyi Kistérség ökoturisztikai rendszerének kialakítása. A Tisza mentén gátórházak és hullámtéri kubikok rehabilitáció utáni bevonása az ökoturisztikai rendszerbe. A turizmus környezeti terhelésének minimalizálása.	X	X	
Védett területek látogathatóságának megszervezése, természetvédelmi oktatóközpontok, bemutatóhelyek, tájcentrumok, tanösvények kialakítása, helyi értékek védetté nyilvánítása.	X	X	
Veszélyes hulladékok, állati eredetű hullák elhelyezésének,		X	X

tárolásának, elszállításának szervezett megoldása térségi szinten. Hígrágya kezelés és szerveztrágya kezelési technológiák támogatása.			
EU normáknak megfelelő komplex regionális hulladékgazdálkodási rendszerekhez való csatlakozás (Tiszafüred, Hejőpapi, Gyöngyös)	X		
Tájsebek felmérése, helyreállítási lehetőségeinek kidolgozása		X	X
Vízgyűjtőterület vízminőségi állapotfelmérése, monitoring rendszer működtetése. Csapadékmérő állomások, meteorológiai állomások, előrejelzők működtetése, fenntartása. (borvidék, üdülőkörzetek)	X		
Többcélú társulás jogszabályok adta lehetőségeinek mindenirányú kihasználása, érvényesítése. Információs adatbázis létrehozása, működtetése, folyamatos frissítése mikrokörzeti alközpontokkal.	X		
Bentlakásos idősek otthona építés Verpelét, Sarud, Szihalom, Poroszló, Feldebrő		X	X
Hulladékudvar, hulladékátrakó és hulladék hasznosító telep (Szihalom) építése (Kál, Verpelét, Puoroszló, Füzesabony)		X	
Termálkút fúrás (Sarud, Újlőrincfalva, Poroszló, Feldebrő), termálstrand, szálló építés		X	X
Temetők felújítása, ravatalozók felújítása, építése, urnatemetők építése	X	X	
ATM pénzfelvevő automaták, terminálok telepítése, bankkártyával való fizetések meghonosítása, megvalósítása a kistelepüléseken is	X		
Körzeti kábel televízió, kistérségi televízió hálózat kiépítés. Kistérségi lap kiadás. Prospektusok, tájékoztatók, reklámanyagok kiadása.	X		
Szúnyog és rovarirtások rendszeressé tétele az üdülőkörzetekben	X		
Egységes információs táblák, hirdetőtáblák kistérségi szinten	X	X	
Sportpályák, tornatermek, tanuszodák, szabadidő parkok építése	X	X	X
Kulturális és hagyományörző rendezvények kistérségi szintű összehangolása, egyeztetése, szervezése	X		
Középfokú képzések, szakképzések, szakmunkásképzések, nyelvi képzések, gazdaképzések, informatikai képzések, távmunkával kapcsolatos képzések, idegenforgalmi képzések megszervezése	X	X	
AVOP Leader+ képzések megszervezése Leader kistérségenként	X		
Falufejlesztési programok készítése településenként	X		
Roma szervezetek partnerségi, együttműködési kapcsolatainak vizsgálata, értékelése, továbbfejlesztése az MTA Reg Kut Közp kutatási eredményeire támaszkodva	X		
A méhészet kistérségi fejlesztése érdekében, a gasztronómiával és helyi értékek bemutatásával együtt	X	X	

bemutatók, kiállítások, népszerűsítő előadások szervezése			
Megújuló energiaforrások, energiaerdők telepítése		X	X

7. A koncepció programjának várható hatásai és eredményei valamint indikátorrendszere

A fejlesztési források hatékony felhasználásának egyik alapvető feltétele, hogy a források felhasználásáért felelős szervezet képes legyen mérni, nyomon követni a megvalósítás alatt álló programok eredményeit és hatásait. A Füzesabonyi Kistérség érdeke, hogy egyértelműen megállapítható legyen, hogy a javasolt intézkedések valóban hozzájárulnak-e a kitűzött célok eléréséhez, ugyanakkor melyek a koncepció és program tényleges hatásai. Amennyiben a fejlesztések eredményei és hatásai nyomon követhetők akár rövid-, közép- vagy hosszútávon ez lehetővé teszi:

A beavatkozást a megvalósítás és kivitelezés folyamatába, amennyiben az nem vagy nem megfelelő ütemben halad a kitűzött koncepció céljainak eléréséhez

A tapasztalatok alapján a jövőbeli programok hatékonyabb megtervezését

Nemcsak a statisztikai kistérség érdeke azonban a program eredményeinek és hatásainak nyomon követése, hanem egyre nagyobb mértékben a pályázat kiírók, a gesztorok, a finanszírozók elvárása is. A finanszírozók objektív, egyértelmű és lehetőleg számszerűsíthető információkat szeretnek és kívánnak látni a forrásfelhasználás hatékonyságáról, a felhasznált források valós hatásairól, eredményeiről.

A koncepció monitoring rendszernek alapvetően program-specifikusnak kell lennie. A stratégiai program szintjén a rendszer alapjait meghatározó elvárások, valamint néhány fontos összetevői kerülnek megfogalmazásra. A lényeg a mérhetőség és összehasonlíthatóság.

A befektetés ösztönzés és a térségmarketing több irányból támogatja a gazdaság, a vállalkozók és vállalkozások fejlődést. A sikeres marketing eredményeként növekszik a tőkebefektetések száma és nagysága, amely dinamizálja a gazdaságot, több turista érkezik a kistérségbe, feltételezi és szükségesnek tartja az infrastruktúrát. A turizmus területén a turisták több pénzt költenek, másrészt a növekvő turistaszám kényszerként hat a szolgáltatások színvonalának és palettájának növelésére is. Az összefogás és eredményes lobbí növeli a térségbe áramló támogatások összegét, mely közvetlenül vagy közvetve járul hozzá a gazdasági növekedéshez.

A gazdaságfejlesztést célzó intézkedések esetében alapindikátorként jól alkalmazhatóak az alapvető gazdasági mutatók. Ilyen az egy főre jutó GDP, a munkanélküliség alakulásának a mutatói, az egyes ágazatok foglalkoztatásában és a GDP előállításában betöltött szerepet mutató számok. További fontos jelzőszámok lehetnek még az egyes ágazatok versenyképességére vonatkozó mutatók, az ágazatok jövedelmezősége, valamint – az életszínvonal alakulását tükröződő -, az átlagjövedelem, illetve a jóléti mutatók alakulása.

A **mezőgazdaság** tekintetében a főbb indikátoroknak az ágazat versenyképességét, a munkatermelékenységet, a technológiai színvonal alakulását, az ágazat exporttevékenységét kell tükrözniük. A gépek átlagéletkora, a birtoknagyság, a műtrágya felhasználás, a szerves trágya mennyiség, az újtelepítések aránya, az erdőtelepítés mutatója, az állatsűrűség, az ugar és parlagterület aránya, a gazdaságok megoszlása a birtokméret szerint, a gazdaságok tevékenységében résztvevők munkaerő sűrűségi mutatója mind-mind az agrárstruktúra vizsgálatára javasolt és használt mutatók.

Az **iparfejlesztés** lehetséges indikátorai a kistérség ipari teljesítményeit, az ipar és a vállalkozások exportteljesítményét, a beszállítói hálózatokba bekapcsolódók foglalkoztatottainak számát, a gazdaság teljesítményét mutatják be.

A **szolgáltató szektor** indikátora lehet a szektorban tevékenykedő vállalkozások számának alakulása, a szolgáltatások palettájának szélesedését jelző mutatók, a szektorban történt beruházások nagysága de az új munkahelyek száma is.

A **befektetés-ösztönzési** tevékenység output indikátorai alapvetően a tervezett intézkedések konkrét, számszerűsíthető eredményeire vonatkoznak, az eredménymutatóknak pedig azt kell tükrözniük, hogy a létrehozott eszközök milyen mértékben érik el a célcsoportot, a potenciális befektetőket. A hatásindikátorok egy része a program közvetlen hatásainak nyomon követését szolgálja, míg a másik csoportja azt mutatja, hogy a befektetés-ösztönzési program megvalósítása által befolyásolt átfogó célok hogyan teljesülnek, illetve hogyan teljesültek.

8. Használt komplex mutatók:

Gazdasági térszerkezet alakulása: **Az értékeléshez két komplex dimenzió a gazdasági fejlettség és a versenyképesség többmutatós elemzését használják. A gazdasági fejlettséget 8 mutató összevont állapot és változás elemzése adja (gazdasági teljesítmény, gazdasági szervezetrendszer, külföldi működő tőke befektetések, ipar, agrárgazdaság, turizmus, üzleti és pénzügyi szolgáltatások, kiskereskedelem és fogyasztópiac, információs gazdaság).**

Versenyképesség: **Az értékeléshez 6 mutatót vizsgálnak (humán erőforrás, termelékenység, az üzleti infrastruktúra (pénzügyi szolgáltatásokkal való ellátottság) közlekedési infrastruktúra (gyorsforgalmi úthálózat lehetősége) gazdasági nyitottság (külföldi működő tőke), piacnagyság (népességszám).**

Gazdasági szolgáltatások: **Idetartoznak az ingatlanügyek, kölcsönzés, számítástechnikai tevékenységek, jogi, gazdasági tevékenységek, mérnöki, műszaki tevékenység, tanácsadás, egyéb tevékenységek.**

Fogyasztópiac területi szerkezete: **Tényezői: 1 főre eső jövedelem nagysága, területre eső jövedelemtömeg, gazdasági aktivitás szintje, területi GDP szintje.**

Idegenforgalom fejlesztési alprogram: a kistérség gazdasági felzárkózásának, majd versenyképességének növekedésében fontos szerep jut a turisztikai fejlesztéseknek. a turizmus multiplikátor hatása megmutatkozik majd a környezet rendjében (falukép, parkok, porták tisztaságában és rendjében, méretében, számában), az informatika fejlődésében, az oktatás színvonalának növekedésében, a szolgáltatásokban. A turizmushoz kapcsolódó jobb minőségű szolgáltatások vonzóak lesznek a turisták számára és több időt töltenek majd a térségben, ami többletköltséget eredményez. Ez végső soron a települések adóbevételeinek növekedésében fog megmutatkozni. A vendéglátásban és a turisztikával közvetetten kapcsolatban álló szolgáltatásokban, a foglalkoztatottak száma és aránya növekedni fog, ami a munkanélküliségi mutatókra fog pozitívan hatni.

A turizmus fejlesztés alapindikátoraiként jól használhatóak a hagyományos turisztikai mérőszámok, a szállásférőhelyek száma, a vendégéjszakák száma, a turizmusban foglalkoztatottak száma. Más tekintetben a térségi fejlődés folyamatában a turisztika területi terjeszkedése is intenzívebb lesz. Ez is mérhető mutatószámként értelmezhető. A fejlesztésekhez elengedhetetlenül fontos mind a kapcsolódó szolgáltató ágazat

megegerősítése, mind pedig a turisztikai irányultságú képzések megvalósítása. Ennek megfelelően mutatószámként lehet számba venni a szolgáltatási szektor indikátorait, illetve a képzés kapcsolódó mutatóit.

Humán erőforrás fejlesztési alprogram: A fejlesztési program célkitűzéseinek megvalósítása nem csak gazdasági változásokkal, hanem komoly társadalmi hatásokkal is jár. A szerkezetátalakításon áteső gazdaság növekedése magával hozza a térség munkanélküliségi mutatóinak csökkenését, a lakosság jövedelmi helyzetének pozitív irányú változását, és így az egyéni szintű szociális helyzet javulását eredményezi. A bővülő munkahelyszám eredményeként csökkenni fog a térséget elhagyó képzett munkavállalók száma.

A munkaerő jelentős része a szolgáltató szektorban fog elhelyezkedni, növelve az ágazat foglalkoztatási részarányát. A turizmus térségi szerepének növekedésével párhuzamosan javuló kistérségi környezeti kép a társadalomban értékrendbeli változásokat fog indukálni, miáltal az ott élők igényesebbé válnak környezetükkel szemben.

A demográfiai folyamatok jelleg alapvetően nem sokat fognak módosulni. A pozitív elemei válhatnak hangsúlyosabbá. A népesség előregedése várhatóan tovább folytatódik, de arra számíthatunk arra, hogy a növekvő arányú bevándorlás, visszavándorlás következtében a népességszám legalább hosszú ideig még stagnál vagy kismértékben emelkedik mint az utóbbi években, ugyanakkor összetétele jelentősebb arányban változhat. A változások a jövedelmi viszonyok javulásával, az életfeltételek javulásával lesznek összefüggésben. A szép fekvésű, csendes, biztonságos, alacsony környezeti terhelésű, valamint idegenforgalmilag frekvenciált községekbe a népességszám növekszik.

A humán infrastruktúra fejlesztési célok megvalósítása jelentősen hozzá fog járulni az életkörülmények és ezen keresztül az életminőség javulásához, ami stratégiai cél. Mind az oktatási, mind az egészségügyi ellátó hálózatokban bekövetkező korszerűsödést, magasabb szintű működést lehetővé tevő fejlesztések hozzá fognak járulni a tudásbázis erősödéséhez, a lakosság képzettségi szintjének, az élethosszig tartó tanulás folyamatának és az emberek egészségi állapotának javulásához.

A prioritás fontos célkitűzése a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok helyzetének javítása, különösen a roma, valamint a szegény népesség vonatkozásában. A program következetes véghezvitelével szorosabbá válhat a romák és szegények társadalmi integritása, illetve jelentősen javulni fog szociális-egészségügyi és képzettségi helyzetük. A romáknál ki kell nevelni a vezető és vezéregyéniségeket, akik várhatóan nagyobb hatásokkal tudják a koncepcióban megfogalmazottakat elfogadtatni. A program eredményeként nő a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi elfogadottsága, javul a csoport társadalmi esélyegyenlősége.

A kulturális intézményrendszer fejlesztése, a lakosság kulturális és műveltségi színvonalának emelése jelentősen javítja a kulturális szolgáltatások hozzáférhetőségét, a meglévő kulturális örökség megőrzését és minél szélesebb körben való ismertté válását. Mindez nagymértékben hozzájárul a kistérségi öntudat kialakulásához.

A humán erőforrás-fejlesztés indikátorai egyrészt az oktatási-képzési rendszer tartalmi elemeinek paramétereire (közoktatás, át- és továbbképzések, speciális képzési formák, így felzárkóztatások, valamint tehetséggondozás), másrészt a – jelenlegi és potenciális – humán erőforrás munkaerő-piaci helyzetének változására irányulnak. A beavatkozási terület főbb eredményindikátorai a foglalkoztatottsági szint növeléséhez, a munkanélküliség csökkenéséhez, a lakosság iskolai végzettségének emelkedéséhez, a szakképzettségi struktúra változásához kapcsolódnak elsősorban. A kultúra, közművelődés fejlesztését célzó intézkedés eredményességének legfontosabb indikátorai a kulturális szolgáltatási

helyszínek (helyiség, épület) számát, a szolgáltatások igénybevételét, a rendezvények számának alakulását, illetve az épített környezet értékeinek állapotát követik nyomon.

A roma népesség helyzetének javítását célzó intézkedésekhez kapcsolódó olyan indikátorokra van szükség, amelyek a csoport munkaerő-piaci helyzetének változását követik nyomon, illetve az életszínvonaluk, jövedelmi viszonyaik és életminőségük leírására alkalmasak.

Az egészségügyi állapot javítását célzó program alapvető indikátorai a lakosság morbiditási és mortalitási mutatói, a megelőzési, szűrési tevékenységgel kapcsolatos akciók, tevékenységek jellemzői, valamint az egészségügyi ellátó rendszer hozzáférhetőségi adatai, települési megosztásban.

A **civil szektor** legfontosabb indikátorai a szervezetek számának alakulására, tevékenységi körök szélesedésére, megvalósított programjaik számának alakulására, beadott pályázataik számára, rendezvényeikre irányulnak.

A lakóház, ill. lakóterület rehabilitációs program indikátorai érintett népesség, családszám, lakásszám, rehabilitált épületek, területek m²-e.

❖ HASZNÁLT KOMPLEX MUTATÓK:

Társadalmi térszerkezet (státusz) Vizsgált tényezők, a lakosság egészségi állapota, képzettsége, munkanélküliség, jövedelmi viszonyok, közbiztonság, települések komfort szintje.

Egészségi állapot: **Komplex mutató, amely a lakosság egészségügyi állapotának mutatói mellett az életkilátást, a morbiditási helyzetet és az egészségügyi intézményrendszert vizsgálták.**

Részletezve: várható élettartam, halálozások gyakorisága és oka, a megbetegedések, az orvoshoz fordulás gyakorisága, alkoholisták, pszichiátriai betegek aránya, rokkantnyugdíjasok aránya, betegfelmérések adatai, 1 főre jutó egészségügyi (alap, közép, felsőszintű) intézményhálózat adatai.

Tudásbázis: **Vizsgált tényezők: A lakosság iskolázottsági szintje, nyelvismeret, K+F ráfordítások és létszám, szabadalmak száma, oktatási, képzési intézmények száma, aránya, vezetők, értelmiségiek aránya a munkaerőpiacon, számítógép, Internet ellátottság a közoktatásban, középiskolák eredményességi mutatói, nappali tagozatos közép- és felsőfokú tanulók aránya.**

A munkanélküliség helyzete: **Komplex mutató, amely kifejezi a munkanélküliség arányát, változását, és a munkanélküliek csoportján belül a tartós, 50 évnél idősebb, legfeljebb 8 általánost végzettek arányát.**

Jövedelmi-vagyoni viszonyok: **Vizsgált tényezők: SZJA-t fizetők aránya, 1 főre jutó jövedelem, 1 főre jutó jövedelem változása, magas jövedelműek (legalább 5 mill Ft-os jövedelmi sávon adózók) aránya, új építésű lakások aránya, 1000 lakosra jutó személygépkocsik számának változása.**

A **környezet- és természetvédelmi** fejlesztések pozitív irányú társadalmi változásokat okoznak. Az agrár-környezetvédelmi támogatások növekedésével és a kommunikáció

javulásával várhatóan javul a környezeti tudatosság, ami alapja a környezet- és természetvédelem fenntartható fejlődésének.

A természetvédelemmel összefüggő turizmus fejlesztésére épülő vállalkozások új, jelenleg nem jellemző társadalmi rétegeket formálhatnak. A környezetvédelmi javaslatok megvalósítása (hulladékgazdálkodás, vízgazdálkodási javaslatok, szennyvízcsatornázás) vitathatatlanul a társadalom és az egyes emberek életminőségét látványosan emelik, társadalmi elfogottsága, támogatottsága tehát igen magas lesz.

A **közlekedési** hálózat fejlesztése elősegíti a külföldi működő tőke térségi beáramlását, így ez áttételesen a foglalkoztatási, jövedelmi viszonyok javulását eredményezi. Azzal, hogy javul a kistérség közlekedése, nemcsak a kistérség válik elérhetőbbé, hanem a helyi lakosok számára is könnyebben elérhetőbbé válnak a kistérségen kívüli szolgáltatások.

A koncepció megvalósulása esetén jelentősen növekedik a természetvédelem által kontrollált övezetek kiterjedése, amely a jelen állapotot alapul véve a természeti környezetben jelentős javulást kell eredményezzen. A fejlesztési intézkedések biztosítják a biodiverzitás és az ökológiai rendszerek állapotának legalább a jelenlegi szinten tartását, lehetőség szerinti fejlődését. A támogatási rendszerekkel megvalósuló élőhely rehabilitációk a térségre jellemző természeti- és kultúrtáj fenntartható összhangját alakíthatja ki.

A kistérség lakossága képzettségi színvonalának növelésével és a környezettudatos gondolkodásmód térnyerésével biztosítani lehet, hogy a környezet védelme érdekében tett lépések hosszú távon is eredményesen hassanak, és biztosítsák a fenntartható fejlődés feltételeit.

A közlekedési infrastruktúra fejlesztése, a logisztikai szerepkör erősítése terén az alapvető output mutatók a felújított vagy épített vonalhossz alakulását mérik (mind a vasúti, mind pedig a közúti közlekedési hálózatok tekintetében), a beavatkozás eredményei jól nyomon követhetők az 1 km²-re jutó gyorsforgalmi út/főút hossz, valamint az elérési idő alakulásán keresztül (kistérségen belüli, illetve a kistérség elérése más térségekből közúton személygépkocsival, illetve busszal, vonaton).

A vízügyi infrastruktúra fejlesztése terén a vízkárelhárítás (ár- és belvízvédelmi fejlesztések) kapcsán az indikátorok a létrejövő védelmi rendszerek paramétereire vonatkoznak, valamint az árvízveszélyes területek nagyságának csökkenését mérik. A vízközmű fejlesztések esetén az indikátorok részben a kiépített, illetve a felújított létesítmények paramétereire vonatkoznak; tükrözik továbbá a közműháló nagyságának alakulását, valamint a fejlesztések környezeti hatásait is.

A környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése terén elsődlegesen fontosak azok a fajlagos mutatók, melyek az elérni kívánt állapothoz viszonyított elmaradást mutatják be. A hulladékgazdálkodás esetén például a megfelelően ártalmatlanított és nem ártalmatlanított hulladékok mennyiségének aránya lehet a leghatékonyabb indikátor.

Másodlagosan fontosak azok a mutatók, melyek a kapacitás alakulását mutatják, például a hulladék-ártalmatlanító létesítmények kapacitásának alakulása, valamint a szilárd hulladék gyűjtésével, a szelektív hulladékgyűjtésbe bekapcsolt háztartások számának növekedése. Fontosak továbbá azok a mutatók, melyek a végrehajtott fejlesztések környezeti hatását tükrözik, például a légúti megbetegedések számának alakulása a fejlesztések előtt szennyezett levegőjű településeken.

A természetvédelem esetén alapindikátorként használhatók azok a mutatók, melyek jelzik, hogy milyen állapotban van jelenleg a természetvédelem és a tájhasználat a kistérségben. Ilyen indikátor lehet például a védett területek nagysága a különböző kategóriákban, a kistérségben élő védett fajok száma, az ökológiai viszonyoknak megfelelően használt

területek nagysága. Az agrár-környezetvédelem térnyerésével párhuzamosan aztán már lehet mérni azokat a mutatókat, melyek már a változásokat is jelzik: az öko-gazdálkodásba bevont területek nagyságának és a gazdálkodók számának növekedése, a termesztett fajták skálájának növekedése, a védett területek nagyságának változása, rehabilitált élőhelyek területének nagysága.

Környezeti állapot szerinti terheltség: Komplex mutató, amely keretében vizsgált, értékelt tényezők: ipari eredetű légszennyezés, közúti légszennyezés, felszíni és felszín alatti vizek szennyezettsége, talajok szennyezettsége, érzékeny természeti területek aránya, környezetvédelmi infrastruktúra kiépítettsége.

Környezeti veszélyeztetettség: A mutató a kistérség környezeti terhelésekkel szembeni érzékenységét reprezentálja. Összetevők: felszín alatti vízminőség érzékenysége, nitrátérzékenység, ár- és belvíz veszélyeztetettség, felszíni vízgyűjtők vízminőségvédelmi övezetei, talajérzékenység, a védett természeti területek aránya és a kistérségi erdőtüzindex értéke.

Az információs és kommunikációs technológia hatékony alkalmazását célzó fejlesztések eredményeinek és hatásainak nyomon követését olyan mutatók szolgálhatják, mint az Internet kapcsolattal rendelkező háztartások és vállalkozások a regisztrált domain nevek, az üzleti célú honlapok száma, az internetes kereskedelem nagyságának alakulása.

A kohéziós fejlesztés társadalmi hatásai többértékűek. A kistérség intézményesülésével, a kistérségi jogkörök növekedésével párhuzamosan átalakul a lakosságban élő kistérségkép és mélyül a kistérségi identitástudat.

A kohéziós tényezőkön belül az intézményfejlesztés és a térségmarketing erősítését célzó intézkedések esetében a várható környezeti hatások közvetlenül nem befolyásolják a környezet állapotát, de áttételesen (pl. oktatási rendszereken keresztül) segíthetik céljaink megvalósulását.

A költséghatékony és tevékenységorientált intézményfejlesztés eredményeinek csak bizonyos elemei írhatóak le számszerűsíthető mutatókkal (pl. a létrejövő új fejlesztési intézmények, a kistérségben dolgozó területfejlesztési szakemberek száma, a térségbe érkező külső források nagysága, a megvalósuló fejlesztések összértéke); nagyon fontos azonban a nem számszerűsíthető, minőségi jellegű mutatók, értékelések alkalmazása is (pl. a kidolgozott fejlesztési programok, a programmegvalósítás minősége).

A kistérségi marketing tevékenység eredményessége, hatásai csak kisebb részen írhatóak le számszerűsítve, a tényleges eredmények, hatások megismeréséhez minőségi jellegű mutatók alkalmazása szükséges (pl. a kistérség ismertsége az országban és külföldön, a kistérség megítélésének változása, a kistérség identitás alakulása).

9. A költségek prognosztizálása és a finanszírozás forrásai

A korábban elkészült kistérségi koncepciók és programok program jellegét kérdőjelezte meg egyebek között az a tény is, hogy a „programokhoz” nem történhetett forrás hozzárendelés, nem volt ismert, hogy adott kistérség mely területeken, milyen nagyságrendben, milyen valószínűséggel tud külső forrásokat elnyerni. A kistérségi – de a megyei és regionális – fejlesztési programok tervezői odáig tudtak eljutni, hogy meghatározták a fejlesztési irányokat és ezekhez programcsomagokat, operatív

programokat, programokat, valamint alprogramokat rendeltek, de kevés kivétellel projektszintű kidolgozás nem valósult meg. Ezeknek a projekt-ötleteknek csokorba szedésétől az esetenként konkrét beruházásokig terjedő feladat leírásokhoz optimális esetben – sokszor igen elnagyolt – költségbecslés tartozott és a lehetséges források vagy pályázat kiírók nevesítése történt meg. Ez azt mutatja, hogy a forrásokról, azok elosztási mechanizmusairól rendelkezésre álló ismeretanyag bázisán így lehetett a programozás követelményeivel összhangot teremteni. Tükrözi ugyanakkor azt a sokkal lényegesebb tényt, hogy a kistérségi programok végrehajtása alapvetően külső, támogatási források általi finanszírozásra épültek.

A kistérségnek fejlesztéseik, beruházásaik megvalósításában továbbra is döntően külső finanszírozási forrásokra kell hagyatkozniuk. Ebből következik, hogy a Füzesabonyi Kistérség számára alapvető kérdéssé válik, hogy a kistérség és azok 19 települése fejlesztési célokra reálisan mennyi támogatási forrást tud bevonni. Tekintettel arra, hogy a források pályázati úton kerülnek felosztásra, érdemi indikáció, előzetes kötelezettségvállalás, netán ígéret arra vonatkozóan, hogy adott kistérség vagy azok települései milyen mértékben részesedhetnek a forrásokból, gyakorlatilag nem értelmezhető. A külső forrásokra való támaszkodás ténye alapvetően meghatározza a kistérségi programozás tartalmát és konkrétságát.

A szakirodalom egyértelműen leszögezi, hogy egy kistérségi társulás által reálisan bevonható forrástömeg nagyságának meghatározására a jelenlegi peremfeltételek mellett nem lehet pontos algoritmust találni.

Az alábbiakban néhány szempontot, megfontolást, egyfajta „benchmarkingot” adnak ahhoz, hogy milyen nagyságrendekben érdemes gondolkodni. Ezen szempontok az alábbiak lehetnek:

- ❖ a potenciálisan rendelkezésre álló források nagysága,
- ❖ a pályázati forrás elnyerésének „statisztikája”,
- ❖ a mobilizálható önerő, mint a forráselvonás felső korlátja,
- ❖ támogatásból nem finanszírozható költségek,
- ❖ utófinanszírozás által okozott likviditás

❖ **Potenciálisan rendelkezésre álló források:**

A potenciálisan rendelkezésre álló források egyrészt az EU Magyarország számára alokált strukturális és kohéziós források, melyek költségvetési társfinanszírozással egészülnek ki, a központi brüsszeli pályázati források és végül a magyar költségvetésben, egyes minisztériumok fejezetében elkülönített fejlesztési források, célleírányzatok.

Az Európai Unió költségvetéséből strukturális és kohéziós támogatásokra 213 milliárd Eurót fordítanak a 2000-2006 tervidőszakban. Ebből az összegből Magyarország a csatlakozástól kezdve a 2006-os év végéig bezárólag mintegy 3,0 milliárd Euróval részesedik, mely összeg mintegy 14 %-át képviseli a tagjelölt országok számára nyújtandó 21,6 milliárd Eurós keretnek.

A Magyarország számára nyújtott EU strukturális és kohéziós támogatások kétharmadát adó, vissza nem térítendő fejlesztési források decentralizált módon, kormányzati hatókörben – többnyire pályázatos úton – kerülnek elköltszre. A Strukturális Alapok forrásai és ennek közel egyharmadát kitevő központi társfinanszírozás felhasználásának elveit, területeit, céljait, kedvezményezett körét, valamint keretszámait és az egyes pályázati lehetőségek pénzügyi feltételeit a Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT), illetve annak ún. Kiegészítő Dokumentumai szabályozzák. Decentralizált forrásokról lévén szó, a NFT

keretszámai, az EU-s támogatás és az állami társfinanszírozás az állami költségvetés részét képezi. Mivel EU-s támogatási források a 2006-os év végéig állnak rendelkezésre az NFT érvényessége is eddig szól. (47/1. számú táblázat)

A részletes prioritásonként tagolt keretek a 2004-es költségvetési törvény 16. mellékletében szerepelnek.

A Kohéziós Alap közvetlenül Brüsszelből irányított infrastruktúrafejlesztési program. Az Alap környezetvédelmi fejezete, mely a nagy lakosság egyenértéket képviselő kommunális víz- és szennyvíz, valamint szilárd hulladék gazdálkodási rendszerek kiépítését támogatja jelenhet meg, mint potenciális piac. (A közlekedési fejezetben kizárólag állami beruházások jelennek meg.) (47/2. számú táblázat)

A Kohéziós Alap esetében is az EU-s forrást költségvetési társfinanszírozás egészíti ki. A környezetvédelmi fejezet a fejlesztések 90 %-át irányozza elő, a fennmaradó rész a kedvezményezett önkormányzatok által biztosítandó önerő.

Az egyéb EU-s forrásoknál az ún. Közösségi Kezdeményezések és egyéb, Brüsszelből vezényelt ágazati programok (LIFE, Intelligent Energy for Europe stb.) jöhetnek szóba. Az elnyerhető projektek száma meglehetősen korlátozott, ugyanakkor nagy presztízs értékkel bírnak. Ezen források elsődleges célja az EU-n belüli társadalmi-gazdasági integráció elősegítése, melyet regionális, szubregionális és határon átnyúló kezdeményezések megvalósítása révén kívánnak elérni.

Az EU 2007-2013-as tervidőszakban a strukturális és kohéziós politikájának célkitűzéseit és pénzügyi eszközeit át kívánják alakítani. A vidékfejlesztési politika egyszerűbb és átláthatóbb lesz. A teljes időszakra a 2004-es árakon számítva 97,2 milliárd euró lesz a költségvetési összeg. Ehhez jön hozzá a nemzeti önrész. A nem profitorientált projektek továbbra is 100%-ban támogathatók lesznek, míg a profitorientált projektek finanszírozása kisebb mértékű.

A 2005. évi magyar költségvetésben egyes minisztériumok fejezeteihez kapcsolódóan jelennek meg fejlesztési jellegű támogatási források pl. a GKM fejezetében a SMART és a NEP programok. Ezen kizárólag a költségvetés által finanszírozott hazai források részletes vizsgálatától eltekintünk három ok miatt. Egyrészt a fejlesztésre fordítható források főtömegét az EU Források és társfinanszírozásuk adják. A költségvetési források egy évre szólnak, így programozási szempontból tervezhetőségük igen korlátos és végül a költségvetési megszorító intézkedések miatt a tényleges előirányzatok nagysága eltérhet a költségvetésben szereplő összegektől. Megjegyzendő, hogy a költségvetésben definiálnak több évre áthúzódó fejlesztési célkitűzéseket pl. a BM fejezetében térségi szilárdhulladék kezelő rendszerek és települési szennyvíz elvezetés és tisztítás létesítményeinek fejlesztése, vagy a kombinált fuvarozás és logisztikai központok fejlesztési programja a GKM fejezetében, de ezen célkitűzések mellé nem rendel a költségvetés forrásokat.

Mint említettük a kistérségi fejlesztési programok végrehajtása számára elsődlegesen a decentralizált rendszerben felhasználandó Strukturális Alap források és központi társfinanszírozásuk adják a fejlesztési célokra fordítható támogatások elsődleges pénzügyi bázisát, melynek felhasználása a Nemzeti Fejlesztési Terv rendelkezései szerint történik, és a 2004-es költségvetés 2006. végéig biztosítja a Strukturális Alapok forrásainak központi társfinanszírozását.

Annak hangsúlyozása mellett, hogy a források végrehajtási mechanizmusa nem valamiféle „normatív” alapon történő forrásallokációt kíván elősegíteni, a források további, finomabb felbontása pl. a kormányzati hatókörben felhasználásra szánt elemek, az egyéb pályázaton kívül valamely meghatározott kedvezményezettnek szánt források, a vállalati kör vagy

meghatározott egyéb kedvezményezett kör (pl. egyetemek) által pályázható források bevonásával, illetve a területi fejlettség szerinti nivellálással kistérségi szereplők által potenciálisan pályázható források mennyisége behatárolható és jó közelítéssel meghatározható a támogatás oldalról reálisan bevonható források felső korlátja.

A pályázat „találati” valószínűségének értékelése

A pályázati forrás elnyerése a pályázat kidolgozóinak szakmai hozzáértése és esetleges kétes értékű lobbizás mellett „valószínűségelméleti probléma” is. A nyerési valószínűséget befolyásolja a potenciális vetélytársak száma és a forrásbevonás indokoltságát igazoló érvek súlya, fontos következtetések vonhatók le a potenciálisan támogatott pályázatok számáról, a rendelkezésre álló keretösszeggel kapcsolatos információk értékelése. Célszerű a pályázati kiíró szándékát jobban megismerni, mi az „ideál projekt” a pályázati kiíró számára, amelynek megvalósítását szükségesnek ítéli.

Az esélyek latolgatásánál fontos annak ismerete, hogy mit terveznek a szomszédos, vagy a tágabb környezetben elhelyezkedő, hasonló potenciállal rendelkező kistérségek, települések. Ennek ismeretében megtakarítható egy nagyobb potenciálokkal, esélyekkel rendelkező területtel versenyző esélytelen pályázat kidolgozására szánt költség és idő vagy az a helyzet, hogy több, egymás közelsége miatt életképtelen fejlesztés induljon meg.

❖ Potenciálisan bevonható önerő mértéke

A Strukturális Alapok általános szabályairól szóló 1260/1999. tanácsi rendelet meghatározza, hogy az 1-es célterületek közé sorolt régiókban a Strukturális Alapok által támogatott intézkedések költségvetésében a közösségi támogatás nem haladhatja meg a 75 %-ot és el kell érnie a minimum 50 %-os szintet. A kohéziós országokban a Strukturális Alapok forrásaiból történő támogathatóság felső korlátja 80 % és egyes periférikus területeken, pl. a görög szigetvilág, elérheti a 85 %-ot is.

A rendelet a Strukturális Alapokból támogatott egyes beruházások, illetve kedvezményezettek esetében is meghatározza a közösségi forrásból nyújtható támogatás felső korlátját. Tekintettel arra, hogy a rendelet a 2000-2006-os programozási periódusra szól, és ezen időszak végéig Magyarország teljes területe az elmaradott térség kategóriába került besorolásra, csak az 1-es célterületekre vonatkozó specifikus szabályokat ismertetjük. Olyan infrastruktúrális beruházások megvalósításához, melyek jelentős bevételt eredményeznek, a nyújtható uniós támogatások maximuma 40 %, a kohéziós országokban 50 %. A vállalati kör beruházásaihoz legfeljebb 35 % adható, kis- és közepes vállalkozások esetében a támogatás további 10 %-kal emelhető.

Ezekből a támogatási arányokból rajzolódik ki, hogy a kistérségi fejlesztések szempontjából meghatározó kedvezményezettek, az önkormányzatok, illetve önkormányzati társulások, nonprofit szervezetek és vállalkozások, milyen arányban részesülhetnek a támogatásban. A jelenleg futó hazai támogatások is visszaigazolják, hogy a non-profit szféra jellemző támogatottsági szintje 90 % körül mozog, egyes kedvezményezettek, illetve térségek esetében 95 %-ra is felmehet a támogatás arány (a civil társadalom erősítését célzó kezdeményezések támogatása egyes esetekben elérheti a 100 %-ot is).

Ugyanakkor a gazdasági szervezetek és egyéb szervezeti keretekben megvalósuló jövedelemtermelő beruházások támogatás 30 és 50 % között mozog.

Alacsonyabban támogatottak a turisztikai, energiahatékonysági projektek és nagyobb támogatási arány nyújtható az innovatív, a műszaki korszerűsítést megvalósító, a kisebb környezeti terheléssel járó technológiákat bevezető és egyéb a gazdasági szerkezetváltást,

modernizációt célzó projektek részére. Az önmagában is kiemelten kezelendő kis- és középvállalkozói kör is általában 50 % körüli támogatottságot élvez.

A korábbiakban leírtak szerint a forrásoldalról behatárolható, becsülhető potenciálisan bevonható forrástömeg „felső korlátjánál” önkormányzati és kistérségi kedvezményezetteknek általában szigorúbb felső korlátot jelent az önerő-kapacitás. Igaz ez annak ellenére is, hogy az önkormányzati szereplők és azok társulásai viszonylag kedvező, első közelítésben 90 %-os támogatási arány mellett juthatnak forrásokhoz. Önkormányzatoknál, kistérségi társulásoknál – kevés kivételtől eltekintve – az elvben bevonható és reálisan is megszerezhető források nagysága többszöröse az önerő alapján kalkulálható támogatási összegnél. Ebből a tényből (is) következik, hogy elengedhetetlenné válik az önerő felhasználás hatékonyságának, a tervezett fejlesztések közötti interakciók, sorrendiség stb. vizsgálata, tágabb értelemben a hosszú távra történő stratégiai tervezés. Ez nyilvánvalóan önkormányzatoknál, kistérségi társulásoknál, megyei és regionális fejlesztéseknél jelentkezik elsődlegesen, ahol nagyszámú és szerteágazó fejlesztési igények jelentkeznek. (A vállalati körben a fejlődési pálya lényegesen determináltabb, itt a kérdés inkább úgy merül fel, hogy adott fejlesztési igényhez található-e megfelelő forrás.)

Az önkormányzati típusú kedvezményezettek kedvezőbb támogatási feltételei és a gazdasági szereplők nagyobb pénzügyi kapacitása kínálja a köz- és a gazdasági szféra közötti partnerségi együttműködés, az ún. PPP konstrukciók létrejöttének lehetőségét. A PPP együttműködés nem csupán pénzügyi együttműködés. A partnerség akkor működik jól, ha a szereplők kölcsönösen érdekeltek az adott térség hosszú távú fejlődésében.

❖ Egyéb járulékos, a támogatás terhére nem elszámolható költségek

Programkészítés és projekttervezés során fontos annak ismerete, hogy a pályázatok rendszerében a támogatások terhére nem számolható el minden költség. Bár az elszámolható költségekre nem vonatkoznak egységes szabályok, érdemes a leggyakrabban előforduló költségnemeket áttekinteni. A pályázati gyakorlatban a nem elszámolható költségek közül az alábbiak a legmeghatározóbbak:

a program-, projekttervezés, pályázatkészítés, a pályázatokhoz szükséges műszaki tervdokumentáció kidolgozása, ahol szükséges hatósági engedélyezés, annak felmerülő költségei,
termőföld, földterület, telephely vásárlás (a Kohéziós Alap kivételt képez), bérleti díja, lízingdíja,
adók, vámok, illetékek, bírságok,
garanciadíjak, hitelkamatok, kamatok, banki jutalékok (előfinanszírozás költségei!),
működési/üzemeltetési költségek, beleértve a munkabéreket és a karbantartási költségeket is.

A programozásra és projekttervezésre a működési költségeknek van a legnagyobb hatása, mert ez egyben elvi és módszertani kérdés is. A fejlesztések, beruházások működtetése, fenntartása pótlólagos forrásokat igényel. Az EU fejlesztési programozásának „fenntarthatóság” kritériumából következik, hogy azok a fejlesztések preferáltak, melyek pénzügyi fenntarthatósága biztosított, a működés költségeit kitermelik, vagy azok más módon biztosítottak. A működési költségek kizárása a támogatható költségek közül tehát ennek az elvnek a gyakorlatra való leképezése.

Logikáját tekintve ide tartozik az az elv is, hogy megkezdett beruházásokat, elvégzett munkát a pályázati források visszamenőleges hatállyal nem támogathatnak. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy megkezdett beruházásra nem vonható be pályázati

forrás, csak kezdeti állapotnak a pályázatbenyújtás idején megvalósítási állapotot kell tekinteni.

❖ **Utófinanszírozás**

Fontos látni, hogy a támogatási projektek esetében a kedvezményezettek finanszírozási kapacitása a pályázati céloknak, specifikus feltételeknek való megfelelés mellett a legerősebb szelekciós tényező. A saját erő igény önmagában is megrostálja a potenciális kedvezményezetteket, de további szelekciót eredményez, hogy a források felhasználása utófinanszírozási rendszerben történik. A kedvezményezettnek a projektet vagy egy szakaszát („mértőldkövét”) elő kell finanszíroznia, a kedvezményezett fizeti ki az esedékes szállítói számlákat és számlák alapján jogosult a megítélt támogatás arányában visszatérítésre. Ez az eljárás a hazai fejlesztési támogatások gyakorlatában sem ismeretlen, ugyanakkor a tapasztalat szerint a kedvezményezettek a tervezés és pályatzkészítés fázisában nem fordítanak erre kellő hangsúlyt.

❖ **Program költségvetések tapasztalatai**

Megvizsgáltuk a rendelkezésünkre álló kistérségi tervanyagot költség prognosztizálás szempontjából is.

Az 1997-ben készült komplex kistérségi tervhez nem készült költségkalkuláció.

Az NFT II. időszakában 2006-2013 között jelen ismereteink szerint a jelenlegihez képest 3 - 3,5 –szeres nagyságú támogatási forrás fog rendelkezésre állni a fejlesztésekhez.

A tervezett és megvalósult fejlesztések volumenének összevetésével azt a legvalószínűbb változatot tartjuk reálisnak, mely szerint a kistérségben a ténylegesen megvalósuló fejlesztések felső korlátja a saját erő, saját források nagysága, másrészt a „versenytársakkal” lépést tartó eredményes pályázati és projekt-megvalósuló tevékenység lesz. Kulcskérdés lesz, hogy a többcélú kistérségi társuláson belül milyen lesz a pályázati szándék, milyen lesz az összefogás, mennyi központi, állami pénzt lehet megszerezni a tervek és pályázatok elkészítésére. Milyen lesz a kohézió a Füzesabonyi kistérségen belül. Az AVOP Leader+ kistérségen belül hány települést fog érinteni.

Füzesabonyi Kistérség KONCEPCIÓ – 2005.

MELLÉKLETEK – TÁBLÁZATOK - KIMUTATÁSOK

1. számú táblázat: A füzesabonyi kistérség termőterülete (2003)

Település	Termőterület (ha)
Aldebrő	2.178
Besenyőtelek	1.869
Dormánd	2.101
Egerfarnos	3.826
Feldebrő	2.652
Füzesabony	4.397
Kál	3.484
Kápolna	2.153
Kompolt	2.102
Mezőszemere	1.855
Mezőtárcány	3.623
Nagyút	1.894
Poroszló	5.543
Sarud	3.899
Szihalom	3.015
Tófalu	1.448
Újlőrincfalva	1.178
Összesen	47.217

Forrás: Heves Megyei Agrárkamara

2. számú táblázat: Statisztikai térségenként összehasonlító adatok

Sorszám	Statisztikai Kistérségek	1000 lakosra (2003.)		Munkanélküliek aránya	Időskorúak aránya
		SZJA alapot képező jövedelem	SZJA	(2003.dec.30.)	
1.	Eger	392.000	91.453	5,4	19,9
2.	Füzesabony	237.985	45.007	8,5	22,6
3.	Gyöngyös	356.444	81.826	6,1	21,9
4.	Hatvan	309.503	64.601	6,4	21,4
5.	Heves	195.266	35.821	11,4	21,3
6.	Pétervására	201.891	36.095	10,6	26,4
7.	Összesen	315.239	68.784	7,1	21,6

3. sz. táblázat: A regisztrált munkanélküliek megoszlása életkor szerint

Megnevezés	2001	2002	2003	2004
20 évnél fiatalabb	600	626	657	639
21-25 éves	1924	2007	1891	2145
26-35 éves	3512	3716	3788	4190
36-45 éves	3342	3266	3220	3490
46-55 éves	2729	2816	2877	3355
56 évesnél idősebb	645	625	653	766
Összesen	12752	13056	13086	14585

Forrás: Heves Megyei Munkaügyi Központ Éves Tájékoztató 2002-2004

4. sz. táblázat: A regisztrált munkanélküliek száma éves átlagának és a munkanélküliségi rátának változása statisztikai körzetenként

Kistérség	2003. év		2004. év		Munkanélküliek számának változása 2003/2004 évben	
	Munkanélk száma fő	Munkanélk ráta %	Munkanélk száma fő	Munkanélk ráta %	Fő	%
Eger	3600	7,8	4002	8,8	+402	+11,2
Gyöngyös	2611	8,0	2603	8,1	-8	-0,3
Hatvan	1832	8,0	1782	7,9	-50	-2,7
Heves	2565	20,0	2787	21,9	+222	+8,7
Füzesabony	1507	12,2	1578	12,9	+71	+4,7
Pétervására	1020	20,8	1066	22,1	+46	+4,5
Heves megye	13134	10,0	13818	10,6	+684	+5,2

5. számú táblázat:

Regisztrált munkanélküliek száma 2005. 02. 20.					
<u>Füzesabonyi kistérség</u>					
<i>Település</i>	Állandó lakos (fő)	Regisztr Munk fő	Munkvállaló korú lak fő	Területi mutató %	Relatív (ország) mutató %
Aldebrő	768	35	451	7,76	1,15
Besenyőtelek	3006	180	1789	10,06	1,49
Dormánd	1064	62	645	9,61	1,43
Egerfarmos	724	34	411	8,27	1,23
Feldebrő	1182	47	706	6,66	0,99
Füzesabony	8393	349	5440	6,42	0,95
Kál	3775	235	2297	10,23	1,52
Kápolna	1584	106	997	10,63	1,58
Kompolt	2213	113	1297	8,71	1,29
Mezőszemere	1344	107	737	14,52	2,15
Mezőtárcány	1747	95	1015	9,36	1,39
Nagyút	784	28	468	5,98	0,89
Poroszló	<u>3141</u>	229	1931	11,86	1,76
Sarud	<u>1347</u>	159	745	21,34	3,17
Szihalom	2169	82	1250	6,56	0,97
Tarnaszentmária	283	8	145	5,52	0,82
Tófalu	669	36	381	9,45	1,4
Újlőrincfalva	<u>293</u>	30	150	20	2,97
Verpelét	4108	331	2531	13,08	1,94
Összesen	<u>38594</u>	2266	23386	10,317	1,531053

6. számú táblázat: Sikeres munkaerő-közvetítések száma és aránya kistérségenként

Kistérség megnevezése	Sikeres közvetítések				100 fő regisztrált munkn. érintett létszámra jutó sikeres közvetítés	
	2003.	2004.	Változás		2003.	2004.
			Fő	%		
Eger	2836	2923	+87	+3,1	25,2	25,9
Gyöngyös	2312	2758	+446	+19,3	32,4	36,6
Hatvan	2231	2219	-12	-0,5	36,1	39,6
Heves	1653	1379	-274	-16,6	26,8	22,1
Füzesabony	1078	933	-145	-13,5	25,2	20,7
Pétervására	639	650	+11	+1,7	25,7	25,9
Heves megye	10749	10862	+113	+1,1	28,9	28,8

7. számú táblázat

A MUNKANÉLKÜLIEK SZÁMA ÉS A MUNKANÉLKÜLI RÁTA A KISTÉRSÉGEKBEN						
Kistérség	2003. Dec. 20.		2004. Dec. 20.		változás 2004/2003	
	M nélküli	Mn ráta	M nélküli	Mn ráta	fő	százalék
Eger	3624 fő	7,90%	4292 fő	9,40%	668	18,40%
Gyöngyös	2572 fő	7,90%	2716 fő	8,40%	144	5,60%
Hatvan	1704 fő	7,50%	1712 fő	7,60%	8	0,50%
Heves	2674 fő	20,80%	2986 fő	23,50%	312	11,70%
Füzesabony	1503 fő	12,20%	1760 fő	14,40%	257	17,10%
Pétervására	1009 fő	20,60%	1119 fő	23,20%	110	10,90%
Összesen	13086 fő	9,90%	14585 fő	11,20%	1499	11,50%

8. számú táblázat

REGISZTRÁLT MUNKANÉLKÜLIEK SZÁMA 2005. 02. 20.					
Füzesabonyi kistérség					
Település	Áll lakos fő	Reg. Mn fő	Munkv k lak fő	Ter. Mut %	Rel mutató %
Aldebrő	768	35	451	7,76	1,15
Besenyőtelek	3006	180	1789	10,06	1,49
Dormánd	1064	62	645	9,61	1,43
Egerfarnos	724	34	411	8,27	1,23
Feldebrő	1182	47	706	6,66	0,99
Füzesabony	8393	349	5440	6,42	0,95
Kál	3775	235	2297	10,23	1,52
Kápolna	1584	106	997	10,63	1,58
Kompolt	2213	113	1297	8,71	1,29
Mezőszemere	1344	107	737	14,52	2,15
Mezőtárkány	1747	95	1015	9,36	1,39
Nagyút	784	28	468	5,98	0,89
<u>Poroszló</u>	<u>3141</u>	229	1931	11,86	1,76
<u>Sarud</u>	<u>1347</u>	159	745	21,34	3,17
Szihalom	2169	82	1250	6,56	0,97
Tarnaszentmária	283	8	145	5,52	0,82
Tófalu	669	36	381	9,45	1,4
<u>Újlőrincfalva</u>	<u>293</u>	30	150	20	2,97
Verpelét	4108	331	2531	13,08	1,94
Összesen	<u>38594</u>	2266	23386	10,317	1,531053

9. számú táblázat

FÜZESABONYI KISTÉRSÉG TELEPÜLÉSEINEK STATISZTIKAI ADATAI 2002. JAN. 1.							
TELEPÜLÉS	Óvodás gyerm fő	iskolás gyerm fő	ker üzlet db	élelmiszer üzlet	gyógyszer szoba	vendégl hely db	szgk db
Aldebrő	47	119	8	5	0	1	211
Besenyőtelek	136	381	53	14	1	15	469
Dormánd	32	42	13	3	1	6	140
Egerfarnos	29	22	4	3	0	3	89
Feldebrő	38	126	14	6	1	5	294
Füzesabony	301	815	159	33	2	46	2173
Kál	146	330	75	21	1	17	566
Kápolna	49	116	47	9	1	17	342
Kompolt	101	321	19	3	1	4	380
Mezőszemere	35	112	8	4	1	4	181
Mezőtárkány	65	182	13	5	0	8	219
Nagyút	22	63	8	5	0	1	130
Poroszló	126	303	51	14	1	22	600
Sarud	63	150	22	6	1	17	191
Szihalom	59	234	33	11	1	16	353
Tarnaszentmária	0	0	4	2	0	1	55
Tófalu	0	0	4	2	0	3	108
Újlőrincfalva	0	0	2	1	1	1	52
Verpelét	139	327	44	12	1	15	852
Összesen	1388	3643	581	159	14	202	7405

10. számú táblázat

KIMUTATÁS A VÁLLALKOZÁSOKRÓL, VÁLLALKOZÓKRÓL 2004. KSH					
TELEPÜLÉS	Működő vállalk db	KFT db	Szövetkezet db	BT db	Egyéni vállalk db
Aldebrő	44	7	1	10	26
Besenyőtelek	157	13	2	13	126
Dormánd	36	5	1	1	28
Egerfarmos	23	1	0	2	20
Feldebrő	62	4	1	9	48
FÜZESABONY	522	66	8	53	382
Kál	160	28	3	23	105
Kápolna	82	10	4	8	60
Kompolt	91	11	0	11	69
Mezőszemere	17	2	1	2	12
Mezőtárkány	46	7	2	7	30
Nagyút	23	1	0	2	20
Poroszló	191	18	2	20	150
Sarud	61	5	1	9	45
Szihalom	100	17	0	14	68
Tarnaszmária	16	1	1	1	13
Tófalu	25	4	0	4	17
Újlőrincfalva	8	1	0	0	7
Verpelét	260	30	1	40	184
Összesen	1924	231	28	229	1410

11. számú táblázat

FÜZESABONYI KISTÉRSÉG TELEPÜLÉSEINEK STATISZTIKAI ADATAI 2004 JAN. 1.							
Település	óvodás gyerm fő	iskolás gyerm fő	ker üzlet	élelmiszer	gyógyszert vagy sz.	vendégl- hely db	szgk db
Aldebrő	46	118	8	5		2	207
Besenyőtelek	122	382	54	13	1	14	537
Dormánd	41	42	11	3	1	5	154
Egerfarnos	31	20	4	3	0	3	98
Feldebrő	37	119	14	6	1	5	326
Füzesabony	298	816	153	31	2	41	1756
Kál	147	358	75	20	1	19	624
Kápolna	52	103	47	8	1	17	371
Kompolt	101	316	19	3	1	4	401
Mezőszemere	38	109	8	4	1	4	184
Mezőtárcány	62	174	13	5	0	8	245
Nagyút	23	61	7	5	0	1	140
Poroszló	107	288	53	12	1	22	647
Sarud	63	150	23	6	1	19	205
Szihalom	76	224	32	11	1	16	377
Tarnaszentmária	0	0	4	2	0	1	55
Tófal	0	0	5	3	0	4	140
Újlőrincfalva	0	0	3	2	1	2	51
Verpelét	148	301	48	12	1	17	923
Összesen	1392	3581	581	154	14	204	7441

12. számú táblázat

FÜZESABONYI KISTÉRSÉG FONTOSABB ADATAI 2002-ES KSH ADATOK ALAPJÁN								
TELEPÜLÉS	Terület km2	lakos	élve születés	halálozás	termész szaporod	oda vagy elvándorl	összes lakás	épített lakás
Aldebrő	21,78	784	5	16	-11	-13	349	0
Besenyőtelek	49,1	2906	32	40	-8	14	1083	7
Dormánd	20,06	1024	17	13	4	-7	378	8
Egerfarmos	23,79	715	12	12	0	22	339	0
Feldebrő	26,52	1186	3	12	-9	42	547	2
FÜZESABONY	46,34	8297	60	138	-78	52	3001	21
Kál	34,84	3755	46	63	-17	20	1340	9
Kápolna	21,51	1629	20	18	2	10	552	5
Kompolt	22,72	2242	36	18	18	16	770	2
Mezőszemere	21,48	1337	18	42	-24	19	612	2
Mezőtárkány	40,64	1694	21	30	-9	30	733	4
Nagyút	18,94	763	6	12	-6	4	335	1
Poroszló	109,04	3077	33	50	-17	3	1320	18
Sarud	51,64	1302	17	22	-5	-29	552	2
Szihalom	34,17	2121	19	37	-18	1	951	14
Tarnaszmária	11,01	295	1	3	-2	1	183	0
Tófalu	14,48	634	2	13	-11	-6	287	0
Újlőrincfalva	48,09	319	4	4	0	3	149	4
Verpelét	53,18	4110	51	52	-1	19	1581	4
Összesen	669,33	38190	403	595	-192	201	15062	103

A FIATALOK (15-24 ÉVESEK) FOGLALKOZTATÁSÁNAK ÉS MUNKANÉLKÜLISÉGÉNEK FŐBB ADATAI, 2002-2004. ÉV									
Forrás: KSH MEF	2002 év	2003 év	Változás ezer fő	Változás % és %- pont	2004 év	Változás ezer fő	Változás % és %- pont	2004- 2002 évek változás ezer fő	2004- 2002. Évek változás % és %- pont
Foglalkoztatottak száma ezer fő	391,6	355,5	-36,1	-9,2	304,8	-50,7	-14,3	-86,9	-22,2
Munkanélküliek száma ezer fő	56,6	54,9	-1,7	-2,9	56	1,1	1,9	-0,6	-1,1
Gazdaságilag aktívok száma e.fő	448,2	410,4	-37,8	-8,4	360,8	-49,7	-12,1	-87,5	-19,5
Inaktívok száma, ezer fő	925,4	921	-4,4	-0,5	934,5	13,5	1,5	9,1	1
Népesség száma ezer fő	1373,6	1331,4	-42,1	-3,1	1295,3	-36,2	-2,7	-78,3	-5,7
Aktivitási arány %	32,6	30,8		-1,8	27,9		-3		-4,8
Foglalkoztatási arány %	28,5	26,7		-1,8	23,5		-3,2		-5
Munkanélküliségi ráta, %	12,6	13,4		0,8	15,5		2,1		2,9
Reg. Munkanélküli össz. Ezer fő	344,7	357,2	12,5	3,6	367	18,7	5,2	31,2	9,1
Ebből: 15-24 éves, ezer fő	60,2	60,2	0,1	0,1	60	-0,2	-0,4	-0,2	-0,3
Fiatalok aránya az összesből, %	17,4	16,9		-0,6	16		-0,9		-1,5

13. számú táblázat

14. számú táblázat

ISMERTTÉ VÁLT BÜNCSELEKMÉNYEK A FÜZESABONYI KISTÉRSÉGBEN 2003-BAN								
Település	Lakosság	Személy elleni bsckm	Közlekedési bsckm	család elleni bsckm	közrend elleni bsckm	gazdasági bsckm	szemé- lyi jav elleni bsckm	összesen
Aldebrő	779	3	1	0	1	0	4	9
Besenyőtelek	2906	7	4	1	16	0	24	52
Dormánd	1041	1	4	0	7	0	10	23
Egerfarmos	734	1	3	2	5	0	9	20
Feldebrő	1175	0	1	0	4	0	18	23
FÜZESABONY	8231	14	22	7	42	5	145	235
Kál	3735	5	20	1	31	1	84	142
Kápolna	1603	2	13	1	9	1	36	63
Kompolt	2261	1	2	2	4	0	11	20
Mezőszemere	1319	3	1	0	7	1	29	41
Mezőtárkány	1687	3	1	0	6	0	32	42
Nagyút	751	1	1	0	2	0	5	9
Poroszló	3033	6	13	1	9	0	75	105
Sarud	1400	2	1	3	9	0	81	96
Szihalom	2117	4	4	2	3	0	29	42
Tófalva	622	0	2	0	0	0	17	19
Újlőrincfalva	307	0	0	0	1	0	5	6
Összesen	38105	53	93	20	156	8	614	947

15. számú táblázat

ISMERTTÉ VÁLT BŰNCSELEKMÉNYEK A FÜZESABONYI KISTÉRSÉGBEN 2004-BEN								
Település	Lakosság	Személy elleni bcskm	Közlekedési bcskm	család elleni bcskm	közrend elleni bcskm	gazdasági bcskm	szemé- lyi jav elleni bcskm	összesen
Aldebrő	779	1	1	0	7	0	18	27
Besenyőtelek	2906	2	7	2	13	0	47	72
Dormánd	1041	1	4	1	4	0	30	40
Egerfarmos	734	0	9	0	3	0	11	23
Feldebrő	1175	4	0	2	4	0	14	24
FÜZESABONY	8231	9	46	2	37	5	189	290
Kál	3735	9	16	3	25	1	81	135
Kápolna	1603	3	16	3	7	0	38	68
Kompolt	2261	2	2	0	10	0	28	42
Mezőszemere	1319	3	2	1	8	0	38	53
Mezőtárkány	1687	5	8	1	12	0	33	60
Nagyút	751	1	3	0	4	0	14	22
Poroszló	3033	5	8	0	14	0	86	114
Sarud	1400	2	3	0	13	0	75	93
Szihalom	2117	2	10	0	7	0	42	61
Tófalu	622	1	0	0	3	0	10	14
Újlőrincfalva	307	0	1	0	0	0	6	7
Összesen	38105	50	136	15	171	6	760	1145

16. számú táblázat

SZÁLLÁSHELYEK KAPACITÁSA ÉS VENDÉGFORGALMA A KISTÉRSÉGBEN 2002-ES KSH ADAT					
TELEPÜLÉS	VENDÉG			Vendégéjszaka	
	férőhely	összesen	ebb. külföldi	összesen	ebb. Külf.
Verpelét (magán)	19	66	15	358	69
Poroszló (magán)	263	1000	98	3611	346
Sarud (magán)	170	1645	545	23020	8720
Szihalom (magán)	309	642	18	4814	72
Feldebrő (kereskedelmi)	44	484	0	1913	0
Verpelét (kereskedelmi)	19	66	15	358	69
Poroszló (kereskedelmi)	399	4740	498	10381	1238
Sarud (kereskedelmi)	427	2272	609	24469	8809
Mezőtárkány (kereskedelmi)	117	4141	1142	7166	2180
Összesen:	1767	15056	2940	76090	21503

17. számú táblázat

SZÁLLÁSHELYEK KAPACITÁSA ÉS VENDEGFORGALMA A KISTÉRSÉGBEN 2003. KSH ADAT					
Település	Férőhely	Vendég		Vendégéjszaka	
		összesen	Ebből külföldi	összesen	Ebből külföldi
Verpelét (magán)	19	96	21	314	133
Poroszló (magán)	328	1440	201	5310	722
Sarud (magán)	215	1635	635	27060	10160
Szihalom (magán)	340	806	64	3891	276
Feldebrő (kereskedelmi)	44	1237	2	2781	16
Verpelét (kereskedelmi)	19	96	21	314	133
Poroszló (kereskedelmi)	441	5190	634	12751	1780
Sarud (kereskedelmi)	672	2454	663	28389	10219
Mezőtárkány (kereskedelmi)	37	892	217	1628	406
Összesen:	2115	13846	2458	82438	23845

18. számú táblázat

KISTÉRSÉGI SZGK ÉS KÁBELTV STAT. 2003. DEC 31-ÉN			SZGK. 2002-BEN	KÁBEL TV-BE BEKAPCSOLT LAKÁS 2002-BEN
Kistérség	személygépkocsi	Kábel TV bekapcsolás		
	1000 lakosra	1000 lakosra	1000 lakosra	1000 lakosra
Bélapátfalvai	180	152	nincs adat	n.a.
Egri	294	289	265	251
Füzesabonyi	195	49	180	52
Gyöngyösi	289	158	272	146
Hatvani	263	30	244	34
Hevesi	191	51	174	58
Pétervásárai	218	62	171	78
Kist. Összesen	254	137	236	131

FÜZESABONYI VÍZMŰ ÁLTAL ÜZEMELTETETT TELEPÜLÉSEK VÍZTERMELÉSI ADATAI 2004-BEN											
Település	Bekötés db		Termelt víz	Értékesítés		Ért-ből közkif.	Közkif.	Szennyvíz bekötés		Száml.sznyv.	ivóvíz
	ip.köz.	lakosság	m3	m3	%	m3	db	ip.köz.db	lakos.db	m3	bek/szvíz bek
Füzesabony	220	2614	374.010	297.050	86,2	4.108	15	162	1724	208.701	66%
Dormánd	15	286	-	22.589	84,3	1.640	6	-	-		
Aldebrő	13	347	88.742	21.934	72,9	117	5	-			
Tófalu	9	278		16.687	75,8	227	3				
Besenyőt.	51	1.034	85.489	79.803	90,4	2.804	13	24	480	33.698	46%
Feldebrő	36	523		32.691	89,2	294	8				
Kápolna	40	538	61.745	50.404	81,6	143	4				
Kompolt	26	716	69.498	57.620	82,9	1.100	4				
Mtárkány	42	552	47.374	35.875	75,7	4.197	18				
Poroszló	81	1.431	129.532	106.401	82,1	2.510	69	41	703	59.847	49%
Ujlőrincf.	7	146	8.965	7.984	89,1	139	4	2	85		56%
Sarud	73	1.053	72.636	60.075	82,7	7.100	14	19	515		47%
Szihalom	37	902	1.898	61.678	87,3	4.928	18				
Nagyút	14	312		20.926	85,3	1.372	5				
Mszemere	29	534	126.991	31.904	83,5	152	3				
E-farmos	14	313		18.359	91,6	552	2				
Összesen	707	11.579	1.066.880	921.980	84,5	31.383	191	227	2.907	302.246	

19. sz táblázat

20. számú táblázat

FÜZESABONYI VÍZMŰ ÁLTAL ÜZEMELTETETT VÍZMŰVEK VÍZKITERMELÉSI ADATOK 2002-BEN											
Település	Bekötés db		Termelt víz	Értékesítés		Ért-ből közkif.	Közkif.	Óracsere	Szennyvíz bekötés		Száml.sznyv.
	ip.köz.	lakosság	m3	m3	%	m3	db	db	ip.köz.db	lakos.db	m3
Füzesabony	218	2578	434.957	328.527	82,7	3.980	13	190	130	870	189.931
Dormánd	13	273	-	23.649	77,5	1.600	6	5	-	-	
Aldebrő	12	345	101.913	24.999	73,8	149	5	8			
Tófalu	6	278		16.806	71,3	143	3	15			
Besenyőt.	48	1.023	91.707	84.126	84,9	3.200	14	37	15	302	24.901
Feldebrő	37	515		37.978	85,4	549	8	17			
Kápolna	39	529	81.136	53.792	86,4	244	3	25			
Kompolt	24	708	57.880	65.018	84,7	1.200	4	141			
Mtárkány	42	540	44.674	38.958	87,2	5.400	20	9			
Poroszló	81	1.374	133.314	114.947	86,2	3.288	69	128	28	478	58.048
Ujlőrincf.	8	140	8.297	7.436	89,6	287	4	7			
Sarud	75	1.018	68.407	53.566	78,3	6.400	24	68			
Szihalom	40	874	70.725	63.478	89,8	5.800	21	37			
Nagyút	15	303		21.836	81,7	1.160	4	1			
Mszemere	28	497	68.620	34.367	88,3	4.075	7	33			
E-farmos	14	308		16.936	57,1	600	2	11			
Összesen	700	11.303	1.161.630	986.419	83	38.075	207	732	173	1.650	272.880

21. számú táblázat

FÜZESABONYI KISTÉRSÉG FONTOSABB ADATAI 2003-AS KSH ADATOK ALAPJÁN								
Település	terület km2	lakos	élve szül	halálozás	term szap	vándorl.	ö.lakás	ép lakás
Aldebrő	21,78	779	6	9	-3	-9	350	1
Besenyőtelek	49,1	2906	27	32	-5	4	1094	11
Dormánd	20,06	1041	17	7	10	3	378	0
Egerfarnos	23,79	734	5	13	-8	27	339	0
Feldebrő	26,52	1175	9	22	-13	3	547	0
FÜZESABONY	46,34	8231	82	152	-70	7	3012	16
Kál	34,84	3735	41	45	-4	-20	1337	1
Kápolna	21,51	1603	18	21	-3	-28	551	0
Kompolt	22,72	2261	22	36	-14	28	770	0
Mezőszemere	21,48	1319	14	27	-13	-17	612	0
Mezőtárkány	40,64	1687	24	29	-5	-4	739	6
Nagyút	18,94	751	7	12	-5	-8	336	1
Poroszló	109,04	3033	36	44	-8	-39	1330	17
Sarud	51,64	1400	16	26	-10	108	554	6
Szihalom	34,17	2117	19	39	-20	9	952	2
Tarnaszmária	11,01	286	3	8	-5	-4	183	0
Tófalva	14,48	622	3	17	-14	0	287	0
Újlőrincfalva	48,09	307	2	5	-3	-10	149	1
Verpelét	53,18	4118	50	56	-6	6	1587	6
Összesen	669,33	38105	401	600	-199	56	15107	68

22. számú táblázat

FÜZESABONYI KISTÉRSÉGI TERÜLETFEJLESZTÉSI TÁRSULÁS - NÉPESSÉG 2004 KSH ADATAI						
Település	Állandó népesség			Lakónépesség		
	Férfi	Nő	Együtt	Férfi	Nő	Együtt
Aldebrő	344	424	768	345	416	761
Besenyőtelek	1478	1528	3006	1457	1503	2960
Dormánd	534	530	1064	516	523	1039
Egerfarmos	338	386	724	335	375	710
Feldebrő	563	619	1182	546	589	1135
Füzesabony	4088	4305	8393	4022	4238	8260
Kál	1823	1952	3775	1790	1941	3731
Kápolna	763	821	1584	768	806	1574
Kompolt	1079	1134	2213	1049	1119	2168
Mezőszemere	634	710	1344	624	700	1324
Mezőtárkány	857	890	1747	841	870	1711
Nagyút	372	412	784	369	397	766
Poroszló	<u>1517</u>	<u>1624</u>	<u>3141</u>	<u>1482</u>	<u>1572</u>	<u>3054</u>
Sarud	<u>634</u>	<u>713</u>	<u>1347</u>	<u>674</u>	<u>772</u>	<u>1446</u>
Szihalom	1006	1163	2169	998	1150	2148
Tarnaszentmária	138	145	283	135	146	281
Tófalu	320	349	669	313	348	661
Újlőrincfalva	<u>145</u>	<u>148</u>	<u>293</u>	<u>138</u>	<u>142</u>	<u>280</u>
Verpelét	1925	2183	4108	1906	2162	4068
Összesen	18558	20036	38594	18308	19769	38077

23. számú táblázat

FÜZESABONYI KISTÉRSÉG ÁLLANDÓ NÉPESSÉG MEGOSZTLÁSA 2002.						
Település	Állandó népesség			Lakónépesség		
	Férfi	Nő	Együtt	Férfi	Nő	Együtt
Aldebrő	351	439	790	353	431	784
Besenyőtelek	1488	1526	3014	1475	1515	2990
Dormánd	512	522	1034	506	525	1031
Egerfamos	329	396	725	321	379	700
Feldebrő	568	623	1191	564	613	1177
Füzesabony	4089	4346	8435	4030	4285	8315
Kál	1818	1940	3758	1788	1936	3724
Kápolna	778	831	1609	774	826	1600
Kompolt	1064	1145	2209	1042	1126	2168
Mezőszemere	627	701	1328	629	693	1322
Mezőtárcány	869	885	1754	862	865	1727
Nagyút	384	423	807	380	417	797
<u>Poroszló</u>	1531	1646	3177	1505	1615	3120
<u>Sarud</u>	635	745	1380	616	724	1340
Szihalom	1007	1158	2165	1009	1141	2150
Tarnaszentmária	147	155	302	142	152	294
Tófalva	325	338	663	325	335	660
<u>Újlőrincfalva</u>	145	150	295	140	153	293
Verpelét	1934	2202	4136	1935	2201	4136
<u>Összesen</u>	18601	20171	38772	18396	19932	38328

Településszerkezet, terület, 1997

24. számú táblázat

Sor- szám	Kistérség	Települé s	Ebből város	-499	500-999	1 000- 1 999	2 000- 4 999	5 000- 9 999	10 000- 49 999	50 000- 99 999	100 000-	Terület, km2
				Fős település								
1.	Bélapátfalvai	13	-	4	4	4	1	-	-	-	-	260
2.	Egri	14	1	1	2	5	5	-	-	1	-	432
3.	Füzesabonyi	19	1	2	4	6	6	1	-	-	-	669
4.	Gyöngyösi	24	1	-	3	10	10	-	1	-	-	751
5.	Hatvani	12	2	-	1	-	9	1	1	-	-	352
6.	Hevesi	17	1	1	4	8	3	-	1	-	-	698
7.	Pétervásárai	20	1	4	8	3	5	-	-	-	-	475
8.	Kistérségek összesen	119	7	12	26	36	39	2	3	1	-	3 637
9.	Régió	600	29	173	156	147	95	11	16	1	1	13 429
10.	Ország	3 127	206	1 017	697	651	493	133	136	11	9	93 030

Településszerkezet, terület, 2003

25. számú táblázat

Sor-szám	Kistérség	Települé s	Ebből város	-499	500-999	1 000- 1 999	2 000- 4 999	5 000- 9 999	10 000- 49 999	50 000- 99 999	100 000-	Terület, km2
				Fős település								
1.	Bélapátfalvai	13	-	4	4	4	1	-	-	-	-	260
2.	Egri	14	1	1	2	5	5	-	-	1	-	432
3.	Füzesabonyi	19	1	2	4	6	6	1	-	-	-	669
4.	Gyöngyösi	24	1	-	3	10	10	-	1	-	-	751
5.	Hatvani	12	2	-	1	-	9	1	1	-	-	352
6.	Hevesi	17	1	1	4	8	3	-	1	-	-	698
7.	Pétervásárai	20	1	4	8	3	5	-	-	-	-	475
8.	Kistérségek össz.	119	7	12	26	36	39	2	3	1	-	3 637
9.	Régió	605	30	173	158	151	93	12	16	1	1	13 430
10.	Ország	3 145	229	1 027	690	644	593	138	122	12	9	93 030

Népesség, népmozgalom, 1997

26. számú táblázat

Sor- szám	Kistérség	Lakónépesség		Városo k népessé ge fő	Települé -sek átlagos népesség e, fő	Népsűrű- ség, fő/km2	A 120 fő/km2-nél nagyobb népsűrűség ű települések en lakók aránya, %	Élve- születés 1000 lakosra	Halálo -zás 1000 lakosra	Belföldi vándorlá si különböz et 1000 lakosra	Belföldi vándorlá si különböz et évi átlaga 2000- 2003	A 60 éves és idősebb népesség aránya az állandó népesség ből
		Az év végén, fő	2003. év vége az 1997. év végi %-ban									
1.	Bélapátfalvai	14 028	98,4	3 399	1 079	54		9,5	17,1	2,8		dec. 31., % 23,9
2.	Egri	80 171	99,2	58 485	5 727	186		9,2	11,5	-3,0		18,4
3.	Füzesabonyi	37 390	101,9	8 333	1 968	56		11,3	16,6	12,8		22,9
4.	Gyöngyösi	78 000	99,9	33 567	3 250	104		8,7	14,0	-2,7		21,3
5.	Hatvani	54 628	99,3	29 747	4 552	155		9,1	15,0	1,1		21,0
6.	Hevesi	37 365	98,0	11 475	2 198	54		13,4	15,0	3,3		21,5
7.	Pétervásárai	24 411	96,3	2 356	1 221	51		8,3	18,6	-0,7		25,2
8.	Kistérségek összesen	325 993	99,3	147 362	2 739	90		9,7	14,5	0,7		21,2
9.	Régió	1 284 129	99,7			96		11,0	14,3	-1,8		
10.	Ország	10 135 358	99,8			109		9,9	13,7	-		

Népesség, népmozgalom, 2003

27. számú táblázat

Sor-szám	Kistérség	Lakónépesség		Városok népessége fő	Települések átlagos népessége, fő	Népsűrűség, fő/km ²	A 120 fő/km ² -nél nagyobb népsűrűségű településeken lakók aránya, %	Élvezetési 1000 lakosra	Halálozás 1000 lakosra	Belföldi vándorlása különbözet 1000 lakosra	Belföldi vándorlása különbözet évi átlaga 2000-2003	A 60 éves és idősebb népesség aránya az állandó népességből
		Az év végén, fő	2003. év vége az 1997. év végi %-ban									
1.	Bélapátfalvai	13 799	-1,6	-	1 061	53	11,4	7,7	18,0	2,9	2,9	dec. 31., % 24,9
2.	Egri	79 534	-0,8	56 458	5 681	184	74,4	8,3	11,6	2,3	-2,0	19,9
3.	Füzesabonyi	38 105	1,9	8 231	2 006	57	21,6	10,5	15,7	1,5	5,6	22,2
4.	Gyöngyösi	77 939	-0,1	33 117	3 247	104	46,6	8,5	13,7	1,6	0,6	22,6
5.	Hatvani	54 251	-0,7	28 806	4 521	154	75,1	8,1	15,9	-1,2	2,1	22,0
6.	Hevesi	36 630	-2,0	11 336	2 155	53	0,0	11,3	14,7	-2,4	-0,1	21,1
7.	Pétervásárai	23 511	-3,7	2 618	1 176	49	9,5	7,7	18,2	1,2	0,3	26,6
8.	Kistérségek összesen	323 769	-0,7	140 566	2 721	89	45,8	8,8	14,4	0,8	0,8	22,0
9.	Régió	1 280 040				95		9,7	14,1	-4,4	-3,1	
10.	Ország	10 116 742				109		9,3	13,4	-4,1	-	

A népesség gazdasági aktivitás szerint, 1990

28. számú táblázat

Sor-szám	Statisztikai kistérség	Összesen	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktív kereső	Eltartott
1.	Bélapátfalvai	14280	5716	205	4518	3841
2.	Egri	82527	35889	969	19637	26032
3.	Füzesabonyi	37332	15004	449	11453	10426
4.	Gyöngyösi	81527	36071	787	22579	22090
5.	Hatvani	56098	24859	599	15492	15148
6.	Hevesi	37025	14490	603	10390	11542
7.	Pétervásárai	25619	10508	297	8632	6182
8.	Kistérségek összesen	334408	142537	3909	92701	95261

A népesség gazdasági aktivitás szerint, 2001

29. számú táblázat

Sorszám	Statisztikai kistérség	Összesen	Foglalkoztatott	Munka nélküli	Inaktív kereső	Eltartott
1.	Bélapátfalvai	14001	3927	756	5694	3624
2.	Egri	80402	31423	2841	23569	22569
3.	Füzesabonyi	37722	11185	1905	14498	10134
4.	Gyöngyösi	78215	27796	3057	27582	19780
5.	Hatvani	54735	19331	2292	19577	13535
6.	Hevesi	36817	9644	2501	13758	10914
7.	Pétervásárai	23835	6735	1216	10682	5202
8.	Kistérségek összesen	325727	110041	14568	115360	85758

MŰKÖDŐ VÁLLALKOZÁSOK, 1999

30. számú táblázat

Sor- szám	Kistérség	Működő vállalkozás			Működő társas vállalko- zá-sok	Ebből					
						0 és ismeretle- n	1-9	10-19	20-49	50-249	250 és több
		összesen	egy km2- re	1000 lakosra		fő-t foglalkoztató					
1.	Bélapátfalvai	505	2	36	120	54	51	9	4	1	1
2.	Egri	7 429	17	94	2 521	963	1 296	152	67	31	12
3.	Füzesabonyi	1 665	2	45	322	106	161	21	17	16	1
4.	Gyöngyösi	5 025	7	65	1 557	592	793	72	65	30	5
5.	Hatvani	2 665	8	49	690	250	348	46	24	18	4
6.	Hevesi	1 456	2	39	305	109	142	16	25	12	1
7.	Pétervásárai	1 269	3	53	272	126	107	15	13	9	2
8.	Kistérségek összesen	20 014	6	62	5 787	2 200	2 898	331	215	117	26
9.	Régió	69 871	5	55	23 721						
10.	Ország	802 215	9	80	334 702						

MŰKÖDŐ VÁLLALKOZÁSOK, 2003

31. számú táblázat

Sor- szám	Kistérség	Működő vállalkozás			Működő társas vállalko- zá-sok	Ebből				
		összesen	egy km2- re	1000 lakosra		0 és ismeretle n	1-9	10-19	20-49	50-249
						főt foglalkoztató				
1.	Bélapátfalvai	600	2	43	176	57	98	10	10	1
2.	Egri	8 654	20	109	3 307	1 316	1 706	148	81	44
3.	Füzesabonyi	1 924	3	50	514	150	302	29	16	16
4.	Gyöngyösi	5 611	7	72	1 978	681	1087	109	63	32
5.	Hatvani	3 020	9	56	973	290	575	56	27	20
6.	Hevesi	1 749	3	48	421	141	226	20	21	13
7.	Pétervásárai	1 477	3	63	364	145	186	9	15	7
8.	Kistérségek összesen	23 035	6	71	7 733	2 780	4 180	381	233	133
9.	Régió	78 661	6	61	29 262					
10.	Ország	882 503	9	87	409 265					

Működő vállalkozások, 1999

32. számú táblázat

Sor-szám	Kistérség	Működő társas vállalkozásokból					Működő egyéni vállalkozások	Ebből				
		Mezőg., erdőgazdálkodás, halászat	Ipar, Építőipar	Kereskedelem, Javítás	Szálláshelyszolgáltatás, vendéglát.	Ingatlanügyletek, gazdasági szolgált.		0 és ismerelt	1-9	Ipar, építőipar	Kereskedelem, javítás	Ingatlanügyletek, gazdasági szolgált.
								Főt foglalkoztató				
1.	Bélapátfalvai	19	29	22	13	14	385	322	60	26	123	54
2.	Egri	76	513	705	115	701	4 908	4 110	769	243	1 205	1 084
3.	Füzesabonyi	49	83	81	12	46	1 343	1 057	280	92	400	203
4.	Gyöngyösi	69	366	394	72	429	3 468	2 826	618	173	892	751
5.	Hatvani	29	192	215	29	137	1 975	1 519	445	98	604	300
6.	Hevesi	50	69	87	13	45	1 151	691	256	67	326	157
7.	Pétervásárai	50	80	60	13	34	997	820	170	169	224	159
8.	Kistérségek összesen	342	1 332	1 564	267	1 406	14 227	11 541	2 598	868	3 772	2 698
9.	Régió	1 325	5 393	6 530	1 017		46 150					
10.	Ország	11 769	68 337	96 981	12 941		467 513					

Működő vállalkozások, 2003

33. számú táblázat

Sor-szám	Kistérség	Működő társas vállalkozásokból					Működő egyéni vállalkozások	Ebből				
		Mezőg., erdőgazdálkodás, halászat	Ipar, Építőipar	Kereskedelem, Javítás	Szálláshelyszolgáltatás, vendéglát.	Ingatlanügyletek, gazdasági szolgált.		0 és ismerelte n	1-9	Ipar, építőipar	Kereskedelem, javítás	Ingatlanügyletek, gazdasági szolgált.
								főt foglalkoztató				
1.	Bélapátfalvai	21	35	39	18	33	424	345	77	64	109	72
2.	Egri	128	662	784	164	1 011	5 347	4 523	792	807	1 020	1 456
3.	Füzesabonyi	75	132	139	29	72	1 410	1 112	287	278	351	258
4.	Gyöngyösi	103	489	479	78	552	3 633	2 952	662	634	787	874
5.	Hatvani	36	263	264	52	218	2 047	1 584	448	357	519	418
6.	Hevesi	56	120	84	27	73	1 328	1 022	292	295	302	213
7.	Pétervásárai	65	112	66	20	51	1 113	926	182	282	205	217
8.	Kistérségek összesen	484	1 813	1 855	388	2 010	15 302	12 464	2 740	2 717	3 293	3 508
9.	Régió	1 563	6 889	7 015	1 386		49 399					
10.	Ország	12 895	82 069	101 028	16 605		473 238					

Regisztrált munkanélküliek, 1996, 2003

34. számú táblázat

Sor- szám	Kistérség	A munkanélk. aránya, % 2003. december 20.	A tartósan (180 napon túl) munkanélküliek aránya, %		A tartósan (180 napon túl) munkanélküliek aránya a munkanélküliek körében, %		A szellemi foglalkozásúak		A pályakezdő k
			Aránya a munkanélküliek körében						
			1996. december 20	2003. december 20.	1996. december 20	2003. december 20.	1996 december 20	2003. december 20.	
1.	Bélapátfalvai	8,4	6,6	3,4	64,4	41,0	9,0	11,3	8,1
2.	Egri	4,2	4,1	1,5	58,5	35,4	26,1	25,7	11,3
3.	Füzesabonyi	7,7	5,3	3,4	53,5	44,7	13,0	10,7	8,0
4.	Gyöngyösi	5,2	4,6	2,4	60,4	46,5	17,8	17,4	8,8
5.	Hatvani	4,9	3,8	1,8	49,9	37,6	14,4	18,1	6,3
6.	Hevesi	11,9	7,6	6,2	56,3	52,3	9,2	7,2	5,4
7.	Pétervásárai	9,9	6,4	4,4	57,5	44,9	10,2	9,8	7,5
8.	Kistérségek összesen	6,4	4,9	2,8	56,8	44,0	15,9	14,7	7,9
9.	Régió								
10.	Ország								

Kereskedelem, 1999

35. számú táblázat

Sor-szám	Kistérség	Kiskeresk e-delmi üzlet	Ebből				Gyógy- szertár	Kiskeresk e-delmi üzlet 1000 lakosra	Vedéglátó -hely	Ebből	
			Élelmisze r jellegű üzlet és áruház	Ruházati szaküzlet	Vasáu, festék, üveg szaküzlet	Elektrom os háztartási cikkek szaküzlet				Étterem, cukrászda	Bár, borozó
1.	Bélapátfalvai	167	65	8	3	1	3	12	79	57	21
2.	Egri	1 429	296	205	100	57	16	18	491	272	184
3.	Füzesabonyi	536	155	41	29	13	10	14	184	111	70
4.	Gyöngyösi	1 097	300	128	62	32	17	14	337	238	83
5.	Hatvani	759	194	88	44	33	11	14	246	176	66
6.	Hevesi	488	141	36	32	9	8	13	159	105	52
7.	Pétervásárai	305	119	16	9	5	5	12	149	93	55
8.	Kistérségek összesen	4 781	1 270	522	279	150	70	15	1 645	1 052	531
9.	Régió	16 920	4 738	1 760	915	462	235	13			
10.	Ország	150 123	37 296	19 702	9 354	4 589	1 985	15			

Kereskedelem, 2003

36. számú táblázat

Sor-szám	Kistérség	Kiskereske-delmi üzlet	Ebből				Gyógyszertár	Kiskereske-delmi üzlet 1000 lakosra	Vedéglátó-hely	Ebből	
			Élelmiszer jellegű üzlet és áruház	Ruházati szaküzlet	Vasú, festék, üveg szaküzlet	Elektromos háztartási cikkek szaküzlet				Étterem, cukrászda	Bár, borozó
1.	Bélapátfalvai	177	65	13	4	1	3	13	89	55	31
2.	Egri	1 548	271	209	108	63	16	19	534	285	187
3.	Füzesabonyi	581	154	49	33	11	10	15	204	121	73
4.	Gyöngyösi	1 150	287	148	76	31	17	15	377	255	91
5.	Hatvani	822	210	99	58	36	11	15	265	179	72
6.	Hevesi	520	138	40	32	12	8	14	188	112	60
7.	Pétervásárai	302	112	19	13	3	5	13	173	106	61
8.	Kistérségek összesen	5 100	1 237	577	324	157	70	16	1 830	1 113	575
9.	Régió	18 237	4 697	2 091	1 512	516	235	14			
10.	Ország	165 244	35 963	22 723	10 537	5 083	2 002	16			

Oktatás, 2001
37. számú táblázat

Sor- szám	Kistérség	100 óvoda férőhelyre jutó beírt gyermek	Általános iskola	Gimnázium i	Szakközép- iskolai	Általános iskolai tanulók	Középiskol ai tanulók	Felsőoktatá si intézménye k hallgatói	Elvégzett átlagos osztály szám, 2001. Febr. 1.
			Feladatellátási hely			Nappali tagozaton, 1000 lakosra			
1.	Bélapátfalvai	90	9	1	-	82	-	-	8,50
2.	Egri	98	31	8	14	91	101	36	10,22
3.	Füzesabonyi	104	17	4	1	98	5	-	8,71
4.	Gyöngyösi	90	32	2	7	85	37	17	9,46
5.	Hatvani	100	19	3	6	89	34	-	9,19
6.	Hevesi	108	20	1	1	112	16	-	8,20
7.	Pétervásárai	85	18	1	1	81	4	-	8,67
8.	Kistérségek összesen	97	146	20	30	91	42	13	9,28
9.	Régió								
10.	Ország								

Oktatás, 2003

38. számú táblázat

Sor- szám	Kistérség	100 óvoda férőhelyre jutó beírt gyermek	Általános iskola	Gimnázium i	Szakközép- iskolai	Általános iskolai tanulók	Középiskol ai tanulók	Felsőoktatá si intézménye k hallgatói	Elvégzett átlagos osztály (évfolyam) szám, 2001. Febr. 1.
			Feladatellátási hely			Nappali tagozaton, 1000 lakosra			
1.	Bélapátfalvai	92	9	1	-	79	-	-	8,50
2.	Egri	96	30	8	13	88	106	41	10,22
3.	Füzesabonyi	99	17	5	1	94	6	-	8,71
4.	Gyöngyösi	89	30	3	6	83	40	24	9,46
5.	Hatvani	101	18	4	7	87	35	-	9,19
6.	Hevesi	107	20	1	1	109	19	-	8,2
7.	Pétervásárai	91	15	1	1	79	5	-	8,67
8.	Kistérségek összesen	97	139	23	29	89	45	16	9,28
9.	Régió	57	614	68	103	97	42	11	
10.	Ország	93	3748	728	894	90	43	20	

Lakáshelyzet, közműellátás, 1997

39. számú táblázat

Sor-szám	Kistérség	Lakás-állomány	100 lakásra jutó lakos	Az épített lakások				100 épített lakásra jutó megszünt lakás
		Az év végén		száma	Ebből 4 és több szobás aránya %	10 000 lakosra	Átlagos alapterület, m2	
1.	Bélapátfalvai	5 425	259	11	4	7,8	135,5	27,3
2.	Egri	31 565	253	255	57	31,7	98,6	22,7
3.	Füzesabonyi	15 308	244	101	17	27,1	98,7	39,6
4.	Gyöngyösi	32 321	241	172	43	22,0	99,7	24,4
5.	Hatvani	21 728	251	123	31	22,5	94,7	19,5
6.	Hevesi	14 923	250	149	9	39,9	81,9	46,3
7.	Pétervásárai	10 326	236	38	12	15,5	106,8	15,8
8.	Kistérségek összesen	131 687	248	849	20,4	26,0	96,2	28,5
9.	Régió	501 000	256	3 275	20,0	25,0		33,5
10.	Ország	4 032 000	251	28 130	20,4	28,0		24,7

Lakáshelyzet, közműellátás, 2003

40. számú táblázat

Sor-szám	Kistérség	Lakás-állomány	100 lakásra jutó lakos	Az épített lakások				100 épített lakásra jutó megszünt lakás
		Az év végén		száma	Ebből 4 és több szobás aránya %	10 000 lakosra	Átlagos alapterület, m2	
1.	Bélapátfalvai	5 287	261	12	25,0	8,7	106,1	16,7
2.	Egri	32 294	246	461	48,4	58,0	99,5	13,7
3.	Füzesabonyi	15 107	252	68	39,7	17,8	98,2	33,8
4.	Gyöngyösi	32 239	242	210	24,8	26,9	78,2	14,3
5.	Hatvani	21 559	252	92	44,6	16,9	96,0	17,4
6.	Hevesi	14 464	253	25	48,0	6,8	92,6	92,0
7.	Pétervásárai	10 156	231	24	25,0	10,2	103,0	50,0
8.	Kistérségek összesen	131 106	247	892	40,8	27,5	94,0	18,9
9.	Régió	501 000	255	2 455	33,6	19,1		22,5
10.	Ország	4 134 000	245	35 543	38,0	35,1		15,7

Lakáshelyzet, közműellátás, 1997

41. számú táblázat

Sor- szám	Kistérség	Vezeté- kes gázt fogyasz- tó háztart. a lakásáll- . %- ában	Egy háztartási fogyasztóra jutó évi fogyasztás		Közüze -mi vízhá- lózatra	Közüze -mi szenny- vízcsat. hálózat ba	Egy km. vízháló -zatra jutó közüze mi szenny- vízcsat. hálózat, m	Egy lakosra jutó évi vízfo- gyasztá s, m3
			Vezeté- kes gáz m3	Villam os energia kWh	Bekapcsolt lakás %			
1.	Bélapátfalvai	47,9	1 607,4	2 279,4	75,9	28,4	57	17,3
2.	Egri	84,9	1 417,0	1 809,3	93,4	64,0	285	35,7
3.	Füzesabonyi	63,8	1 702,5	2 444,6	89,0	3,8	42	26,3
4.	Gyöngyösi	59,9	1 617,9	2 573,3	91,6	31,2	284	32,2
5.	Hatvani	73,4	1 818,2	2 517,6	93,6	20,9	239	29,9
6.	Hevesi	55,0	1 723,6	2 212,5	85,9	14,3	169	26,4
7.	Pétervásárai	60,2	1 331,6	1 841,2	79,7	22,5	340	21,1
8.	Kistérségek összesen	67,6	1 616,6	2 255,1	89,8	31,5	258	29,9
9.	Régió				84,3	35,1		
10.	Ország				90,6	46,0		

Lakáshelyzet, közműellátás, 2003

42. számú táblázat

Sor-szám	Kistérség	Vezeté- kes gázt fogyasz- tó háztart. a lakásáll. %- ában	Egy háztartási fogyasztóra jutó évi fogyasztás		Közüze -mi vízhá- lózatra	Közüze -mi szenny- vízcsat. hálózat ba	Egy km. vízháló- -zatra jutó közüze mi szenny- vízcsat. hálózat, m	Egy lakosra jutó évi vízfo- gyasztá- s, m ³
			Vezeté- kes gáz m ³	Villam- os energia kWh	Bekapc- solt lakás %			
1.	Bélapátfalvai	63,8	1 497,8	2 573,0	81.2	55.7	813	21,5
2.	Egri	91,3	1 452,2	1 824,0	97.3	79.0	810	38,8
3.	Füzesabonyi	76,1	1 770,7	2 699,6	94.0	24.5	398	27.0
4.	Gyöngyösi	70,0	1 644,2	2 351,5	93.2	41.4	527	34.2
5.	Hatvani	84,4	1 892,9	2 579,4	95.8	26.7	285	32.5
6.	Hevesi	68,1	1 801,5	2 669,2	90.0	30.4	288	25.5
7.	Pétervásárai	72,2	1 288,4	2 537,7	77.5	32.2	773	21.3
8.	Kistérségek összesen	78,0	1 632,6	2 337,9	92.7	44.9	534	31.7

Személyi jövedelemadó, 2001

43. számú táblázat

Sor- szám	Kistérség	Személyi jövedelemadó t fizetők 1000 lakosra	Személyi jövede- lemadó-alapot képező jövedelem	Személyi jövedelemadó
		Egy állandó lakosra, Ft.		
		2001		
1.	Bélapátfalvai	360	273 803	51 286
2.	Egri	489	474 519	109 316
3.	Füzesabonyi	378	285 358	52 064
4.	Gyöngyösi	453	411 914	92 774
5.	Hatvani	433	369 962	77 699
6.	Hevesi	354	244 223	43 757
7.	Pétervásárai	367	259 556	47 184
8.	Kistérségek összesen	426	368 577	78 649

Személyi jövedelemadó, 2003

44. számú táblázat

Sor- szám	Kistérség	Személyi jövedelemadó t fizetők 1000 lakosra	Személyi jövede- lemadó-alapot képező jövedelem	Személyi jövedelemadó
			Egy állandó lakosra, Ft.	
		2003		
1.	Bélapátfalvai	358	338 279	50 088
2.	Egri	486	609 803	137 573
3.	Füzesabonyi	370	356 128	56 161
4.	Gyöngyösi	442	534 976	112 310
5.	Hatvani	422	480 763	89 057
6.	Hevesi	337	313 349	48 350
7.	Pétervásárai	355	326 415	51 771
8.	Kistérségek összesen	419	473 366	93 340

Személyi jövedelemadó, 2001

45. számú táblázat

Sor- szám	Kistérség	Személyi jövedelemadó t fizetők 1000 lakosra	Személyi jövede- lemadó-alapot képező jövedelem	Személyi jövedelemadó
			Egy állandó lakosra, Ft.	
		2001		
1.	Bélapátfalvai	360	273 803	51 286
2.	Egri	489	474 519	109 316
3.	Füzesabonyi	378	285 358	52 064
4.	Gyöngyösi	453	411 914	92 774
5.	Hatvani	433	369 962	77 699
6.	Hevesi	354	244 223	43 757
7.	Pétervásárai	367	259 556	47 184
8.	Kistérségek összesen	426	368 577	78 649

Szociális ellátás, egészségügy, 1997

46. számú táblázat

Sor-szám	Kistérség	Idősek klubja férőhelyeinek száma 1000 60 éves, és idősebb lakosra	Önkormányzatok által nyújtott egyéb támogatások esetei 1000 lakosra	Közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők	Egy házi-orvosra és házi gyermek-orvosra jutó lakos	Járóbetegek szakellátásának rendelési órái 1000	Működő kórházi ágy 10 000 lakosra
1.	Bélapátfalvai	22	553	54	1 559	4	-
2.	Egri	14	199	43	1 706	130	163
3.	Füzesabonyi	37	318	52	1 558	22	-
4.	Gyöngyösi	21	296	44	1 418	88	111
5.	Hatvani	13	288	40	1 655	63	77
6.	Hevesi	18	460	63	1 698	28	-
7.	Pétervásárai	17	400	55	1 744	13	16
8.	Kistérségek összesen	20	311	47	1 598	349	81
9.	Régió				1 583		76
10.	Ország				1 509		82

Szociális ellátás, egészségügy, 2003

47. számú táblázat

Sor-szám	Kistérség	Idősek klubja férőhelyeinek száma 1000 60 éves, és idősebb lakosra	Önkormányzatok által nyújtott egyéb támogatások esetei 1000 lakosra	Közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők	Egy házi-orvosra és házi gyermek-orvosra jutó lakos	Járóbetegek szakellátásának rendelési órái 1000	Működő kórházi ágy 10 000 lakosra
1.	Bélapátfalvai	23	368	67	1 971	6	-
2.	Egri	12	198	29	1 767	197	141
3.	Füzesabonyi	37	222	55	1 588	23	-
4.	Gyöngyösi	19	311	44	1 528	90	117
5.	Hatvani	10	191	45	1 695	68	69
6.	Hevesi	21	311	69	1 593	28	-
7.	Pétervásárai	15	372	58	1 809	19	60
8.	Kistérségek összesen	18	260	47	1 660	430	79
9.	Régió				1 600		75
10.	Ország				1 513		79

47/1. számú táblázat

A NEMZETI FEJLESZTÉSI TERV KÖLTSÉGVETÉSE (2004-2006)			
<u>NFT Operatív Program</u>	2004 (millió Ft)	2005 (millió Ft)	2006 (millió Ft)
AVOP	24.847,1	35.473,9	45.958,7
GVOP	35.576,6	50.791,5	65.803,4
HEFOP	43.786,2	62.512,1	80.988,4
KIOP	26.033,7	37.167,3	48.152,5
ROP	26.766,7	38.213,8	49.508,3
Összesen:	157.010,8	224.158,6	290.411,3

47/2. számú táblázat

A KOHÉZIÓS ALAP KÖLTSÉGVETÉSE (2004-2006)			
<u>KA Fejezet</u>	2004 (millió Ft)	2005 (millió Ft)	2006 (millió Ft)
Közlekedés	35.975,5	29.213,3	42.223,9
Környezetvédelem	35.544,6	27.476,8	42.803,7
Összesen	71.520,0	56.690,1	85.027,6

**VÁTI Kht: A területi folyamatok alakulásáról és a területfejlesztési politika érvényesüléséről
szóló országgyűlési jelentés 2004 (kivonat)**

48. számú táblázat

Megnevezés (mutató)	Egri kistérség	Füzesabonyi kistérség	Pétervásári kistérség	Mezőkövesdi kistérség
1. A gazdasági térszerkezet alakulása 1999-2002.	fejlett, stagnáló	leszakadó	leszakadó	közepesen fejlett stagnáló
2. Kistérségek versenyképessége (versenyképesség típusok)	abszolút versenyképes	átlagos ver- senyképesség	alacsony ver- senyképessé g	relatív verseny- képesség
3. Bruttó hozzáadott érték 1 főre vetített értéke 2002.	nagyon magas	alacsony	alacsony	alacsony
4. Egy főre eső bruttó hozzáadott érték változása folyó áron (1999-2002.)	Dinamikus növekedés	növekedés	növekedés	növekedés
5. Jogi személyiségű vállalkozások ezer lakosra jutó száma 1998.	alacsony	nagyon alacsony	nagyon alacsony	nagyon alacsony
6. Az ezer lakosra jutó jogi személyiségű vállalkozások számának változása 1998-2002. között	átlagos növekedés	dinamikus növekedés	növekedés	növekedés
7. Jogi személyiségű vállalkozások ezer lakosra jutó száma 2002.	átlagos	nagyon alacsony	nagyon alacsony	nagyon alacsony
8. Egy lakosra jutó külföldi tőke országos átlagától való eltérése 2002.	magasabb	azonos	kissé magasabb	kissé magasabb
9. Egy főre jutó külföldi tőke változása 1998-2000.	stagnálás	stagnálás	kismértékű növekedés	stagnálás
10. Egy főre jutó külföldi tőke változása 2001-2002.	közepes növekedés	stagnálás	kismértékű növekedés	kismértékű csökkenés
11. A mezőgazdasági foglalkoztatottak aránya 2001.	nagyon alacsony	átlagos	alacsony	átlagos
12. 100 ha mezőgazdasági területre jutó számosállat az egyéni gazdaságban 2000.	nagyon alacsony	alacsony	átlagos	nagyon alacsony
13. Regisztrált gazdaságok átlagos birtokmérete 2002.	törpe birtok	kisbirtok	mikro birtok	kisbirtok
14. Az ipari foglalkoztatás alakulása 1998-2001.	csökkenés	stagnálás, kismértékű növekedés	stagnálás, kismértékű növekedés	csökkenés
15. Az iparban foglalkoztatottak aránya 2002.	alacsony	alacsony	magas	átlagos
16. Gazdasági szolgáltatás ellátottság 2002.	átlag feletti	átlag alatti	átlag alatti	átlag alatti
17. Gazdasági szolgáltatás ellátottság változása 1998-2002.	javuló	romló	javuló	javuló
18. Pénzügyi ellátottság mutató 2004.	legmagasabb ellátottság	leggyengébb ellátottság	átlag fölötti ellátottság	átlag fölötti ellátottság
19. A társas vállalkozások által	nagy	nagy	nagy	növekedés

üzemeltetett kiskereskedelmi boltok ezer la-kosra jutó számának változása 1998-2002.	növekedés	növekedés	növekedés	
20. Társas vállalkozások által üzemeltetett kereskedelmi boltok ezer lakosra jutó száma 2002.	magas	alacsony	igen alacsony	átlagos
21. A fogyasztópiac (vásárlóerő) területi szerkezete az egységni területre jutó jövedelem alapján 2002.	nagyon magas	alacsony	alacsony	átlagos
22. Szállásférőhelyek száma 2002.	magas	alacsony	átlagos	magas
23. Vendégéjszakák száma 2002.	magas	átlagos	átlagos	magas
24. Vendégéjszakák számának változása 1998-2002.	jelentős növekedés	jelentős növekedés	jelentős növekedés	jelentős növekedés
25. A társadalmi térszerkezet rövid távú változása (1998-2002)	javuló, magas státusz	stagnáló alacsony státusz	stagnáló alacsony státusz	javuló közepes státusz
26. Térség típusok az 1998-2002. közötti évek demográfiai folyamatai alapján	természetes fogyás és elvándorlás	természetes fogyás és bevándorlás, összességében népességnövekedés	természetes fogyás és bevándorlás, összességében népességcsökkenés	természetes fogyás és bevándorlás, összességében népesség csökkenés
27. Száz gyerekkorúra jutó öregkorúak száma 2002.	előregedett	előregedett	nagyon előregedett	nagyon előregedett
28. Egészségi állapot térségi különbségei 2002.	jó	rossz	rossz	átlagos
29. A 25-x éves korú népességből felső-fokú végzettségűek aránya 2001.	nagyon magas	alacsony	nagyon alacsony	átlagos
30. A tudásbázis térségi különbségei 2002.	kiemelkedően kedvező	kedvezőtlen	nagyon kedvezőtlen	kedvező
31. Száz 15-59 éves lakosra jutó regisztrált munkanélküliek számának változása %-ban 1998-2003. között	érzékeny csökkenés	csökkenés	növekedés	érzékeny csökkenés
32. Regisztrált munkanélküliek száma száz munkaképes korú lakosra 2003.	alacsony	magas	magas	átlagos
33. A kistérségek munkanélküliségi helyzete 2003.	jó	kedvezőtlen	átlagos	kedvező
34. Egy főre jutó jövedelem változása 1998-2002.	lassú növekedés	lassú növekedés	lassú növekedés	átlagos növekedés
35. Egy lakosra jutó jövedelem 2002.	nagyon magas	alacsony	nagyon alacsony	alacsony
36. Jövedelmi-vagyoni viszonyok területi különbségei 2002.	jó	kedvezőtlen	rossz	átlagos
37. Újonnan (1998-2002. között) épült lakások aránya 2002.	igen magas építési ütem	átlagos növekedési ütem	nagyon alacsony növekedési ütem	alacsony növekedési ütem

38. Százezer lakosra jutó ismertté vált bűncselekmények számának változása 1998-2003. között	csökkent	csökkent	csökkent	csökkent
39. Százezer lakosra jutó ismertté vált bűncselekmények száma 2003.	átlagos	átlag alatt	mélyen átlag alatti	mélyen átlag alatti
40. Egy házi-, házi-gyermekorvosra jutó lakosok száma 2002.	nagyon sok	sok	sok	nagyon sok
41. Rendszeres szociális segélyben részesülők száma ezer lakosra 2002-ben	alacsony	magas	magas	átlagos
42. Száz 3-5 évesre jutó óvodások száma 2002.	nagyon magas	alacsony	nagyon alacsony	alacsony
43. Általános iskolák átlagos tanulólétszáma 2002.	átlagos	átlagos	nagyon alacsony	alacsony
44. Internettel ellátott feladatellátási helyek aránya a közoktatásban 2002.	magas	magas	nagyon alacsony	nagyon magas
45. Kistérségek környezeti állapota 2002.	erősen terhelt	közepesen terhelt	kismértékben terhelt	közepesen terhelt
46. Kistérségek környezeti veszélyeztetettsége 2002.	közepesen veszélyeztetett	közepesen veszélyeztetett	közepesen veszélyeztetett	közepesen veszélyeztetett
47. Közlekedésből származó légszennyezőanyag terhelés 2001.	közepesen terhelt	közepesen terhelt	mérsékelten terhelt	mérsékelten terhelt
48. Az ipari eredetű légszennyezőanyag terhelés 2001.	erősen szennyezett	erősen szennyezett	közepesen szennyezett	közepesen szennyezett
49. Kistérségek ivóvíz minősítése az Európai Unió követelményeinek megfelelően 2002.	megfelelő	megfelelő	megfelelő	megfelelő
50. Egy lakosra jutó begyűjtött települési szilárd hulladék 2002.	Magasan az EU átlag felett	mélyen átlag alatt	mélyen átlag alatt	átlag alatt
51. Egy lakosra jutó veszélyes hulladék mennyisége 2001.	kevés	kevés	nagyon kevés	kevés
52. Országos és helyi jelentőségű védett természeti területek aránya az összterületből 2003.	országos átlag felett	országos átlag felett	országos átlag felett	országos átlag felett
53. 100 közüzemi ivóvízhálózatba kötött lakásra jutó csatornázott lakások száma 2002.	nagyon magas	alacsony	alacsony	alacsony
54. Egy működő vállalkozásra jutó gazdasági versenyképességi támogatás 1999-2002.	átlagos	nagyon magas	alacsony	nagyon magas
55. Turisztikai támogatás 1 főre 1999-2002.	átlagos	nagyon alacsony	alacsony	magas
56. Információs és kommunikációs technológiák fejlesztésére nyújtott támogatások lakosságra vetítve 1999-2002	átlagos	nagyon alacsony	alacsony	átlagos
57. Egy főre jutó humán infrastruktúra fejlesztési támogatások 1999-2002.	átlagos	nagyon alacsony	alacsony	átlagos

49. számú táblázat: A területi fejlődést bemutató mutatók kategóriacsoportjai

Gazdasági folyamatok

1. A gazdasági térszerkezet alakulása 1998-2002. között:

- Gazdasági térségtípusok:
- leszakadó
 - fejletlen, felzárkózó
 - közepesen fejlett, stagnáló
 - közepesen fejlett, felzárkózó
 - fejlett, stagnáló
 - dinamikusan fejlődő

2. Kistérségek versenyképessége 2002.

- Versenyképesség típusok:
- abszolút versenyképesség
 - relatív versenyképesség
 - átlagos versenyképesség
 - alacsony versenyképesség
 - versenyképtelen térségek

3. A gazdasági teljesítmény területi szerkezete a bruttó hozzáadott érték egy főre jutó értéke alapján 2002.

- Kategóriák: (eFt-ban):
- 20-134 (nagyon alacsony)
 - 135-207 (alacsony)
 - 212-328 (átlagos)
 - 331-548 (magas)
 - 548-2376 (nagyon magas)

4. Egy főre eső bruttó hozzáadott érték változása folyó áron 1998-2002.

- Kategóriák:
- csökkenés (-85-0 %)
 - stagnálás (0-52 %)
 - növekedés (53-99 %)
 - dinamikus növekedés (100-569 %)

5. Jogi személyiségű vállalkozások ezer lakosra jutó száma 1998.

- Kategóriák:
- nagyon alacsony (2-8,3)
 - alacsony (8,3-14,6)
 - átlagos (14,6-21)
 - magas (21-27,3)
 - nagyon magas (27,3-33,6)

6. Az ezer lakosra jutó jogi személyiségű vállalkozások számának változása 1998-2002. között:

- Kategóriák:
- stagnálás (2,5 – 22,2 %)
 - mérsékelt növekedés (22,2 – 31 %)
 - átlagos növekedés (30 – 40,1 %)
 - növekedés (40,1 – 53,3 %)
 - dinamikus növekedés (53,3 – 131 %)

7. Jogi személyiségű vállalkozások ezer lakosra jutó száma 2002.

- Kategóriák:
- nagyon alacsony (2 – 8,3)
 - alacsony (8,3 – 14,6)
 - átlagos (14,6 – 21)
 - magas (21-27,3)
 - nagyon magas (27,3 – 42)

8. Egy lakosra jutó külföldi tőke országos átlagtól való eltérése 2002.

2002. évi országos átlag = 100 %.

- Kategóriák:
- azonos (0 – 5 %)
 - kissé magasabb (5 – 20 %)
 - magasabb (20 – 40 %)
 - jelentősen magasabb (40 – 100 %)
 - kiugróan magas (100 – 2036,74%)

9. Egy főre jutó külföldi tőke változása 1990-2000. között:

- Kategóriák:
- csökkenés
 - stagnálás
 - kismértékű növekedés
 - közepes növekedési ütem
 - magas növekedési ütem

10. Egy főre jutó külföldi tőke változása 2001-2002.

- Kategóriák:
- csökkenés
 - stagnálás
 - kismértékű növekedés
 - közepes növekedés
 - magas növekedési ütem

11. A mezőgazdasági foglalkoztatottak aránya 2001.

- Kategóriák:
- nagyon alacsony (0,5 – 3,7 %)
 - alacsony (3,7 – 6,9 %)
 - átlagos (6,9 – 11,5 %)
 - magas (11,5 –18,9 %)
 - nagyon magas (18,9 – 36,4 %)

12. 100 ha mezőgazdasági területre jutó számosállat az egyéni gazdaságokban 2000.

- Kategóriák:
- nagyon alacsony (7,8 – 21,2 db)
 - alacsony (21,2 – 30,6 db)
 - átlagos (30,6 – 38,6 db)
 - magas (38,6 –51,7 db)
 - nagyon magas (51,7 –97,1 db)

13. Regisztrált gazdaságok átlagos birtokmérete 2002.

- Kategóriák:
- törpe birtok (10 ha alatt)
 - mikro birtok (11 – 20 ha)
 - kisbirtok (20,1 – 50 ha)
 - középbirtok (50,1 – 100 ha)
 - nagybirtok (100,1 ha felett)

14. Az ipari foglalkoztatottak alakulása 1998-2001. között

- Kategóriák:
- drasztikus csökkenés (-42,5 – -22,5 %)
 - csökkenés (-22,5 – -7, 5 %)
 - stagnálás, kismértékű növekedés (-7,5 – 11,6 %)
 - növekedés (11,6 – 41,8 %)
 - dinamikus növekedés (41,8 – 81,6 %)

15. Az iparban foglalkoztatottak aránya 2002.

- Kategóriák:
- nagyon alacsony (13,4 – 21,6 %)
 - alacsony (21,6 – 27,7 %)
 - átlagos (27,7 – 34,2 %)
 - magas (34,2 – 42,1 %)
 - nagyon magas (42,1 – 58,2 %)

16. Gazdasági szolgáltatás ellátottság 2002.

- Kategóriák:
- rossz
 - átlag alatti
 - átlagos
 - átlag feletti
 - jó

17. Gazdasági szolgáltatás ellátottság változása 1998-2002.

- Kategóriák:
- romló
 - stagnáló
 - javuló
 - erőteljesen javuló

18. Pénzügyi ellátottsági mutató 2004.

- Kategóriák:
- legmagasabb ellátottság
 - átlag fölötti ellátottság
 - átlagos ellátottsági szint
 - országos átlag alatti ellátottság
 - leggyengébb ellátottság

19. A társas vállalkozások által üzemeltetett kiskereskedelmi boltok ezer lakosra jutó számának változása 1998-2002.

- Kategóriák: (változás az 1998-as érték százalékában)
- Drasztikus csökkenés (-23 - -10,89)
 - csökkenés (-10,89 – 0)
 - növekedés (0,01 – 30,09)
 - nagy növekedés (30,09 – 61,08)
 - kiemelkedő növekedés (61,08 – 82,07)

20. Társas vállalkozások által üzemeltetett kiskereskedelmi boltok ezer lakosra jutó száma 2002.

- Kategóriák:
- igen alacsony (1,98 – 4,28)
 - alacsony (4,28 – 6,25)
 - átlagos (6,25 – 8,89)
 - magas (8,89 – 11,2)
 - igen magas (11,2 – 13,5)
 - kiemelkedően magas (13,5 - 23,0)

21. A fogyasztó piac (vásárlóerő) területi szerkezete az egységni területre jutó jövedelem alapján 2002.

A kategóriák mértékegysége 1000 Ft/négyzetkilométer

- Kategóriák:
- nagyon alacsony (8.000 – 14.500)
 - alacsony (14.500 – 22.100)
 - átlagos (22.100 – 30.500)
 - magas (30.500 – 53.050)
 - nagyon magas (53.050 – 2.331.900)

22. Szállásférőhelyek száma 2002.

- Kategóriák:
- nagyon alacsony (14 – 500 db)
 - alacsony (500- 1.500 db)
 - átlagos (1.500 – 5.000 db)
 - magas (5.000 – 15.000 db)
 - nagyon magas (15.000 – 63.513 db)

23. Vendégéjszakák száma 2002.

- Kategóriák:
- nagyon alacsony (10.000 alatt)
 - alacsony (10.000 – 30.000)
 - átlagos (30.000 – 100.000)
 - magas (100.000 – 500.000)
 - nagyon magas (500.000 felett)

24. Vendégéjszakák számának változása 1998-2002.

- Kategóriák:
- jelentős csökkenés (-200.000 - -20.000)
 - kismértékű csökkenés (-20.000 – 0)
 - kismértékű növekedés (0 – 5.000)
 - növekedés (5.000 – 20.000)
 - jelentős növekedés (20.000 – 400.000)

Társadalmi folyamatok:

**25. A társadalmi térszerkezet rövid távú változása (1998-2002)
(társadalmi státusz)**

- Kategóriák:
- javuló magas státusz
 - stagnáló, magas státusz
 - romló, magas státusz
 - javuló közepes státusz
 - stagnáló közepes státusz
 - romló közepes státusz
 - javuló alacsony státusz
 - stagnáló alacsony státusz
 - romló alacsony státusz

26. Térségtípusok az 1998-2002. közötti évek demográfiai folyamatai alapján

Kategóriák: az időszak egyenlege alapján

- természetes szaporodás és bevándorlás, összességében népességnövekedés
- természetes szaporodás és elvándorlás, összességében népességnövekedés,
- természetes fogyás és bevándorlás, összességében népességnövekedés,
- természetes szaporodás és elvándorlás, összességében népességcsökkenés,
- természetes fogyás és bevándorlás, összességében népességcsökkenés,

- természetes fogyás és elvándorlás., összességében népességcsökkenés

27. Száz gyerekkorúra jutó öregkorúak száma 2002.

(60 – x éves / 0-14 éves)

- Kategóriák:
- nagyon fiatalos (60-105)
 - fiatalos (106 – 115)
 - átlagos (116 – 125)
 - előregedett (126 – 135)
 - nagyon előregedett (136 – 198)

28. Egészségi állapot térségbeli különbségei 2002.

- Kategóriák:
- jó
 - kedvező
 - átlagos
 - kedvezőtlen
 - rossz

29. A 25 – x éves korú népességből felsőfokú végzettségűek aránya 2001.

- Kategóriák:
- nagyon magas (11,1 – 25,8 %)
 - magas (8,6 – 11, 0 %)
 - átlagos (7,1 – 8,5 %)
 - alacsony (5,6 – 7,0 %)
 - nagyon alacsony (5,4 – 5,5 %)

30. A tudásbázis térségi különbségei 2002.

- Kategóriák:
- kiemelkedően kedvező
 - nagyon kedvező
 - kedvező
 - átlagos
 - kedvezőtlen
 - nagyon kedvezőtlen

31. Száz 15-59 éves lakosra jutó regisztrált munkanélküliek számának változása 1998-2003.

- Kategóriák: (változás %-ban)
- növekedés (0-4,1 %)
 - kismértékű csökkenés (0-0,4 %)
 - csökkenés (0,5-1,0 %)
 - érzékelhető csökkenés (1,1-1,6 %)
 - jelentős csökkenés (1,7-4,4 %)

32. Regisztrált munkanélküliek száma száz munkaképes korú lakosra 2003.

- Kategóriák:
- nagyon alacsony (1,5 – 5,7 fő)
 - alacsony (5,7 – 6,1 fő)
 - átlagos (6,1 – 6,8 fő)
 - magas (6,8 – 9,8 fő)
 - nagyon magas (9,8 – 21,5 fő)

33. A kistérségek munkanélküliségi helyzete 2003.

- Kategóriák:
- jó

- kedvező
- átlagos
- kedvezőtlen
- rossz

34. Egy főre jutó jövedelem változása 1998-2002.

(növekedés %-ban)

- Kategóriák:
- igen gyors növekedés (50-62 %)
 - gyors növekedés (34-49 %)
 - átlagos növekedés (31-33 %)
 - lassú növekedés (28-30 %)
 - nagyon alacsony szintű növekedés (15-27 %)

35. Egy lakosra jutó jövedelem 2002. éves szinten

- Kategóriák:
- nagyon magas (450.001 – 701.022 Ft)
 - magas (400.000 – 450.000 Ft)
 - átlagos (360.001 – 400.001 Ft)
 - alacsony (300.000 – 360.000 Ft)
 - nagyon alacsony (200.000 – 300.000 Ft)

36. Jövedelmi-vagyoni viszonyok területi különbségei 2002.

- Kategóriák:
- jó
 - kedvező
 - átlagos
 - kedvezőtlen
 - rossz

37. Újonnan (1998-2002 között) épület lakások aránya 2002.

- Kategóriák:
- igen magas építési ütem (5,81 – 11,18 %)
 - magas építési ütem (5,01 – 5,8 %)
 - átlagos építési ütem (2,21 – 3 %)
 - alacsony építési ütem (1,41 – 2,2 %)
 - nagyon alacsony építési ütem (0,58 – 1,4 %)

38. Százezer lakosra jutó ismertté vált bűncselekmények számának változása

1998 és 2003. között.

- Kategóriák:
- jelentősen csökkent (-70 % - -51 %)
 - csökkent (-50 % - 1 %)
 - nem változott
 - nőtt (1 – 50 %)
 - jelentősen nőtt (51 – 105 %)

39. Százezer lakosra jutó ismertté vált bűncselekmények száma 2003.

- Kategóriák:
- mélyen az átlag alatt (1.420 – 3.054)
 - átlag alatti (5.055 – 3.665)
 - átlagos (3.666 – 4.480)
 - átlag feletti (4.481 – 5.091)
 - magasan átlag feletti (5.092 – 9.727)

40. A házi-, házi-gyermekorvosra jutó lakosok száma 2002.

- Kategóriák:
- nagyon sok (1701 – 2379 fő)
 - sok (1601 – 1700 fő)
 - átlagos (1501 – 1600 fő)
 - kevés (1401 – 1500 fő)
 - nagyon kevés (1050 – 1400 fő)

41. Rendszeres szociális segélyben részesülők száma ezer lakosra 2002.

- Kategóriák:
- nagyon magas (50,1 – 81,0 fő)
 - magas (15,1 – 50 fő)
 - átlagos (10,1 – 15,0 fő)
 - alacsony (5,1 – 10,0 fő)
 - nagyon alacsony (0,1 – 5,0 fő)

42. Száz 3-5 évesre jutó óvodások száma 2002.

- Kategóriák:
- nagyon magas (118 – 132 fő)
 - magas (115 – 118 fő)
 - átlagos (113 – 115 fő)
 - alacsony (108 – 112 fő)
 - nagyon alacsony (87 – 107 fő)

43. Általános iskolák átlagos tanulólétszáma 2002.

- Kategóriák:
- nagyon magas (291 – 441 fő)
 - magas (251 – 290 fő)
 - átlagos (211 – 250 fő)
 - alacsony (171 – 210 fő)
 - nagyon alacsony (40 – 170 fő)

44. Internettel ellátott feladatellátási helyek aránya a közoktatásban 2002.

- Kategóriák:
- nagyon magas (83,3 – 100 %)
 - magas (73,1 – 82,0 %)
 - átlagos (64,1 – 73,0 %)
 - alacsony (55,1 – 64 %)
 - nagyon alacsony (36,8 – 55,0 %)

Környezeti állapot

45. Kistérségek környezeti állapota 2002.

- Kategóriák:
- legkevésbé terhelt
 - kismértékben terhelt
 - közepesen terhelt
 - erősen terhelt
 - kiemelkedően terhelt

46. Kistérségek környezeti veszélyeztetettsége 2002.

- Kategóriák:
- legkevésbé veszélyeztetett
 - kismértékben veszélyeztetett
 - közepesen veszélyeztetett
 - erősen veszélyeztetett
 - kiemelten veszélyeztetett

47. Közlekedésből származó légszennyezőanyag terhelés 2001.

- Kategóriák:
- alig terhelt
 - mérsékelten terhelt
 - közepesen terhelt
 - erősen terhelt
 - kiemelten terhelt

48. Az ipari eredetű légszennyezőanyag terhelés 2001.

- Kategóriák:
- nem szennyezett
 - mérsékelten szennyezett
 - közepesen szennyezett
 - erősen szennyezett
 - kiemelten szennyezett

49. Kistérségek ivóvíz minősítése az Európai Unió követelményeinek megfelelően 2002.

- Kategóriák:
- kiváló
 - megfelelő
 - mérsékelten megfelelő

50. Egy lakosra jutó begyűjtött települési szilárd hulladék 2002.

Magyar átlag: 477,5 kg/fő/év
EU 25 átlag: 510 kg/fő/év

- Kategóriák:
- mélyen átlag alatt
 - átlag alatt
 - átlag körül
 - EU-25 átlag felett
 - magasán az EU-25 átlag felett

51. Egy lakosra jutó veszélyes hulladék mennyisége 2001.

mértékegység kg/fő/év

- Kategóriák:
- nagyon kevés (1-10 kg)
 - kevés (11-100 kg)
 - átlagos (101-1000 kg)
 - átlag feletti (1001-10000 kg)
 - magas (10001 – 20881 kg)

52. Országos és helyi jelentőségű védett természeti területek aránya az összterületből 2003.

- Kategóriák:
- nincs
 - 1 % alatt
 - országos átlag alatt (1-8,4 %)
 - országos átlag körül (8,4 – 10,5 %)
 - országos átlag fölött (10,4 – 50 %)
 - magasán az országos átlag felett (51,79 %)

Műszaki infrastruktúra

53. Száz közüzemi ivóvízhálózatba kötött lakosra jutó csatornázott lakások száma 2002.

- Kategóriák:
- nagyon alacsony (0-18)
 - alacsony (18-36)

- átlagos (36-54)
- magas (54-72)
- nagyon magas (72-99)

Területfejlesztési eszköz és intézményrendszere

54. Egy működő vállalkozásra jutó gazdasági versenyképességi támogatás 1999-2002.

- Kategóriák:
- nagyon magas (500.000 – 2.365.254 Ft)
 - magas (215.430 – 500.000 Ft)
 - átlagos (500.000 – 215.430 Ft)
 - alacsony (1 – 215.430 Ft)
 - nem kapott támogatást

55. Turisztikai támogatás egy főre 1999-2002.

- Kategóriák:
- nagyon magas
 - magas
 - átlagos
 - alacsony
 - nagyon alacsony
 - nem kapott támogatást

56. Információs és kommunikációs technológiák fejlesztésére nyújtott támogatások, lakosságra vetítve 1999-2002.

- Kategóriák:
- nagyon magas (1.000 – 1.908 Ft)
 - magas (180 – 1.000 Ft)
 - átlagos (50 – 180 Ft)
 - alacsony (20 – 50 Ft)
 - nagyon alacsony (1 – 20 Ft)
 - nem kapott támogatást

57. Egy főre jutó humán infrastruktúra fejlesztési támogatások 1999 – 2002.

- Kategóriák:
- nagyon magas (30.000 – 89.263 Ft)
 - magas (10.910 – 30.000 Ft)
 - átlagos (3.000 – 10.910 Ft)
 - alacsony (2.000 – 3.000 Ft)
 - nagyon alacsony (124 – 2.000 Ft)

50. számú kimutatás: I r o d a l o m j e g y z é k

1. A komplex kistérségi programok elkészítésének feltételrendszere AACM CENTRAL EUROPE Kft. 2004
2. Az Észak-Magyarországi Régió fejlesztési terve 2004. (É-Mo Regionális Fejlesztési Tanács)
3. Észak-Kelet Magyarországi Régió területfejlesztési koncepciója 2000.
4. Heves Megye Fejlesztési Terve 2003-2012 (egyeztetési anyag) 2003.
5. Heves Megye idegenforgalmi programja 2003.
6. Heves Megyei Statisztikai Évkönyvek 1997-2002-2003.
7. Nemzeti Fejlesztési Terv 2004- 2006.
8. NFT II. (2007-2013) tervezési előanyagok 2004-2005 MTA RKK. Miskolc
9. Országos Területfejlesztési Koncepció 1998. (Megújítás 2004.)
10. Regionális Akcióterv (RAT) Észak-Magyarországi Régió 2004.
11. Települési önkormányzati anyagok, dokumentumok Füzesabonyi Kistérség 19 települése. 1997-2005.
12. Útmutató a kistérségi területfejlesztési tervdokumentumok kidolgozásához AACM CENTRAL EUROPE Kft. 2004.
13. VÁTI Kht. A területi folyamatok alakításáról és a területfejlesztési politika érvényesüléséről szóló országgyűlési jelentés (2004)
14. Fehér Alajos: A vidékgazdaság és a mezőgazdaság
15. Füzesabonyi Kistérség Agrárstruktúra és Vidékfejlesztési Stratégiai Programja, Füzesabony, 2004. március.
16. Dr. Csiszár Antal KTTK Kft: A Tarnamenti Kistérségi Területfejlesztési Társulás Környezet- és Természetvédelmi Programja 2003. április
17. SZIE: A Tarna Menti Kistérség Operatív Programja 2000.
18. Fekete György KEVITERV: Fejlesztési javaslatok és programok 1997.
19. MRF és UKHTTI: A Tisza-tó térség területfejlesztési koncepciója 2005.
20. Dr. Csiszár Antal KTTK Kft: A TMKTT Kistérségi Operatív Programja 2001.
21. Hajdú Szabolcs: A Heves megyei területfejlesztésről, kiemelten a Füzesabonyi Kistérségi társulásról Szakdolgozat – 2005.
22. Ebergényi Tanácsadó Iroda – Agria Nova Kft: Az Egri Kistérség területfejlesztési koncepciója és programja – 2005.
23. A kistérség településeinek RENDEZÉSI TERVEI (Aldebrő, Tófalu, Verpelét, Tarnaszentmária)
24. Statisztikai tájékoztató 2004/4. Heves megye – 2005. március 19. Eger
25. Területi statisztika 44-45. évfolyam 2004. és 2005. KSH folyóirat

MELLÉKLET

A FÜZESABONYI KISTÉRSÉG ELŐZETES OPERATÍV PROGRAMJA (tervezet és minta a jövőbeni kidolgozáshoz)

AZ OPERATÍV PROGRAM CÉLJA:

Általánosságban véve, az operatív programok a stratégiai programok azon elemeiből dolgozhatók ki, amelyek megvalósításának feltételei elvben adottak. A stratégiai programok operacionalizálási (vagyis a gyakran homályos, nehezen körülhatárolható fogalmak szabatos és mérhető tudományos fogalmakká alakítása) vizsgálatának három kimenete lehetséges:

- ❖ operatív program megfogalmazásának feltételei adottak, ekkor az operatív program kidolgozható (Van elfogadott, és jóváhagyott koncepció, ezután elkészült a stratégiai program és természetesen ez is jóvá lett hagyva);
- ❖ operatív program megfogalmazásának feltételei még nem teremődtek meg, ekkor az operatív program kidolgozása később, a feltételek megléte esetén indokolt (véleményem szerint ez vonatkozik jelenleg a Füzesabonyi Kistérségre, mert először a többcélú társuláshoz szükséges együttműködési megállapodásoknak kell megvalósulni és beindulni, majd az AVOP Leader+ kistérségeknek kell megalakulni és településfejlesztési programjuknak kell elkészülni);
- ❖ az operatív program indokolt, de kidolgozása (és megvalósítása) nem a kistérség feladata (ez a későbbiekben fog eldőlni és formálódni).

Az operatív programok azokat a programokkal (esetleg projektekkel) kapcsolatos feltételeket határozzák meg, amelyeknél a feltételek elvben adottak a megvalósítás megkezdésére. E feltételek között meghatározó a kezdeményező, a későbbi gesztor/kedvezményezett személye, az adott program előkészítettségi foka (pl. műszaki és pénzügyi tervek, szakhatósági engedélyek), a végrehajtásnak személyi és pénzügyi feltételei, valamint a megvalósítandó programtól várt hatások verifikálása. A kistérségi programoknál az operatív programok szintjén törekedni kell a minél nagyobb konkrétságra, célszerű eljutni az egyes fejlesztés, vagy az egyes projektek szintjére.

A Füzesabonyi Kistérségnek fejlesztéseik, beruházásaik megvalósításában döntően külső finanszírozási forrásokra kell hagyatkozniuk. Ebből következően a kistérség számára alapvető kérdéssé válik, hogy a kistérség 19 települése fejlesztési célokra reálisan mennyi támogatási forrást tud bevonni. Tekintettel arra, hogy a források pályázatos úton kerülnek felosztásra, érdemi indikáció, előzetes kötelezettségvállalás, netán ígélet arra vonatkozóan, hogy a kistérség vagy azok települései milyen mértékben részesedhetnek a forrásokból, gyakorlatilag nem értelmezhető. A külső forrásokra való támaszkodás ténye alapvetően meghatározza a kistérségi programozás tartalmát és konkrétságát. A kistérségi társulás által reálisan bevonható forrástömeg nagyságának meghatározására a jelenlegi peremfeltételek mellett nem lehet pontos algoritmust találni. A tényleges költségek becslését az alábbi szempontok figyelembevételével célszerű elvégezni:

- ❖ a mobilizálható önerő, mint a forrásbevonás abszolút felső korlátja;
- ❖ a projekt előkészítés (műszaki tervezés, engedélyeztetés, pályázatírás) költségei;
- ❖ támogatásból nem finanszírozható költségek;
- ❖ árfolyamkockázat (Euróban szerződött, de Ft-ban folyósított EU támogatások esetén);
- ❖ utófinanszírozás által okozott likviditás költségei.

KAPCSOLAT A KONCEPCIÓVAL ÉS A STRATÉGIAI PROGRAMMAL

A Füzesabonyi Kistérség területfejlesztési koncepciójában meghatároztuk a kistérség távlati jövőképét, majd ennek ismeretében, a problémafából következően, a célfa ábrázolásával abból levezetve elkészítettük a stratégiai programot. A főbb stratégiai intézkedések, programok, alprogramok megvalósításának tervezett ütemezésében már mintegy 50 intézkedést jelöltünk meg úgy, hogy azok teljesen illeszkednek és egybevágnak a koncepció és stratégiai programmal, melyek természetesen a települések igényei, céljai és tervei alapján kerültek megjelölésre. Itt az intézkedések mellé bejelöltük a rövid távú (2005-2006), a közép távú (2007-2013) és a hosszú távú (2013-tól) megvalósítás lehetőségét is. Több intézkedésnél két távot is meghatároztunk, hiszen bizonyos projektek megvalósulásánál nagyon nagy a bizonytalansági tényező. Lényeges dolog, hogy még az EU-nak nincs elfogadott költségvetése, de ugyanilyen befolyásoló tényező lehet, hogy a statisztikai kistérségből hány település fog csatlakozni az AVOP Leader+ kistérséghez és mikor, milyen elfogadott programmal.

Jelenleg a prioritások kijelölése döntően az elkészült kistérségi problémahalmaz (ún. problémafa), és az ez alapján összeállított célrendszer (ún. célfa) elemzése alapján történt, ami az egész statisztikai kistérség 19 településének legfontosabb igényeit mérlegelte, amelyek a mikrokörzetek prioritásaitól bizonyos mértékben különbözhet néhány intézkedés esetében. Ezt követően állítottuk össze a SWOT analízist úgyszintén statisztikai kistérségre, amely megalapozta egy progresszív jellegű, de szolid, fejlesztés orientált stratégiai program meghirdetésének lehetőségét. A program dinamizáló, stabilitást erősítő jellegét a helyzetelemzés által feltárt és minősített elemek elért fejlettségi szintje, pontosabban: a jelenleg tapasztalható leszakadó-stagnáló fejlettségi kényszeríti ki a kistérségből.

Lényeges feladat, hogy mind a koncepció, mind a stratégiai program nagy publicitást kapjon elsősorban az önkormányzatok által a civilszervezetek és a vállalkozók felé. A népszerűsítéssel, a program tudatos hirdetésével, hozzáférhetőségével az önkormányzatok, a civilszféra és a gazdaság szereplői közelebb kerülhetnek egymáshoz, jobban megismerhetik igényeiket, elvárásait, céljait, jövőbeni elképzeléseiket. Úgy a koncepció, a stratégiai program, mint az operatív program nem lehet egy megmerevedett intézkedés és ajánlás, hanem az folyamatos egyeztetéssel, igazítással, bővítéssel rugalmassá kell lennie, hiszen a gazdaság ezt megkívánja.

A PROGRAM TARTALMA, INTÉZKEDÉSEI, LEÍRÁSA

A főbb intézkedések, programok, alprogramok megvalósításának tervezett ütemezése, leírása

<u>Intézkedés</u>	Rövid táv 2005- 2006.	Közép táv 2007- 2013	Hosszú táv 2013- től
Üresen álló laktanyák ipari és vállalkozói területté való hasznosítása, infrastruktúrával való ellátása. (Aldebrő, Feldebrő, Tarnaszentmária, Verpelét)	X	X	
Szennyvíz beruházások, csatornázás, szennyvíztisztítás megvalósítása (Tarnaszentmária, Feldebrő, Aldebrő, Tófalú, Kápolna, Kompolt, Kál, Nagyút, Dormánd, Mezőtárkány, Mezőszemere, Egerfarmos, Szihalom) Verpeléten a III-IV-es ág	X	X	
Új víztisztító technika kialakítása (Sarud, Újlőrincfalva) egészséges ivóvíz biztosítás	X		
Ipari területek kijelölése, infrastruktúrával való ellátása (Füzesabony, Poroszló, Kál, Kompolt, Kápolna, Verpelét) vállalkozók, befektetők felkutatása, pályáztatása, versenyképességük erősítése a kistérségben	X	X	
Tarna-völgyi feltáró út megépítése (Tarnaszentmária, Verpelét, Feldebrő, Aldebrő, Tófalú, Kápolna, Kompolt, Kál, Nagyút) a kistérség belterületi útjainak a tehermentesítése, gyorsforgalmi út építése, közút szélesítés a megyeszékhely, a régióközpont felé		X	X
Vasúti átjáró építés – alul- v. felül járó – építése Kál. Vasúti átjárók korszerűsítése a mellékvonalakon.		X	X
Optikai kábelek fejlesztése a szélessáv kiépítése az e-közigazgatás, az e-önkormányzatok, a Teleházak és e-Magyarország pontokhoz a Füzesabonyi Kistérségben. Információs és pályázatíró központok létrehozása a bankok, a takarékszövetkezetek bevonásával.	X	X	
AVOP Leader+ térségek megalakítása, működtetése (Tisza-tó mikrokörzet és a Tarna menti mikrokörzetben) Egy erős mikrokörzeti hálózat létrehozása.	X	X	
Kerékpárút hálózati terv kidolgozás, kiépítés, fejlesztés (Verpelét, Tarnaszentmária, a Tarna mentén a Tisza-tóig) Szihalom és a Tisza-tó irányába.		X	X
Belterületi és külterületi, határi utak építése, felújítása a Füzesabonyi Kistérségben	X	X	X
Mikrokörzet központok (város) kialakítása (Tarna mente északi és déli része, Tisza-tó mikrokörzetében. (Egységes, kertvárosias falukép kialakítása, lakóparkok kijelölése, tervezetése, építése)		X	X
Tömegközlekedési út- és vasúthálózat felújítása, korszerűsítése, járatok sűrítése. Tömegközlekedési létesítmények és szolgáltatások színvonalának	X	X	

javítása. A térség belső kapcsolatainak javítása a vasúti mellékvonalak fenntartásával.			
Rendőrőrsök (Kál és Sarud) fenntartása, támogatása, közbiztonság erősítése	X	X	X
Szelektív hulladékgyűjtés megvalósítása a Füzesabonyi kistérség területén	X		
Szilárd hulladéklerakók felszámolása, rekultivációja, vadlerakók megszüntetése, felszámolása a Füzesabonyi Kistérség területén	X	X	
Középületek (iskolák, óvodák, polgármesteri hivatalok, egészségügyi központok, középületek) felújítása, építése, korszerűsítése, modern technikával berendezése	X	X	
Folyók megkotrása, gátrendszer felújítás, építés, záportározók kialakítása a kistérség érintett folyóinál, patakjainál		X	X
Vízvezető árkok, átereszek, hidak, átjárók felújítása, kialakítása, kiépítése a Füzesabonyi Kistérség 19 településén	X	X	
Belterületi zöldfelületek növelése, utcai fásítás, parkosítás	X		
Rendezett településkép kialakítása, a légvezetékek lehetőség szerinti föld alatti kábelvezetékekkel történő kiváltása.		X	X
Kulturális örökségi, épített környezeti értékek megóvása, funkcionális fejlesztése. Tájházak létrehozása, a helyi építészeti értékek, hagyományok, eszközök bemutatása, őrzése, ápolása.	X	X	
A Füzesabonyi Kistérség ökoturisztikai rendszerének kialakítása. A Tisza mentén gátórházak és hullámtéri kubikok rehabilitáció utáni bevonása az ökoturisztikai rendszerbe. A turizmus környezeti terhelésének minimalizálása.	X	X	
Védett területek látogathatóságának megszervezése, természetvédelmi oktatóközpontok, bemutatóhelyek, tájcentrumok, tanösvények kialakítása, helyi értékek védetté nyilvánítása.	X	X	
Veszélyes hulladékok, állati eredetű hullák elhelyezésének, tárolásának, elszállításának szervezett megoldása térségi szinten. Hígrágya kezelés és szervesrágya kezelési technológiák támogatása.		X	X
EU normáknak megfelelő komplex regionális hulladékgazdálkodási rendszerekhez való csatlakozás (Tiszafüred, Hejőpapi, Gyöngyös)	X		
Tájsebek felmérése, helyreállítási lehetőségeinek kidolgozása		X	X
Vízgyűjtőterület vízminőségi állapotfelmérése, monitoring rendszer működtetése. Csapadékmérő állomások, meteorológiai állomások, előrejelzők működtetése, fenntartása. (borvidék, üdülőkörzetek)	X		
Többcélú társulás jogszabályok adta lehetőségeinek mindenirányú kihasználása, érvényesítése. Információs adatbázis létrehozása, működtetése, folyamatos frissítése mikrokörzeti alközpontokkal.	X		
Bentlakásos idősek otthona építés Verpelét, Sarud, Szihalom, Poroszló, Feldebrő		X	X
Hulladékudvar, hulladékátrakó és hulladék hasznosító telep (Szihalom) építése (Kál, Verpelét, Puoroszló, Füzesabony)		X	
Termálkút fúrás (Sarud, Újlőrincfalva, Poroszló, Feldebrő), termálstrand, szálló építés		X	X
Temetők felújítása, ravatalozók felújítása, építése, urnatemetők építése	X	X	
ATM pénzfelvevő automata, terminálok telepítése, bankkártyával való fizetések meghonosítása, megvalósítása a kistérség településeken is	X		
Körzeti kábel televízió, kistérségi televízió hálózat kiépítés. Kistérségi lap kiadás. Prospektusok, tájékoztatók, reklámanyagok kiadása.	X		
Szűnyog és rovarirtások rendszeressé tétele az üdülőkörzetekben	X		
Egységes információs táblák, hirdetőtáblák kistérségi szinten	X	X	
Sportpályák, tornatermek, tanuszodák, szabadidő parkok építése	X	X	X
Kulturális és hagyományőrző rendezvények kistérségi szintű összehangolása, egyeztetése, szervezése	X		
Középfokú képzések, szakképzések, szakmunkásképzések, nyelvi képzések, gazdaképzések, informatikai képzések, távmunkával kapcsolatos képzések, idegenforgalmi képzések megszervezése	X	X	
AVOP Leader+ képzések megszervezése Leader kistérségenként	X		
Falufejlesztési programok készítése településenként	X		

Roma szervezetek partnerségi, együttműködési kapcsolatainak vizsgálata, értékelése, továbbfejlesztése az MTA Reg Kut Közp kutatási eredményeire támaszkodva	X		
A méhészet kistérségi fejlesztése érdekében, a gasztronómiával és helyi értékek bemutatásával együtt bemutatók, kiállítások, népszerűsítő előadások szervezése	X	X	

A Füzesabonyi Kistérség gazdasági szereplői – országos és megyei összehasonlításban – tapasztalataink szerint sajnos még mindig nem eléggé felkészültek, fogadóképesek a pályázati rendszerek nyújtotta lehetőségek kihasználásában. A mezőgazdasági vállalkozóknál sok az idős gazda, a vállalkozóknál pedig sok a kényszervállalkozó. Ezért a kohéziós prioritások között javasolni fogjuk, hogy a gazdaságfejlesztésben érintett kistérség, gazdasági szervezetek, kamarák bővítsék az érdekeltiségükbe tartozó szervezetek felé az információkat, illetve a szolgáltatásaikat. Az operatív programidőszak hátralévő részében számos gazdaságfejlesztési program (elsősorban a GVOP) segíti a gazdaság fejlődését. A jövőt illetően kulcskérdés, hogy a Füzesabonyi Kistérség szereplői megfelelő eredményességgel vegyenek részt a pályázatokon.

A mezőgazdaság és erdőgazdaság vonatkozásában alapvető a versenyképesség erősítése, a technikai-technológiai háttér fejlesztése, ezen belül is elsősorban a szőlő- és borágazat, a gyümölcsstermesztés, de a klasszikus mezőgazdaság modernizációja is. Az elaprózódott tulajdonok, birtokméretek, táblák miatt szükséges a mezőgazdasági integráció további erősítése.

A programban az intézkedések illeszkednek az AVOP és a Nemzeti Vidékfejlesztési Terv pályázati rendszereihez. Az agrárium vonatkozásában óvatosabb, visszafogottabb programalkotásra kell, hogy készítsen bennünket a 2006-ig korlátozottan rendelkezésre álló, sőt több vonatkozásban felfüggesztett AVOP források nagyságrendje, másrészt a kistérség érintett gazdasági szereplőinek a pályázati rendszerekbe való bekapcsolódásának eddigi alacsony szintje. Ezért a szereplők számára fontos a gazdaságfejlesztést segítő szervezetek részéről történő információáramlás és a kapcsolódó szolgáltatások bővítése.

A Füzesabonyi Kistérség gazdaságának dinamizálásában eddig is és a jövőben is fontos szerep jut a koncepció és program elfogadása után – ezért segítettő, bátorítandó – az üzleti-, pénzügyi-(takarékszövetkezeti), kereskedelmi szolgáltatások választékának és minőségének, mivel ezek ösztönzően hathatnak a többi ágazat fejlődésére és segíthetik a befektetések növekedését, a foglalkoztatást, a fenntarthatóságot.

A kapcsolódó és a jövőben aktuális intézkedéseket néhány kiválasztott témában az alábbiakban mutatjuk be:

sor-szám:	1.	Intézkedés megnevezése:	Mezőgazdasági integráció erősítése, gépkörök létrehozása	
Célok			Indikátorok	
Prioritás	Vállalkozások, agrárvállalk, versenyképesség erősítése		Eredmény-indikátorok	Új korszerű gépek berendezések vásárlása, szövetkezesek
Kapcsolódó specifikus cél	A mezőgazdaság fejlesztése az EU követelményekre felkészítés.		Hatás-indikátorok	Mezőgazdasági termelés hatékonysága javul.
A szükségesség indoklása, kapcsolódás a stratégiához	Öreg a géppark. Az EU mezőgazdaságát jellemző termelési színvonal az elmúlt tömegtermelést szolgáló gépekkel és berendezésekkel nem valósítható meg. A jelenlegi technikai, technológiai színvonalon a magyar mezőgazdaság már nem versenyképes, elavult. Sok kisvállalkozó a szőlő gépi munkáit vállalkozókra bízta (permetezés, talajművelés, szüret). Ennek a szolgáltatásnak az alapja a korszerű erőgép, permetezőgép és talajművelő gép, melyek beszerzése szükséges. A növényvédelmi és növénytermesztési munkát előregedett, megbízhatatlan munkagéppel nem lehet pontos és jó munkát végezni, mert a mezőgazdasági termékek minősége is rendkívüli módon függ a termelés technológia színvonalától.			
Az intézkedés rövid tartalma	A gazdaságos és versenyképes termeléshez szükséges gépek megvásárlása, meglévő elavult gépek korszerű, környezetkímélő gépekkel történő leváltása a cél. Erőgépek, talajművelő és permetező gép beszerzése. Fontos a termelést technológiai és környezetvédelmi szabályok pontos betarthatósága. Az intézkedés kapcsolódik a „Mezőgazdasági beruházások támogatása” című NVT és AVOP fejezetéhez, intézkedéséhez			

Az intézkedés által közvetlenül érintett célcsoportok köre	Szőlőtermesztők, őstermelők. Mezőgazdasági vállalkozók, gazdálkodók, családi gazdaságok, farmgazdaságok. Bérművelést szolgáltatók.			
Támogatható tevékenységek köre	Erőgépvásárlás és munkagép beszerzés. Szőlőművelő és betakarító gépek vásárlása. Korszerű művelő és vető eszközök vétele.			
Az intézkedés fenntarthatósága (gazdasági, társadalmi, környezeti)	A mezőgazdasági géppark cseréje, fejlesztése, a korszerű gépek beszerzése biztosíthatja a vállalkozások nyereségességét.			
Intézkedés hatása az esélyegyenlőségre (nők, hátrányos helyzetűek)	Az intézkedés nincs kihatással az esélyegyenlőségre.			
Projekt megnevezése	Projekt rövid leírása	Projektgazda	Gesztor-település	Hozzávetőleges költség (ezer Ft.)
Erőgépek, talajművelő és permetező gép, betakarító gép beszerzése.	Az elavult erő- és munkagépek cseréje. Betakarító gépek beszerzése	Mezőgazdasági vállalkozók.	Kistérség valamennyi települése lehet	Kb. 500 000

sor-szám:	2.	Intézkedés megnevezése:	TÉSZ-ek, BÉSZ-ek létrehozása	
Célok			Indikátorok	
Prioritás	A vidék versenyképességének erősítése		Eredmény-indikátorok	Szántóföldi gazdálkodók, szőlészek, gyümölcstermesztők, bio termelők megszervezése, bevezetése, fejlesztése.
Kapcsolódó specifikus cél	Integrátor (pl: értékesítő, beszerző szövetkezet) létrehozásával a kistermelők bevonása a támogatási rendszerbe.		Hatás-indikátorok	Nyereségesség erőteljes javítása, feldolgozottsági fok növelése, új tevékenységek eredményes indítása.
A szükségesség indoklása, kapcsolódás a stratégiához	Az integrátor szervezetek által nyújtott magasabb szervezetség, a feldolgozás, a minőségi áruk arányának a növelése együttesen biztosítják a jövedelmező, fenntartható fejlődést, egészségesebb élelmiszerek elterjesztését, különösen a biotermesztésnél. Olcsóbbak a beszerzések, magasabb árak az eladásnál, érdekképviselő, összefogás, támogatási előny.			
Az intézkedés rövid tartalma	Termelői, beszerzési csoportok létrehozásának, működtetésének segítése. Termékek piaci előkészítésének, nagy értékű termelőeszközök beszerzésének, piaci információs rendszer kiépítésének, a szervezetek működésének tárgyi, szervezési, pénzügyi feltételeinek támogatása.			
Az intézkedés által közvetlenül érintett célcsoportok köre	A kistérségben működő, mezőgazdasággal foglalkozó vállalkozások, őstermelők (családi gazdálkodók, társas vállalkozások). Lehetséges partnerek: integrátor szervezetek, ágazattal foglalkozó tudományos és kutató intézetek, Róbert Károly Főiskola Kompolti Kutatóintézete, Gyöngyös. Gitr, Ikr, Kite, Soft-Seed, Uniófruct, Aranyhárs, Ker-Coop, hegyközségek			
Támogatható tevékenységek köre	Építési beruházás, gépek, berendezések, anyagok beszerzése. Értékesítés. Feldolgozás.			

Az intézkedés fenntarthatósága (gazdasági, társadalmi, környezeti)	A szervezetek létrejöttével fokozódik a kapcsolódó gazdaságok hatékonysága, versenyképessége, csökkennek termelési költségeik, erősödnek piaci pozícióik amelyek biztosítják a rendszer fenntarthatóságát.			
Intézkedés hatása az esélyegyenlőségre (nők, hátrányos helyzetűek)	Az új munkakörök kialakításánál figyelembe vesszük az esélyegyenlőséget.			
Projekt megnevezése	Projekt rövid leírása	Projektgazda	Gesztor-település	Hozzávetőleges költség (ezer Ft.)
Termelő és értékesítő szövetkezetek létrehozása	Az értékesítés és piacra jutás megkönnyítése. Termékek piaci előkészítésének, nagy értékű termelőeszközök beszerzésének elősegítése.	Kistérség mezőgazdasági vállalkozói és őstermelői.	A Füzesabonyi Kistérség települései	250 000

sor-szám:	3.	Intézkedés megnevezése:	Bormarketing fejlesztése	
Célok			Indikátorok	
Prioritás	A vállalkozások, a vidék versenyképességének erősítése		Eredmény-indikátorok	Bortermelő gazdaságok száma Boreladások növekedése
Kapcsolódó specifikus cél	A kistérséghez kötődő, tájspecifikus minőségi borok hírnevének öregbítése, ismertségük elterjesztése		Hatás-indikátorok	Bortermelő, forgalmazó vállalkozások jövedelemtermelő képessége nő
A szükségesség indoklása, kapcsolódás a stratégiához	A debrői történelmi borvidék híre, neve, rangja az utóbbi években emelkedő tendenciájú. Az EU csatlakozással egyidejűleg ugyanakkor a borértékesítésben a versenyhelyzet erősödött. E közegben kell a Füzesabonyi Kistérség termelőinek, forgalmazóinak helytállni. A termőhelyek megújítása, az elállítás, tárolás körülményeinek fejlesztésére vonatkozó alprogram végrehajtásával párhuzamosan súlyozott jelentősége van az értékesítést, piacmegőrzést, ill. bővülést lehetővé tevő intézkedéseknek. Ezért szükséges a minőségi borok reklám-tevékenységének folytatása, piaci bevezetése, a minőség garantálása és az értékesítés idejének rövidítése.			
Az intézkedés rövid tartalma	Az intézkedés kapcsolódhat részint közvetlenül az egyes borágazathoz kapcsolódó fejlesztésekhez, részint a borvidékhez, ill. a borelőállításban érdekelt településekhez. Kapcsolódó pályázatok, pályázati rendszerek: A VOP 2.1, 3.1, 3.4 GVOP, ROP turizmusfejlesztési programjai, pályázatai			
Az intézkedés által közvetlenül érintett célcsoportok köre	A kistérségben működő borászattal foglalkozó vállalkozások, A borvertikumhoz kötődő alapanyag-előállítók, egyéb szervezetek, Hegyközségek, térszek.			
Támogatható tevékenységek köre	Többféle formában (nyomtatott anyagok, CD, videokazetta, honlap-fejlesztés stb.) megjelentetett bemutató, ismertető, kedvcsináló anyagok készítése, a célcsoportokhoz, célpiaconkhoz való eljuttatása. Borversenyek szervezése, borminősítésekhez kapcsolódó események, rendezvények. Borgasztrónómiai programok összeállítása, vonzóvá tétele. Konferenciák, rendezvények szervezése, a bor megismertetése, megszerettetése céljából. Prezentációk, bemutatók szervezése. Kiállításokon (belföld, külföld egyaránt) való megjelenés, összehangolt kínálat bemutató. Bekapcsolódás, az események gazdagítása az országos, regionális, megyei Borút programba. A borfogyasztáshoz kapcsolódó események rendszeresítése, színvonalának, hatósugarának növelése (Szent Donát Nap, Szüreti Napok, Szent Márton Nap, Búcsúk, Bor és nóta falu, borút megállók)			

Az intézkedés fenntarthatósága (gazdasági, társadalmi, környezeti)	Az intézkedés fenntarthatóságát (mind gazdasági, mind környezetvédelem vonatkozásban a szervező, ill. gesztor szervezetek biztosítják, akiknek érdekük a programok, akciók sikeres lebonyolítása, hatásossága, eredményessége, ill. a megismételhetőség lehetősége. A társadalmi fenntarthatóságot erősíti, hogy a kistérség szinte valamennyi települése érintett, érdekelt a borágazat eredményességének növelésében. Ez egyrészt munkahelyeket jelent, részint családok, vállalkozások jövedelemtermelő képességének javulását alapozhatja meg.			
Intézkedés hatása az esélyegyenlőségre (nők, hátrányos helyzetűek)	Az intézkedés hatása horizontális témák közül az esélyegyenlőségre pozitívnak minősíthető. Ez következik részint abból, hogy az intézkedés végrehajtása révén munkahelyek jönnek létre, ezáltal az ezen célcsoport elhelyezkedési esélyei növekednek, másrészt az intézkedés végrehajtása során olyan tevékenységeket kell végrehajtani (munkakörülmények, vendégek fogadása, programok, rendezvények stb.) amely kikényszeríti a hátrányos helyzetű célcsoportok helyzetének javítását.			
Projekt megnevezése	Projekt rövid leírása	Projektgazda	Gesztor-település	Hozzávetőleges költség (ezer Ft.)
Konferencia	Hárslevelű konferencia	Aldebrő - Verpelét	Aldebrő - Verpelét	10.000
Borok Háza	Látvány pincék	Kompolt, Aldebrő, Feldebrő, Verpelét	Kompolt, Aldebrő, Feldebrő, Verpelét	40.000
Borrendezvény	Hárslevelű verseny és borversenyek	Hegyközségek	Aldebrő Verpelét	10.000
Borrendezvény	Bor és nóta falu, Szüreti Napok	Tarna mente	Aldebrő Veröpelét	10.000
Intézkedés összesen.				70.000

sor-szám:	4.	Intézkedés megnevezése:	Mezőgazdasági utak fejlesztése	
Célok			Indikátorok	
Prioritás	A vidék versenyképességének erősítése.		Eredmény-indikátorok	A térségben nő a mezőgazdasági portalanított és aszfaltozott utak hossza.
Kapcsolódó specifikus cél	Mezőgazdasági infrastruktúra fejlesztése.		Hatás-indikátorok	A mezőgazdasági területek megközelíthetősége javul.
A szükségesség indoklása, kapcsolódás a stratégiához	A szőlőtermesztés, a gyümölcsösök és egyéb mg utak úthálózatának felújítása, megfelelő kialakítása. A termelés hatékonyságát nagymértékben növelné a rossz állapotban lévő utak felújítása. A szőlőterületek megközelíthetőségének fejlesztése indokolt. A borturizmus a gyümölcs, a biotermesztés fejlesztése is indukálja az alpinfrastruktúra fejlesztését.			
Az intézkedés rövid tartalma	A mezőgazdasági területekhez (elsősorban szőlő, gyümölcs) vezető utak fejlesztése, építése. Az utak portalanítása, aszfaltozása, vízlevezetés megoldása. Az intézkedés kapcsolódik a „Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése” című NVT és AVOP fejezetéhez, intézkedéséhez.			
Az intézkedés által közvetlenül érintett célcsoportok köre	Mezőgazdasági vállalkozók, szőlőtermesztők, gyümölcsstermesztők, biotermesztés valamint az önkormányzatok, hegyközségek.			
Támogatható tevékenységek köre	Útépítés és felújítás: portalanítás és aszfaltozás.			

Az intézkedés fenntarthatósága (gazdasági, társadalmi, környezeti)	Az utakat az érintett vállalkozók és az önkormányzatok tartják fenn, annak érdekében, hogy a termelés hatékonysága ne csökkenjen, hanem nőjön.			
Intézkedés hatása az esélyegyenlőségre (nők, hátrányos helyzetűek)	Az intézkedés az esélyegyenlőségre nincs hatással új munkahelyek nem jönnek létre.			
Projekt megnevezése	Projekt rövid leírása	Projektgazda	Gesztor-település	Hozzávetőleges költség (ezer Ft.)
Mezőgazdasági út fejlesztése	Portalanított mezőgazdasági utak növelése, szőlőültetvények jobb megközelíthetősége a kistérség valamennyi településének külterületén.	Hegyközségek, önkormányzatok és mezőgazdasági vállalkozások, őstermelők.	Füzesabonyi kistérség	Kb. 100 000

sor-szám:	5.	Intézkedés megnevezése:	Kül-, és belterületi csapadékvíz elvezető rendszerek felújítása, korszerűsítése	
Célok			Indikátorok	
Prioritás	Környezet fenntarthatósága, műszaki infrastruktúra fejlesztése		Eredmény-indikátorok	Kiépített vízelvezető kapacitás növekedés.
Kapcsolódó specifikus cél	Műszaki infrastruktúra fejlesztése		Hatás-indikátorok	Szebb, biztonságosabb falukép. Karbantartott, felújított, ill. új vízelvezető művek hossza, kapacitása nő.
A szükségesség indoklása, kapcsolódás a stratégiához	Az 1999. – 2004. évek csapadékos időjárása mutatott rá arra, hogy a településeken a beépítettség jelentős növekedésével meg növekedett lefolyás, ill. a vízelvezető rendszer egyes elemei karbantartásának elmaradása miatt a vízelvezető rendszer még a kiépítési vízhozamokat sem képes levezetni, nemhogy egy szélsőséges csapadékból származó lefolyást. A probléma csak összehangolt vízrendezési beavatkozással kezelhető, ahol a szükséges kül- és belterületi beavatkozások összhangban és egy időben valósulnak meg.			
Az intézkedés rövid tartalma	A kistérség legtöbb települése vízfolyások mentén fekszenek, így a vízgyűjtőterületre hulló csapadék közvetlenül illetve közvetve terheli területüket. A térségben tervezett vízrendezési beavatkozások mértéke lényegesen kisebb, mint amekkorára ténylegesen szükség lenne, aminek fő oka a beavatkozások költségessége, ill. az erre fordítható források hiánya. Sok helyen még azok a tervek sem készültek el, amely alapján egyáltalán pályázni lehetne forrásokra. A legfontosabb feladat tehát e tervek elkészítése, azt is figyelembe véve, hogy a műszaki tervezésnél vizsgálni kell a teljes vízgyűjtő / részvízgyűjtő területét és a beavatkozásokat ennek figyelembe vételével kell meghatározni és elvégezni. Fontos annak ismerete, hogy teljes védelmet nem lehet sem tervezni, sem építeni, de megfelelő védelmet igen. Az intézkedés kapcsolódik a „Mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése” című NVT és AVOP fejezetéhez, intézkedéséhez.			
Az intézkedés által közvetlenül érintett célcsoportok köre	Földtulajdonosok (mezőgazdasági vállalkozók, szőlőtermesztők, gyümölcstermesztők, biotermelők), önkormányzatok, hegyközségek.			
Támogatható tevékenységek köre	Tervezés. Vízelvezető rendszer karbantartása, felújítása. Befogadó vízfolyások rendezése, záportározók, hordalékfogók kiépítése, külterületi vízrendezés, belterületi vízrendezés.			

Az intézkedés fenntarthatósága	A vízelvezető rendszerek karbantartását az érintett vállalkozók, tulajdonosok, önkormányzatok végzik, annak érdekében, hogy a termelés hatékonysága ne csökkenjen, a lakosságot érintő veszélyforrások csökkenjenek.			
Intézkedés hatása az esélyegyenlőségre	Az intézkedés az esélyegyenlőségre nincs hatással új munkahelyek nem jönnek létre.			
Projekt megnevezése	Projekt rövid leírása	Projektgazda	Gesztor-település	Hozzávetőleges költség (ezer Ft.)
Kistérségi vízelvezető rendszer felújítása	Bel.- és külterületi vízrendezés.	Füzesabonyi Kistérség	Füzesabony	200.000

sor-szám:	6.	Intézkedés megnevezése:	Mezőgazdasági területek erdősítése, energiaerdők telepítése		
Célok			Indikátorok		
Prioritás	Környezeti terhelés csökkentése, műszaki infrastruktúra fejlesztése		Eredmény-indikátorok	A kistérség erdősültsége nő, a gyenge területek kihasználtsága nő	
Kapcsolódó specifikus cél	Környezet terhelését csökkentő intézkedések. Az erdőtelepítés, fahasznosítás fokozása. A fafeldolgozó kapacitás bővítése, termesztésének megszervezése.		Hatás-indikátorok	A kistérségben a levegő tisztasága javul, eredményesebb lehet a gazdálkodás	
A szükségesség indoklása, kapcsolódás a stratégiához	A kistérség erdősültsége ugyan az országos átlag körüli, ami nagyon gyengének számít, így az optimálistól alacsonyabb, ezért az erdősültség fokozása szükséges a mezőgazdasági termesztésre alkalmatlan területeken is.				
Az intézkedés rövid tartalma	A programban erdőtelepítés, rekonstrukció, energiaerdő kialakítás jöhet szóba. Az érintett terület több száz hektárt tehet ki. Az intézkedés kapcsolódik a „Mezőgazdasági területek erdősítése” című NVT fejezetéhez, intézkedéséhez				
Az intézkedés által közvetlenül érintett célcsoportok köre	Erdészet, önkormányzat, erdőműveléssel foglalkozó vállalkozások, erdőtulajdonosok, mg. Vállalkozók, őstermelők.				
Támogatható tevékenységek köre	Terület előkészítés, szaporítóanyag beszerzés, ültetés, művelés.				
Az intézkedés fenntarthatósága (gazdasági, társadalmi, környezeti)	A erdőket a tulajdonos tartja fenn. A fejlesztés hatására a foglalkoztatottak száma nő, a levegő tisztasága javul.				
Intézkedés hatása az esélyegyenlőségre (nők, hátrányos helyzetűek)	Az új munkahelyek létesítésénél figyelembe vesszük az esélyegyenlőséget. A facsemeték, vagy vetőmagvak ültetése kézimunka igényes és nem igényel szakképesítést. A nők és a hátrányos helyzetűek foglalkoztatása előnyt élvez.				
Projekt megnevezése	Projekt rövid leírása	Projektgazda	Gesztor-település	Hozzávetőleges költség (ezer Ft.)	

Erdőtelepítés, erdőművelés, energiaerdő telepítés	A programban erdőtelepítés, energiaerdő telepítés és rekonstrukció lehet.	Vállalkozások, szövetkezetek	Mikrokörzetközpontok	200 000
---	---	------------------------------	----------------------	---------

sor-szám:	7.	Intézkedés megnevezése:	Teleházak, és szolgáltatásaik bővítése		
Célok			Indikátorok		
Prioritás	Információs társadalom fejlesztése		Eredmény-indikátorok	Közösségi Internet elérési pontok száma nő.	
Kapcsolódó specifikus cél	Teleházak és szolgáltatásaik bővítése		Hatás-indikátorok	A térség informatikai infrastruktúrával történő ellátottsága javul.	
A szükségesség indoklása, kapcsolódás a stratégiához	A modern kor elvárásainak megfelelően szükség van olyan közösségi pont létrehozására, ahol a lakosoknak lehetőségük van Internet és számítógép használatra. Az elektronikus közigazgatás megvalósulása esetén minden állampolgárnak biztosítani kell, hogy ügyeit az Interneten intézhesse. Ehhez elengedhetetlen új közösségi pontok létrehozása, meglévők fejlesztése.				
Az intézkedés rövid tartalma	A projekt keretein belül olyan jól felszerelt, korszerű közösségi pontok jönnek létre, ahol a lakosok kihasználhatják az informatika adta előnyöket, lehetőségük nyílik Internet és számítógép használatra. A teleházak mindenki számára megteremtik annak a lehetőségét, hogy kihasználhassák a modern kor vívmányait, megteremthetik a távmunka alapjait. Idegenforgalmi szempontból segíthetik a településre látogató vendégek tájékozódását, információ szerzését. Az intézkedés kapcsolódik „A mezőgazdasághoz kötődő infrastruktúra fejlesztése” NVT és AVOP fejezetéhez, intézkedéséhez.				
Az intézkedés által közvetlenül érintett célcsoportok köre	Önkormányzatok. Iskolák. Vállalkozók. Civil szervezetek. Lakosság.				
Támogatható tevékenységek köre	Eszközbeszerzés, adatbázisok létrehozása, szoftverek beszerzése.				
Az intézkedés fenntarthatósága (gazdasági, társadalmi, környezeti)	A teleházak, közösségi Internet elérési pontok üzemeltetése hosszú távon az önkormányzat vagy civil szervezet feladatkörébe tartozik. A fejlesztés hatására a térség informatikai infrastruktúrával való ellátottsága javul, a közösségi élet aktivitása fokozódik, a településről történő elvándorlás csökken.				
Intézkedés hatása az esélyegyenlőségre (nők, hátrányos helyzetűek)	Az intézkedés hatására mindenki számára elérhetővé válnak a számítástechnika adta lehetőségek. A dolgozók kiválasztásánál előnyben részesítjük a nőket.				
Projekt megnevezése	Projekt rövid leírása	Projektgazda	Gesztor-település	Hozzávetőleges költség (ezer Ft.)	
Teleház kialakítása a kistérségben	A lakosság, a vállalkozók és a civil szervezetek számára számítástechnikai eszközök és Internet elérési hely biztosítása.	Füzesabonyi Kistérség	Települések	20 000	

Projektgenerálás

A projektgenerálás a projektötletek, projekt kezdeményezések felszínre kerülésének elősegítése azzal a céllal, hogy a kistérség fejlesztési céljaival összhangban lévő projektötletek, projekt kezdeményezések a kistérség közreműködésével projektekké fejleszthetők legyenek és beépülhessenek a kistérségi programba.

A projektötletek, projekt kezdeményezések gyűjtése, nyilvántartása, vizsgálata egy folyamatos tevékenység, mely a kistérségi tanács munkaszervezetének feladata.

A tervek társadalmasítása, kommunikálás

A tervezett programozás megfelelő szakaszaiban bemutatatható, hogy hogyan zajlik a kistérség jövőjét meghatározó dokumentumhoz kapcsolódó tervezési folyamat társadalmasítása, kommunikációja.

A fő fejlesztési irányok és elképzelések kidolgozásában elsősorban a polgármesterek, a települések különböző vezető tisztviselői, a civilszervezetek és a meghatározó jelentőségű gazdasági szervezetek és vállalkozások vezetői, valamint a tervezői csoport tagjai vettek részt.

A tervezésről és annak megvalósításáról szóló információáramlás és a lakosság megfelelő tájékoztatása kiemelkedő fontosságú, mert csak ezáltal érhető el, hogy a kistérségben élők magukénak érezzék a fejlesztési elképzeléseket és kézzel foghatóvá, számon kérhetővé váljanak a tervdokumentumokban jelzett elképzelések.

A kommunikáció megfelelő megvalósításának jelentősége abban is megmutatkozik, hogy eddig nem létező kommunikációs-információs csatornákat nyithat a társadalom különböző rétegei, szereplői között, valamint erősíti a kistérségi tudat kialakítását.

A kommunikációs tervek egyúttal keretet ad arra vonatkozóan is, hogy a gazdasági-társadalmi élet szereplői egymásra találhassanak, közös érdekrendszer mentén kölcsönösen előnyös együttműködéseket hajthassanak végre.

A jelenlegi feladat az, hogy a kialakult stratégiai és a felvázolt, lehetséges operatív programok megvalósításában részt vevő potenciális partnerek és kedvezményezettek kellő mértékben tájékozottak legyenek a kooperációs lehetőségek, a támogatások, a tervezett fejlesztések és a pályázatok felől. Ennek a tájékoztatásnak közérthető formában, a kistérség minden lakosa/vállalkozása/civilszervezete számára elérhetően kell rendelkezésre állnia. A cél az, hogy az érintett szereplők fel tudjanak készülni a fejlesztési pályázatok elkészítésére, a jövőben kidolgozandó projektekben való részvételre. Emellett meg kell találni annak a lehetőségét, hogy a kistérség lakosain túl, a potenciális partnerek, befektetők ugyancsak informálódhassanak a fejlesztési elképzelések felől. Ez a cél csak úgy valósítható meg, ha több párhuzamos csatornán kellő intenzitással zajlik az információk publikálása, amelynek jó eszköze lehet egy vidékfejlesztési időszaki lap, kiadvány és kalendárium rendszeres megjelenítése, de az Internet elérhetőség is.

A kommunikálás formái lehetnek

- **A programozási dokumentumokban megfogalmazottak összefoglaló, nem szakmai nyelven írt kiadványa:** Ebben a kiadványban a programozási folyamat legfontosabb lépései és eredményei kerülhetnek bemutatásra hangsúlyozva azokat a meghatározó, végső megállapításokat, amelyek mentén a kistérség fejlesztési irányai rövid-, közép- és hosszútávon kialakulnak.
- **Internet, rendszeresen frissített weboldal:** Gondolva azokra a gyors ütemben bővülő társadalmi csoportokra (felsőoktatási szereplők, gazdasági vállalkozások és egyéb szervezetek), amelyek rendszeres használói a világhálónak, szükségesnek látszik minden papíralapú információt Interneten is publikálni.
- **Ehhez kapcsolódó e-mail alapú tájékoztatási rendszer:** Az Interneten publikált információk hatékony kiegészítése lehet egy olyan tájékoztatási rendszer, amely a legaktuálisabb információt a lehető legrövidebb időn belül képes szolgáltatni az érdeklődők felé.
- **A nyomtatott és elektronikus megyei sajtóban való rendszeres megjelenés:** A nagy tömegű tájékoztatás egyik legfontosabb forrása marad az írott és elektronikus sajtó használata. Ezt kellő mértékben kiaknázva biztosítható a programok és az ahhoz kapcsolódó esetleges pályázati felhívások, stb. széles körű társadalmasítása (Videkfejlesztési információs időszaki kiadvány, kalendárium, helyi lapok, egyéb kiadványok).
- **Szakmai testületekkel és meghatározó gazdasági szervezetekkel való rendszeres kapcsolattartás, személyes tájékoztatás:** A partnerség elvének megfelelően elengedhetetlenül fontos a közigazgatás és a gazdasági élet szereplői közötti rendszeres kapcsolattartás, amelybe beletartozik a felek egymás felé történő kölcsönös tájékoztatása az aktuális területi feladatokról, fejlesztésekről és kooperációs lehetőségekről.

Kapcsolódás az országos, regionális és megyei fejlesztési prioritásokhoz

A helyzetelemzés során megvizsgáltuk a kapcsolódó országos, regionális és megyei fejlesztési tervekkel való összhangot és megállapítottuk, hogy a kistérség eddigi tervanyagai összhangban vannak a fentiekkel. A tervezőmunka során ezen tapasztalatokat felhasználtuk és beépítettük mind a koncepció-, mind a programkötetbe.

Az operatív programot kivéve feladatuk volt a 2004-2006. közötti Nemzeti Fejlesztési Tervvel (NFT I.) való összhang biztosítása, valamint az EU 2007-2013. közötti tervével (NFT II.) való összehangolás, egyeztetés, illetve. Tekintettel arra, hogy az ütemezés szerint a következő 7 éves EU terv 2006-ban kerül jóváhagyásra – még nincs elfogadott költségvetés, a két ország nem szavazata pedig kiszámíthatatlan következményekkel járhat – a kapcsolódó tervezőmunka eddigi (előzetes) eredményeivel, dokumentumaival való összhangot lehetett csak vizsgálni.

Az Országos Területfejlesztési Konceptió (OTK) még nem végelegett, de legújabb (2005. március) változata a hosszú távú területfejlesztési célokat az alábbiak szerint tartalmazza:

- **Térségi versenyképesség növelése**
- **Területi felzárkóztatás**
- **Fenntartható térségfejlődés és örökségvédelem**
- **Területi integráció Európában**
- **Decentralizáció és regionalizmus**

Az Észak-magyarországi Régió közép távú fejlesztéspolitikai célkitűzéseit tartalmazó vitaanyag az NFT II. időszakára vonatkozóan meghatározza a régió prioritásait és a prioritások valóra váltása érdekében indítandó komplex regionális programokat. Ezek az alábbiak:

- I. A versenyképes gazdaság megteremtése (techno-régió) program**
- II. Regionális turisztikai hálózatok kialakítása az Észak-Alföldi régióval közösen**
- III. A minőségi élet feltételeinek megteremtése, a településhálózat integrált fejlesztése.**

A fentiek alapján megállapítható, hogy a jelen Füzesabonyi Kistérségi koncepció és programdokumentum, valamint annak mellékleteiben megfogalmazottak építenek, figyelembe veszik a felsőbb szintű területi terveket, figyelembe veszik azok orientálását, meghatározásait, de a Füzesabonyi Kistérség jelen helyzetét, állapotát, anyagi helyzetét, sajáterő biztosítását is.